

ספר

שחיטת ואכילת
בשר כהלכתה

מעבר לשער

א. ללמד דעת לדורות אולי יודמן עוד למעשה כזה ידעו איך להתנהג ולקיים החכמה תחי' בעליה בשני עולמות. "והלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערת הרעה הזה מן העולם" וכן יאבדו כל אויבך ד'. ועלינו יערה רוח ממרום (דברים הללו ככתבם וכלשונם נעתקו משו"ת טוטו"ד ח"א בפתחי שערים שכ' הגאון שר התורה מהרש"ק זצ"ל אודות השוחט רע מעללים מק"ק בארדיטשוב שזכה להרחיקו ולהעבירו).

ב) מאכ"א מכניסין טומאה ממש בלבו וכנפשו של אדם... ומאכ"א יתירים כזה על כל האיסורים כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשים בשר מברו... והנה כל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי... (לשון מסלת ישרים פי"א).

ג) מי שאכל מאכל איסור בלא הודיע ולשם שמים לעבוד ד' ככה אכילה ההוא וגם עשה כן וקרא והתפלל ככה אכילה ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה, ואפי' הוא איסור מדרבנן וכו' עכ"ל התניא (בסה"ק ליקוטי אמרים פ"ח, וע"ע בבאמ"ח פ' שמיני, ובצמח דוד שם).

ד) כל העונשים שאדם עובר בעולם הנשמות הוא כעבור מאכ"א נו"ט, ונבלת הפה (זוה"ק שמיני עה"כ כל עמל האדם, צרור המור פ' שמיני עה"כ זאת החי').

ה) הכופרים בדחז"ל ש"מ שלא נזהרו ממאכ"א והשכל והדעת נעשה מהדמים של טריפות ואיסורים שנמשך להטומאה כי ממנו נעשה. (חשובת הרמב"ם מובא בצפנת פענח פ' יתרו בשם מורו בעש"ט הק' ד"ה ונר' דשמעתי, וכדגמ"א פ' עקב בשם בעש"ט הק').

ו) הקב"ה מתקנא בעריות ומאכ"א יותר מכל העבירות (ר"ח שעה"ק פט"ז, שלי"ה שער אותיות או' ק').

ספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק א'

● הספר הזה קובץ גדול מספרי ראשונים עד אחרון שבאחרונים תמצית דבריהם בכל הנוגע למעשה בסדר שחיטה – שוחטים ואכילת בשר למהדרין.

● בו ימצאו רבנים שוחטים ונותני קבלה לשוחטים הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון להיות נכון לבם בטוח שלא תצא תקלה מתחת ידם ח"ו.

● בו ימצאו מפקחים ומשגיחים על השחיטה ובדיקת הריאה הדרכה לפקח ולהשגיח שתעשה הכל באופן היותר נעלה על פי ההלכה ועל נתיבת המסורה.

● בו ימצאו כל בני אדם מקטן ועד גדול הדרכה נפלאה האיך להנהיג את ביתם ושלחנם הטהור באופן שיהי להם מזבח כפרה.

באכילת בשר גלאט כשר – באמת

אשר רבתה הזנחתה בעונותינו הרבים והוא הנוטל חלק בראש בכל שארי מאכלים ומעדנים המוכנסין לבתי ישראל.

ה"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' ז"ע

הק' שלום יודא גראס

רב רקהל „מגן שאול“ ד„האלמין“ ור"מ בישיבה וכולל „בית ישעיה“ „מכון להוראה בשחיטות ובדיקות“

ע"ה"ק ירושלים תובכ"א תשמ"ג לפ"ק

● התנאה שליטת ●

התוכן

פרק

עמוד

לא	הקדמה לשחיטה ולמאכלות אסורות
נה	א זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם
פ	ב בדיקת הסכין לתועלת הרבנים, מפקחים, והשוחטים
צב	ג שוחט הנחשד לדבר איסור - וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב
קט	ד החוב לעקוב אחר השו"ב
קכה	ה סדר נתינת קבלה להשו"ב
	ו גודל העונש המתרשל, ושכר הנוהר במאכלות אסורות וגם
קמד	בספיקות
קסז	ז דברים נפלאים
	ח צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות בכל דור ודור בשחיטה
קפג	הקדמה
קצה	ט סדר בדיקת הסכין
קצט	י מאמר נפלא
ר"ג	יא זקן מגודל
	יב חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה
	שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה
רטז	עיי צוות שוחטים ממוחים

מפתח לספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

פרק א'

זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם

- א מקצת פרושים לא אכלו כי אם מה ששחטו בעצמם (אות א').
- ב הגה"ק רשכבה"ג ר"נ אדלר זצ"ל רצה להכניע חותם הסטי"א השורה על השוביים ולקרב הקץ (אות ב').
- ג הגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעהמ"ח שו"א מתאונן ומתרעם על השוחטים (אות ג').
- ד בעוה"ר אכשור דרא וכל אחד נאמן וצדיק לשחוט — אבל בממונות עניני עוה"ז אין מאמינים (אות ד').
- ה טבח מאכל נו"ט מת במיתה משונה וכלבים מלקקין דמו (אות ה').
- ו מוכר טריפות ומת בלי תשובה אין מתעסקין בקבורתו (אות ו').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- ז מערמת הס"מ שלא לפתות כל יחיד — רק מעמיד שוחטים בכ"מ מסיטרא דילי ועי"ז הכל ברשותו (אות ח").
- ח רוב השוחטים במדינה של יראים ושלימים מאכילין נבילות וטרופות, וגורמים חלאים רעים (אות ט").
- ט שוחט המזלזל במצוה אחת — פסול לשוחט (אות י").
- י שוחט המסתכל בנשים — אין אוכלין משחיטתו (אות י"א).
- יא בדיקת הסכין צריך הרבה יר"ש וישוב הדעת (אות י"ב).
- יב יבחרו בכ"מ שוחט יר"ש גדול — כי עם רב מישראל תלויין עליו בשחיטה ובדיקה (אות י"ג).
- יג טעות גדול לרבנים הסוברים שבשביל שירוד לעומקו של הלכה יודע ומבין בבדיקת הסכין (אות י"ד).
- יד בעוה"ר מאחר שנעשה מורה מורינו בושה לו שאי"ל הרגשה וסומך עה"כ לא יאונה לצדיק כל און (אות ט"ו).
- טו עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ה' בענינים אחרים (אות ט"ז).
- טז עצה לרב להבחין אם יש לו חוש הרגשה לבדיקת הסכין — דגלימא של משי ומקל של כסף אין מעידין (אות י"ז).
- יז להזהר מבשר שאינו כהוגן בבית אחרים (אות י"ח).
- יח דרך יראי השם שפחד הדר גאון עוז השייית לנגד עיניהם תמיד (אות י"ח).
- יט דרך המון עם להקל יותר מדי בנאמנות שוא להשו"ב (אות כ).

- כ** דרך המון עם שלא להחמיר בספיקות – ולסמוך על דעת יחידי להקל (אות כ"א).
- כא** שוחט שמעשיו אינם מתוקנים כ"כ – תזהר ותזהיר אחרים מלאכול משחיטתו (אות כ"ב).
- כב** חוב על הגאונים והמנהיגים לעמוד על המשמר שלא ישתו השוחטים משקה המשכר זולת שבת ויו"ט (אות כ"ג).
- כג** החובה על הגאונים להעמיד חומה בשמתא וארור לבל ישחוט בלתי היודע ללמוד גמרא ופוסקים (אות כ"ד).
- כד** מאד יזהר בשחיטה כי בשר נבילה מטמא גופו ונפשו (אות כ"ה, ב').
- כה** תתרחק מאומנות השחיטה (אות כ"ה).
- כו** החכם המפקח צריך לעקוב אחר השו"ב בחכמה עמוקה ובינה יתירתא – דבלא"ה מאכיל נוי"ט (אות כ"ו).
- כז** שוחט המכשיר יותר מהרגיל – צריך בדיקה (אות כ"ז).
- כח** האומרים מה הנאה לשו"ב להכשיר הטריפה כיון שהבהמות של עכו"ם ואין ישראל נפסד – טועים נוראות (אות כ"ז).
- כט** ההכרח להיות אימת הרב על השו"ב – אבל באם השו"ב אינו יר"ש מרבים לא יועיל (אות כ"ט).
- ל** איכות ירא שמים – הנצרך לשוחט ובודק (אות ל').
- לא** ערמת היצה"ר – ללכוד ברשתו בסיטונות (אות ל"א).
- לב** שוחט בלי יראה הנצרכת – יורד ומוריד אחרים עמו (אות ל"ב).
- לג** ת"ח יראי השם שהיו דבוקין לצדיקים וירדו אחורנית אחר שנתחנכו באומנות הזו (אות ל"ג).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ח

לד מלך זקן וכסיל יושב על כסא של גי רגלים חזנים, שוחטים, סופרים (אות ל"ד).

לה שוחט כשר אליהו בעיר — שוחט רע מה"מ בעיר (אות ל"ה).

לו עמודי העולם נתרופפו — עד שבא הבעש"ט הקי וחיזקם (אות ל"ו).

לז הגזירות המתהווים מזמן לזמן נגד השחיטה — מטעם אי פיקוח על השוחטים (אות ל"ז).

לח השוי"ב לא יעסוק במסחר אחרת דעייז אובד ישוב הדעת (אות ל"ח).

לט אפילו שוי"ב שיש לו קבלה, ויר"ש, ומוחזק למומחה ואומן בכל, חוב גדול לחקור ולדרוש אחריו (אות ל"ט).

מ קשה לסמוך אפילו על מדקדק היותר גדול ויר"ש, דידע בנפשי אם הרגשתו נחלש, וחיוב לעקוב אחריו (אות מ').

מא עצות לבדיקת הסכין לרב והשוי"ב (אות מ"א).

מב קשיות הצפורן לבדיקה — והחלקתה (אות מ"ב).

מג בכפרות עיוה"כ יזהרו שלא יהא תקנתם קלקלתם (אות מ"ג).

מד הידור נכון — בשחיטה מרובה (אות מ"ד).

מה אסור להמורה ליקח אפילו מועט מהוראתו (אות מ"ה).

מו שוי"ב שהיי עליו רינון נפסל עכ"פ להבא בנגיעה כל דהו (אות מ"ח).

מז שוי"ב שנתפס בעון נפסל להבא בנגיעה כל דהוא (אות מ"ט).

מז שוחט המתפחד צריך לחוש לשחיטתו (אות נ').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ט

- מח** שוחט ירגיע מן המלאכה או טורח הדרך (אות נ"א).
- מט** חוב לחקור אם אין השוי"ב משתכר (אות נ"ב).
- נ** אסור לשוי"ב לסייע לגזלן (אות נ"ג).
- נא** שוי"ב המעיז פנים — חלילה להיות שוי"ב לרבים (אות נ"ד).
- נב** שוי"ב המצטדק בטענת בהול — פושע הוא (אות נ"ה).
- נג** שוי"ב המבזה בכבוד הרב (אות נ"ו).
- נד** אין להראות ה' שחיטה על עצמו (אות נ"ז).
- נה** אין להראות דיני וציורי טריפות על עצמו (אות נ"ח).
- נו** בספק בשחיטה ובדיקה במנהג — יחמיר (אות נ"ט).
- נז** אסור לשוחט המבלה זמן בעסק הנגינה (אות ס').
- נח** השוי"ב לא יתעסק במו"מ כלל (אות ס"א).
- נט** גם בשחיטות שבזה"ז יש לחוש טובא מטעם זה (אות ס"ב).
- ס** הנבהל והנחפז אין לו להיות שוי"ב (אות ס"ג).
- סא** הנשים נאמנות במציאות — אבל לא ח"ו בהוראה (אות ס"ד).
- סב** נאמנות לקצבים — ח"ו (אות ס"ה).
- סג** הבי"ד ישימו לב במיוחד על שחיטת לילה (אות ס"ו).
- סד** סכין של שחיטה (אות ס"ז).
- סה** חומרת הצדיקים (אות ע"א).
- סז** השגת גבול (אות ע"ג).
- סח** בגדי השוי"ב (אות ע"ד).
- סח** שוחט המשתמש בבתי עינים — ברי"ל (אות ע"ה).
- סט** רוב בהמות כשרות — כבר נתבטל (אות ע"ו).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- ע עונש מאכיל טריפות (אות ע"ז).
- עא אין לאכול בשר רק בא' מג' תנאים (אות ס').
- עב אכל בלי בדיקה (אות פ"ב).
- עג הרוצה להתנזר מבשר מחמת סיבת פקפוק בשוחט (אות פ"ו).
- עד אינו עוסק בשחיטה זה כמה שנים (אות פ"ט).
- עה למנוע מבשר בשבת — מחמת פקפוק (אות צ').
- עו התנהגות במקום מנהג (אות צ"א).
- עז שויא אנפשיי חתיכא דאיסורא (אות צ"ב).
- עח צער בעל חיים (אות צ"ג).
- עט הסכין של שחיטה (אות צ"ו).
- פ זהירות להשוחטים והאוכלין משחיטתן (אות ק').
- פא השגחה מעולה בשחיטה (אות ק').
- פב שחיטה במקום קר (אות ק"א).
- פג אכל ונמצא טריפה (אות ק"ג).
- פד שוי"ב השוחט לבדו (אות ק"ד).
- פה שוי"ב הממאן להראות סכיניו לאחר (אות ק"ד).
- פו זהירות לשוחטים — והאוכלין משחיטתן (אות ק"ה).

פרק ב'

בדיקת הסכין

לתועלת, הרבנים, מפקחים, והשוחטים

- א חוב על השוחט (אות א' ה').
- ב בדיקת הסכין (אות ו' ט"ז).
- ג ככה יעשה בדיקתו (אות י"ז י"ט).
- ד רחיצת סכין קודם בדיקה (אות כ' כ"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ה	אצבע של בדיקה (אות כ"ב כ"ד).
ו	שו"ב שלא הרגיש (אות כ"ה כ"ו).
ז	טעם איסור פגימה (אות כ"ז כ"ט).
ח	רוי"ך-שאר"ט-לייג"ל (אות ל' ל"א).
ט	ב' שוחטים (אות ל"ב).
י	שתיית יי"ש ושאר משקה המשכר (אות ל"ג).
יא	ערעור על השוחטים (אות ל"ד).
יב	שימוש — לימוד (אות ל"ה ל"ט).
יג	שתה יין (אות מ').
יד	בדיקה ע"י זכוכית מגדלת (אות מ"א).
טו	תכיפות בדיקה לשחיטה (אות מ"ב).
טז	השחזת הסכין ע"י אשה ועכו"ם (אות מ"ג).
יז	זמן המוכשר ביותר לבדיקת הסכין (אות מ"ד).
יח	בדיקה ע"י רא"י (אות מ"ה נ"א).
יט	בענין התקנה ששנים יבדקו הסכין (אות נ"ב).
כ	בדיקת הסכין במקום קר (אות נ"ג).
כא	כח הסכין (אות נד).

פרק ג'

שוחט הנחשד לדבר איסור — וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב

א	עובר מצות ציצית (אות א').
ב	שו"ב כהן על קברי צדיקים (אות ב').
ג	נחשד על עריות (אות ג').
ד	מסתכל בנשים (אות ד' ה').
ה	שו"ב מזלזל במצוה (אות ו').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יב

ו שו"ב יהי יר"ש מופלג (אות זי"א) שו"ב שרבים
טועים בו (אות י"ב).

ז איסור יחוד (אות י"ג).

ח שו"ב כשר — ביד הקהל להעבירו (אות י"ד).

ט נחשד לדבר קל (אות ט"ו-ט"ז).

י חשוד על איסור דרבנן (אות י"ז).

יא שו"ב שהעידו עליו שלא התפלל פע"א (אות י"ח).

יב שו"ב שנכשל באונאה (אות י"ט).

יג שו"ב ושי"ץ שהודה על חטאיו (אות כ').

יד שו"ב שהעיד עליו עד אחד ששתה (אות כ"א).

טו משחק בקוביא (אות כ"ב).

טז המגלח זקינו (אות כ"ג, כ"ד).

יז שו"ב שהעיד שקר (אות כ"ה).

יח בעל מלחמה (אות כ"ו).

יט שו"ב שאינו בא לדין (אות כ"ז).

כ שו"ב שאינו רוצה לקיים פסק דין (אות כ"ח).

כא שו"ב שעבר על מנהג וחומרא (אות כ"ט).

כב שו"ב שמרננין אחריו (אות ל"ב).

כג עבר אלכתחילה (אות ל"ב).

כד עדות עד אחד (אות ל"ג-ל"ה).

כה קבלת עדות שלא בפני השו"ב (אות ל"ו).

כו שתיית יי"ש, ושאר משקים המשכרים (אות ל"ז).

כז קול רינון — ועשה תשובה (אות ל"ט).

כח גם אחד יכול למחות (אות מ').

כט לחפש אחר שו"ב היותר טוב (אות מ"א).

- ל ידיעת השוי"ב בתורה ויר"ש ואומנות (אות מ"א-מ"א).
- לא התנהגות השוחט - (להגה"ק מוהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל) - (אות מ"ג-מ"ח).
- לב בדיקת הסירכות (אות מ"ז-מ"ח).
- לג שוי"ב שאינו מתנהג כראוי (אות מ"ט-נ').
- לד שוי"ב בחור (אות נ"א).
- לה טבילת עזרא - לשוי"ב (אות נ"ב).
- לו שוי"ב שנחלה והבריא (אות נ"ד).
- לז שחט בלי קבלה (אות נ"ה).
- לח שוי"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו - עובר אלפני עור (אות נ"ו).
- לט שוי"ב שעבר עבירות באונס (אות נ"ז-נ"ט).
- מ שוי"ב שאינו נוהג במדות מהוגנים (אות ס"א-ס"א).
- מא שם גוי (אות ס"א).
- מב ידים רותות (אות ס"ב).
- מג זר הבא לשחוט (אות ס"ג).
- מד שוי"ב שעזב השחיטה (אות ס"ד).
- מה שוי"ב שנחלה (אות ס"ה).
- מו הוא השוחט - הוא הבודק (אות ס"ז-ס"ט).
- מז שתיית משקה - לשוחט, ולבודק (אות ע"א-ע"ו).
- מח חגורה בשחיטה (אות ע"ז).
- מט חרס הקהל (אות ע"ח).
- נ עד אחד לפסול שוחט (אות ע"ט).
- נא זהירות בברכה (אות פ').
- נב רוב המצויין מומחים (אות פ"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יד

נג חשוד (אות פ"ב).

נד התנהגות השו"ב בזה"ז (אות פ"ג).

נה מדות טובות (אות פ"ד).

פרק ד'

החוב לעקוב אחר השו"ב

א ירא שמים יזהר (אות א').

ב שוחט שאינו מכירו (אות ב').

ג קבלה שכבר לקח זמן רב (אות ג').

ג"ב חקירת החכם (אות ז').

ד שוחטים זקנים (אות ח').

ה שוחט שלא שחט זמן רב (אות ט').

ו שו"ב שנחלה לי"ע (אות י').

ז שו"ב שאינו חוזר על לימ"דו (אות י"א).

ח שוחט שנתפס בבל יכול (אות י"ג-י"ד).

ט רב שאינו משגיח על השו"ב כראוי הוה בכלל מאכיל

טריפות לישראל ח"ו (אות י"ד).

י אימת הרב על השו"ב (אות ט"ו-י"ז).

יא משגיח בשחיטה (אות ח"ל"ט).

יב סדר בדיקת הסכין בקיצור (אות מ"ס"א).

פרק ה'

סדר נתינת קבלה להשו"ב

א חומר כתב קבלה (אות א').

ב תוקף הקבלה — לכמה (אות ב').

ג חיוב קבלה (אות ג').

ד סדר הלימוד לשו"ב — ונתינת הודאה (אות ד').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

טו

- ה לזוהר שיהי התלמיד יר"ש (אות ה"י"א).
- ה"ב השימוש כדבעי (ח"י"א).
- ו רבנים נותנים קבלה, וחסירים מדע (אות י"ב).
- ז מהות נותן הקבלה (אות י"ג).
- ח נתינת קבלה מהרב דמתא — או ממקו"א (אות י"ג).
- ט הרב יכיר בהמקבל — ויראתו (אות י"ד).
- י קבלה להשותין משקה המשכר (אות י"ט"כ).
- יא טעם שהכתב נקרא קבלה ולא סמיכה (אות כ"א).
- יב ידיעת התורה של השו"ב (אות כ"ב"כה).
- יג לימוד השמ"ח דוקא (אות כ"ה).
- יד סדר הנסיון להשו"ב (אות כ"ו).
- טו שיעור חזרה לשו"ב (אות כ"ו).
- טז על הרב לחקור אחר ישוב דעתו של השו"ב (אות כ"ז).
- יז אבירות הלב (אות כ"ז"כ"ח).
- יח נסיון בהרגשת הסכין (אות כ"ט"ל).
- יט חילופי זמנים — משנים הרגשים (אות ל"א-ל"ג).
- כ נתינת קבלה לבן — ושאר קרוב (אות ל"ד-ל"ה).
- כא נטילת שכר לנתינת קבלה (אות ל"ו).
- כב מדות טובות (אות ל"ז).
- כג כתב למחצה (אות ל"ח).
- כד בראיית קלות — למנוע מנתינת קבלה (אות ל"ט"מ).
- כה בריאות הגוף — קודמת לקבלה (אות מ"א).
- כו נתינת קבלה — לפנים (אות מ"ב"מ"ג).
- כז מעשה רב — בענין נתינת קבלה והודאה (אות מ"ד).
- כח פירצה השוררת בכמה קבלות (אות מ"ה).

טז שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כט קבלה לבדיקת הריאה (אות נ"נ"ה).

ל מי שאינו מוסמך ובדק (אות נ"ד).

לא מהות הבודק באומנות (אות נ"ו"ז).

לב יר"ש של הבודק (אות נ"ח).

לג ידי השו"ב כבדים (אות ס"ב).

לד שיעור חשוד (אות ס"ג).

לה מדות השו"ב (אות ס"ד).

☆☆☆

פרק ו'

- א עתיד הקב"ה לעשות סעודה לאותן שזוהרו ממאכלות אסורות בעוה"ז (אות א').
- ב ע"י שרץ משהו יוכל ח"ו ליפול לשאול תחתית רח"ל (אות ב').
- ג זהירות יתירה צריך אפ"י בספק שיקוץ (אות ג').
- ג-ב מאכ"א באים לכפירה ר"ל (אות ל"ד).
- ד האוכל מאכלות אסורות מקבל פני חיה (אות ז' ע"ב).
- ה האוכל מאכלות אסורות כעובד ע"ז ויוצא מסטרא דקדושה לסטרא אחרא ומטמא נפשו (אות ט' י').
- ו כל עונש האדם לעוה"ב עבור מאכלות אסורות ולא תשתלם עונשה לעולם (אות י"א).
- ז האינו זהיר במאכלות אסורות נענש בצרעת (אות י"ב).
- ח בעלות נפש האינו זהיר ממאכלות אסורות למעלה הקדושים בדילים ממנה ומכריזין עלי' שהיא טמאה (אות י"ב).
- ט האוכל מאכלות אסורות מטמא נפשו ומורידו להקליפות (אות י"ג).
- י טעם גדול לשבח למה שאחז"ל אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במאכלות אסורות דוקא (אות י"ד).
- יא צמיחת מאכלות אסורות מקליפות היותר טמאות וקשורים בידי החיצונים לעולם (אות ט"ו).
- יב מי שאכל מאכ"א, אפ"י רק איסור דרבנן, אפילו בלי הודע, בכוונה בלתי לדי לבדו ללמוד ולהתפלל אין החיות מתלבשות בתורה ותפלה (אות ט"ז).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- יח טומאה הנדבק ע"י מאכלות אסורות אינו נפרד זולת ע"י חיבוט הקבר, או תענית ותשובה (אות י"ז י"ח).
- יז צריך לזהר מאד ואפילו איסורו מדברי סופרים (אות ט"ז י"ח).
- טו מי שלא נזהר במאכלות אסורות נענש בחיבוט מקלות של ברזל ואש על בטנו, וכריסו נבקעת, ועוד (אות י"ח).
- טז מאכלות אסורות מטמטם הלב ומחשיך אור הנפש ומטפש השכל (אות ד' י"ט מ"ו).
- יז הנכשל במאכלות אסורות א"א להתפלל בלי מחשבה זרה (אות כ').
- יז-ב ע"י מאכ"א מתחזק כח היצה"ר (אות כ').
- יח אפילו בשוגג ובלי ידיעה מטמא הנפש (אות ג' י"ד ט"ז כ"א).
- יט צדיקים ויראים שמשמרים עצמן בכל כחם משמרין אותם מן השמים למה שאין בידם (אות כ"א כ"ג מ"א נ"ד ע"ד פ"ב פ"ג).
- כ צריך להתפלל שלא יכשל בדבר איסור (אות כ"א מ"א מ"ד פ"ב).
- כא בעריות ומאכלות אסורות הקב"ה מתקנא יותר משאר כל העבירות (אות ו' י"א כ"ב ל"א ל"ג נ"ה ס"ט ע"ג ק"ז קי"ט).
- כב לע"ל הקב"ה מוציא כרוז למי שלא אכל בשר חזיר ונו"ט יבא ליטול שכר (אות כ"ד).
- כג רוב אפיקורסות מתנוצץ ע"י אכילת נבילות וטריפות (אות ד' כ"ה).
- כד יזכה לאור גדול לעת"ל שרק חמשה סוגים זוכים לה (אות כ"ו).

- כה** הסובל בזיונות עבור פרישותו אל ישים לבו לזה, ויגדל שכרו בעולם הגמול (אות ב"ז).
- כו** המשחיתין שנבראו ע"י העברת לאוין שלו לרבבות ממתניין לנקום בו (אות כ"ח).
- כז** לע"ל ינחם ויתמה ע"ע איי היי שכלו שלא רצה לקבל מוסר (אות כ"ח).
- כח** מי שנתפס ממאכלות אסורות ספק אם יזכה לתחי', ואם יזכה יצטרך לעבור ניתוח (אפערצ"ט) נוראה מאד לנקות כל אבר וקרום זק שבו (אות כ"ט).
- כט** להזהר במאכלו שלא יהי בו אפי' צד ספק איסור כלל (אות ג' ה' ו' ה' י' י"ד ט"ז כ"ג ל' נ"ח ג"ט).
- ל** ע"י מאכלות אסורות יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות ונאבדו מתוך הקהל הקדוש (אות ל"א ק"ז).
- לא** חולי מעים בא ע"י מאכלות אסורות (אות ל"ב).
- לב** ע"י פיטום נוי"ט נאבד שם "בנים למקום" ומעכב מאד מאד ישועת ד' בפרט בעת צרה (אות ל"ג).
- לג** עונש אסכרה רח"ל בתינוקות בא עבור אכילת דברים טמאים, והרוצה לרחם על בניו ובנותיו שיארכו ימים יזהר מאד מאד (אות ל"ד, וע"ע אות ל"ב ל"ה וע"ע אות צ"ה).
- לד** דרך הצדיקים באם נופל שאלה בבהמה או בשרה בעת מליחה ובישול אע"ג דרוה"פ מתירין אותה אם לדעת יחיד אסורה פיגול היא בפיו לא ירצה לאכלו (אות נ"ח).
- לה** דרך הצדיק להחמיר שלא לאכול דבר מאכל שיש בו ספק בכל מיני ספיקות השייכים אולי אינו בחזקת כשר כ"כ בספיקא דאורייתא או דרבנן (אות ג' ו' ל"ז ל"ט ג' נ"ח נ"ט).
- לו** בענין אכילה הצדיק בורר לעצמו אחד ממאה (אות ל"ח).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כ

לז עיי' אי זהירות במאכלות אסורות בא לכפירה בדחז"ל, ובוטע במוסר, ופורעניות קרובה לבא (אות ד' מ').

לח המונע א"ע ממאכלים שהינם רק חומרא זוכה להשגת התורה (אות מ"ב ועיי' אות פ"ד).

לט מעטות הזהירות במאכלות אסורות גרמא לבעלי תשובה ליהדר לקולקולן (אות מ"ג).

מ טעם איסור פת ובישול עכו"ם משום חתנות, פיי שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל, וגורם לסט"א לינק מהקדושה (אות מ"ה).

מא לעתיד לבא ידבר הקב"ה עם כל איש ישראל אבל לא עם פה שאכל דבר טמא (אות מ"ז).

מב המאכלים שאסרה תורה לא מטעם שמזיקין לבריאות כאשר רואין באומות העולם (אות מ"ח).

מג ויש אומרים דהמאכלות אסורות מזיקין לבריאות לבד מחזיר עיי"כ המונע שכרו כפול (אות ס"ו ס"ז).

מד אימה יתירה על בעלת הבית גורם לאכילות איסור (אות מ"ט).

מה ביחוד צריך ליזהר במאכלים וכלים שנמצא בהם מילביין (אות נ').

מו מי שאינו נזהר לבדוק ולחקור היטב עד מקום שידו מגעת אחר המילביין וכיוצא עתיד ליתן את הדין, וביחוד בימות הקיץ בכל מאכלים ומשקאות אוכל ושותה, והכלים שנעשו בהם (אות נ').

מז מאד יזהר בזבובים הקטנים הנופלים לתוך המאכל ותבשיל וביחוד בימות הקיץ (אות נ"א).

מח יזהר לבדוק היטב בצלים וירקות בפרט מה שנקרא קרוייט, ובעל נפש ירחיק אכילתם כלל (אות נ"ב).

- מט** אנשי מעשה אין מניחין ספר על השלחן בעת האכילה (אות נ"ו).
- נ** חוב גדול על כל איש ואיש לחקור בכל מיני חקירות חפישות, ובדיקות, במאכלים ומשקים ובכלים שמניחין אותן אם לא נמצא בה תולעים, זבובים, מילבין, שאיסורם חמור מחזיר (אות נ"ג, וע"ע אות פ"ה פ"ז ר').
- נא** מי שלא הי' נזהר ממאכלות אסורות בחיים חיותו ראוי ליפול ארצה וליתן בעפר פיהו, ופלגי מים תרד עיניו יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח, דבשאר עבירות יתמרק בגיהנם ויזכה לחלקו לעולם הבא, אבל במאכלות אסורות אין לו חלק באלקי ישראל ולא בעולם הבא (אות נ"ה).
- נב** לא די לאדם להזהר על עצמו בלבד וחוב עליו להזהיר אחרים גם כן (אות נ"ז ס"ח).
- נג** דבר הניתר בשעת הדחק והפס"מ אך בעל נפש אתה לא תאכלנו, את זה תאכל מה שאין בה כלל מחלוקה בפוסקים והדין מפורש בשולחן ערוך והוא פשוט כמשחל בנייתא מחלבא (אות נ"ח נ"ט וע"ע אות צ"ו צ"ח ק').
- נד** מאכל שיש בה דבר איסור אינו ראוי להתקן, לפיכך האוכלה ניזוק בנפשו כי הקליפה הגוברת מסיתו לחטוא (אות ס').
- נה** יין שנגע בו עכו"ם אע"ג שידוע שלא נסך אותה נטמא, והנפש השותה נטמא בעולם העליון ואין לו חלק לעולם הבא, ועל כן גם לחולה יתאמצו למצוא יין כשר (אות ס"א).
- נו** השותה סתם יינם מלבד מה שכתוב בזוהר הקדוש שמאבד עולמו ואינו זוכה לעולם הבא נלכד בחרם גאוני עולם רח"ל (אות ס"ב ס"ג).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כב

נז הפרוץ בשתיית יין נסך נכשל בבעי' בת אלהי נכר, ונדון מפני ארזי ובגיהנם של שלג (אות ס"ד ס"ה).

נח המניעה ממאכלות אסורות מועיל בכפליים שלא להטמא, ומכפר על עבירות, ואותן המאכלים שמולדין חולשה ומזג רע וגם הגוים נמנעים הימנה אין כאן רק בחינה ראשונה שאינו מיטמא (אות ס"ו ס"ד).

נט מי שבידו לזכות אחרים בכשרות ואינו עושה כן נתפס על עונו (אות ס"ח).

ס מוטב לחלל שבת ולאכול כשרות מלאכול טריפות ולשמור שבת (אות ס"ט ע"ג).

סא עיקר קדושת ישראל תלוי במאכלות אסורות (אות ס"ט ע' ע"ג ק"ז קי"ט).

סב בזמן שאדם נוהר ממאכלות אסורות שורה עליו צלם אלקים ומתייראין מיני חיות ברא ועופא דשמיא (אות ע"ב ז').

סג מי שנתפרסם כמחלל שבת בפרהסיא פתו כפת עכו"ם (אות ע"ה).

סד שומר נפשו יתרחק משפחות נכריות, ואפילו מלאכול בבית שיש שפחות (אות ע"ו).

סה גם על שפחות הישראליות צריך השגחה קפדנית (אות ע"ז).

סז ראוי להזהר אפ"י מהסתכלות העכו"ם על היין (אות ע"ח).

סז אינו זחיר ביין עונשו טמא טמא יקרא בעולם הזה, ובעולם הבא, מתגלגל בחמור, לא יזכה ליין המשומר (אות ע"ט).

סח חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אע"ג שאין בו תערובות בבירור שורה עליו רוח טומאה ואסור (אות פ').

- סט** בקבלה איש מפי איש עד משרעייה לאסור חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אפ"י בדליכא חשש עירוב טמא (אות פ"א).
- ע** כשמוסר נפשו עבור מאכלות אסורות הקב"ה מצילו (אות פ"ג).
- עא** הרעב ומשבר תאותו משום חשש איסור או חומרא מתרומם בשמים, ומתכפרים הרבה עונות יותר מכמה מאות תעניתים, ומוסיפין לו תוס' קדושה, ובפרט אם מתבייש מלצים שסביבו (אות פ"ד).
- עב** גודל מעלתו ושכרו בשמים לפום הנסיון, (אות פ"ד), וע"ע במדור "פרישות ממאכ"א חוץ לביתו" (אות א').
- עג** יש אנשי מעשה שאין אוכלים שום דבר הצריך בדיקה ואשרי חלקם בזה (אות פ"ה פ"ז).
- עד** העצה היותר טובה שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שיסתכל מה שאוכל ושותה, ועי"ז ינצל מהרבה מכשולות (אות פ"ו).
- עה** רשימת דברים הרבה הצריכין בדיקה רצינית (אות פ"ו פ"ז צ"ו).
- עו** נזהרין יראי השם שלא לאכול שום דבר הנצרך הכשר ונעשה בפאבריקע"ן (אות פ"ח).
- עז** אפילו מי שאינו יכול לעמוד בכל החומרות יזהר עכ"פ באיזהו (אות פ"ט).
- עח** אי אפשר ללמוד להקל מאנשי מדות (אות צ').
- עט** בענין דם ביצים הנקרא בלוי"ט טרא"פ (אות צ').
- פ** זהירות צריך לפרישות ממאכלים המזיקין לבריאותו דעובר על ונשמרתם לנפשותיכם, וביטול תורה ותפלה הנגרם לו עי"ז (אות צ"א).
- פא** זהירות מדברים המשכחים התלמוד (אות צ"ב).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כד

פב צריך להפקיר כל ממונו ולא לעבור איסור דרבנן (אות צ"ד).

פג סגולות אריכות ימים באכילה מהוגנת בלי פקפוק מטעם הכשרות (אות צ"ה).

פד הפורש עצמו מספק איסור יכוין לקיים מ"ע (אות צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט).

פה שפתי משרע"יה נכבו ע"י טיפת חלב נכרית שנגעה לשם (אות ק"א).

פו המאכיל נבילות וטריפות מתגלגל לעלה אילן וסובל קשות (אות ק"ג).

פז מי שאינו זהיר ממאכלות אסורות כדבעי מחליפו הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב (אות ק"ד).

פח מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו נתטמטם ונפשו וכל גופו טמאים ומטמא את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה רח"ל עד שבא לאיסור של קרי ועריות רח"ל (אות ק"ה, ועי' אות ה').

פט ל"ד נוי"ט גורמים כל רע ה"ה שחוטי חוץ שנאסר ע"י מרא דאתרא וראשי הקהלה דינם וסגולתם להאוכלם כאוכל נוי"ט ממש רח"ל (אות ק"ה).

צ המאכיל לעניים מאכלים שאינם כשרים אפילו בשוגג גמור, לא נחשב לו לגמ"ח (אות ק"ו).

צא ע"י פיטום נוי"ט יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות בארץ לועז עד שפקרו ונאבדו מתוך הקהל (אות ק"ז).

צב כל הזהירות מהאריז"ל לעשות אם יש לחוש שיבא לספק אכילת איסור ח"ו ימנע ממנו (אות ק"ח).

צג הסוחרים והמייצרים יזהרו שלא להכשל באיסור גזל (אות ק"ט).

צד ליזהר בענין שחיטת הכפרות בעוה"כ (אות ק"י קי"א).

- צה** בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי (אות ו' קי"ג).
- צו** בזמן הזה ראוי לכל אחד להחמיר במסוכנת (אות קי"ד).
- צז** המחמיר לעצמו בטריפות אף בספק ספיקא קדוש יאמר לו (אות קט"ז).
- צח** מאכ"א, חלב עכו"ם, וגבינות עכו"ם מיסודי הדת (אות קי"ז).
- צט** גם מאכל היתר חלק הסט"א לפעמים (אות קי"ח).
- ק** זהירות יתירה בשתי מן הבארות (אות קי"ט).
- קא** המאכיל ספק איסור לרבים משום פסידא דממונא הרי זה שותפו של עמלק (אות קכ"א).
- קב** היתר דרוב בהמות כשרות נתבטל בזה"ז (אות קכ"ב).
- קג** הנהנה ממאכלות אסורות נעשה חתיכא דאיסורא (אות קכ"ג).
- קד** אכל דבר הצריך בדיקה ולא בדק צריך כפרה (אות קכ"ד).
- קה** טוב לבעל נפש ללמוד ביור"ד או חכמ"א ה' שחיטה, וכיוצא לידע להזהר (אות קכ"ה).
- קו** א"א להקרא יהודי בלי זהירות ממאכלות אסורות (אות קכ"ו).
- קז** להציל הרבים ממאכלות אסורות מותר להתבטל מתפלה לגמרי, באין עצה אחרת (אות קכ"ז).
- קח** כללא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין – בטילה (אות קכ"ח).
- קט** הפרושים האמיתיים לא אכלו בשר רק מה ששחטו הם (אות קכ"ט).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

כו

קי יתאמץ יותר במאכלים שיש לחוש לאיסור בעין (אות ק"ל).

קיא שוחט שאינו יר"ש מובהק האוכלין מבשרו מתקלקלין (אות קל"א).

קיב מוטב לאכול חלב בשבת מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (אות קל"ב).

קיג כל צרות ישראל מחמת עון השחיטה (אות קל"ג).

קיד מי שאין בידו למחות מ"מ אינו נפטר מחובת עצמו (אות קל"ד קל"ה).

☆☆☆

פרק ז'

דברים נפלאים

- א כח האומנות של שחיטה להפך אנשים (אות א').
- ב אומנות השחיטה מגשם עוסקיה (אות ב').
- ג שו"ב שאינו נוהג כראוי (אות ו').
- ד ע"י בשר פיגול יצאו מהדת (אות ז').
- ה עונש שו"ב מקולקל (אות ט').
- ו תמונת שו"ב יר"א (אות י"א*).
- ז רוב מצויין אצל שחיטה (אות ט"ו).
- ח רוב העולם נכשלים בשחיטות (אות ט"ז).
- ט שו"ב אסור להעלם ולמנוע הגדת דברים רעים שראה אצל שו"ב האחר (אות י"ח).
- י יש יודע הלכות ואינו יודע כלום (אות י"ט).
- יא יש שמעמיד סכין נפלא אבל מ"מ אינו מרגיש (אות כ').
- יב נאמנות השוחט לסיוע הרב (אות כ"א).
- יג ירידת הדור לרגל השחיטה (אות כ"ב).
- יד השוחטים מתעתעים הרבנים (אות כ"ד).
- טו אוי לרבנות שמקברת בעליה (אות כ"ו).
- טז למה הזהירין בדבר הצריך בדיקה – אין זהירין (אות כ"ח).
- יז מוכרין הנשמה עבור כבוד אחרים (אות כ"ט).
- יח חכמת התורה ואומנות הבדיקה שני דברים נפרדים (אות ל').
- יט עצה להמתלמדין לינצל ממכשול (אות ל"א).
- כ ביטול השחיטות תיקון העולם (אות ל"ב).

כח שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- כא המונע מנתינת קבלה הר"ז משובח (אות ל"ג).
- כב מתי הותר לתת קבלה (אות ל"ד).
- כג לא תונו איש את עצמו (אות ל"ה).
- כד שוחט מסתכל בנשים (אות ל"ו).
- כה רב גדול בישראל מאכיל טריפות (אות ל"ז).
- כו אומן בכל, גריעותא הוא (אות ל"ח).
- כז ליהודים קלים די בשוחט גרוע, הוא טעות גדול (אות ל"ט).
- כח תגבורת על מדת הרחמים (אות מ').
- כט בלא העבירו השוחט, כל יחיד יחמיר (אות מ"ה).
- ל שוחט מחויב להיות יר"ש בזה"ז יותר מימי קדם (אות מ"ו).
- לא שוחט חמיר מסופר (אות מ"ז).
- לב שגגות נעשין זדונות (אות מ"ח).
- לג כעס, פשיעה (אות מ"ט).
- לד שו"ב שהכשיל בדבר המותר לדעתו (אות נ').
- לה יחוד פוסל (אות נ"א).
- לו שוחט וצדיק (אות נ"א*).
- לז שו"ב המגלח זקנו (אות נ"ב).
- לח טבח מאכיל נו"ט (אות נ"ג).
- לט שוחט יתגבר במדת הרחמים (אות נ"ד).
- מ שוחט זמנינו יתהדר ביתר שאת (אות נ"ה).
- מא שוחט בחצי זקן, בל יקומו (אות נ"ו).
- מב חשוד על דבר אחד חשוד גם לשחיטה (אות נ"ז).
- מג במופלא מנך אל תדרוש, פן תפרוש (אות נ"ח).

- מד** שוחט איסורו איסור עולם (אות נ"ט).
מה מפתח הכשרות ביד השוחט (אות ס').
מו חומץ בן יין (אות ס"א).
מז שערות אשתו מגולין (אות ס"ב).
מח תקנות השחיטה (אות ס"ג).
מט ובערת הרעה, זכותו עומדת לעד (אות ס"ה).
נ הכי אפשר שראו גדולים ושתקו ובאו קטנים מהם ומצאו מכשול? (אות ס"ו).
נא גם ליר"ש קשה הנסיון (אות ס"ז).
נב קנאת שו"ב מרעהו, מרבה המכשלה (אות ס"ח).
נג שו"ב זמנינית, לדחותו עבור דבר קל (אות ס"ט).
נד שחיטה אצל רעפארמער (אות ע').

פרק ח'

צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות בכל דור ודור בשחיטה

- א** צרות ומכשולות (אות א').
פרק ט'
א סדר בדיקת הסכין (אות א' וכו').
פרק י'
מאמר נפלא
א כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב.) (אות ג').

פרק י"א

זקן מגודל

- א** זקן מגודל לשו"ב (אות א').

פרק י"ב

עכשיו באנו לסדר מה בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה ע"י צוות שוחטים ומומחים:

בשר עוף	בשר בהמה
<p>סכינה קטן וקל בניקל להעמידה חד וחלק כדבעי.</p>	<p>א) יש לה חליף גדול מאוד שקשה להעמידה חד וחלק, כשנפגם, ונסיון גדול לטרוח להחליקה ביש לה פגם קטן.</p>
<p>בדיקתה קל מאוד בלי קישויים-וכל נער יבדקם. ואין לה אורך רק קצת.</p>	<p>ב) בדיקתה כהוגן קשה-לרוב חריפתה וגם צריכים לבדוק אורך גדול, והרבנים מפקחים מתייראין לדחוק הציפורן היטב על הסכין מחמת חריפתה.</p>
<p>אין בודקין אחר כל עוף-הסכין קצר-הבדיקה ניקל-ואינו מזיק הציפורן.</p>	<p>ג) שוחטים העוסקים בשחיטת בהמה צפורנם מתקלקל בזמן קצר כיון שבודקין אחר כל בהמה ממש, סכין חד וארוך ושוחטים בהמות למאות בכל יום.</p>
<p>העוף צוארה נקי ואין שום קלקול.</p>	<p>ד) צוארי הבהמות מלוכלכים - בפרט בימות החורף - כחול ועפר (ונשאר לכלוכית גם אחר הדחת הצואר במים) ופוגם הסכין מיד והשוחט צריך לנצל זמן שניתן לו לנוח בין שחיטה לשחיטה (שלא</p>

המהומה עד מאד, ראה להלן, כן גם לא פעם אחת נתחלל שם שמים כשאחדים מסרו משפטם לפני שרי העיר, והמה פסקו כשר או טרפה ושם שמים נתחלל, אוי לאותה בושה, ומכל שכן כשהשוחט היה גם כן חזן, אז רבו ידידיו שהגיגו עליו, גם קרה שהשוחט-חזן לא שמע לדברי הרב כשהרגיש כי רבים עמו.

ומשם אנו רואין עד היכן כחה של הסטי"א לרכוב דוקא על העוסקים במלאכה זו ולסמות העינים שמחוץ יתראה הכל בכי טוב ורק בחדרים אימה חשיכה גדולה נופלת על עין החודרת ורואה מה נעשית.

וכאשר נדייק היטב נראה כי המכשלה הזאת גם בימי חז"ל לא נבצר לדוגמא: בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ג) מעשה בטבח אחד בציפורין שהי מאכיל לישראל נבילות וטריפות פע"א שתה יין בער"ש ונפל מן הגג ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא כדת מה לעשות, והשיב להון כתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", וזה הי' גוזל את הכלבים ומאכיל לישראל וע"כ לא תבריחו הכלבים דמשלהן אוכלין, ע"כ.

וע"י בהגי אשרי פי' גה"נ (סי' ט"ז) שפסק (עפ"י הירושלמי) דהמוכר טריפות בחזקת כשר ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו ואפי' כלבים לוקקין דמו ואוכלין בשרו אסור להבריחם מעליו, ע"כ.

וע"ע בקידושין פרק בתרא במשנה "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" ופירש"י ספיקי טריפות באות לידו וחש על ממונו ומאכילן, ע"כ. רואין אן מזה עד היכן העריכו חז"ל מכשולות הבאים ע"י הטבחים עד שלא נמנעו לכנותם בביטוי היותר חריפה שמצינו באיזה מקום **שותפו של עמלק**, הדברים מסמרין שערות ראש **פוק חזי עד היכן הדברים מגיעין!** הלא מספק טריפות לבד אנו חוששין ואעפ"כ לא חששו חז"ל לגנותן בלשון מדקרות חרב. ולא

נח דעת רבותינו ז"ל עד שכתבו "כשר שבטבחים" להורות לדורות הבאים לבל יבטח שום אדם לומר שלום עלי נפשי מאחר שהעמדותי טבח כשרו ישר בודאי לא יצא מכשול מתחת ידו, וחזקה לחבר שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקוק, ובפרט אם הטבח ת"ח שבו נאמר ניחא לי לחבר ליעביד איסורא זוטא ולא יעשה ע"ה איסורא רבה.

דע כי לא מחשבות אדם מחשבות חז"ל אשר כל דבריהם ברוח הקודש נאמרו ולא זו שכינה מבית מדרשם, וכל מה שנשנה במשנה או בגמרא קדוש בכל מיני קדושות, ולא רפרף אדם מעולם עליהם, רק המינים והאפיקורסים שיצאו מדת ישראל, פוק חזי כמה טרחו הגאונים וראשונים ליישב חיסור או יתר תיבה ובנו עליה תילי תילין של הלכות, וגם כשאמרו האי מימרא של "כשר שבטבחים" וכו' מלין מפי עילאה ימלל מתוך גרונם, ושליחי דרחמנא נינהו, ואם אנו אנשים אבל הראשונים כמלאכים ושרפים, וכל דבריהם גחלי אש ואל ישיאך יצרך לומר כי חז"ל כוונו לטבחים מוכרי וסוחרי הבשר, ואין בכללו השוחט, פוק חזי מ"ש ברא"ש חולין (דף ח"י), בהוכחה משי"ס שם, וכ"כ במ"מ ה' שחיטה פ"א (ה' כ"ו) שסתם טבח שבזמן השי"ס הי' גם השו"ב, ע"ש.

ואחר הקדמה זו תדעו עם לבבכם כי לא כאשר יצייר האדם קושטא הוא, ואפילו יהי ברור לו בכל מיני הוכחות שבעולם אשר כל רוחות שבעולם לא יזיזו אותו כי טבח זה אפשר לסמוך עליו מבלי לחקור ולדרוש אחר מעשיהו, כולן בטלין ומבוטלין לעומת עדותן של חז"ל שאמרו בטוחות כי הכשר שבטבחים שותפו של עמלק, וזה ידע כל בר דעת כי בעוה"ר לא אכשור דרא והיותר כשר שבטבחים בזה"ז ודאי לא יגיע לקרסולי הבינוני בימים ההם כ"ש להיותר כשר.

וע"כ כל הרוצה ללכת בנתיב תורה"ק ובשבילי

הוראותיה ודרכיה הנעימים צריך לבטל דעתו ומחשבתו נגד דחז"ל ולהתלבש באימה וחרדה ורתת וזיעה טרם יקרב להכניס לביתו בשר מן הבא בידו, ופוק חזי מ"ש השל"ה (שער האותיות אוי ק') שראה פרושים שלא אכלו בשר רק ממה ששחטו הם, ומתמה שם האי צדיקאי מנין התחילה לפרוץ לאכול מכל שוחט מבלי לידע ידיעה ברורה כחו דהיתירא.

וגם בענין עונש מאכיל איסור מצינו לחז"ל שהחמירו באופן יוצא מן הכלל במאכלות אסורות שלא מצינו דוגמתו בע"א, בחולין (דף צ"ג ע"ב) טבח שמצאו חלב אחריו בכשעורה מעבירין אותו, ואם מצאו אחריו כזית מלקין אותו.

ודחז"ל הללו בלי הערות והארות כבר מדברין לעצמן, עמדו והתבוננו קצת בקדושת דבריהם, הלשון מוכיח וכ"נ בהפוסקים דמיירי בשוגג וכל קנסן של חכמים היתה על התרשלות המנקר לעשות מלאכתו באמונה, וזה ידוע ג"כ כי הרבה לימודי זכות היינו יכולין למצוא על האי מנקר, לדוגמא: "לא ניתנה תורה למלאכי השרת" "שגיאות מי יבין" "אונס רחמנא פטריה" וכיוצא, ואע"ג שאמתלאות הללו מתקבלין הן בשאר מקום, אבל במאכלות אסורות תפסו חז"ל בחומר הדין כיון שכח היצר כ"כ גדול להכשיל אחב"י באכילת איסור, לעומת זה הוצרכו חז"ל להגביר כח הקדושה ולחזק ידי העוסקים לעשות מלאכתם בהתאמצות ודיקדוק יותר מהרגיל להחליש כחו של הס"ם וסיטרא דיליי העומדים ככיסלא לאוגיא בין הטבחים.

ומה"ט העלימו עין על כל צד זכות שיש ללמד על אותו טבח ולא חיסו ולא חמלו לא על הטבח ולא על נפשות ביתו שעניניהם תלויות לאב ביתם לכלכלם ודנו אותו בהעברה, ועל מה? על כל שהוא של חלב לא גדול משעורה שכמעט אינה נראית לעין, ולמה? כי במקום

אכילת איסור של בית ישראל הכל נדחין ואין חסין ומרחמין על שום אדם.

פוק חזי מה שאמרו חז"ל במחלוקת קרח, טף למה נענשו להראות שקשה המחלוקת, ובני"ד גם הטף נענשים, הרי שלהאכיל ישראל דבר איסור נמנה בין היותר קשות.

וכאשר תדקדקו היטב תראו עוד יותר מזה כי הענישו חז"ל כ"כ קשות ואע"ג שעדיין לא נכשל שום אדם ועדיין לא אכל שום אדם אותה משהו של חלב שהשאיר הטבח, ורק על השארת הטבח באופן שהי אפשר לבא לאכילת איסור אע"ג שאין זה ברור דעדיין יש כמה ספיקות דלמא יסרח הבשר ולא תבא לידי אכילה, דלמא ירגיש הלוקח בהחלב (וכמו שנראה בדחז"ל דמזה מיירי) וישליכנו, ודלמא יתבשל באופן שיתבטלו בששים וביותר.

וכל הני ספיקי אין עומדין לאותו הטבח לזכותו בדינו בפרק שאנו עוסקין בו מחשש מכשול לרבים, במקום שהציבור והכלל עומדים על המשקל להכשל ח"ו במאכלות אסורות אין רחמים בדין, אע"ג שבנוקי ממון והגוף הי' פטור מצד גרמא בניזיקין אבל נפשות ישראל עומדין למעלה מהכל ובמדה אחרת נמדדין, משקלן עדינה ממשקל הגוף והממון.

ודע לך כי מה שהבאנו מדחז"ל עד היכן החמירו, בחשש כשלון להכלל כשנוגע למאכלות אסורות כאשר תעיין בדברי הראשונים תתפלא הפלא ופלא שלא נח דעתם בחומרת חז"ל והוסיפו עליה כהנה וכהנה לדוגמא:

ברא"ש חולין פ"ז (או' ט"ז) בסופו בהג"ה (על טבח שהניח אחריו כשעורה חלב) וז"ל: ונראה שיש להכריז עליו בבית הכנסת שני וחמישי ושני: "פלוגי הטבח העבירוהו מאומנתו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהי' חודש ימים שלא יעסוק באומנתו, ולאחר חדש ימים

יבא אל ת"ח שבעירו או עיר הסמוך לעירו ויאמר כך וכך עשיתי וחטאתי ותוהא אני על הראשונות ויתנו לו הדין עונש לפי ראות עיניהן, ואח"כ יכריזו בביהכ"נ פלוני הטבח שהעבירונוהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר תוהא ונתחרט על מעשה הרע הזה וקבל עליו מה שצוהו ת"ח" וכו' וקודם שישמעו הכרזה זו בביהכ"נ אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר, עכ"ל.

וכשמצאו אחריו כזית חלב, עוד הוסיפו להחמיר על הטבח ביתר שאת, וז"ל הרא"ש שם:

ואם נמצא אחריו כזית היו מלקין אותו ברבים בביהכ"נ ואחר המלקות אומר בעצמו בקו"ר "אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב" וכו' עכ"ל.

ולא די זה בלבד אלא החמירו עוד גם לענין מזיד, כמבואר בסנהדרין (כ"ה ע"ב) בהוא טבח שהוציא טריפה מתחת ידו ועשה פעולות המורים ששב, ולא רצה רבא להכשירו דלמא קא מערים, ואיפסיק שאי"ל תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ילבש שחורים ויתכסה שחורים ויחזיר אבידה בדבר חשוב, או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו ע"כ.

והרמב"ם העתיק דין זה כמ"פ (ה' עדות פ"ב, ה' שחיטה פ"י, ה' מאכלות אסורות פ"ח ה"ט, ה' ת"ת פ"ו הי"ד).

וענין לבישה וכיסוי בשחורים שמבואר בחז"ל העתיקו ג' עמודי העולם, הרי"ף והרא"ש, והרמב"ם, והוא דבר שלא מצינו שיחמירו במקו"א זולת מה שאמרו בהרואה שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתעטף שחורים וילך וכו', וכבר עמד על מדוכה זו הסמ"ע בחו"מ סי' ל"ד (סעי' ל"ד) וכו' דהטעם שהחמירו כ"כ בטבח דבשביל שהכשיל הרבים צריך שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאווה והזדון

שבלב, ע"כ. וע"ע בענין זה בכנה"ג הגה"ט כ"ח, וברכ"י סי' ל"ד שם.

וכן תמצא עוד ביור"ד סי' קי"ט (ס"א) דהחשוד לאכול דבר האסור אין לסמוך עליו, וחידוש הדבר הוא דלפ"מ שנתבאר בבית שלמה (למהר"ש חסון יור"ד סי' י"ז, ובשו"ת חקרי לב ח"א יור"ד קס"ז בשם הרשב"א, הרשב"ש, ריב"ש, מהרשד"ם) "חשוד" המובא בש"ס ופוסקים גבי איסור אינו ר"ל שידוע בודאי אלא גם בחשש וספק שעבר איסור הוא בכלל חשוד (וכ"כ בערוה"ש שם כ') דבר שלא ראינו במקו"א.

וכמו"כ המעיין בפנים החיבור ימצא חומרות לרוב אצל מאכלות אסורות וספיקן שלא מצינו בשאר מקום, ולקושטא דמילתא כאשר תפקחנה עיני הרואה, יראה בספרן של צדיקים גודל הזיקן של הנכשל בהם, עד כי יחדל לתמוה ע"מ ולמה החמירו כ"כ במאכלות אסורות כי לגודל הפגם והנזק ראוי לחזק הגדר, ובחוזק הגדר יתרחק הנזק.

והנה לא אאריך כאן בהעתקת דברי קדושים בגודל הפגם הנעשית ע"י מאכלות אסורות שהלא הם כתובים בפנים תחת הכותרת "גודל עונש המתרשל, ושכר הזהיר במאכלות אסורות וספיקן", ומשם תדרשנו, וכן מ"ש לעיל כי מבואר בספרי הפוסקים שבכל דור ודור המכשולות העצומות בלי הרף על שחיטה ובדיקה לא אאריך כאן כי כבר מבואר בפנים במדור "רוב מצויין אצל שחיטה", ומ"מ מעצור לא אוכל מלהעיר מ"ש בסי' שמרו משפט (ח"ב, דף ע"ע"ב) שהעיד הקדוש רע"י שלעזינגער זצ"ל משמ"י דגברא רבה מעשרת השבטים שדר אצל חמיו הגה"ק מהר"ה מקאלאמייע זצ"ל בימי הפסח, וגילה כמה מטמוניות, ומהם שמה שסבל הגה"ק מהר"י אדלער זצ"ל מרורות בעיר פראנקפורט עד שהוכרח לברוח היתה מטעם שרצה להכניע כחו של הסיים שרבץ על השוחטים ולקרב

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הגאולה בביאת המשיח וגברו עליו כלבים עזי נפש שלוחים של הס"מ עד שהוצרך לברוח, ויחד עמו תלמידו החת"ס זצ"ל.

רואין אנו משם כי אפילו אצל קדושים כמו אלו לא בניקל עלתה להם לזכות קהל ועדה מישראל שיהי השוחטים וקצבים מכינים בשר כשר כראוי, וא"כ מה נעני אנו יתמי דיתמי אשר נתקיים בנו בעוה"ר במלוא המובן יתומים היינו ואין אב, וגברי בעלי זרוע ובעלי שקר, ואין דורש ומבקש, נשארנו גלמודים אפילו מזכותן של צדיקים חיים שיגינו עלינו להנצל מכל מכשול, עמ"ש בתפא"י סנהדרין פ"ה במשנה "מיתת צדיקים רע להם ורע לעולם" כי טובת הצדיקים אינה פעולתן לבד אולם גם זכותן וכח קדושה שלהן מגין על הדור.

וכע"ז בס' זאת זכרון להגה"ק מלובלין זי"ע, כי צדיק היושב באהלו ועובד את בוראו בכל לבו ונפשו כח קדושתו בוקעת ומתפשטת לחלל העולם ומשם שואבין העולם, וגם מזה כבר נתרוקנו כמעט בעוה"ר ואי"ל ע"מ להשען אלא על אבינו שבשמים שיקיים מה שהבטחתנו למעני למעני אעשה.

וכדי להראות איזה דוגמאות עד היכן כחן של הסט"א כשהדיון בענין שחיטת בשר, או שאר מידי דאכילה שאנו מתגברין בכל כחן ולא בניקל להנצל מהן אפילו לבעלי מדריגה אמיתיים. פוק חזי מה שהעיד אחד המיוחד מקדושי עליון ושרפי מעלה שהי מב"ד הגדול שלמעלה בדורו, ומוכר אצל כל גאוני וקדושי דורו כענק שבחבורה הי"נ השרף הנורא מרן רשכבה"ג בעל שו"ת דברי חיים זצ"ל, וזי"ע, וכי בשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ו' וז"ל: "ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהי אצל צדיקים, ולאחר שנתחנכו באומנות הלזו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי" עכ"ל.

ודי'ת עניי'ם במקו"א ועשירים במקו"א, וכבר גילה לן מרן רשכבה"ג בעל חת"ס זצ"ל פתרון הדברים שקיבל כן מגדול אחד וכי בשו"ת חת"ס או"ח סי' ר"ה כי המלך זקן וכסיל יושב על כסא של גי רגלים חזנים שוחטים וסופרים, וכ"כ בתולדות יעקב יוסף פי' נשא ד"ה והעולה.

וכוונת המלך הכסיל ידוע שהלא מאכלות אסורות מטמטם הלב והמוח ומכניס מחשבת מינות וכפירה ואפיקורסות וכמ"ש הרמב"ם באגרת הידוע מובא בדגמ"א פי' עקב משמו, ובפרי"ח שולי בברכ"י בסי' פ"א, ובחת"ס פי' שמיני שרוב אפיקורסות בא ממאכלות אסורות.

אבל סוד כל הדברים ומטרה המרכזית הוא העברת הדת רח"ל וכמ"ש בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' שע"י השוחטים קלים יצאו מדינות שלימות מדת ישראל ואבד זכרם.

ועמ"ש בסי' טיול בפרדס ח"א מערי' שחיטה כי כח הציונות נתהווה גם ע"י השוחטים הקלים ובשר טמא שנתפטמו שלומי אמוני ישראל.

ולסיום הענין אעתיק דיבור נפלא שראיתי בסי' קרן ישראל סו"פ שמיני ובאשר שלעני"ד יש בו הרבה תועלת לענינינו אעתיקנו בשלימות.

כי שם בד"ה אל תשקצו וז"ל: הנה הדיקדוקים בפרשה זו של שיקוף ותיעוב ע"י מאכלות אסורות רבו כמו רבו הלא הם מבוארים במפרשי התורה ולא אאריך בהם, אולם עוד לאלקי מילין בכמה ענינים הנוגעים לנושא זה, דחז"ל בב"מ (מובא גם ברש"י על אתר) דאלמלי לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים, וקשה הכי מאכלות אסורות כולל כה"ת כולה, שנית מצינו ביו"ד סי' פ"א, וכ"ה באוה"ח סו"פ שמיני דמאכלות אסורות גם בשוגג מטמטם

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הנפש, וצ"ע למה, שלישית מצינו לחז"ל שדרשו בכמ"ק שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ופי' תוסי' דדוקא במאכל איסור ולא שאר דבר וצ"ע למה, ידוע דרשת חז"ל מובא ברש"י עה"כ ואנשי קדש תהיון לי אם אתם נבדלים ממאכלות אסורות אתם שלי ואם לאו אתם של נבוכדנצר וחביריו, ועוד יש לדקדק וכו'.

וליישב כל הנ"ל נעמיק קצת בסדר הבריאה, ויהי"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו, ודי' הטוב יכפר, מבואר במדרשי חז"ל עה"כ בראשית שכל העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית וישראל נבראו לשמירת התורה וקיום המצות, וא"כ מצד הדין הי' נותן שיתאפשר לכל איש מזרע ישראל לקיים מצות בוראו בכל עת ורגע דאל"כ מטיל גרעון במעשי בראשית דכיון שבריאת העולם למען ישראל, וישראל למען המצות, אם יתבטלו ממצות אפילו שעה אחת נמצא אותה שעה יצאה לבטלה, וזה א"א כלל והרבה קולמסים כבר נשברו ליישב תמיה הלזו.

ולענינינו נאמר הנה ידוע דבאכילה יש עבודה גדולה של העלאת ניצוצי הקדושה שהוא היתה מעיקרי מטרת הבריאה כמבואר בכל ספרי קודש, וכח העלאתן ע"י שהזרעים נזרעין בקרקע וצומחין נמצא שכבר נגמר חלק ראשון של העלאה מדומם לצומח (דד' מינים נבראו זו למעלה מזו דומם, צומח, חי, מדבר) דהקרקע שהוא הדומם מעלה הצמחים, ואח"כ כאשר שור אוכל עשב וחמור באבוס בעליו אז נתעלים הצמחים לחי, וכאשר שוחטים בהמות והחיות ואוכלין בשרם מתעלין מחי למדבר (ועוד יש בו נסתרות, ואכ"מ).

אבל חילוק גדול יש בין אופני ההעלאה דמדומם לצומח וכן מצומח לחי לעולם נעשה בסדר אחד, אבג באכילת אדם יש מין ממינים שונים, הצדיקים ובעלי מדריגה המופשטין מתאות עוה"ז ויודעין לייחד יחודים

מעלין באכילתן העלאה היותר גבוה השייך, הבינוניים מכוונין באכילתן שיהיי להם כח לעבוד את בוראם, ואעי'ג שמרגישין גם עריבות מתיקות גשמי מ"מ הו"ל כהנאת הגוף בהדי מצוה, דלדעת הרשב"א והרבה ראשונים אינו מזיק.

והכת האחרונה שלבם אטומים לכוון גם זאת, מ"מ מקפידין עכ"פ שיהיי כל אכילתן בתכלית הכשרות ויבחרו יותר לרעב מלהכניס לפיהם בשר אסור ח"ו, וקורא הדורות מראש הבוחן כליות ולב אשר לפניו נגלו כל תעלומות בחר במצוה זו של אכילה שיתאפשר לכל יהודי בלי יוצא מן הכלל (אם רק ירצה) לקיימו בכל עת ועידן באופן שלא יבצר רגע מחייו שיתערטל ממצוה גבוה הלזו.

ביאור הדברים כאשר האדם אוכל אכילתו אז בלי ספק מקיים מצוה של זהירות ממאכלות אסורות ודיקדוק בכשרות, כאשר קם מאכילתו אז כל זמן שלא נתעכל המאכל, עדיין עוסק במצוה הלזו, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, וכ"ז שאכילתו בתוך האיציטומכא הלא בידו להקיא כל מאכלו, וכאשר כבר נגמר העיכול אז נתהפך מאכלו ומשתיו לבשר מבשרו ודם מדמו ורק מכח זה חיו יחי' כמו שאנו מברכין כמ"פ בכל יום "ומפליא לעשות" שהקב"ה קושר נשמתו של האדם שהוא רוחני באכילתו שהוא גשמי והוא פלאי פלאות, וא"א לאדם בער ונבער להשיג אחד מני אלפי אלפים כוונת היוצר למה עשה כן, אבל עפ"י דברינו יתחדש לן טעם אחד המושג גם לקיצורי מוח כמוני, שעשה הקב"ה כן כדי שתהיי כל חיותנו נוצר ונברא ממקור מצוה דוקא ולא זולת.

וכאשר יתענה האדם יותר משיעור האפשרי יצא רוחו וישוב לאדמתו, נמצא שכל חיותו אך ורק במצותו שקיים באכילת כשר דוקא, נמצא לפי"ז באם ח"ו יתפטם האדם במאכל האסור א"א שיחשב בין זרע ישראל שבשבילם

נברא העולם שהרי לא נברא רק בשביל ישראל המקיימים מצותיו ית' וא"א למצוא מצוה שיהי קשור ומדובק בה בכל רגע של חייו רק האכילה כמו שביארנו ואם אוכל איסור א"כ חסר לו הרבה זמן שבטל ממצות הקב"ה וע"כ הבריאה של אז לאו בשבילו הוא, והלא א"א לבטל רצון הקב"ה שיהי הבריאה בשביל ישראל, ועל כרחך שע"י אכילתו נתבטל ממנו שם ישראל.

ומוכן במושכל פשוט לפי"ז למה ד' שומר נפשות חסידיו שלא יכשלו במאכלות אסורות אפילו בשוגג, שאם בריאת העולם לאו בשבילם יהי אז ע"כ שיחרב, שהלא הצדיקים הם יסודי העולם, ומובנים ג"כ דחז"ל שדוקא אם נזהרין ישראל ממאכלות אסורות נחשבין לגיונו של ממה"מ ואם לאו הם של נבוכדנצר וחביריו, פי' שלא תקשה דאם אין העולם מתקיים בשבילן א"כ האיך עדיין חיים אותן ישראלים שאין נזהרין באכילתן, וע"ז אמר שאינם גרועין מנבוכדנצר וחביריו שג"כ נבראו, ודו"ק.

ומה שדרשו חז"ל שכדאי היתה יצי"מ בשביל מאכלות אסורות לבד ג"כ יתבאר היטב, דידוע מ"ש הרמב"ן ואחריו נמשך החינוך ועוד קדמונים בענין יצי"מ אשר כוונת ורצון הבו"ת היתה לאמת מעשי בראשית ולחזקה בידי המאמינים כי הבריאה לא נתברר בראייה ממשית רק באמונה לבד, וע"י הנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לפרעה ולכל עמו ששידד המערכות ושינה סדרי בראשית ע"י הפיכת הטבע כמה מאות פעמים (כמבואר בהגדה של פסח שנלקו המצריים במצרים ועל הים למאות) עד שנתאמת בבירור גמור כי לדי המלוכה ומושל בעליונים ותחתונים כרצונו וע"כ בידו להטות הטבע כפי רצונו.

וכ"ז הוצרך רק אם מקיימין ישראל מצותיו ית' שבשביל זה נברא העולם, אבל בלא"ה למה הוצרך יצי"מ לאמת הבריאה, הלא אם לא יקיימו ח"ו המצות אז

יתבטל כל הבריאה ומה"ט ברגע ראשונה כאשר פקד הקב"ה למשה רבינו ע"ה על עצמו אמר לו בהוציאך העם ממצרים תעבדון את האלקים בהר הזה, דהא בהא תליא דכל נסי יצי"מ ופלאותי לא נצרך רק לזה כנ"ל.

וע"כ קאמר המדרש שאם לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים רק בשביל מאכלות אסורות דיו, פ"י דמאכלות אסורות הוא מצוה תדיריות לא יוזז מנפש הישראלי רגע אחד וע"כ יש לבריאת העולם שנברא בשביל ישראל המקיימים המצות על מה לתמוך, דכל רגע ורגע של הבריאה מתקיים ע"י האכילה הכשרה, אבל אלמלא לא הי' מצוה זו רק אחרת שאפשר להסיח ממנו יום או שעה ואפילו רגע, כבר לא הי' להבריאה האידך להתקיים, וגם נסי יצי"מ היו אז בכדי.

ובאופן פשוט י"ל במה זכתה מאכלות אסורות להתעלות כ"כ מעלות יתירות על שאר מצות עד שלא מצינו מצוה שנשנו בו כ"כ גזירות קשות ועונשין חמורין להגוף והנפש של המבטלן לו ולזרעו, כמו שמצינו כאן (אמר המו"ל: ע"י בפנים חיבורינו ויתבאר לך הכל באר היטב) אצל האוכל מאכלות אסורות, ונראה דזה פשוט שכל תכלית האי עלמא לבא על ידיה לעלמא דעתיד, והאי עלמא כפרוזדור לפני הטרקלין כמשלת חז"ל ולפי המצות ומעשי"ט שעושה בעוה"ז לעומתו יקבל שכרו לעוה"ב.

וע"כ כ"ז שגופו של האדם מתפטם במאכלים הכשרים בלי פקפוק אז כל המצות ומעשים טובים הנעשין ע"י הכח שקיבל מאותו האכילה נחשבין לו לטובה ולברכה, ומתברך בשבילן בהצלחה, לא כן כאשר מתפטם במאכלות אסורות ובכח ההוא עוסק במצות ומעשי"ט לתהו נחשבו כולם הבל ורעות רוח ישאם הרוח, דקשר רשעים אינה מן המנין וקוב"ה שונא גזל בעולה, ומצוה הבאה בעבירה שנאווי אצל הקב"ה וללא נחשבין.

ומיושב היטב למה לא נחשב "ישראל" ע"י מאכלות אסורות דכמו שישראל המבטל כל המצות שבתורה פשיטא שלא נחשב מעם סגולתו של הקב"ה ה"ה האוכל מאכלות אסורות ומקיים מצות באותו הכח דהו"ל כלא עשה כלל וכלל עטיפת קדושת ישראל נפשט ממנו.

ומה"ט נבצר מצדיקים להכשל ח"ו במאכלות אסורות אפילו בשוגג דאע"ג דגוף האכילה נעשה בשוגג מ"מ הלא כל המצות שיעשה אח"כ בכח האכילה ההוא בטלין ומבוטלין וכלא נחשבו והוא כשלון עצום עד למאוד, ושומר ישראל ישמרם מכל כי האי, ומיושב ג"כ למה הפגם כ"כ גדול גם בשוגג, ומטעם זה גופא אמר הקב"ה שאם נשמרין ממאכלות אסורות אנו שלו דבלא"ה א"א לעשות פעולה קטנה שיתעלס ויתקלס עילאה דכולן כאין נחשבו, אבל באם נשמר וזהיר בכל כחו שלא יכשל אפי" בשוגג ואונס בסרך מאכל של איסור אז ילך לבטח דרכו.

ומה"ט מבואר בהפוסקים כמ"פ דהכנה למצוה עוד יותר גדולה מגוף המצוה, דברים שקשין להולמן, ואחד מן הראיות מאכילת עיוה"כ שנחשב כתענית ב' ימים ואינו יותר מהכנה שיוכלו להתענות ביוה"כ ואכמ"ל.

אבל לדרכינו הדברים מתקבלין על הלב מאד כי ענין הכנה שדיברו בו היינו הכנה לאפשר שעשיית המצוה יחשב לו למצוה, ולא ח"ו להיפוך, לברר ולנקות כל סוג ופסולת מנופה ביי"ג נפה, שלא יהא מצוה בעבירה, ושיהא בכוונה ועוד, דברים המעכבין המצוה, ומה"ט נחשב יותר מגוף המצוה דהו"ל כעין מה דאחז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, וה"ה בזה.

וכבר כתבתי במקו"א להוסיף תבלין להנאמר, דמה"ט הכנה חשובה יותר מגוף המצוה, דהלא בהכנה מתקיים שני דברים, הראשון ההכנה שהנהו מצוה מצד עצמה, לדוגמא חוב הכוונה לפני העשייה, הוא מצוה בפ"ע אלא

דפליגי רבוותא אי מה"ת או מדרבנן (מבואר באורך בשערי תורה, ושו"ת מחני"ח, ודפ"ק ועוד ואכמ"ל) וא"כ כאשר יכוון בכוונה הנצרכת לפני עשיית המצות כבר קיים שתי מצות, חדא המצוה לכוון, ושנית, שעייז יתקיים המצוה בעצמה, וזהו ממש מצוה גוררת מצוה.

ועכשיו בינו והתבוננו אם הכנה למצוה יחידית יעלה לו כפליים מגוף המצוה הזהיר ממאכלות אסורות שמאפשר לו לקיים כל התורה כולה עם כל פרטי ענפי ודקדוקי, עאכו"כ שנוטל שכר כנגד כל מה שעושה כל ימיו.

ועתה בואו חשבון הנכשל במאכלות אסורות מתעכב מלקיים כל התורה כולה ונענש בכפליים על ביטול כל התורה, וגם על אי זהירותו במאכלות אסורות, וכמה נואלו אלו אשר מדקדקין בקלה כבחמורה לקיים כל מצוה בהידורה ויפי' ושוכח העיקר שבאם אינו בטוח במה שנכנס לתוך פיו אז לשוא כל עמלו, וכל יגיעו לריק ח"ו.

ולו חכמו ישכילו בינו אחרית דבר מראשיתו, ויחשוב עם לבבו אם כ"כ ימים ושעות אני מבלה בעד מצות שמורים, ואתרוג מהודר, וטלית נאה, וכיוצא, עאכו"כ הרבה מאד יותר מזה חייב אני לבלות לתקן ביתי שבל יכנס בו רק דברים הכשרים ומהודרים בכשרותם בכל מיני יופי והידור שהלא הוא היתד והפינה אשר בו הכל תלוי ולא לחנם התאמץ נחש הקדמוני להכשיל יציר כפיו של הקב"ה במידי דאכילה, דאם האכילה שהוא היסוד מרופרף אז כל הבנין יסתר.

וזה לעומת זה ישים לבבו עד כמה ירוויח בהתאמתו יותר ויותר מכפי יכלתו להשמר ולהזהר ולעשות גדר לפנים מגדר סייג לפנים מסייג ולברוח מצ"ט שערי היתר לבלי להלכד בשער אי של איסור ח"ו, שהרי

בו תלוי כל תורתו מצותיו ומעשיו כל ימי חייו, ואשר מה"ט יקבל שכר עבור התרחקות ממאכלות אסורות נגד כל תורתו וכו' כנ"ל, ולמסקנא ימצא כי שברו בזה הוא כפליים מכל שאר שכרו יחד, חדא, עבור התרחקותו ממאכלות אסורות שהוא מצוה חשובה כשלעצמה, והשנית, כי היא הנהו הגורם שיתקיימו כל שאר המצות דאלמלא אכל האסור היו חוטפין ומשליכין כל טיבותא אחיזרא, והשלישית, כי ע"י האכילה ניתן בו גם כח גשמי וחיות לקיים המצוה, שג"כ ליתא באוכל האסור דאז לא שייך שנתן בו חיות כיון שאין המצוה נחשב למצוה.

ובזה תבין דבר נפלא במשנה סוף מכות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו' ופירש"י שאסר להם שרצים ונבילה שבלא"ה נפש האדם קץ בהן וכו' והנה בפשטות כוונת רש"י שנפש הישראלי קץ בשרצים ונבילה, והוא פליאה קצת דבשלמא שרצים מובן אבל נבילות נפש ישראל קץ בהן מטעם שאסרון תורה בלי שחיטה אבל אלמלי לא הי' מצות שחיטה למה יקוץ נפש ישראל בנבילה יותר משחוטה, ופוק חזי בדגים וחגבים דליכא חיוב שחיטה אוכלין אותן מתים, ובשלמא אבר מן החי יש בהם שיקוץ וכמבואר במס' שבת שלא לתת לתינוק חגב חי להשתעשע בה שמא יאכלנו, ויעבור משום בל תשקצו.

אבל לקושטא דמילתא אפשר לפרש כוונת רש"י גם בע"א ואקדים ליישב תמיה אחרת שמצינו רק במאכלות אסורות, בחו"מ ס"י רל"ד (סעיף ד') קי"ל במי שקנה בשר ונמצאת אח"כ אסורה מה"ת אע"ג שכבר אכלו הקונה, יחזיר מוכר הדמים, וביאר הכוונה בסמ"ע שם דאע"ג שבעת האכילה כבר נהנה הישראל במלואו דהלא לא ידע שהוא טריפה מ"מ הנאה זו אינה חשובה הנאה לאחר

שנודע לו שאסורה מה"ת, והביאו ג"כ הש"ך ביור"ד סי' קי"ט כ"ז, והדברים מרפסין איגרא מה איכפת לן מה שקוף עכשיו בהו סוכ"ס נהנה מהן.

אבל עפ"י הנ"ל הכל על מקומו יבא בשלום, דאע"ג שנהנה מעצם האכילה אבל הזיק לו יותר מדאי במה שכל מעשיו הטובים שנעשו מכחו ההוא לריק הן, ועוד יותר מזה דמבואר במפרשים (ע"י בסמוך) דעבור הכנה למצוה משלמין שכר גם בהאי עלמא וא"כ אילו הי' אוכל כשר ודאי הי' מקבל שכר בעוה"ז על הכנה למצוה כנ"ל, וגם בזה ניזק.

ועפ"י ז"ל דגם כוונת רש"י כן דלא הוצרכה תורה לעשות מצוה נפרדת מאכילת איסור, אלא מוטב הי"ל לכתוב דהמצות הנעשים בכח אכילת איסור מתועבין נינהו, וע"כ יצטרך כ"א מישראל למנוע ממנו, אלא מה"ט עשאו הקב"ה למצוה בפ"ע כדי שיקבלו שכר גם על קיום מצוה זו לבד ממה שמקבל עבור שנתאפשר לו לקיים ע"י שאר מצות.

ובזה יובן ג"כ מ"ש בזוה"ק ח"ג (מ"ב.) דהאוכל איסור כאילו עובד ע"ז, דכיון שאוכל איסור הלא כל מצותיו אין מתקבלין לעילא, והולכת לסט"א, וע"י נראה עבודתו כאילו עובד לאחרים רח"ל.

ובזה יתפרש ג"כ מ"ש בדגמ"א פי' עקב בשם הרמב"ם דע"י מאכלות אסורות נכנס בלב האדם מינות וכפירה, דע"י אכילתו מצותיו ועבודתו אין מתקבלין ונכנסין לסט"א כידוע דליכא בינים רק או סטרא דקדושה, ובלא"ה הכל הולך לסט"א רח"ל, וכ"כ להדיא בזוה"ק שם דיוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות הסט"א, וכיון שהוא ברשותו ועובד להם כבר נלכד במצודתם וגוברין עליו כחות הטומאה המינות והכפירה.

ועיי' תבינו מ"ש התב"ש דשוחט צריך להיות יר"ש מרבים דאלי"כ יורד השוחט מטה מטה ונתקלקל, ומקלקל גם אחרים האוכלים משחיטתו (אמר המו"ל: דברי תב"ש הללו מובאין גם בטיוול בפרדס מעי "שחיטה") ודבריו אומרים דורשינו דע"כ מיירי ששחיטת האי שוחט היתה כשרה דאלי"כ למה איצטריך לתת טעם שיתקלקלו האוכלים מסיבת קטנות יר"ש של השוחט בלא"ה יתקלקלו ע"י אכילת נבילות וטריפות, אע"כ דמיירי שהשחיטה היתה הוגנת אלא כיון שהשוחט קל גורם קלקול להאכלין ממעשי ידיו, ודא ודאי טעמא בעי.

אבל עפ"י הנ"ל הכל מובן דאם אין השוחט יר"ש מובהק ע"כ אינו נזהר כדבעי באכילתו ובאופן זה ודאי יתקלקל בקרוב כיון שאין מצותיו הולכין להקדושה כנ"ל דיוצא מסטרא דקדושה לסט"א, ובכה"ג גם מה ששחט כאילו לא שחט כיון שכחו לאו מקדושה ניוזנת ומצותיו בטלין, וא"כ האוכלין משחיטתו אוכלי נבילות ניהו.

ונתקרב לן להבין מ"ש באדר"נ דבאים לעבירות חמורות רח"ל דאחז"ל רשעים הן ברשות לבן פ"י שאין שולטין בעצמן אלא כעבד נרצע לתאותו, וכ"ש האוכל מאכלות אסורות שלדעת הזוה"ק נכנס לרשות הסט"א ודאי שמחטיאין אותו בהיותו חמורות רח"ל (אמר המו"ל: בענין המשכה לעבירות חמורות עמ"ש בדברי יואל שמיני עמ' ר"נ ד"ה ועוד).

ומובן ג"כ מ"ש בסי' יסו"ה (שער הבכורות פ"ד ד"ה הגידה לי) דאומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם, דהלא עבירה זו שקול נגד כל מצות ועבירות שבתורה שהלא ע"י אכילת האיסור כל מעשיו אין נחשבין לו.

ויתיישב ג"כ באופן נפלא דברי המדרש (בקהלת רבה פ"א סי' כ"ח) דלע"ל הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו",

ואח"כ הקב"ה מוציא כרוז פעם שני ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו", ע"כ. והדברים תמוהין ומתמיהין ומה עם שאר כל המצות ושכרן וכי ליכא רק שני מצות הללו של מניעה מאכילת חזיר ונבילות וטריפות (וראיתי להחת"ס זצ"ל שטרח ליישב הדברים בתורת משה פי' קדושים, ע"כ מהמו"ל).

ועפ"י הנ"ל יתיישבו כל התמיהות כי כן הוא האמת שכל השכר מכל המצות תלוי בהתנהגות במאכלות אסורות וע"כ מכריז הקב"ה דכל הנוהר יבא ויטול שכרו, ואין הכוונה לשכר מניעת אכילה לבד, אלא הכוונה לשכר של קיום כל המצות.

וכמה יאירו לנגד עינינו דברי זוה"ק ח"ג (מ"ב). שכי דכל מה שהאדם סובל בעוה"ז הכל מפני שלא נזהר במאכלות אסורות, וצ"ע הכי עבירה זו חמורה מכל העבירות להיענש עליה גם בעוה"ז, אבל דבה"ק מאירים עפ"י הקדמה הנ"ל ונקדים עוד מבואר בש"ס סוטה (כ"א). כי התורה והמצות הן המגינין ומצילין ואחז"ל שם דחילוק בין תורה ומצות דתורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא פי' מגין מן היסורין ומציל מיצה"ר שלא יכשילנו לחטא, ובמצות דוקא בעידנא דעסיק בה אבל בדלא עסיק אגוני מגנא מן הפורעניות ולא מצלא מיצה"ר.

ועכשיו אם קיום המצות נעשה ע"י מאכלות אסורות שאכל דבכה"ג אין נחשבין לכולם נשאר בלי מחסה ומסתור מפני הפורעניות ומוצאין הפורעניות אצלו מקום לחול, והוא ג"כ כוונת בעל אוה"ח פי' שמיני שכי דע"ז באים מכות נוראות רח"ל ע"ש.

וירווח לן ג"כ מ"ש באגד"פ (אוי קכ"ו) דע"ז הבנים יוצאין לתרבות רעה רח"ל, וכן מ"ש במאור ושמש שמיני

ד"ה אל תשקצו דאמילו רק מקיל בחומרא נטמא נפשו ואינו יכול להשיג השגת התורה, דא"י בשבת פ' ב"מ דהרגיל בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור" ע"י נר של מצוה זוכה לאור התורה, ומכלל הן אתה שומע לאו דהאינו זהיר בשום מצוה לא בנר של מצוה ולא בשאר מצוה לא יזכה לבנים ת"ח וכו' וכ"ש אם בנו בעצמו אינו זהיר, וכיון שע"י מאכלו אסורות א"א לקיים מצות שיחשב לו כקיים כבר מובן הכל.

ומובן ג"כ מ"ש בזוה"ק דעיקר משפט האדם בר"ה על אכילת מצות שבפסח (מובא ג"כ בשו"ת אבני נזר סי' שצ"ב, המו"ל) דאכילת המצות הוא ראש וראשון לכל עניני אכילה שבה החמירה תורה בכל יראה ובל ימצא בגבול ישראל מה שלא מצינו במקו"א וה"ה שדין גם על שאר אכילותיו ומטעם דבו הכל תלוי דאם האכילה לא היתה הוגנת גם מצותיו לא נחשבין.

ומה"ט עולה מעלת הזהירות ממאכלות אסורות יותר מאותן מצות החמורות השקולין נגד כה"ת, כמו ציצית, ועוד דבהם נאמר רק ששקול, אבל מאכלות אסורות הנהו יסוד ושורש הכל, ובו תלוי הכל, דאם אינו מקיימו כדבעי מה תועלת בשאר מצותיו.

ונמנה ג"כ בין המצות שמקבל שכר גם בהאי עלמא וכמ"ש בכתב סופר (פ' בחוקתי) דעל טירחת הכנה למצוה גם בהאי עלמא איכא שכר, וגם מאכלות אסורות בכלל זה כמבואר לעיל, ועוד דא"י במדרש שאין ישראל נוזנין בעוה"ז אלא בזכות האמונה (ע"י יש"מ ריש מטות, המו"ל) וכיון שכו' הרמב"ם דמאכלות אסורות מביא מינות וכפירה, מרובה מדה טובה האוכל כשר שנשפע באמונה, וע"כ עומד לן זכות הזהירות במאכלות אסורות להיטיב לן בעוה"ז ובעוה"ב, עכ"ל.

עוד מצאתי דבר פלא בסי קרן ישראל פי' אמור (בד"ה בזאת יבא באמצע הדברים) וח"ל: ועפ"י יתבארו היטב דחז"ל שאמרו כי ביוה"כ לית רשות לשטן לאסטוני דלא מצינו יום אחר שתיאסר מה"ת לאכול רק ביוה"כ והוא הכח הגדול להשתיק כחו של שטן שכל גבורתו לקטרג על בני קל חי במה שנכנס לתוך מעיהם וביון שכל העם מתענין שוב אי"ל מה לקטרג, ובוזה תבינו טעם האומר בסוף יומא שעיצומו של יוה"כ מכפר בלי תשובה, והוא לכאורה פלא במקום שהכל יודעין כי אין כפרה בלי תשובה, אבל הדברים מובנים מטעם שאף האיני שב כדבעי מ"מ עכ"פ מתענה וזה כשלעצמו זכות אדיר לזכות בשבילו בדינא, עכ"ל.

עו"ש עה"כ וזבחת כאשר צויתך, כי שוחט דלית ב"י ר"ש כשיעור הנרצה נעשה אח וריע של השטן דמעשיהם דמי לגמרי ומה"ט שט"ן בגימט' ל"ו שוח"ט, כי השוחט השווה עצמו לו, ובמה, דאחז"ל (ב"ב פ"א.) טכסיסו של השטן יורד ומסית, עולה ומקטרג, יורד ונוטל נשמה, וכ"ה בשוחט קל וריק, קודם מסית העם לחטוא באכילת בשר פיגולו, ואח"כ מקטרג, פי' אח"כ כשכבר נתפס בעונו אז מקטרג מקבץ קרוביו ידידיו ורעיו לעשות מחלוקת עם הקמים נגדו, ואח"כ נוטל נשמה, פי' כשכבר עלה בידו להשתיק כל מפריעיו ועושה מלאכתו הרמיה בלי מפריע נוטל נשמת הקהל ומורידם לשאול תחתיו רח"ל.

ומצאתי בסי חלקת חיים אוי' ש' ערך "שחיטה" כי השם חלי"ף שקוראין לסכין השחיטה לדעתו נקרא כן על כי עלולה להחליף השוחט וגם האוכלים משחיטתו שימירו דתם רח"ל כמבואר בתב"ש ובשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז' — ועוד שמחליף אכסניותו של אליהו הנביא זל"ט עם להבדיל מלאך המות, כמבואר באמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה' דכשהשוחט כשר אז השחיטה טוב

ואליהו בעיר, אבל כשמאכיל ח"ו נו"ט גורם שיהי מה"מ בעיר, ועוד שמחליף נשמת האדם ממאמין בד' ותורתו לאפיקורסת כמבואר בדגמ"א פי עקב בשם הרמב"ם, ועוד כי מחליף טי"ת תחת דלי"ת פי"י שגורסין "כי השוח"ט יעור עיני חכמים" עכ"ל.

בהקדמה לסי' פינת יקרת דף ז' כי דבאם השוחט מקלקל בשחיטתו אז מחליש ומחריב ג' עמודי העולם תורה, עבודה, וגמ"ח, תורה, דעושה תורת ד' פלסתר ע"י שמזלזל ומקיל בדיניה, וגם גורם קטיגוריא בין ת"ת. עבודה, על פי מה שאמרו חז"ל (סוף חגיגה) בזמן שבית המקדש היי קיים קרבנו של אדם מכפר, עכשיו שלחנו של אדם מכפר, וא"כ אם שלחנו מלא קיא צואה במרק פיגולים בטלה גם עבודה. גמ"ח, כי הכנס"א הוא עיקרן של מדת החסד וכדחז"ל בתענית אצל אבא חלקיהו דמקרבא הנייתא, ואם מכבד אורחו בנו"ט תקנתו קלקלתו. ועוד כי על הרוב נעשין מחלוקת ושנאת חנם ולשה"ר ועוד, שהוא היפוכו של חסד. בסי' שו"ת מראה יחזקאל האחרון (להגאון הצדיק מהר"י"ח אבדק"ק גלינא זצ"ל) סי' מ"ג כי וז"ל: **כי בעינינו ראינו את כל הגזירות קשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעו"ה רק למען העון הזאת, עכ"ל.**

ואם תרצה אחי לדעת עד היכן גדלה כח הכשלון בענין השחיטה אצטט לך מ"ש בעל אור החיים זצ"ל אשר גאונותו צדקתו ופרישותו מי ימלל וכפי עדותו של בעש"ט הקי' היי חלק רוח האצילות של דהמע"ה, דברים שאין לנו השגה בהם, וכי בסי' פרי תואר בסי' ח"י (אוי ל"א) וז"ל: ולדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשי למעבד בדיקה הצריכה לסכין כאשר צונו ד', בין והתבונן חומר הענין שהמזלזל במצוה אחת בלבד כבר א"א לו לבדוק הסכין כדבעי.

ודבר חידוש נמצא במ"מ הי שחיטה פ"א (ה' כ"ו)
בשם הראב"ד דמה"ט הצריכו חז"ל ראיית הסכין לחכם
לפני שחיטה מה שלא מצינו במצות אחרות כציצית
ותפילין, ותמצית דבריו דבדיקת הסכין צריכה פניית
המחשבה היטב בעת הבדיקה להרגיש בפגימה ואין כמוהו
(של החכם) מי שיוכל להזהר בדבר, ע"כ.

ועיי בפנים מדור "זהירות לשוחטים" אוי ק"ה דברים
נפלאים מהספרים להרבות אומץ להחמיר בזה"ז בגדרים
וסייגים ככל האפשר ועוד יותר, ע"ש.

ספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק א'

פרק א'

זהירות כלליים הנצרך להשוחטים ולהאוכלים משחיטתם

מקצת פרושים לא אכלו כי אם מה ששחטו בעצמם

א) אני ראיתי אחד מן הפרושים האמיתיים שלא אכל בשר כי אם מה ששחט בעצמו וכו' כי צריך להיות מופלג ביר"ש ומופלג בהכנת בדיקה, ולא לחנם הי' מנהג של חכמי התלמוד לברוק הסכין דוקא ככבודם ובעצמם, ולא להאמין לשום טבח אע"ג שהוא יר"ש, כי הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין (שלה"ק שער האותיות א' ק').

הגה"ק רשכבה"ג ר"נ אדלער זצ"ל רצה להכניע

חותם הסט"א השורה על השובי"ם ולקרב הקץ

ב) הגהצה"ק ר' נתן אדלער זצ"ל רצה לפסול השו"ב דפפ"ד ולהכניע החותם של הסט"א השורה על השובי"ם הפסולים, ואלמלי השיג כל רצונו הי' בא משיח צדקינו, אך הס"מ העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח מפפ"ד ותלמידו החת"ס זצ"ל רץ אחריו כמה פרסאות (שמרו משפט להגה"צ בעהמ"ח לב העברי מובא בס' משכיל אל דל).

הגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעה"מ שו"א מתאונן ומתרעם על השוחטים

ג) בשלחה"ט להגה"ק מוהר"ר אהרן ראטה זצ"ל התרעם והתאונן על השוחטים, העתקתי דבריו במדור "להדר בחר בשר עוף" ע"ש).

בעוה"ר אכשור דרא וכל אחד נאמן וצדיק לשחוט, אבל בממונות עניני עוה"ז אין מאמינים

ד) בדרותינו היום אם יבא אחד ובידו סכין לשחוט ויאמר כי הוא שו"ב ומומחה יאמינו לו בכל שהוא ולא ישאל ויחקור וידרוש עליו כ"כ, ויאמר מסתמא, כל המצויין אצל שחיטה מומחין, ולא כן יעשה אם יבא אחד ללוות מאתו מעות או שאר דבר חפץ לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד שידרוש ויחקור וישאל היטב עליו מי הוא זה ואי זה הוא, והכל בשביל כי זה הוא העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובד בעוה"ז ולזה יתן כל לבו ונפשו ועיניו שלא יבא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלטפל נחשב בעיניו, ע"ש (באר מים חיים פ' חיי שרה).

טבח מאכיל נו"ט מת במיתה משונה וכלבים מלקקין דמו

ה) מעשה בטבח בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות וטריפות, פע"א שתה יין ער"ש עלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא אי מותר להעביר המת משם, אמר להם כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזה הי' גזל הכלבים ומאכילן לישראל וע"כ הניחו אותו שם כי משלהן אוכלין (ירושלמי תרומות פ"ח ה"ג, ילקוט פ' אמר).

מוכר טריפות ומת בלי תשובה אין מתעסקין בקבורתו

ו) המוכר טריפות בחזקת כשרות ומת בלי תשובה אסור להתעסק בקבורתו (הג"ה אשר"י פרק גיד הנשה סי' ט"ז).

מערמת הס"מ שלא לפתות כל יחיד, רק מעמיד שוחטים בכ"מ

מסיטרא דילי ועי"ז הכל ברשותו

ח) עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך ולפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק יחיד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט בעיר מסיטרא דילי המאכיל טריפות לרבים וכולם נלכדו ברשתו (תולדות יעקב יוסף נשא ד"ה העולה, וע"ע לקמן או' ל"א, ל"ד, ל"ו).

רוב השוחטים במדינה של יראים ושלמים מאכילין נבילות

וטריפות, וגורמים חלאים רעים

ט) לבי ככנור יהגה בראותי המכשלה הגדולה בעסק השוחטים וכודקים כמעט לא נשמע כזאת בשום מדינה.

והאמת אגיד אשר עיני ראו כמעט רובם ככולם האכילו נבילות וטריפות לישראל כל השומע תצילנה שתי אזניו.

פקחו נא וראו זה כמה שנים בעוה"ר מכה מהלכת במדינה זו חולאים רעים ונאמנים חולי מעים, השי"ת ישמור שארית ישראל ולמה לא תבינו שזה עבור שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם וכו' (אזהרות מהרצ"א מדינוב זצ"ל).

שוחט המזלזל במצוה אחת, פסול לשחוט

(י) לדידי חזי לי דכל בן אדם דמזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגווי' דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד', עכ"ל (בעל אוה"ח הק' בס' פרי תואר סי' י"ח או' ל"א).

שוחט המסתכל בנשים, אין אוכלין משחיטתו

(יא) בדבר השוחט דסאני שומעני' שמסתכל ומכיט בנשים, בבית אברהם על יור"ד כ' וז"ל: המסתכל בנשים כ' גדול המורים "שהוא מומר לדבר אחד", וכו', וז"ל פר"ת דכל בן אדם דמזלזל קצת במצוה אחת וכו' לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו, ולא יהי' רפוי ידים כי הבא לטהר מסייעין אותו, וקושטא קאי וכו' עכ"ל (שו"ת בית הלל להגה"ק ר"ה מקאלאמייע זצ"ל סי' ע"ח).

בדיקת הסכין צריך הרבה יר"ש וישוב הדעת

(יב) הרבה צריך ישוב הדעת יר"ש לבדיקת הסכין הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, וכחי' חוש המישוש כפי כוונת הלב (שמ"ח סי' י"ח).

יבחרו בכ"מ שוחט יר"ש גדול, כי עם רב מישראל תלויין עליו בשחיטה ובדיקה

(יג) העד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ודיקדוקי' להשלים חוקי' ויבחרו להם בכל מקום שוחט ירא חטא כי עם רב מישראל תלויין עליו במצות השחיטה והבדיקה, וגם אמנם אמרו חז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם יש מקומות מבלי משים ואין תוכחה מצויין שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים בחושים.

ועוד ראינו במקצתם שערורי' כי רבים מן המומחים רחקו לבם מיראת חטא, ואשר איננו ירא לכו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכרין את לכו כמאד מאד בבדיקתו הלא תראה כי יבדוק אדם

פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ולאחר כן ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב, מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בכדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדים, בהגלות נגלות לפני כל יודעי דת ודין (שע"ת לר"י מובא במט"א סי' א').

טעות גדול לרבנים הסוברים שבשביל שיווד לעומקו של הלכה יודע ומבין בבדיקת הסכין

יד) מוטל עלי לצאת ידי שמים והכריות וכבר עלה על רעיוני זה כמה פעמים שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי השם, ומינה שמקבלים האמת ממי שאמרר יהי' מי שיהי' שלא יסמכו על הרגשתם לנסות את השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט וכא המכשול וטעות הזה, וכי בשביל שהוא בקי בהיות דאב"י ורכא ויורד לעומקו של הלכה יודע ומבין ג"כ בבדיקת הסכין, אתמהה, וכי מה ענין זה לזה הלא זה מתח אלקים הוא.

יש שיש לו חוש מישוש גדול והרגשה חזקה הגם שאין לו יד ושם בתוכה וכן להיפוך, ואם בזמן הגמ' הי' צריך השוחט להראות סכיננו לחכם אז הי' ת"ח ג"כ שוחט ואומן כמאחז"ל ת"ח צריך שילמוד כתב שחיטה ומילה, ופירש"י שיאמן ידו לכך, (שו"ת בית הלל סי' מ"ז, וע"ע בסמוך או' כ"ו).

בעוה"ר מאחר שנעשה מורה מורינו בושה לו שאין לו הרגשה וסומך על הכתב לא יאונה לצדיק

טו) ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בלי ספק ירא ד' רצה להיות שוחט ודאי הי' מכתת רגליו זמן זמנים לילך מעיר לעיר מאומן לאומן ללמוד על צד היותר טוב חכמת השחזה והרגשה ממורא שלא יפגם נפשו.

משא"כ עתה אמש הי' בחור, מה דרכן של בחורים תפארת בחורים כחן לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, ולמחר נשא ונעשה רב, ומיד ישמיע כל תהלתו, וכל רז לא אניס לי' דמאחר שנקרא מורה מורינו בושה הוא לו שאין לו הרגשה ולקרות לאחר שיסייענו לנסות השוחט וסומך על המקרא "לא יאונה לצדיק כל און" (שם).

עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ד' בענינים אחרים

טז) בעונותינו הרבים עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי השם בענינים אחרים, אוי לאותה בושה

עד כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת גאווה הסרוחה המושרשת בלכם (שם).

עצה לרב להבחין אם יש לו חוש הרגשה לבדיקת הסכין, וגלימא של משי ומקל של כסף אין מעידין

(יז) כל רב ומורה שיראת ד' על פניו באמת צריך תחלה לנסות עצמו דהיינו שיקרא כל השוחטין ובע"ב שיש להם הרגשה ויראה להם פעם ושתיים ושלוש ואז יוכל לסמוך על בדיקתו להקל, ואטו אם אני הייתי רוצה לא הי' לי הרגשה הלא יש לי ג"כ מצנפת ומקל של כסף, וגלימא של משי, כמו רב אחר אלא לבי אומר לי וגם רוח מה לך ולצרה הזאת אם מה שלמדת מה חכמתך ומה גבורתך, מכש"כ מה שלא למדת (שו"ת בית הלל סי' מ"ז).

להזהר מבשר שאינו כהוגן בבית אחרים

(יח) קל שמזולזל במצות ומלעיג בדברי חכמים אין לאכול משחיטתו, ואם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד ויודע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון, כזה, צריך להתרחק מלאכול בשר שם (נדחי ישראל להח"ח ז"ל).

דרך יראי השם שפחד הדר גאון עוז השי"ת לנגד עיניהם תמיד

(יט) הנה הצדיק החמים פוסל כמה מיני מאכלים עד אין מספר עד שיברור אחד ממאה כמו בענין בדיקת השו"ב אשר צריך השו"ב שלו להיות מוחזק אצלו לאיש כשר ירא את ד' מרבים ובקי באומנתו וכאשר הולך לשחוט חיל ורעדה יאחזנו ואימת מות יפול עליו פן לא בדק סכינו בכל כחו ובישוב דעתו כראוי, ונמצא ח"ו יאכיל לבר ישראל דבר שאינו ראוי לאכול חלילה.

ואח"כ בעת השחיטה ובדיקה עושה הכל ביראת ד' אשר עליו במתינות ובישוב הדעת לפני ד', ועד אשר לא מוחזק אצלו השו"ב לכל אלה לא יאכל משחיטתו כ"א עד אשר יבדוק הסכין בעצמו.

ואח"כ אם יפול שאלה ככהמה או כבשרה בעת מליחה ובישול אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה לדעת היחיד פיגול היא בפיו לא ירצה לאכול, עכ"ל (באר מים חיים, בראשית).

דרך המון עם להקל יותר מדי בנאמנות שוא להשו"ב

(כ) והמון עם מבני ישראל ומכ"ש הרשעים המה בכל דהו ניחא להו, לא יקפיד ולא ישאל כלל על השו"ב אם ירא את ד' אם לא, ומקיל בלבו לומר הלא בר ישראל הוא, אם אינו יכול לא הי' מתיר עצמו לכך, אף שבאמת אינו מאמין כ"כ לאחד מפשרטי בני ישראל לומר מן הסתם, נאמן וכשר הוא, ואם אחד הי' רוצה ללות מאתו ממון או איזה דבר לא הי' נותנו לו בשום אופן עד אשר ישאל היטב ויחקור ויבדוק אם הוא איש נאמן וישר ולא ירצה להטמין משל אחרים ובעסקי שמים תיכף מאמינו (כאר מים חיים, בראשית).

דרך המון העם שלא להחמיר בספיקות, ולסמוך על דעת יחידי להקל

(כא) דרך המון העם וכ"ש הרשעים שלא להחמיר בספיקות לחוש אולי ימלא פיו כמה שאסרה התורה, וסומך עצמו על דעת יחידי לומר הרי זה מתיר, והוא יתן חשבון למעלה בעדי, ובדברים הצריכים בדיקה מתולעים מדינא דשו"ע אם תאמר איזה אשה כשר הוא שבדקה זאת תיכף יאמין לה אף שבאמת בלבו אינו מאמין לה כלל ובדברים שבינו למקום תיכף מאמין ומחבר כל הספיקות לאחד להיות עדיף לי' כחא דהתיראה, והכל כי תאור נפשו לאכול בשר (באמ"ח, בראשית).

שוחט שמעשיו אינן מתוקנים כ"כ, תזהר ותזהרי אחרים מלאכול משחיטתו

(כב) שוחט שמעשיו אינן מתוקנים כ"כ הוה זהיר מאד מלאכול משחיטתו ואף גם זאת להזהיר אחרים ע"ז, ובתחבולות תעשה להעבירו מלשחוט עוד (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

חוב על הגאונים והמנהיגים לעמוד על המשמר שלא ישתו השוחטים משקה המשכר זולת שבת ויו"ט

(כג) מאד ראוי וישר למלכי רבנין גאוני מדינה מוסדי הארץ הרודים בעם להקהל ולעמוד על הפירצה וישחטו להם שטוח מצודות חרמים גדולים על כל זובחי הזבח אשר בכל גבולם סביב שבכל ימות החול לא ישתו שום משקה המשכר מלבד שבתות ד' וימים טובים, כי בעוה"ר גדלה מכשלה הזאת תחת ידם במשקה המשכר יאמר לשותיו כח ברגשותיו, ולבו לא יכין בפגימת הסכין (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

**החובה על הגאונים להעמיד חומה בשמתא וארור לבל ישחוט
בלתי היודע ללמוד גמרא ופוסקים**

(כד) ביחוד החובה להטיל גודא רכא בשמתא ואור לבל ירים איש את ידו ליקח המאכלת לשחוט כי אם מי שיודע ללמוד גמרא ופוסקים, והן רבים עתה שוחטים אף אם אינו מכיר צורתא דשמעתתא ואינו יודע מאי קאמרי רבנן, ואינו יר"ש כלל כי לא ע"ה חסיד, אוי לעינים שכך רואות, ובודאי דבר זה מוטל על גדולי הדור גאוני המדינה, וזכות הרבים תלוי בהם (יסושה"ה שער ז' פ"ד).

מאד יזהר בשחיטה כי בשר נבילה מטמא גופא ונפשא

(כה) מאד יש לזהר באיסורי אכילות ולהשגיח בשחיטה שלא יהי' ח"ו בשר נבילה כי בזה נטמא גופו ונפשו יפול לתוך הטומאה (יער"ד סוף ח"ב).

תתרחק מאומנות השחיטה

בני משוך ירך משחיטה כי ספיקותי גדולות וסתום פיך ולשונך שלא להורות כהודאות טריפות להקל, ולא בשום הוראות איסורים גיטין, וקידושין, מיאונין, כי טומאה כשעורה מטמא גוף גדול (ס' הקנה דף קמ"ה).

**החכם המפקח צריך לעקוב אחר השוחט בחכמה עמוקה ובינה
יתירתא, דבלא"ה מאכיל נו"ט**

(כו) שוחט המכשיר יותר מהרגיל, צריך בדיקה

חכם עיניו בראשו אם רואה שהכשירות אצל השו"כ האחד מרובות הרבה יותר מאשר בשאר השוחטים המומחים שבאותה העיר יבדוק אחר מעשיו, עי' בדכ"ת סי' ל"ט סק"ז בעובדא דק"ק בארדיטשוב שאסר המהרש"ק את השו"כ דשם שנתכשרו אצלו יותר מהרגיל, וגם אני ראיתי בעיר אחת שנתכשרו אצל השו"כ האחד כמעט כל מה ששחט, ומאותן הבהמות ששחטו שאר השוכי"ם נטרפו אצלם למחצה ויותר והרבנים לא ידעו לבדוק אחריו ואחרי מעשיו ותלו הדבר באומנותו שהתפאר שמצטיין יותר מ שאר השוחטים, והקצבים החזיקו בו והפליגו כשבחו, וחביריו השוחטים העלימו עין ממנו מפני המחלוקת עד שהקב"ה אנה לידו ונתפס ברשעו והוסר ממשמרתו (שמושה של תורה דף ק"ח לבעהמ"ח מצודות דוד על קש"ה).

האומרים מה הנאה לשו"ב להכשיר הטריפה כיון שהבהמות של עכו"ם ואין ישראל נפסד, טועים נוראות

כז) טעות הוא כפי האומרים מה לו להשו"ב להכשיר ולהכשיל את הרבים בפרט בבהמות של עכו"ם שאינו מגיע היזק לטבח ישראל, לא כן הוא יש ויש הרבה טעמים שלא ניתנו להכתב, והיצה"ר פותח לו פתחא זוטא דהתירא ומגבב לו קולות רבות וכיון שעבר ושנה נעשה לו כהיתר (שם).

כח) שוחטים שמעלימין עין משוחט שמעשיו משליכין חשד אין שתיקתם נידון כהודאה על פעולותיו שמרוצין הם (עי' לעיל או' כ"ו).

ההכרח להיות אימת הרב על השו"ב, אבל באם השו"ב אינו יר"ש מרבים לא יועיל

כט) מבואר ביור"ד סי' ל"ט סעי' י"א, י"ג, שהבודק צריך להיות יר"ש מרבים, אומרים בשם החת"ס זצ"ל עמשאחז"ל שבת ע"ז ע"ב חמשה אימות בן שאימות חלש על גבור, והוסיף הוא זצ"ל אימת הרב על השו"ב, מיהו בדברים שבסתר כמו בדיקת פנים שהבודק מכניס ידו למקום שעין הרב אינה שולטת בו ואם הבודק אינו יר"ש בסתר כבגלוי יכול לנתק סירכות ולהכשיל ולא תועיל אימת הרב אפי' כשעומד על גבי (שמושה של תורה דף ק"ח מבעה"מ מצודות דוד על קש"ה).

איכות ירא שמים מרבים, הנצרך לשוחט ובודק

ל) הבודק צריך להיות ירא שמים מרבים כמבואר ביור"ד סי' ל"ט סעי' י"א י"ג, וביאור תיבות "מרבים" עי' ברש"י (נחמי' ז' פסוק ב') שפי' מימים רבים — אבל כביאור אבן יחיא שבמקראות גדולות פי' דר"ל יותר מכל שאר הרבים והגדולים שבישראל, ע"ש ובדעת סי' ל"ט ס"ק ס' כ' ששמע בשם הגאבדק"ק לכוב בשם הגה"ק מבטשאטש ז"ל דהכוונה שיהי' מפורסם ברבים שיחזיקו אותו לירא ד', ועפ"ז אמר דגם אם הרבים טועים כדמיונם באיזה דבר וסוכרים שנוהג כן אינו יר"ש אף שהאמת אינו כן אסור לו להיות שו"ב אצלם ולנהוג קולות הללו ודומיהן, עכ"ל.

ערמת היצה"ר ללכוד ברשתו בסיטונות

לא) דהנה היצה"ר כעוה"ר כחר לו דרך יותר מרווח לעבודתו ואינו הולך לכל אחד ואחד בפרט להסיתו על כל עבירה מיוחדת כי אם הולך לבית המטבחים אשר משם יאכלו בני ישראל בשר ומסית את השוחט או את הקצב להאכיל ח"ו נבילות וטריפות וממילא יש לו כידו כל העיר כי

הנו"ט מטמטם את לכם וממילא בנקל לו ללכוד את כל העיר ברשתו (כנסת יחזקאל פ' משפטים עה"כ ואנשי קודש, וע"ע אר' ח', ל"ד, ל"ו).

שוחט בלי יראה הנצרכת, יורד ומוריד אחרים עמו

לב) כ' כתב"ש שהשוחט צריך להיות יר"ש מרבים ותהי" היראה ניכרת על פניו ובלא"ה הוא בעצמו יורד מטה מטה ומחטיא האחרים האוכלים משחיטתו שנתמלאים על ידו בטומאה וזוהמא עד שנתהפכים לאפיקורסים רח"ל (טיול בפרדס להגה"צ משאמלוי ערך "שחיטה").

ת"ח יראי השם שהיו דבוקין לצדיקים וירדו אחרונית אחר שנתחנכו באומנות הזו

לג) עיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנתחנכו באומנות הזו נתהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי, עכ"ל (שו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז').

מלך זקן וכסיל יושב על כסא של ג' רגלים, חזנים, שוחטים, סופרים

לד) המלך זקן וכסיל (הוא היצה"ר) יושב על כסא של ג' רגלים, רגל א' החזנים המוליכין מחוץ למחנה תפלות כלל ישראל, רגל ב' שוחטים המאכילים נו"ט לבני ישראל, רגל ג' סופרים הכותבין תפילין ומזוזות פסולים, ותו לא צריך לכולם (שו"ת חת"ס אור"ח סי' ר"ה, וע"ע אות ח', ל"א, ל"ו).

שוחט כשר אליהו בעיר, שוחט רע מה"מ בעיר

לה) אם השוחט יר"ש כדבעי אז אליהו הנביא בעיר, ואם אינו כהוגן אז מלאך המות בעיר (אמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה', ובס' שמחה בכשר בפתיחה פי' בזה דבר נפלא מה שאחז"ל כלבים שוחקין אליהו בעיר, כלבים בוכין מה"מ בעיר, דהיינו כשהשוחט יר"ש אז הכשרות לאכילה והטריפות להכלבים שזה מנת חלקם כמש"נ "לכלב תשליכון אותו", וע"כ שוחקין, וא"כ הר"ז סימן שאליהו בעיר כיון שאכילת הבשר כהוגן, אבל שוחט שלא כהוגן מאכיל נו"ט לישראל ח"ו אז גוזל חלק הכלבים וע"כ בוכין, ואז מה"מ בעיר).

עמודי העולם נתרופפו, עד שבא הבעש"ט הק' וחיזקם

לו) שמעתי בשם בעש"ט הק' כי בא לעולם הזה לתקן תיקון עולם ואשר הי' ג' עמודי העולם מתרופפין, עמוד התורה ע"י הדרשנים שהלכו

מעיר לעיר לדרוש דרשות של דופי והיו קלים ופוחזים, עמוד העבודה ע"י החזנים הקלים, עמוד גמ"ח קלקלו שוחטים הקלים דע"י שנתנו בעלי בתים לעניים לאכול מבשר נבילות וטריפות משחיטת שוחטים הקלים נמצא שלא עשו גמ"ח רק עוד הכשילו את העניים הסובכים ממקום למקום, עד שבא הבעש"ט והי' בתחלת ימיו שר"ב, ואח"כ הי' ש"ץ ועורר לבכ העם בתפלותיו, ואמר תורות ע"ד האמת לתקן אלו הקלקוליט (דברי תורה, להגאון הצדיק בעל מנח"א זצ"ל ח"ג פ"ו).

הגזירות המתהווים מזמן לזמן נגד השחיטה, מטעם אי פיקוח על השוחטים

(ל) בטוח אני דמה שגוזרין גזירות נגד השחיטה כימינו הכל מטעם שאין מפקחין על השוחטים כדבעי (טיול בפרדס, ערך שחיטה, להגאבדק"ק שאמלוי זצ"ל).

השו"ב לא יעסוק במסחר אחרת דע"י? אובד ישוב הדעת

(לח) השו"ב לא יתעסק בשום מסחר או מלאכה אחרת וע"כ על הרב להשתדל עבורו אצל ראשי קהלה שיתנו להשו"ב פרנסתו בריווח שיהי' לו הרחבת הדעת ומנוחת הנפש כי טרדת הפרנסה בצירוף התעסקות במלאכה יטרידוהו שכל יהי' לו ישוב הדעת כראוי, הן בהלכות, הן בבדיקת סכין (שמועה של תורה לבעל מצודות דוד זצ"ל דף צ"ג).

אפילו שו"ב שיש לו קבלה, ויר"ש, ומוחזק למומחה ואומן בכל, חוב גדול לחקור ולדרוש אחריו

(לט) אע"ג שיש קבלה לשו"ב ואפילו הוא יר"ש ומוחזק לשו"ב מומחה ואומן בכל הפרטים צריכין לידע כי היא חזקה העשו' להשתנות ע"י כמה סיבות, וגם לאבד חוש ההרגשה ברוב הימים.

ולפעמים שומעים אנו מהמון העם שנותנים שבח להשו"ב שהוא אומן נפלא לא רק במלאכת הקודש אלא אומן לעשות כל מלאכת חרש וחושב ומוכשר לתקן בעצמו כל דבר וא"צ אומן לביתו אפילו למלאכות הכבידות, ותיקונו זה הוא קלקולו שידי נעשות כבידות וכח הרגשתו נחלש (שמועה של תורה עמ' צ"ב להרה"ג בעהמ"ח מצודות דוד).

קשה לסמוך אפילו על מדקדק היותר גדול ויר"ש, דידע בנפשי' אם הרגשתו נחלש, וחייב לעקוב אחריו

(מ) קשה לסמוך על "לידע איניש בנפשי" אף על המדקדק היותר

גדול ויר"ש, כי כח ההרגשה אפ"י בשעה שהולך וחסר אינו שווה בכל פעם כמו שאר כחות שבאדם, פעם עולה ופעם יורד, וכיון שעלה, הוא חושב כחכי או כחי עתה ועדיין אני ראוי למלאכת הקודש על צד היותר טוב, וגם הלא השטן עומד על ימינו לשטנו ואינו מניחו לעזוב את משמרתו.

וע"כ על הרב לידע כי אחריותו של השו"ב אקרקפתי דרב מונח שעליו לחקור ולדרוש אחריו אם הכל על מכונו, ואם הרב אינו משגיח על השו"ב כראוי וסומך עצמו על חזקתו זו העלולה להשתנות הרי הרב בכלל מאכיל טריפות לישראל חו"ש ונתפס בעונו כג"ל בשע"ת לר"י ז"ל (שם).

עצות לבדיקת הסכין לרב והשו"ב

(א) יזהר שלא יהי' הצפורן רך בשעת בדיקת הסכין כגון לאחר בדיקת פנים שמחמימות ורטיפות בגוף הבהמה נעשה צפרנו רך, וכן ע"י רחיצת הידים ברותחין, וע"כ טוב שיתן ידו במים צוננים שע"י זה יתקשה הצפורן, אבל לא יבדוק את הסכין בעוד ידו מצוננת, או במקום שהרוח מנשב והקור גדול, וינגב הסכין יפה יפה, וגם הצפורן יהי' נגוב, ובין שחיטה לשחיטה שא"א לנגב הסכין ילחלח גם הצפורן בשעת בדיקה, ועכ"פ אם אפשר לו ינגב את הסכין גם בין השחיטות ויבדקהו בצפורן נגוב כדינא, שזהו בדוק ומנוסה דאין מרגישי' כשסכין וצפורן לחים כמו בנגובים (שמושה של תורה להגאון בעל מצודות דוד זצ"ל דף צ"ה וע"י כסמוך או' מ"ב, מ"ג).

(ב) כפרי תואר סי' ח"י ס"ק י"ד דבמרגיש יותר בצפורן בלי לחלוחית יבדקנו בלא לחלוחית דוקא ובס' זבח שמואל וצע"ק שם, בשם הרבה שוחטים מובהקים שאין מלחחין ביד כלל כיון שע"י נתמעט כח ההרגשה.

ובכית אברהם בש"ס ס"ק י"ז כ' ואנחנו שוחטים נוהגין לכדוק מתחלה בצפורן נגוב ואח"כ בצפורן מטופח, ודוקא לכתחילה הוא דיש ליזהר בזה אבל כדיעבד אפ"י לא בדק בצפורן מטופח כלל אין לאסור, כיון שאינו מחזכר לא בש"ס ולא בראשונים, ע"כ.

ובשו"ת תפארת ישראל יור"ד סי' ג' דרב ההולך לבית המטבחים לפקח מזמן לזמן יחוש לעשות שני אופני הבדיקות דהיינו בין בנגוב, בין בטפוח.

קשיות הצפורן לבדיקה, והחלקתה

(מג) בס' פלא יועץ או' ש' ד"ה שוחט, שיש לזוהר שלא לבדוק הסכין לאחר שבדק הריאה שאז הצפורן רכה ואינו יכול לבדוק יפה וראה שהשוחטים יראי השם נזהרין בכך, ע"ש. ובשור"ת מור ואהלות סי' ל' דאם רחץ השור"ב אצבעו ברותחין עד שנתרכך לא יוכל להרגיש ע"כ לא יבדוק אז הסכין ויתן ידו למים קרים שישרה בו הצפורן עד שיהא עזה קצת, וכ' שניסה זאת כמ"פ וראה שכן הוא, ע"כ.

(מד) בס' שלחן גבוה ס"ק י"ט דמנהגו להשחזי הצפורן במשחות או לקתנה בתער הסופר דכשנעשה בה פגימה א"א לבדוק דשמא יעביר פגימת הסכין בתוך פגימת הצפורן ואינו מרגיש לכן נכון לעשות כן, עכ"ד.

ובס' תורת הזבח מע' שחיטה סי' פ"ט שכן הוא ג"כ מנהג שוחטין דק"ק איזמיר, ע"ש. ובס' מנהז"ב כלל י' סעי' י' שנהג להחליק הצפורן קודם הבדיקה על המשחות מחשש פגימה בצפורן שלא יעכב ההרגשה בדגימה שכחוד, ע"ש.

במנח"י סעי' ט', וצע"ק דהצפורן יהי' תמיד חלק ופעמים טוב שיהי' הצפורן ארוך קצת, ופעמים שיהי' קצר, כללו של דבר בכל אופן שיבין שבזה מרגיש יותר כן יעשה, ע"כ (מובא בדכ"ת ס"ק ס"א, ס"ב).

בכפרות עיוה"כ יזהרו שלא יהא תקנתן קלקלתן

(מה) עי' במט"א ה' יוה"כ סי' תר"ה סעי' ח', וכו"פ סי' ח"י ס"ק י"ז, ח"א כלל קמ"ד ד', ופמ"ג או"ח תר"ה א"א סק"א, ושד"ח מ' יוה"כ, ודכ"ת יור"ד סי' ח"י ס"ק ע"ז וישועות יעקב יור"ד שם סק"ג כולם צועקין ככרוכיא על המנהג שנדחקים כל העיר על השוחט ליל עיוה"כ ומביא להרכבה מכשולות ואשר ע"כ החליטו דיותר טוב לסדר הכל במשך יי עשי"ת או עד שמיני עצרת, וקצר המצע כאן להציע כל אריכות הדברים, וע"כ אעתיק רק איזה נקודות שהזיהירו עליה.

(א) השוחט ישן היטב כלילה ויהי' רגוע כעת השחיטה בלי תנומה על פניו (מט"א שם).

(ב) ידקוק אם אפשר ששוחט אחר יראה סכיניו (עי' חת"ס סיי"ג).

ג) אותן הלוקחין העופות לביתן ימחינו לראות שבדק השוחט הסכיך אחר שחיטת עופם (מט"א שם).

ד) יש להחמיר שלא לשחוט יותר מה' בלי בדיקת הסכיך (פר"ת כ', מנחת יוסף ס"ק פ"ג, דכ"ת ע"ז).

ה) אם חתך במפרקת, או נמצא איזה דבר כוושט שנחתך אסור לשחוט בלי י"ב בדיקות (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ד, תב"ש ס"ק כ"ח, מנחת יזבח בעשרון ס"ק כ"ג, דכ"ת ס"ק ע"ז).

ה) יזהרו שלא לשחוט בעזרת נשים שבכיה"כ, וכן בבית המיוחד לת"ת לתשכ"ד, או בחצר ביה"כ אם מתפללין בו לפרקים, ובפאליש של ביהמ"ד צ"ע (עים פמ"ג סי' י"א סק"א וכפתה"ד ח"א סי' קנ"א ובדכ"ת בתיקונים והוספות דף ב' ע"ב).

הידור נכון בשחיטה מרובה

מו) בזמן שהשחיטת מרובות ראוי לנהוג שהשוחטים יראו הסכיך אחד לחבירו (שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג) ושיעור שחיטה מרובה כל ששוחט מל' עופות ולמעלה (כן מבואר בס' תואר משה פי"ז אר' ר').

אסור להמורה ליקח אפי' מועט מהוראתו

מז) המורה בשאלת בשר אסור לו ליקח אפי' דבר מועט מהוראתו (עי' היטב ש"ע הגר"ז יור"ד סי' ח"י ביאורים אר' כ"ח, ושמ"ח אר' ד', דכ"ת ס"ק קע"ח), וכח"י מהרא"ל צינץ מתלונן על הרבנים על שנוטלים שכר מהוראת שאלה, ע"ש.

שו"ב שהי' עליו רינון נפסל עכ"פ להבא בנגיעה כל דהוא

מח) שו"ב שכבר נשמע עליו קול דופי אע"ג דעדיין כשר לשחיטה מחמת ההוא קלא, מ"מ אבד חזקת כשרות עכ"פ לענין זה דהיכא דיש לו צד נגיעה כל שהוא באיזה אופן כגון שנוטל דבר קטן מהכשרות אינו נאמן ואפילו באתרא דנהיגי השוחטים ליטול (ס' יריעות שלמה אר' ח', כת"ס יור"ד סי' ה' וגם בס"י ד', דכ"ת קע"ז).

שו"ב שנתפס בעון נפסל להבא בנגיעה כל דהוא

מט) שו"ב שהוציא פע"א טריפה מתחת ידו אע"ג דלא הסבירו אותו כי יצא זכא בדינו, עכ"פ אבד חזקתו לע"ז דחשדינן ליה אח"כ אפילו

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

בדבר מועט שמקבל (ש"ת רשמי שאלה יור"ד סי' כ"ו, והוא קרוב לדין הנ"ל או מ"ח).

שוחט המתפחד צריך לחוש לשחיטתו

ג) שוחט השוחט במקום שצריך לזהר בעת השחיטה מעין רואה ואזן שומעת, ודאי אין דעתו ולבו פנויים לבדוק הסכין במתינות ובכוונת הלב, וגם צריך להעבירו על זמן מה שלא ישחט אף במקומו ויחזור לכשרותו (ש"ת עונג יר"ט סי' ס"ג).

שוחט ירגיע מן המלאכה או טורח דרך

נא) בס' אור זרוע לצדיק (מובא בדכ"ת סי' ח"י או קע"ה) דלא יבדוק הש"כ סכינו חיכף אחר השחזה רק ירגיע ויניח זמן מה כדי שלא יהיו אבריו כבדין עליו מחמת השחזה, וכן הבא מן הדרך, או קם ממלאכה שעסק בה, ירגיע עצמו לפחות חצי שעה, ע"כ, (ועי' לקמן או ס"ב).

חוב לחקור אם אין השו"ב משתכר

נב) המשתכרין אפי' שלא בשעת שכרות איבריהן ככדים וצריכין הממונים לחקור ע"ז (דכ"ת סי' ח"י ס"ק קע"ד).

אסור לשו"ב לסייע לגזלן

נג) אם הביאו עוף להשו"ב ויודע שהוא גנוב אסור לו לשוחטו כדי שלהא יהא סעד לתמוך לגזלן שיקנהו בשינוי (ש"ת מהר"י הכהן מהד"ת או"ח סי' ל"ח, ובדכ"ת סי' י"ט א', דדבריו מסתברין).

שו"ב המעיז פנים, חלילה להיות שו"ב לרבים

נד) שו"ב שגילה על עצמו שעושה מעשה מכוער בסכין פגומה אע"ג שאינו נאמן על עצמו מדינא דהלא אין אדם משים עצמו רשע, מ"מ הואיל והעיז פניו לומר דברים כאלה ברבים פשיטא שהסיר יר"ש מעל פניו א"כ איך אפשר להיות שוחט לרבים חלילה (ש"ת מהרשד"ק סי' מ"ז).

שו"ב המצטדק בטענת בהול, פושע הוא

נה) שו"ב שנתפס על שאינו מרגיש פגימה, או בשאר מכשול בעיניו השחיטה או הבדיקה, וטענתו בצדתו שנעשה מחמת בלכולו מהבהלה אין זה אמתלא טובה כידוע שבכתי מטכחיים הזעקות והרשים מגיעין עד לב השמים מהקצבים והפועלים נכרים עם קול המצלצל והמרעיש של

המכונות הגדולות והשלשלאות שונות עד כי קשה לשמוע דיבור עצמו, ואם נרגש מבהלה ואבד חושיו או ישוב דעתו הרי הוא מאכיל נו"ט בכל יום (ש"ת בריש דיעה יו"ד סי' ט' ויסוד בשו"ת ד"ח ח"א יו"ד סי' ח').

שו"ב המבזה בכבוד הרב

(נו) שו"ב המבזה הרב דעירו והוא צורבא מרבנן ויודע האיטור, וה"ה בסתם אדם אחר התראה דינו כמומר לדבר אחד, וצריך לבדוק לו הסכין קודם שחיטתו (דע"ת סי' י"ח ס"ק ל"ז) ועיי' בשו"ת ד"ח ח"ב בהשמטות סי' ל"ח דשו"ב שהתריז נגד המרא דאתרא אסור לכני העיר לאכול משחיטתו, ע"ש.

אין להראות ה' שחיטה על עצמו

(נד) אסור לת"ח להראות ה' שחיטה בעצמו (גיטין נ"ז ע"ב) ופירש"י: שמא יתחבנו בגרונו. ופי' המהרש"א: כדי שלא יפתח פיו לשטן ועיי' בדכ"ת סי' כ' סק"א דהנ"מ ביניהם דלפירש"י דוקא להראות בסכין אסור אבל ביד שרי, ולמהרש"א גם זה אסור, ע"ש.

אין להראות דיני ודיורי טריפות על עצמו

(נה) בדכ"ת סי' כ"ט סק"ה כ' דלפמ"ש המהרש"א (עי' לעיל או' נ"ז) בגיטין נ"ז ע"ב משמע דגם ה' טריפות אסור להראות על עצמו, וכי שם לפשיטות דוקא לענין ריעותא המתיליד בכע"ח, אבל במראה בעצמו ריעותא שהיא מתולדה כגון חסר או יתר מתולדה מותר לכו"ע להראות, ע"ש.

בספר בשחיטה ובדיקה במנהג, יחמיר

(נט) כל ספק בשחיטה ובדיקה שאינו יודע המנהג ילך אחר המחמיר, ואם שעהד"ח הוא כגון ער"ש וכה"ג יש להקל ולפי שיקול הדעת (ד"מ יו"ד סי' כ"ה) ודוקא בדרכנן אבל בדבר תורה הולכין אחר המחמיר (מנחת הזבח בהקדמה כמודעה רבה שבסוף הפתיחות או' ר').

אסור לשוחט המבלה זמן בעסק הנגינה

(ס) בזמנינו זה נחעווה כערים הקטנות שלוקחים שו"ב ושיה"י גם ש"ץ ונכון הוא אבל כתנאי שלא יהי' לו עסק הרבה בחכמת הנגינה כחכרת עוזרים שלא ישום לבו להשחיטה ובדיקה ולהעמדת הסכין, וגם מזה מתרבה קלות כידוע, ובערים קטנים אין מי שישגיח עליו ואדרבה

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

נשים וע"ה שמחים כי ינגן המנגן בחברת עוזרים ואינם מבינים כי בזה יקלקל עסק השחיטה ואי איישר חילי אבטליני' (ערוה"ש סי' א' סעי' כ"ה).

השו"ב לא יתעסק במו"מ כלל

(א) השו"ב שמתופל במו"מ אע"ג שהוא ת"ח ויר"ש ובקי בדינים, עי' בפר"ת סי' א' ס"ק ל"א דאדם שיש לו הרכה טירדות ורוב מחשבות אינו מרגיש בפגימות הדקות ואסור למנותו לשו"ב. לכן נלפענ"ד דאע"ג שהוא ת"ח ויר"ש אין להקל בזה. וכן נתפשט המנהג להשגיח על השוחטים דמתא שלא יהיו בעלי משא ומתן כלל (דכ"ח בהשמטות לס"י א' עמור א' ע"ש).

גם בשחיטות שבזה"ז יש לחוש טובא מטעם זה

(ב) ויש לחוש מאד מטעם דברי הפר"ת סי' א' ס"ק ל"א שהמוטרד אינו מרגיש בפגימות לשוחטי זמנינו, דהלא לא כדורות הראשונים דורות האחרונים, בדורות הראשונים כל קהלה הי"ל שוחט ומורה ושאר כלי קודש קבועין, א"כ כהשהשגיחו ושמו עין חודרת על השוחטים שלא יתעסקו במשא ומתן אחר שוב לא הי' מה לחוש, משא"כ בזה"ז שעסק השחיטה נתהפך לעסק מסחרי רבתי כשאר מסחרים גשמיים והשוחטים מקבלים פרס כפי עבודתם ואינם משועבדים בקביעות לקהלה, נוהגים כשגומרים מלאכתם במקום אחד, סובבים והולכים אל מקומות שחיטה אחרות כדי להרויח תוספת מרוכה על שכרם העיקרי, ויש שנוסעים פעמיים ושלש באמצע היום ממקום למקום, ונוסף ע"ז שגופן וידיהם כבר כבדים עליהם ונאכד מאתם כח ההרגשה, אף גם זאת שמחשבתם טרודה לחפוש אחר מקומות שחיטה כדי להרויח יותר, ובמה גרע זה ממ"ש בפוסקים הנ"ל שלא להיות טרוד בע"א, ואשר ע"כ נלפענ"ד דהמשכיל על נפשו יזהר מאד בזה (שו"ת בריש דיעה יור"ד סי' ז').

הנבהל והנחפז אין לו להיות שו"ב

(ג) הנבהלים והנחפזים בדעתם ביותר הרי אלו בכלל השוחטים (חו"מ סי' ל"ח סעי' י') והיינו אותם שאינם מתונים בעניניהם אלא כל מעשיהם עושים במהירות ולא מכוונים לסוף הענין ולתכלית המעשה, וזה ג"כ בכלל שגעון ושטות יחשב (סמ"ע ס"ק כ"ב) ועי' בירור"ד סי' א' סעי' ה' דשוטה אסור לשחוט הנשים נאמנות במציאות, אבל לא ח"ו בהוראה.

חומרת הצדיקים

(עא) הגה"צ בעל דע"ק ה"י נוהג לשחוט בשביל עצמו והשוחט הי' עומד על גביו, והחמיר על עצמו כמה חומרות בענין עד אחד נאמן באיסורין (ע"י דע"ק סי' א' ס"ק י"א)

(עב) שנים המרעידין על חתיכת בשר שהוא אסור ויש אחד היודע בהחלט שהוא מותר ושקר העידו אסור להיודע בלתי לצורך גדול (בכר"ש יבמות פ"ו, מהש"ק בחכ"ש יור"ד סו"ס א' דאסור).

השגת גבול

(עג) אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו שמוחזק בו ומסיג גבולו בזה, נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו (הגר"ז בשו"ת שלו סי' ט', ובשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ח"י שכן עיקר להלכה ולמעשה, שו"ת מאמר מרדכי סי' כ', שו"ת שו"מ תליתאי ח"א סי' י"ט, כ"א, שו"ת דבר משה תנינא סי' פ"ג, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ט', ובח"ב יור"ד סי' ב', כ').

וג' קדושי ארץ ה"ה הגה"ק משפ"טיוקע זצ"ל, והגה"ק מסאווראן זצ"ל, והגה"ק מוהר"ר אברהם יושע העשל מאפטא זצ"ל באש להכה נגד שוחטים מסיגי גבול (בדע"ת סו"ס א' העתיק ג' מכתבים מהם).

בגדי השו"ב

(עד) שו"ב צריך ליהזר להחליף בגדיו כשילך בין הכריות ולא ילך בכגד שמלוכש בו בעת השחיטה כיון שהוא מלוכלך ונסרח שלא יהי' בכלל המשניאים (מנחת יוסף בכיבורים סי' י"ט ס"ק ל"א, זבחי רצון סי' ח"י) ומסתבר הענין לפענ"ד כיון שכל ת"ח צריך ליהזר בזה שלא יהי' בכלל המשניאים וכמ"ש הרמב"ם ה' דעות פ"ה ה"ז דמלוכש ת"ח צריך להיות נאה ונקי ואסור לו שימצא בגד או שמנונית וכיוצא, וע"כ ודאי מסתבר דשו"ב שצ"ל יר"ש בוודאי דצריך להתנהג בטכסיס ת"ח וממילא דצריך ליהזר גם בזה וכו' דשאני בשו"ב שבזה"ז דקי"ל שצריך להיות ת"ח ויר"ש יותר יען נתנו להם נאמנות יותר כמבואר בטרשי"ע סי' ח"י סעי' י"ז, ובשו"ע הגר"ז שם (דכ"ת סי' א' ס"ק ר"א).

שוחט המשתמש בבתי עינים (ברי"ל)

(עה) מי שהוא חלוש הראות בין מחמת זקנה או חולשות גופו שאינו רואה היטב כ"א ע"י בתי עינים שקורין ברי"ל או אויגענגלאז, וכן אותן הצריכין בתי עינים לראות מרחוק קצת שקורין קורצזיכטי"ג, אסור לו

חומרת הצדיקים

עא) הגה"צ בעל דע"ק הי' נוהג לשחוט בשביל עצמו והשוחט הי' עומד על גביו, והחמיר על עצמו כמה חומרות בענין עד אחד נאמן באיסורין (ע"י דע"ק סי' א' ס"ק י"א)

עב) שנים המרעידין על חתיכת בשר שהוא אסור ויש אחד היודע בהחלט שהוא מותר ושקר העידו אסור להידוע בלתי לצורך גדול (בכ"ש יבמות פ"ז, מהש"ק בחכ"ש יור"ד סו"ס א' דאסור).

השגת גבול

עג) אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו שמוחזק בו ומסיג גבולו בזה, נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו (הגר"ז בשו"ת שלו סי' ט', ובשו"ת בית שלמה ח"ב סי' ח"י שכן עיקר להלכה ולמעשה, שו"ת מאמר מרדכי סי' כ', שו"ת שו"מ תליתאי ח"א סי' י"ט, כ"א, שו"ת דבר משה תנינא סי' פ"ג, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ט', ובח"ב יור"ד סי' ב', כ').

וג' קרושי ארץ ה"ה הגה"ק משפטייוקע זצ"ל, והגה"ק מסאוראן זצ"ל, והגה"ק מוהר"ר אברהם יושע העשל מאפטא זצ"ל כאש להבה נגר שוחטים מסיגי גבול (בדע"ת סו"ס א' העתיק ג' מכתבים מהם).

בגדי השו"ב

עד) שו"ב צריך ליהדר להחליף בגדיו כשילך בין הכריות ולא ילך בכגד שמלוכש בו בעת השחיטה כיון שהוא מלוכלך ונסרח שלא יהי' בכלל המשניאים (מנחת יוסף בביאורים סי' י"ט ס"ק ל"א, זכחי רצון סי' ח"י) ומסתבר הענין לפענ"ד כיון שכל ת"ח צריך ליהדר בזה שלא יהי' בכלל המשניאים וכמ"ש הרמב"ם ה' דעות פ"ה ה"ז דמלבוש ת"ח צריך להיות נאה ונקי ואסור לו שימצא בגד או שמנונית וכיוצא, וע"כ ודאי מסתבר דשו"ב שצ"ל יר"ש בוודאי דצריך להתנהג בטכסיס ת"ח וממילא דצריך ליהדר גם בזה וכו' דשאני בשו"ב שבוה"ז דקי"ל שצריך להיות ת"ח ויר"ש יותר יען נתנו להם נאמנות יותר כמבואר בטוש"ע סי' ח"י סעי' י"ז, ובשו"ע הגר"ז שם (דכ"ת סי' א' ס"ק ר"א).

שוחט המשתמש בבתי עינים (ברי"ל)

עה) מי שהוא חלוש הראות בין מחמת זקנה או חולשות גופו שאינו רואה היטב כ"א ע"י בתי עינים שקורין ברי"ל או אויגענגלא"ז, וכן אותן הצריכין בתי עינים לראות מרחוק קצת שקורין קורצויכטי"ג, אסור לו

לשחוט לכתחילה אף ביום בשעת זריחת השמש רק כשהוא לבוש בבתי עינים המיוחדות לו דיש לחוש שמא אינו רואה היטב בלעדס (דכ"ח סי' א' ס"ק קצ"ג).

אבל אין להחמיר שלא לשחוט אף בכריל"ל כמבואר בהפוסקים (עי' דע"ת סק"נ בשם שו"ת שבו"י ח"א סי' קכ"ו, וע"ע בשע"ת או"ח תכ"ו סק"א, ולא כשו"ת טוטו"ד דמפקפק בזה ע"ש, ועי' בשו"ת תפא"י או"ח סי' כ"ד דפוק חזי שעמא דבר להקל כראי' ע"י בר"ל בכל דבר הלכה התלוי כראי' כמו דברים שמברכים עליהם ברואה אותם המבוארין בכרכות פ' הרואה, ובאו"ח סוף ח"א, קידוש לבנה, בדיקת חמץ, בורא מאורי האש, מראות האתרוג, מראות נד', מראות הריאה, שחיטה, בדיקת תולעים, ועוד, ע"ש).

רוב בהמות כשרות, כבר נתבטל

(עו) מה שמקובלים אנחנו מדחז"ל בש"ס דרוב בהמות כשרות הן, נתבטל כבר ולא מצינו שיהיו רובן כשרות (בני יששכר אדר דף צ"ט ע"ב, שו"ת התעוררות חשובה ח"א סי' ק"ז, וכ"נ בשו"ת שנות חיים בקו' פרט ועוללות או' ח"י, בתקנות המהרש"ק או' י"א דאין מוצאין אפי' למחצה כשרות, ע"ש).

עונש מאכיל טריפות

(עז) המאכיל טריפות לישראל מתגלגל בעי אילן והרוח בא עליו ומגלגלו והוא צער גדול וסוף ענשו הוא שהעלה נופלת על הארץ כי אז נחשב למיתה ממש ולפעמים חוזר עד כמה פעמים, ע"ש (ליקוטים שבסוף ס' גלגולים מהאריז"ל דף ל"ט ע"א).

(עח) השוחט בסכין פגום מלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבילה (דבר המלך על המצות שער כ"ו סוף פכ"ח, וע"ע בס' חסל"א להק' מהר"א אזולאי מעין ב' נהר מז', מעין ד' נהר כ"ז, מעין ה' נהר י"ד, ונהר ל"ב גודל הפגם ועונש של שוחט שאינו מדקדק כראוי).

(עט) המאכיל טריפות אין מתעסקין בקבורתו (ה"ג אשרי חולין פ"א).

אין לאכול בשר רק באחד מג' תנאים

(פ) עתה באתי לעזור לכות החרדים אל דבר שמו ית', כי ראיתי שכמעט חזר הדבר ליושנו בפרוץ הדבר מפאת נותני קבלה וכיון שרבו

המכשולות, לכן כל מי שיראת ד' נוגע ללבו לא יאכל בשר כ"א באחד מג' פנים, א) שבקי בהשו"ב שהוא מומחה ומוחזק. ב) או שהוא בעיר שראשי" יראי ד' ומדקדקים במצות שבודאי לא הקימו שו"ב בלתי ראוי. ג) או שיברוק סכיניו קודם ששחט זה הבהמה, וכשאינו מכיר השו"ב אישיות או ראשי העיר שמכירו השו"ב, לא מהני אף בבודק סכין ונותן לו אא"כ דרש ושאל על השו"ב אם אינו משתכר (שמ"ח סי' א' סעי' ח').

פא) דין בשר הנשחט מאחד שלא נטל קבלה (עי' מ"ש פ"ה מאו' נ"ה ולהלן).

אכל בלי בדיקה

פב) אכל מדבר הצריך בדיקה ולא בדק ונמצא טריפה צריך כפרה, ובלא הי' צריך בדיקה מקודם א"צ כפרה (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' מ"א, וח"ג סי' י"ט, ומובא בפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ה ד"ה ועתה, וע"ע בשבילי דוד פתיחה לה' בדיקת הריאה בד"ה הנה, שהאר"ך).

אבל שו"ב שהי' ניכר לאנשי הקהל שאין יראת אלקים בלבו ולא הי' מוחזק בעיניהם ליהודי כשר ואח"כ נתגלה שלא הרגיש בבדיקת הריאה, ושחיטת התרנגול צריכין כפרה ע"מ שאכלו ממנו עד עתה (שו"ת נאמן שמואל סי' י"ג ומובא בדכ"ת סי' ב' ס"ק מ"ה, ע"ש).

וה"ה בכל כיוצא דהיינו שלא חקרו אחר השו"ב ככל הצורך ומזמן לזן לנסותו (וכמו שביארתי בפרק "סדר נתינת קבלה") ולחקור אחר יראתו ואומנתו).

פג) מכשול גדולה ונוראה השורר בזמנינו בקרב מחנינו והפוסקים מתחננים ומבקשים מרות לתיקון הנדרש, (עי' היטב לקמן פ"ז או' כ"ז).

פד) בס' בית אברהם ס"ג ל"ג דעתה צריך החכם להיות ג"כ אצל מיעוץ הסירכות כי כזה"ז רבו המתפרצים גם כזה, ע"ש (וע"ע שו"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' ה').

פה) מותר ליקח שכר ללמוד הרגשת סכין והשחזתו ואומנות ידיים בשחיטה ובדיקת הריאה, דכו"ע ידעי שזהו שכר טירחא דטרם עמו ימים רבים אין מספר (שלחן גבוה יור"ד סי' א' סק"י).

הרוצה להתנזר מבשר מחמת סיבת פקפוק בשוחט

פו) מי שיש לו פקפוק בשוחט ונ' בעיניו שאסור לאכול משחיטתו

כי הוא בחזקת אינו כדוק יכול להחמיר על עצמו שלא לאכול משחיטתו ואין עליו תרעומות, וכן עבד עובדא גברא רבה חדא שהי' אורח בעיר גדולה של חכמים וסופרים שלא הי' בא לפיו בשר אך הי' בצינעה (שו"ת קול אליהו הספרדי ח"א יור"ד סי' א', ושיו"ב שם או' ו').

פז) אנשים שהחמירו על עצמן שלא לאכול משחיטת שוחט מסיבה כשמזמנין אותו קצת בעלי בתים א"צ לחוש לגיעולי הכלים שזהו חומרא יתירא דאתי לידי מחלוקת, ושנאת חנם, וחילול השם ח"ו ואינו ראוי לנהוג כן, והרוצה להחמיר במקום שאין להחמיר יכבד וישב בכיתו, עכ"ל (בל"י יור"ד סי' א' ס"ק ל"ד).

פח) אם יש חשש איסור על השו"ב אף שא"א לכו"כ מ"מ מי שחושש לדבר ומחמיר על עצמו אין מקום לערער עליו, ובלבד שיכוין לש"ש (דע"ת סי' כ' סופ"ק נ"ב) וע"ע בענינים הללו במדור "אכילת חוץ לבית" מא"י ו"א ולהלן.

אינו עוסק בשחיטה זה כמה שנים

פט) אם עזב עסק השחיטה זה זמן רב יש לחוש ששכח עיקרי השחיטה, וצריך לבדקו כאילו בא לשחוט לכתחילה (ש"ע הגר"ז סי' א' ס"ק כ"ב).

למנוע מבשר בשבת מחמת פקפוק

צא) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול בהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (מעשה רב מנהגי הגר"א סעי' ד').

התנהגות במקום מנהג

צא) אין כאן מקום ולא לי הפנאי להאריך בפרטי דין מנהג הארוכים מארץ מדה, וקצרה היריעה מהכילם, והמעניין יוכל למצוא אפס קצהו ממנו בפר"ח או"ח סי' תצ"ח, ובשכילי דוד בפתי' לח"א, ודכ"ת סי' א' ס"ק ע"ג, ועוד.

שויה אנפשי' חתיכא דאיסורא

צב) לפעמים יצויר מאכל השרי לגמרי ומ"מ לדידי' אסורה כיון שחשב עליה שאין רוצה לאכלו מטעם שלדעתו אסורה, ואפילו מתחרט אח"ז אסורה, וכל פרטי הדינים הנוגעים לזה מבוארין היטב ביור"ד סי' א' סעי' י"ב, ובאחרונים שם (ע"ש בדע"ק, ש"ע הגר"ז, פר"ת, דע"ק, דע"ת, דכ"ת).

צער בעלי חיים

צג) שוחט אסור לו בסכין שאינה בדוקה (סי' ח"י סעי' ג') וכמה טעמים נאמרו בו: א) שמא ישכח בו חשש ברכה לבטלה. ב) חשש ברכה לבטלה. ג) אסור לנבל ולעבור על כל תשחית. ד) צער בעלי חיים. ה) מונע תיקון ניצוצי קדושה (ש"ך, שמ"ח, תכ"ש, פמ"ג, מחז"ב).

ואע"ג שהי' מקום לצדד לעת הצורך, ואז נצחו טעם כל תשחית וצעב"ח, מ"מ עדיין נשאר טעם "ניצוצת" ועוד שמהחוב להשוות להראות מדת רחמנות שלא בזמן השחיטה להבליט ששחיטתו מטעם גזירת אורייתא ולא מסיבת איזוי לשפיכת דם נקי (כנפי נשרים יור"ד סי' ח"י).

צד) מה שהעולם אומרים שהקצב י"ל רציחה, עי' תוס' ר"י הזקן דף פ"ב, ע"מ דאי' בגמ' שכשר שכטבחים שותפו של עמלק, אית דמפרשי שהאומנות מלמדו אכזריות, ואפי' הטוב שבהם הוא אכזר ורע כעמלק, ומה"ט אם אימת הקצב על השוחט באיזה צד ואופן שהוא כל יהין החשש לנפשו להרים יד לשחוט, (שו"ת אורות ישרים יור"ד סי' י"ז), ופירשו ז"ל על פי מה שכתבו חז"ל (בשבת) דמאן דנולד במזל מאדים יהי' שופך דם, ואם זוכה אז נעשה שוחט, ותמהו סוכ"ס עושה מעשה אכזר, והתירוץ פשוט דבשחיטה הכוונה לכבוד השי"ת למצוה, והתינוח אם נוהג עם הבריות ברחמים אז ודאי כאן הכוונה למצוה אבל אם נוהג באכזריות עם כל אחד, מאי אהני לן (הגה"ק מהרא"י מסאדאגורע זצ"ל).

צד*) דורשי רשימות אמרו: "ולא נתן אדם נתון ישראל עבור בגבולו" פי' אם השוחט הנולד במאדים אינו מכניס אורח בגבולו אז "ויט ישראל מעליו" ירחיקו ישראל מלאכול בשרו (ספה"ק).

צה) יזהר השוחט לקנח הצואר יפה במקום השחיטה משום שמץ חול או טיט וכדומה שלא יהי' מלוכלך ואז לא יופגם הסכין, ואנשי מעשה בפולין מגלחין השערות בתער מצואר הגסות וכן בעגלים ורוחצין אח"כ במים שם היטב במקום שרוצים לשחוט (כית אברהם סי' ח"י ש"ס סק"ה, אהל יצחק לקי"צ סי' י"ב אר"ז).

הסכין של שחיטה

צו) כבר נתפשט המנהג שיהי' הסכין מחודד היטב וחלק היטב, ואין

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מקבלים שר"ב עד שהוא מלומד להשחיו סכין באופן הזה (דכ"ח סי' ח"י ס"ק מ') והארכתי במדור בדיקת הסכין או' נ"א.

צז) תקנה קדומה ישנה וכן נהגו בכל קהלות הקדושות לבדוק הסכין לפני השחיטה והריאה שני בודקים דוקא (שו"ת צ"ח ח"א יור"ד סי' י"ב, ובדעת יור"ד סי' ח"י או' ל"ח בשם מאה רבנים וכראשם הב"י, וע"ע בסדר בדיקת הסכין או' ח"י).

צח) חוב שיהי' משגיח בעת השחיטה (עי' מדור לעקוב אחר השחיטה או' נ"א).

צט) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א סעי' צ').

זהירות להשוחטים והאוכלין משחיטתן.

השגחה מעולה בשחיטה

ק) הארכתי למאד במדור "לעקוב אחר השר"ב" או' נ"א בענין השגחה בשחיטה ובדיקה, וכל שיראת ה' נוגע ללבו כל יהין לטעום טהם בשר באם ליכא שוחט שני (לבד משוחט העושה במעשה השחיטה) יר"ש ובקי באומנות העמדת ובדיקת הסכין והריאה, ויבדוק הסכין לפני ולאחר השחיטה (לבד מבדיקת השוחט) ויעמוד ויפקח בעת השחיטה ובדיקת הריאה (מבואר שם הכל).

שחיטה במקום קר

קא) א"א לבדוק סכין וכן הריאה במקום קר וע"כ לדעתי ראוי ככה"ג למנוע מלאכול בשר ואפילו בשנים עומדים בעת השחיטה ובדוקין הכל (שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה).

קב) עי' נקודה נחוצה נפלאה במדור "שוחט הנחשד וגדר יר"ש" או' פ"ד ומשם תדרשנו לכאן.

אכל ונמצא טריפה

קג) אכל עוף ואח"כ נמצא בו אחד מח"י טריפות א"צ כפרה ע"מ שאכל דהוי אונס (פנים מאירות ח"ב סי' מ"א וח"ג סי' י"ט מובא בפת"ש יור"ד כ"ט) מ"מ כדאפשר יש להתענות יום אחד או לתת דבר מה לצדקה לכפר על שאינה לו דבר זה (כה"ח שם).

שׁו"ב השוחט לבדו

קד) שוחט השוחט במקום שממהריץ בשחיטה ובניקל לטעות שלא להרגיש בפגימה, ואעפ"כ מסמיך לשוחט לבדו צריך בדיקה ביר"ש (שור"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' ס"ה, וכ"ג בשור"ת טוטו"ד מהד"ג סי' ל"ה).

שׁו"ב הממאן להראות סכינו לאחר

הגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל פסק להעביר שׁו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכינו לשׁו"ב השני (וה"ה למומחה אחר הרוצה לראותו) כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכינו להנצל ממשגה, וטובים השנים מן האחד, וכיון שזה אינו רוצה להראות איכא ריעותא גדולה וראוי להעבירו (שור"ת טוטו"ד מהד"ל סי' ל"ה).

זהירות לשוחטים, והאוכלין משחיטתן

קה) דבר חדש ומעניין מצאתי בספר הבא לידי פרי הילולים ערך "בשר" האריך מאד בכללים יסודיים בשחיטה, ותוכ"ד שם כי לבד ממה שחוב מוטל להרבות בגדרים וסייגים בכל ענייני שמירת התורה והדת כיון שנפרץ הדור במילואו כמבואר בשור"ת חת"ס או"ח קכ"ב, ועי' שע"ת לר"י שער ג' או' ז' ואכמ"ל, על אחת כמה וכמה חובה כפולה ומכופלת להוסיף גדרים וסייגים במקום שיש ריבוי נסיונות ובמקום מכשלה לרבים, ולא מצאתי מקום מוכן לפורעניות יותר מבית המטבחים ששם מקובצים כל הריעותות יחד, הכשלונות מרובין, והנכשלים רבים.

ואבאר: השוחט מסורכל בנסיונות עד למעלה ראש:

א) פרנסה. אם לא יתהנה בעה"ב ממלאכתו (פי' שיהי' מזורז ויצאו הרכה כשרות מתח"י, המרכה הון בעה"ב) אז לא מיבעי שתקשה לו שיוסיף בעה"ב משכורתו כמענה שדי לו שאין מעבירין אותו, אולם כל פרנסתו עומד על בסיס מתרופף בעבור זה.

ב) כבוד. ענין פחיתות הוא לשוחט להקרא בטלן שאינו מזורז (געשיקט) ואם מדקדק מאד בסכינו לבדוק במתינות יותר משאר השוחטים או שבדק יותר רצוף, או שוהה בשאר חלקי השחיטה, לבד ממה שזה כאבן נגף לסבלנות הבעה"ב כדרך העולם שבעה"ב דוחק, נוסף ע"ז לחיצה יתירה של שאר השוחטים אשר מחמת קנאה (או בסיבת "אהבתי את אדוני" הבעה"ב, נותן לחמי ומימי) מבזין ומזולזלין בו, עד שכמעט א"א ליציר נוצר מבשר ודם לעמוד בו ונשאר לו לעזוב מלאכתו,

או להתרגל לדרך העבודה של שאר השוחטים אע"ג שלדעתו הוא נגד ההלכה.

(ג) שוחד. הטבע מחייב כי הנהנה מהזולת יטה לכבו ורצונו להיטיב לו כמים הפנים אל פנים ובמקום שהשוחט מקבל המשכורת מבעה"ב ודאי משוחד לאמץ לכבו להקל כדי להנות הבעה"ב, והוא דבר המוחש.

(ד) מפסיד ממון. על הרוכ השוחט משעבד למלאכתו עובדים אחרים כמו פועלים הנכרים המושיטין העופות והמקבלין ממנו, ועוד חשבון עמוק יש, כי ע"כ בכל בית חרושת כאשר מסדרין הפועלים העוסקים במלאכת תיקון ושאר כל מלאכה המעסיקין עשירות פועלים, כפרט אצל בשר כהמה, הכל מסודר בסדר נכון ומדויק פי' שמעסיקין כ"כ פועלים הנצרכין לתוצאות היוצאין מכל כך שוחטים העוסקין במהירות כך וכך, ואם יעבוד במתינות או ישהה מחמת סיבה אחרת מיד ירגיש בעה"ב הפסד גדול ע"י שהפועלים אין טרודין בכ"כ עבודה ומבלין זמן לבטלה.

(ה) מנוחת הנפש. מה מאד קשה באם שוחט מרגיש כבודות או חולשה או מתיחות העצבים אשר בדרך הטבע ומצד ההלכה הי"ל למנוע לשחוט בו ביום ודבר זה קשה עד למאוד במקום שכל שוחט הוא דבר מסויים כמו שכבר ביארתי בסמוך.

(ו) שוחט חולה. אם לדוגמא יארע שיש חולי המתפשט וכמה שוחטים נפלו לחולי זו ואם אף אחד מהם (או שתים, כפי הענן) לא יגש לעשות מלאכתו ירגיש בעה"ב הפסד, ודוחק נמרצות על השוחט לבא לביה"מ לעשות כמלאכתו, וכמטיח לו גם תוספת שכירות, אחד בדור שיוכל לעמוד בנסיון.

(ז) רב משוחד. הרב מקבל משכורתו ג"כ מבעה"ב מה שלא היה בימים קדמונים, ולכך ממה שנעשה משוחד עי"ז לגבב כל מיני קולות להקל על בעה"ב, אף גם זאת אם יבא שוחט אצלו להתאונן כי המצב גרוע, ושאר השוחטים יצקו לעומתו כי הכל טוב מאד ודאי להן ישמע כיון שזה טובת הבעה"ב שלו, וזה מכביד עד למאד לשוחט יר"ש לתקן תקלות הצריכין תיקון.

פרק ב'

בדיקת הסכין לתועלת הרבנים מפקחין, והשוחטין

ידוע דעיקר השחיטה והטריפות הוא הסכין ומקרא מלא הוא גורו לכם מפני חרב וגו' דע"ת סי' ח"י או' ל"ח.

(א) חוב על השוחט בשחיטת בהמות לבדוק הסכין אחר כל שחיטה, ובדלא עשה כן אע"ג שלא אירע כלום מיקרי "עובר על דחז"ל (עי' יור"ד סי' י"ח בכ"ח, וכ"כ בט"ז י"ז, כרו"פ, זבחי צדק סי' ט"ו ס"ק י"ד, תורת יקותיאל סק"ד, שפ"ד י"ח, מש"ז סוס"ק ח', שמ"ח סי"א, חב"ש כ"ג).

(ב) בעופות יש להקל ודי לן לבדוק אחר כל ה' עופות (פרי תואר סק"ד, מנחת יוסף ביאורים ס"ק כ"ג), ויש מקילין בעיוה"כ (שמ"ח י"ג, שפ"ד י"ח) אבל למעשה יש להחמיר (דכ"ת ע"ז).

(ג) ואם אירע סיבה שבסיבתה עלולה הסכין להתקלקל כגון חתך במפרקת, או נמצא איזה דבר בוושט שנייתך ע"י הסכין, אסור לשחוט אח"כ בסכין זה אף בשעהר"ח ועיוה"כ בלתי בדיקת הסכין תחלה וירחץ הסכין כדת ויבדקנו י"ב בדיקות, בין בעוף שלו, בין של אחרים (שמ"ח י"ד, חב"ש כ"ח, דכ"ת ע"ז).

(ד) הפוסקים מחמירין דלאחר השחיטה צריך ג"כ י"ב בדיקות אע"ג שבדק י"ב בדיקות אע"ג שבדק י"ב בדיקות קודם השחיטה והיינו אבישרא וטופרא ותלת רוחתא (שמ"ח ר"י י"ח, ותב"ש י"ב, תורת יקותיאל סוס"ק ד', מש"ז א' ו' שפ"ד ס"ק כ"ד, ותמה על האין נוהרין, וע"ע בס"ק ט"ז, ל"א שם מנה"ז ס"ק כ' י"ז) אולם יש מקילין בשעהר"ח בשוחט הרבה ואין פנאי בהולכה והודאה לבד, ולדעתך לכתחילה עכ"פ אין להקל (ש"ע הגר"ז בקו"א סק"ה, דע"ק ס"ק ט"ו).

(ה) צריך להזהיר להשו"ב דגם הבדיקה שבין השחיטות יהי' לאט לאט ובכוונת הלב ולא במהירות כלל, דמה שמוליך האצבע על הסכין במהירות קצת אינה בדיקה כלל דיכול לדלג על פגימה דקה (ש"ע הגר"ז קי"א סק"ה).

ובמנחת יוסף ביאורים ס"ק פ"ט ר' תוכחה להשוחטים שמתפארים במלאכתם שהם אומנים גדולים ושוחטין הרכה כזהאחר זה ובמהירות והסכין יפה, והוא מסיבה שבודקין במהירות ואם היו בודקין במתינות ובכוונת הלב לאח"ש י"ל שהיו מרגישים ואין יודעין כי בנפשם הוא (דכ"ת ס"ק פ"ב).

וע"ע כמה נקודות נחיצות בענין בדיקת הסכין בפ"ז או' כ"ה, עד או' כ"ט).

ו) בדיקת הסכין אחר השחיטה כהולכה והובאה ולא י"ב בדיקת והצניעה ואח"כ הוציאה משם ובדקה ונמצא פגום מטריפין העופות ששחט עד בדיקה שלפניה (דע"ק ס"ק ט"ו, בית אברהם בש"ז ס"ק ל"א, דכ"ת קמ"ה).

ז) צריך לזהר שלא לבדוק הסכין בשעה שמטורף מפני השינה. (ח) שו"ב שנתגלה שאינו מרגיש בפגימת הסכין יש כמה חילוקים ע"י היטב יור"ד סי' ח"י סעי' י"ט ובדכ"ת וש"א שם, ובדכ"ת ס"ק קע"ב, קע"ג.

ט) בשו"ת תפא"י יור"ד סי' ה' כי דראוי לרב שיש לו שוחטים תחתיו להיות בקי היטב בכל סימן י"ח לידע האיך לנהוג למעשה.

י) הרכה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין. הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים ושלוש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב (סי' י"ח סעי' י"ז).

יא) יבדוק לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לכו לדברים אחרים (סי' ח"י סעי' ט), כשיש חשש היסח הדעת כל שהוא או טירדא כל דהוא באמצע הבדיקה צריך לחזור ולבדוק אפי' כמה פעמים, וצריך לזה משקל הנכון דיראת חטא בלי נטי' כל דהו בפחד אכילת סם המות (דע"ק סק"ג).

יא) צריך להיות מתון מתון בשעת בדיקת הסכין (שמ"ח סעי' ז') מי שבודק הסכין במהירות נקרא מומר לחיאבון (בית אברהם, דכ"ת ס"ק נ"ט), ועי' בסמוך או' כ"ד.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

(יב) לא יבדוק השו"ב סכינו תיכף לאחר ההשחזה רק ירגיע וינוח זמן מה כדי שלא יהיו אבריו כבדים עליו מחמת ההשחזה, וכן כשבא מן הדרך, או קם ממלאכתו שעסק בה, ירגיע עצמו לפחות חצי שעה (דכ"ח או קע"ה).

(יג) המשתכרין אפ"י שלא בשעת שכרות איברייהם כבדין עליהם, וצריך הממונה לחקור ע"ז (שמ"ח או ז).

(יד) נכון להתפלל להקב"ה קודם בדיקת הסכין שיהי' לו הרגשה טובה ולא ישל ח"ו כי הרבים בו תלויין, ולומר נוסח לשם יחוד, ע"י שבט מוסר פ' ל"ו ונדפסו הנוסחאות כריש ס' מטה אשר, ע"ש, ובספרי זבחו ז"ז אחר הקדמה העתקתי ד' נוסחאות, ע"ש).

(טו) אע"ג דמעיקרא דינא אין קפידא באיזה סדר עושה הי"ב בדיקות, כמבואר בתר"ש ט"ז, ושמ"ח ס"ז, מ"מ לאו שפיר עביד באם עושה למעט הולכה כצד אחד וקודם הובאה הולך לצד האחר, דשמא יתבלבל ע"ז ולא יבדוק כדבעי, אלא יבדוק כל צד הולכה והובאה אבישרא, ואח"כ אטופרא (דכ"ח ס"ק מ"ח).

(טז) בענין מה שמקילין השוחטים לבלי לבדוק אבישרא ע"י ש"ע הגר"ז קר"א סק"ג, ופר"ת ס"ק י"ג, ובדע"ת ס"ק י"ט, ובדכ"ח ס"ק נ' באורך גדול, ע"ש.

(יז) ככה יעשה בדיקתו: יבדוק בדרך הולכה והבאה קצרה על מקצת הסכין ובתנועה דהרגשה קלה ותמיד יחזור למעלה ממקום שפסק שם בדיקתו וכן יעשה עד גמירא ושוב יחזור לעשות באותו צד עצמו הולכה והבאה ארוכה קצת ובכבדות ומהירות קצת יותר מבתחילה, וכן יעשה בכל צד ב' הולכות וב' הובאות עד שיעלה מכולם י"ב בדיקות בטופרא (דכ"ח נ"ה בשם מנה"ז).

(יח) אין חילוק אם מוליך האצבע לכד או שמוליך היד ובאצבע אינו מנענע כפי שטוב לו ההרגשה יעשה (דע"ק סק"ב, מנח"י סעי' ט', דכ"ח נ"ג).

(יט) המנהג שהבדוק בעצמו מחזיק הסכין בעת בדיקתו ולא אחר דע"י התנועה ביד שמחזיק בה הסכין מתחזק כח החיוני וההרגשה ביד הב' שעובר באצבעו על הסכין (שם).

רחיצת סכין קודם בדיקה

(ב) בענין בדיקת הסכין לאחר השחיטה לכתחילה צריך לרחצו קודם הבדיקה, ובדיעבד או שעהד"ח (עי' היטב שע"ה הגר"ז ס"ק י"ד, דע"ק י"ג, ובדכ"ת אר"י נ"ו באורך).

(כא) אחר השחזת הסכין לא יבדקנו עד שירחץ הסכין היטב ויקנחנו יפה יפה עד שנעשה יבש ואח"כ יבדקנו (דכ"ת אר"י נ"ו).

(כב) אצבע של בדיקה, אין קפידא באיזה ישתמש (תב"ש ט"ו, שמ"ח סעי' ז') והיותר טוב לבדוק שתי אצבעות יחד וכו' כ"כ בבית אברהם בא"ז ס"ק י"ח וכו' שהוא יש לו הרגשה ביותר שבכולן כשיסמוך את האגודל להאצבע הסמוכה לה שוה בשוה מעט למטה מראש האצבע (יגיע האגודל), ובדוק באצבע גרידא, ושהראה זאת לשוחטים והודו לדבריו (דכ"ת ס"ק נ"ז).

(כג) אין לבדוק ביד מצונן שמעכב ההרגשה, ולענין בדיעבד הכל לפי ראות עיני המורה לפי הענין והקור והאדם (דכ"ת ס"ה).

(כד) הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים שלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לכו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב (סי' ח"י סעי' י"ז), לשון השמ"ח: שיהיו "יראים ושלמים, יודעי תורה, זורזים, עכ"ל.

(כה) שו"ב שלא הרגיש וטענתו בפיו שהוא מחמת הבהלה שהי' בבית המטבחים אין זה אמתלא טובה, כי ידוע בכל פעם דבבית המטבחים יש כמה צעקות ובהלות בדברי ריבות שבין הקצבים וגם צעקת הבל כאשר ראיתי כהיותי הולך מנענרי לבקר השו"ב בהמטבחים וראיתי טירדות רבות וצעקות ובהלות שונות שהיו בהמטבחים, ואעפ"כ צריך השו"ב ליישב דעתו, וע"כ אין טענת השו"ב טענה כי אם מחמת שנכהל יצא טריפה מתחת ידו מה יעשה כאשר יקרה לו לשחוט במקומות (מבוהלות) הנ"ל והנ"ל פושע (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ח').

(כו) עכשיו צריך לדקדק מאד שיהיו השו"ב הממונים זהירים וזורזים וידועים ביראת ד' יותר מהשו"ב שהי' בזמן התלמוד, או שהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם לפני השחיטה, אבל אם אינם זהירים וזורזים ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר

מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לשחוט אלא אם החכם בודק הסכין (ש"ע הגר"ז קו"א ס"ק ט').

כז) טעם איסור פגימה לא נאמרה למשה בסיני, רק עיקור ושהייה נאמרה, וכל שיש בסכין עכבות מקום שמעכב העברת הציפורן יהי פגימה מגוף הסכין או בליטה מד"א הנדבק בסכין כל שאינו יכול להסירו בנקל ע"י ידו וע"י הדחה קלה וכדומה רק צריך זמן מה להחליקו על עץ ועור וכדומה, גורם או עיקור, או שהייה (שו"ת חת"ס יור"ד סי' טו').

ו"א טעם איסור פגימה משום צער בעלי חיים (חינוך מצוה תנ"א, מחזיק ברכה יור"ד סי' ח"י, דבר המלך שער כ"ו פרק כ"ח).

ו"א דח"ו ליתן טעם רק הל"מ מסיני הוא ואין בה טעם כי בנתינת טעמים תפוג תורה וח"ו להקל בדינים עי"ז (כרו"פ סי' ח"י סק"ה, פמ"ג סוף פתיחה ה' שחיטה, ועי' תב"ש ר"י סי' כ"ג, וכ"כ הפמ"ג עמ"ש החינוך טעם שחיטה מן הצואר כדי שיצא הדם, דרוכ דם יוצא משם, ופלא שבזה כ' בתו"כ מובא ברש"י עה"ת וכי מה איכפת לי' להקב"ה לשחוט מן הצואר או העורף, חוה לא ניתנה תורה אלא לצרף הכריות).

כח) השו"ב מחויב להיות זריז וקולע אל השערה ולא יחטא ח"ו, וצריך להיות בעל הרגשה טובה, וכל יד המרבה לבדוק הר"ז משוכח, וגם צריך להדר שיהא גוף הסכין מברזל טוב ויפה, ויעשה מה שעליו לעשות (חי' מהרא"ל צינץ ר"י סי' ח"י, וכע"ז בש"ע הגר"ז סי' א' סק"ג, ועי' דע"ת סי' ח"י ס"ק ד' בסופו).

כט) שו"ב שהעידו עליו של התפלל פע"א והוא מכיש רק שמתנצל שקיצר בתפלה בתפלה מחמת דוחק וקושי פרנסה, אי"ל חזקת כשרות לבדיקת הסכין, ומ"מ יש לו תקנה להחירו שיראה סכיננו פע"א בכל יום לחכם, ולצירוף קבלת צ"ח, ובזיונות שעברו עליו (שו"ת צמח צדק ליובאוויטש, יור"ד סי' ג') ויש עוררין להחמיר גם בזה (מנחת יוסף סי' ב').

רוי"ך, שאר"ט, לייגי"ל

ל) אותן המקילין על סכין שאי"ב פגימה ממש רק הנקרא כל"א רוי"ך, ושאר"ט, ולייגי"ל שהוא כשר הוא מחמת חסרון הרגשתך וידיעתך, ומי ששוחט בכין כזה נקרא רשע ומאכיל טריפות לישראל, ויש לגזור באיסור חרם שזה השם "רוי"ך" ואינך לא יזכר ולא יפקד כי היא פגימה

גמורה (כו"פ סי' ח"י סק"ו, דע"ק סק"א, חכ"א כלל ג' סעי' י"א ושאר ספרי שו"ב, דכ"ת ס"ק מ"א).

לא) עכשיו תה"ל אכשור דרא שבחרין בסכינים המהותכין חלקים, ויפים, וחדין, ונראה לעין כל דיצא מחשש לייג"ל, שאר"ט, או רו"ך, אף שהוא בתכלית הדקות והקטנות, ומתקנים אותו על נכון, ואין להקל ח"ו בענין לייג"ל שאר"ט רו"ך בשום מדינה (דע"ק שם, דכ"ת ס"ק כ"א, כ"ב, כ"ג, כ"ד).

ב' שוחטים

לב) המנהג בכל תפוצות ישראל שיש שני שוחטים שאין אחד לכדו שוחט כלי חברו שרואה סכינו, וכן מנהגינו פה, אף שתה"ל השוחטים מומחים וידאי ד' אין שוחטים רק בצירוף שניהם ויותר החמרנו עליהם שאם אחד טרוד באיזה טירדא צריך אחד מהב"ד לילך עמו לבית השחיטה (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב) וע"ע בסמוך שכתבתי בע"ז באורך.

שתיית יי"ש ושאר משקה המשכר

לג) שחה רביעית יין אסור לבדוק הסכין (הג' חת"ס יור"ד, ופר"ת סי' א' ס"ק ט"ו, דע"ת ס"ק מ"ט).

ערעור על השוחטים

לד) אם יצא ערעור על השוחטים שאינם בקיאים בהשחזת סכין אע"ג שכבר הוחזקו ע"י הרב והשו"ב בשעה שנטלו קבלה שהם אומנים ובקיאים, מ"מ במקום ערעור צריכין לעמוד בנסיון עוה"פ לברר (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ע"ט).

שימוש ולימוד

לה) בענין שימוש ולימוד של העמדת סכין (עי' מ"ש בפ"ז סעי' י"א).

לו) אות הבחנה לידע אם השו"ב י"ל הרגשה טובה, עי' היטב לקמן פ"ז א' כ"ט, ל' ל"א.

לז) בפ"ז או' ל"א תמצא סקירה קצרה בזמנים שעלול השוחט לא להרגיש, ע"ש.

לח) אחר שהאריכו הפוסקים בהזמנים השונים והמקריים המשונים המפחיתים ומחלישים כח ההרגש לפגימה אחריות גדולה ונוראה מאד רוכבת על כתפי השוחט לזוהר ולהתרחק מהם מאד מאד "סחור סחור אמרי' לנזירא" כי בלא"ה אם לא ירגיש ח"ו אע"ג שעושה עכשיו כל מה שביכלתו להרגיש וירא לנפשו מאד ומבין גודל האחריות של אכילת נו"ט, מ"מ כיון שעומד במצב שנגרע הרגשתו באופן שאינו תלוי בידו רק כך הוא תכונתו כעת מהמת סיבה צדדית, מה יועיל אם יעשהכל שביכלתו, והר"ז דומה לחולה מסוכן ב"מ שהולך מרופא לרופא להתרפאות אבל בתנאי שאינו רוצה לשנות סמי תרופה אבל זולת זה עושה ומוכן לעשות יותר מיכלתו להרפא, שכודאי פתי וסכל יחשב.

כן הדבר הזה בנידונינו אחר שמצבו גורם לפי שעה להחליש חוש הרגשו מה יועיל רצונו הטוב לעשות כמיטב יכולתו, הלא כבר איחר הזמן שהי' צריך לנצל שלא יתאבד ממנו ההרגש, עמ"ש בשל"ה (שער האותיות או' ז') מה נקרא זריז, שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ושמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל, ע"ש. ומבואר ביר"ד ח"י סי"ו דשוחט צריך להיות זהיר וזריז עם הרבה ישוב הדעת ויראת שמים.

והמעייין בהפוסקים יראה כי הרשת פגימה בסכין הוא דבר שאין לו סוף דכל מה שהרגשו יותר טוב מרגיש יותר מאחר שאין הרגשו כמותו, ושום שו"ב א"א לו להיות בטוח אפילו אם יעשה כאמת מה שביכלתו בין מצד חיזוק גופו, בין מצד ההלכה להשחיוז ולנקותו לטומו ולשפצו ולבודקו בשבע בדיקות, שלא ימצא אחד שיש לו הרגשה מעולה ממנו וימצא בו פגם דקה מן הדקה.

וע"כ כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת כיון שעשה מה שביכולתו אינו מחויב יותר ואם ימצאו אחריו פגימה אין עליו תרעומת ולא האכיל ח"ו נו"ט, כמ"ש בחי' מהרא"ל צינץ הגאון מפלאצמק זצ"ל (ביר"ד סי' ח"י, בתחלתו), וז"ל:

כבר הסכימו כל השוחטים שאין סוף להרגשה כי לפעמים נראה שכמה וכמה שוחטים אינם מרגישים כלל ואח"כ יבא שו"ב אחר ויבדקנו עוד וימצא בו פגימה דקה מן הדקה וא"כ נאמר שח"ו המכשלה הזאת היא בכל שו"ב, וכל עמינו בני ישראל אוכלים בשר נבילה ח"ו, כי הלא אין לכו בטוח שאף שהוא עושה כל טעדיקי דאפשר, ובודק

וחזר ובודק ואינו מרגיש כלום והוא טוב ויפה בעיניו שמא ימצא איזה אדם בעולם שיש לו הרגשה מעולה ממנו וירגיש בו עדיין איזה הרגשה.

והעלה בסוף: דכיון דלא ניתנה תורה למלאכי השרת אין על השו"ב מוטל לעשות רק כפי הרגשתו, רק שהשו"ב מחויב להיות זריז וקולע אל השערה ולא יחטא ח"ו, וצריך להיות בעל הרגשה טובה — וכל יד המרכה לבדוק הר"ז משובח — וגם צריך להדר שיהא גוף הסכין מברזל טוב ויפה, והוא יעשה מה שעליו לעשות, רמה שנעלם מעיני בשר ודם אחר עשיותו כפי האפשרי לצאת ידי שמים, אי"ב נדנוד חשש כלל כי אי"ב כדי לפסול, ואי"ב הרגש הפוסל לפי האמת אליבא דדינא ויראי אלקים לא יפיגו לכם על כל אכילת בשר המשותף לענינים של מצוה, ע"כ. וכע"ז בש"ע הגר"ז סי' א' סק"ג ועוד, ואכמ"ל.

ועפ"י הדברים האלה כמה מתוק לחיך לשונו הדובשני של המחבר בסי' ח"י סעי' טו"ב שכי' (נידון הראות הסכין להחכם שאין נוהגין בו בזמנינו וכי' כזה"ל:) "והאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולבם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים וזריזים" וכי' עכ"ל ולשון זהירים וזריזין אומר דורשני.

ונראה דידוע מ"ש השל"ה הק' שער האותיות או' ז' דזהירות נקרא הנזהר בשעת מעשה לשמרה לעשותה כדת שלא יעובר שום דבר המוטל עליו. וזריזות נקרא שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ובשמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל, וכ"נ ברש"י ע"ז כ': ובחולין דף ק"ז: ע"ש.

ולכאורה מה ענין זריזות של קודם המעשה שייך בבדיקת הסכין, אבל עפ"י הנ"ל חכמה נפלאה רמז לן המחבר כאן כי אצל בדיקת הסכין לא חסגי כזהירות בשעת מעשה זולת אם תוקדם לה זריזות של קודם המעשה, דהיינו הרחקת כל דבר המפסיד כח ההרגש.

ולא על חנם העתיקו כמה אחרונים דברי השל"ה ז"ל על דברי המחבר, להראות שלזה כוון.

כלל העולה: כי מעבודת הקשות שכשחיטה ה"נ בדיקת הסכין, וע"כ באימה ויראה וכלבוש חרדה יתירה יגש השו"ב למלאכה זו בנקיטת תרי כללי דדין בידו דהיינו, הזהירות, והזריזות, ואז ודאי מן השמים יסייעו לו.

ואחרי הדברים האלה דעת לנכון ניקל מה שהרעישו גזוני ארץ

עומדי בפרץ ההחזיק במנהג הישן ששנים יבדקו הסכין, וכמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ג', ובשו"ת ד"ת ח"א יור"ד סי' י"ב דהמנהג כן בכל התפוצות, ועי' בדע"ת סי' ח"י או' ל"ח שמאה רבנים תקנו בגזירת נח"ש להצריך דוקא שני שובי"ם, ובשו"ת חת"ס שם דבפ"פ תיקון בעל הפלא"ה כן גם לעופות, ועפ"י הנ"ל מוכן כי לאו חומרא כלבד הוא, אלא יסוד גדול בהלכה אית לה. (עד כאן מועתק משו"ת פאר ישע יור"ד סי' ה', ע"ש). וע"ע מ"ש בפ"ז או' ל"א משו"ת הלזה, ומישך שייכי אהדדי, המו"ל.

(ט) שו"ב הכודק סכין במהירות נקרא מומר לתיאבון (בית אברהם סי' ח"י).

שתה יין

(מ) אם שתה רביעית יין אסור לבדוק הסכין וכ"ש הוא מהוראה (הג' חת"ס על יור"ד הנדמ"ח, ופר"ת סי' א' ס"ק ט"ו).

בדיקה ע"י זכוכית מגדלת

(מא) הא ודאי דא"צ לבדוק הסכין ע"י ראי' בכלי זכוכית המגדיל חוש הראות (מיקראסקא"פ בלע"ז) דאף נביט בסכין של שחיטה בכלי זה נראה בכל סכין פגיונות, וראי' בכלי זה לאו ראי' הוא להחמיר דלא שייך בדיקה אלא כמה דאפשר לכל אדם, אבל מה דא"א רק בדרך רחוק ע"י כלי זה לא נחשב בדיקה לא להתיר ולא לאיסור (שו"ת טוטו"ד תניינא בהשמטות סי' נ"ג, שו"ת מור ואהלות אהל ברכות והודאות סי' ל' בד"ה אציג).

אבל מ"מ יכול להחשמש בכלי זה לעת הצורך כגון כנסתפק במקו"א אי מרגיש או לא, ומעשים בכל יום ששנים מתוכחים אהדדי יכולין להשתמש בזה לברר הספק (שו"ת דברי יושר יור"ד סי' ט) וע"ע לקמן או' מ"ה, השייך לכאן]].

תכיפות בדיקה לשחיטה

(מב) צריך לבדוק הסכין קודם שחיטה (סי' ח"י ס"ג) והיינו קודם וסמוך מיד לשחיטה (שמ"ח ס"א ושאר ספרי שו"ב) ואפי' י"ל סכין מיוחד לשחיטה ובחזקת בדוק ומצניעו לשחיטה אפ"ה לא ישחוט אא"כ יבדקנו תחלה (כרתי סק"ז) ואפי' הסכין בדוק לא ישחוט כ"א ע"י בדיקה סמוך לשחיטה כיון דבדבר קל הסכין נפגם, ובשעהד"ח יכול לשחוט

בסכין המיוחד שעומד בחזקת בדוק והצניעו לשחיטה, על סמך הבדיקה שלאחר שחיטה, ודוקא שאין יותר מב' או ג' ימים מבדיקה האחרונה (תבקש ס"ק א', ב', דכ"ח כ"ד).

אבל בסתם סכין אפילו בשעת הדחק אסור לשחוט בו על סמך שיבדקנו אח"כ (שם).

השחזת סכין ע"י אשה ועכו"ם

(ג) אין שום חשש באם אשתו או בתו (וה"ה דאחרים) משחזת לו הסכין של שחיטה אף לכתחילה, ואף ע"י עכו"ם אין איסור, ובלבד שלא יסמוך על בדיקתן (שו"ת מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

זמן המוכשר ביותר לבדיקת הסכין

(מד) אם השו"ב מהרגיש בעצמו שבבוקר קודם התפלה דעתו והרגשתו יותר צלולה מותר להשחיו ולבדוק סכיניו קודם התפלה, ואי"ב קפידא משום עשיית חפציו קודם התפלה, והמהדרין מן המהדרין אם מרגישין שקודם התפלה הוא זמן מוכשר יותר להשחזת הסכין להעמידו היטב על עמדו חלילה להמתין עד לאחר התפלה (דכ"ח סי' ח"י או' כ"ב, ודחה בזה דברי ס' פרי הדר ענף א' פרח ו' שהניחו בצ"ע).

בדיקה ע"י ראי'

(מה) כבר נתפשט המנהג לבדוק קודם שחיטה בראיית העין לאחר בדיקת הצפורן (דע"ק סי' ח"י סק"ג וכ' שם מילתא בטעמא), ובסכינין שלנו הוי הבדיקה בראייה חיוב מדינא ולא ממילי דחסידות (שם סק"ד) ובמדינת פולין החזיקו הבדיקה הזאת שאחר שיבדקו י"ב בדיקות כדינא אבישרא וטופרא יבדקו במראית עין לעין השמש שיהא שוה כל חוד הסכין מראשו לסופו בלי שום הפסק בעולם, ואם יש איזה הפסק על חודו אפי' כמו נקודה לבנה או שחורה וכדומה לא מקרי סכין יפה, וכל הנוהג כן תע"ב, (אהל יצחק זכחי תמים או' י"ג) והוא בדוק ומנוסה שכשימצא שם איזה נקודה דקצת לבנונית אע"פ שאי"ז פגימה מ"מ ע"י השחיטה בקל יופגם במקום ההוא וכל הנוהג ליהור בזה תע"ב (מנהו"ב כלל י' בקומץ סעי' ג'), ואי"צ להיות נגד השמש דאף ביום המעונן ובתוך הבית יכול לבדוק, וכן בלילה שאור הנר יפה לבדיקה (דע"ק סק"ח) והבדיקה היותר טוב בחלון שאינו מאיר כ"כ מצד מעריב והוא בדוק ומנוסה (שו"ת דעת הובח מהד"ת סי' ח').

מו) וחלילה לסמוך על בדיקת הראייה לכד בלי בדיקת צפורן דלכד שעובר על דחו"ל דמצרכי צפורן דוקא, הנה אמרו לי שוחטים מומחים שיש כמה פגימות שאינן נראין בראייה ונרגשין בבדיקת הצפורן, והסומך על בדיקת הראייה לכד הוא ככלל מאכיל נבילות (דכ"ת י"ח סק"כ).

מו) טעמים שונים נאמרו בענין פגימת הסכין (עי' שו"ת חת"ס סי' ט"ו דאיסורו דגורם עיקור ושהייה, ובס' החינוך מצוה תנ"א כ' משום צער בע"ח, וע"ע בס' לחם הפנים סק"ד שמביא טעם לאסור עפ"י סוד, ובכו"פ סי' ח"י סק"ה, שח"ו ליתן טעם למצות ד' כי הוא הלל"מ ואי"ב טעם כי בטעמים נתון מכשול בעוה"ר ותפוג תורה ח"ו להקל עי"ז בדינים אלו, וכ"כ פמ"ג ה' שחיטה סוף הפתיחה, ועי' דבר המלך על המצות שער כ"ו פכ"ח, ותב"ש ר"י סי' כ"ג, ע"ש).

מח) מי שבודק במהירות נקרא מומר לחיבון (בית אברהם סי' ח"י בש"ז סק"ז).

מט) י"א דכל פגימה הנראית לעין השמש אפי" דקה מן הדקה אסור ככל פגימה הנרגשת (פר"ת סי' ח"י סק" י"ג, וכ"כ בפלתי, דע"ק סק"ד, ש"ע הגר"ז בקו"א סי' ח"י, ובשו"ת שבסוף הס' מנהז"ב כלל י' עשרון סק"ה).

נ) בענין בדיקה אבישרא שאין נוהגין בהו בזה"ל, עי' מ"ש כדכ"ת סי' ח"י סק" ג' שהאריך מאד.

נא) בענין הסכינין פור התפוררה הארץ זה יותר ממאה שנים בסוף מאה הששית לאלף החמישי כשנתחדש ונתפשט המנהג בסכינין חדים מלוטשים ודקין מאד, ואז נתחלקו דעת השוכי"ם לשתי מחנות, כת אחת אומרת: שהסכינין המחודדין ביותר הן הנה המוכחרות, וטעמם ונימוקם שיהיו בטוחים מחשש שהייה כ"ש, שאם אינה חדה כ"כ קרוב לכא לידי דרסה ואע"ג שאין חלקין כ"כ כמו הסכין שאינו מחודד כ"כ וכת השני" לעומתם יאמרו: להקפיד שיהא הסכין חלק מאד כדי להנצל מחשש פגימה כ"ש שיוכלו לבודקם היטב דסכינין המחודדין ביותר א"א לבדוק בצפורן היטב, ואע"ג שאינן מחודדין ביותר, דבמחודד ביותר מתיראין לעבור באצבע היטב מפני החידוד שבו.

וכ' בשו"ע הגר"ז בשו"ת שבסוף הס' סי' ז' האריך טובא בשני הכתות וכ' דחלילה להוציא דבה על אחד מהמנהגים כי אותן המקפידין

בעיקר על חלקת הסכין להנצל מפגימה כ"ש י"ל ע"מ שיסמכו, והמקפידין על חידודו של סכין שחורששין בעיקר לחשש דרסה ושהיי כ"ש י"ל ע"מ שיסמכו, ודעביד כמר עביד, ואע"ג שימצאו אומנים שיוכלו להשחיו הסכין שתהא חדה וגם חלקה הרבה אך לאו כו"ע גמירי אומנות וכו' עכ"ר. ובדכ"ת סי' ח"י או' מ' קרוב לסופו כ' דלא כדורות הראשונים האחרונים ועתה המציאו מברזל שטאהל מובחר שאז אע"ג שהוא מחודד הרבה יכול להיות גם חלק היטב היטב, והחוד הדק לא תחלקל ע"י שחיטה, וגם המציאו אופן השחזה כאומנות יתירה שתהי כפלים לתושי', שיהי קודם שחיטה מחודד וגם חלק היטב, וגם לא יתקלקל ע"י שחיטה, ובכן נתפשט המנהג בכל המקומות שאין מקבלים שום שו"ב עד שהוא מלומד להשחיו הסכין באופן הזה (ע"י בית אברהם בש"ס סק"ה, דע"ק סק"ו).

וע"ע בדכ"ת סק"ג שמוזה למד זכות על שנתבטל בדיקת סכין אבישרא, מטעם שהסכינין או' ח"י, ובמדור "השגחה על שחיטה" באורך נפלא.

בענין התקנה שנים יבדקו הסכין

(גב) עמ"ש בפ"א או' צ"ז, ובסדר בדיקת הסכין או' ח"י, ובמדור "השגחה על שחיטה" באורך נפלא.

בדיקת הסכין במקום קר

(גג) א"א להרגיש בפגימת סכין, וגם הריאה א"א לבדוק כראוי שנקרשת מן הקור, כפרט בחדר מלא אנשים ועבודה רבה, וראוי למנוע מלאכול בשר בכה"ג אפילו בדאיכא שני שו"ב כי קשה שירגישו בפגימה דקה בעת הקור, וכן בדיקת הריאה קשה אז (שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה).

כח הסכין

(נד) להחליף ישראל מדתם רח"ל, ולהחליף אליהו שבא לעיר, למה"מ, ולהחליף הבהמה מכשר לטריפה (ע"י בהקדמה באורך).

(נה) בדיקת הסכין תהי באימה יתירה (שלי"ה או' ק').

פרק ג'

שוחט הנחשד לדבר איסור, וגדר יר"ש הנצרך לשו"ב

עובר מצות ציצית

(א) שו"ב שהועד עליו שהולך בד' כנפות וכל הציצית היו פסולים יש רוצין לצדד להקל (עי' דע"ת סי' ב' ס"ק מ"ט) ולענ"ד בע"כ אין להכשירו אא"כ קיבל עליו ד"ח שמהיום והלאה יזהר במצות ציצית כראוי, כיון דכל שו"ב צריך להיות יר"ש ואם אינו זהיר במצות ציצית כראוי איה מוראו, דהלא עיקר מצות ציצית כדי שעי"ז יבא האדם לידי יר"ש וכמו שהאר"י בעל התרדים בהקדמה בחיוב מצות ציצית (רכ"ת סי' סק"פ).

שו"ב כהן על קברי צדיקים

(ב) שו"ב שהולך על קברי צדיקים וכהן הוא בטענה שצדיקים אין מטמאין, הרשות למחות בידו על להבא, אבל אין לפוסלו על העבר, כיון דלכונתו כוון למצוה (שו"ת שערי דיעה סי' ל"ד).

נחשד על עריות

(ג) לדין שיש כמה חומרות בשחיטות ובדיקות לכ"ע אסור לו לבדוק בלי עומד ע"ג דחשוד על עריות חשוד לעבור גם על חומרות ומנהגים שבעניני שו"ב שאנו מחמירים (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ה').

מסתכל בנשים

(ד) המסתכל בנשים הוה מומר לדבר אחד (מנחת יוסף סו"ס ב', בית אברהם סי' ב' בא"ז ס"ק י"ד).

(ה) בדבר השוחט דסני שומעני שמסתכל בנשים, וכו' לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו, ולא יהי' רפוי ידים כי הבא לטהר מסייעין אותו (שו"ת בית הלל סי' ע"ו).

שו"ב מזלזל במצוה

(ו) לדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי כגוי' דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד' (פרי תואר לבעל אוה"ח הק' סי' י"ח או' ל"א).

שו"ב יה"י יר"ש מופלג

(ז) הרבה צריך יר"ש וישוב הדעת לבדיקת הסכין (שו"ע סי' ח"י סעי' י"ז שמ"ח סי' ח"י).

(ח) בזמנינו צריכין לדקדק שיהי' השוחטים זהירים, וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מבימי חכמי התלמוד, אבל אם אינם זהירים וזריזים ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לבדוק אם החכם בודק הסכין (ש"ע הגר"ז בקו"א סי' ח"י סק"ט).

(ט) ירא ד' מרבים, פי' בביאור אבן יחי"א, דר"ל יותר מכל שאר הרבנים והגדולים שבישראל (דכ"ח סי' ל"ט ס"ק שע"ג).

(ט*) קבלנו עלינו לחובה שהשו"ב צריך להיות יר"ש יותר משאר בני אדם (שו"ת מהר"י אסאד סי' מ"ז).

(י) השובי"ם צריכין להיות זריזין וזהירין (סי' ח"י סעי' י"ז, זהירות נקרא, הנזהר בשעת מעשה לשמור לעשות כדת שלא יעבור שום דבר המוטל עליו, וזריזות נקרא, שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ושמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל.

שו"ב כהן על קברי צדיקים

(יא) עיני ראו יראי השם לומדי תורה דבוקים לצדיקים שנתהפכו ע"י אומנות השחיטה לאיש אחר, שאילו לא ראיתי לא האמנתי (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז) זאת אומרת כי גם לאחר שנתכרר יראתו קודם שנתמנה לתפקידו, חיוב תמידי עדיין על הרב לעקוב אחריו אם לא נתהפך כחומר חותם (שו"ת תפא"י יור"ד סי' ה'), וע"ע פ"א ל"ט.

שו"ב שרבים טועים בו

(יב) גם אם הרבים טועים בדמיונם וסוכרים שהנהוג כן וכך אינו יר"ש אף שהאמת אינו כן אסור לו להיות שו"ב אצלם (דעת סי' ל"ט סק"ס בשם הגאב"ד"ק לבוב, בשם הגה"ק מבוטשאטש זצ"ל).

איסור יחוד

(יג) בזמנינו הרגיל להתייחד עם פנו"י הוי מומר לדבר אחד מן התורה ואין נותנין לו לשחוט (שו"ת טוטו"ד תליחאי סי' כ"ז).

שו"ב כשר ביד הקהל להעבירו

(יד) כל מה שנשאו ונתנו הפוסקים ובעלי תשובות וכו' כ"ז רק אם

הקהל רוצין בו וחפצים להחזיקו ופסקו כפי עיקר הדין להכשירו, אבל היכא שהקהל אין חפצים בו כי איתרע חזקת כשרותו ואמונתו אצלם מחמת מעשיו המקולקלים אין מחויבין להחזיקו להבא, דשו"ב צריך להיות יר"ש מרבים וזהיר וזריז ואדעתא דהכי קבלוהו מתחלה, ואם כעת קלקל מעשיו אף שמעיקר הדין לא נפסל לשו"ב, מ"מ יכולים הקהל לומר דאדעתא דהכי לא קיבלוהו להיות שו"ב קבוע אצלם (שו"ת אוריין תליחתי סי' פ"ג) וכע"ז בסמוך או' כ"א, כ"ג, ל', ל"א.

נחשד לדבר קל

טו) שו"ב שגבו עליו עדות שבכמה דברים עשה שלא כהוגן אע"ג דלא נחשד רק לדבר קל, מ"מ בשו"ב דמתא שיש לחוש שיכשיל רבים בדבר הקל שבדיני שחיטות, שיש הרבה מד"ס, או מחומרות האחרונים ואין להאמינו (שו"ת חסד לאברהם יור"ד סי' ה', וע"ע שו"ת ברית אברהם יור"ד סי' ח', ד"ח ח"א סי' ב', שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' ח'), וע"י לקמן או' כ"ט-ל"ה).

טז) שו"ב שעבר על דבר קל שהוא מחומרא ומנהגא בעלמא יש לפסלו כיון שחשוד ע"י דבר זה להקל בעניני שו"ב שהוא מחומרא ומנהגא (שו"ת מאמר מרדכי סי' טו"ב).

חשוד באיסור דרבנן

יז) גם בחשוד רק על איסור דרבנן אין להאמינו להיות שו"ב דיש לחוש שמא יארע לו איסור דרבנן בשחיטה ולא יגיד (שו"ת בית אפרים יור"ד סי'

העידו עליו שלא התפלל פעם א'

יח) שו"ב שהעידו עליו שלא התפלל פע"א, והוא מכחיש ומתנצל שקיצר בתפלה מחמת דוחק וקושי הפרנסה, עכ"פ אין לו חזקת כשרות לבדיקת הסכין, וי"ל תקנה ע"י שיראה סכיננו לחכם פע"א בכל יום (שו"ת צ"ד ליובאוויטש יור"ד סי' ג') ויש שעוררו על קולא זו דלדעת בית אפרים (ע"י לעיל או' י"ז) החשוד על דרבנן שוב אינו נאמן וה"ה בזה (מנחת יוסף סי' ב').

נכשל באונאה

יט) שו"ב שנכשל באונאה, דהיינו שהתל באיש נכבד באמרו שיש לו בן למול ונסע ד' שעות ושקר ענה שבאמת ילדה אשתו נקיבה והי' לשחוק בעיני כל, וסיים דיש להעבירו מאומנתו עד שיקבל תשובה על חציפתו ואשר עבר על לאו דאונאה (שו"ת חת"ס חו"מ סי' קע"ו, וכע"ז בדע"ת סי' ב' ס"ק מ"ח).

(כ) שו"ב, וש"ץ, שהודה בפני קהל אלופי ישראל והאב"ד שעבר על איסור ברת דעריות, אפילו אם דרך תשובה אמר ה"ל חצוף, מכ"ש שאינו רק בדרך הודאה, ואיך יהי' נאמנות לאדם אשר כשביל אמתלא קטנה כזו מבזה ומחציף עצמו כ"כ מה יעשה אם יארע לו הפסד בממונו או בכבודו הכלל שבזוי כזה פסול לעדות כמ"ש בחו"מ סי' ל"ד סעי' ח"י, ואיך יעיד על השחיטה ובדיקה ואין הדעת סובל להעמיד בזוי כזה לפני התיבה מכ"ש להאמינו על שו"ב (שו"ת חת"ס יור"ד סי' ח').

(כא) שו"ב שהעיד עליו עד אחד ששתה וכו' אע"ג דמדינא אין לאסור שחיטתו וכו' אך לדין דקבלנו לחובה שהשו"ב צריך להיות יר"ש ביותר משאר בני אדם ע"כ כודאי חייבים ב"ד לענוש השו"ב ולהעבירו על זמן מה שלא ישחוט עד שיקבל עליו שלא יזיד עוד, והכל לפי ראות עיני המורה בזה, והחכם עיניו בראשו (שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' מ"ז).

משחק בקוביא

(כב) שו"ב ששחק בקוביא אע"ג דכשר מדינא דגמ' מ"מ אם הב"ד רוצין לגדור גדר ולהעבירו הרשות בידם (לקט הקמח סי' ב').

שו"ב המגלח זקנו

(כג) שו"ב המגלח זקנו אפי' במספרים שלא כעין תער, לדעת הס' מעשה רוקח על המשניות ר"י מס' מכות דהעיקר כהפוסקים דאפי' מספריים שלא כעין תער אסור בפאות הראש, וכן בפאות הזקן איכא איסורא מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן, וכן בס' יין המשומר האריך עפ"י סודות נפלאים שהוא איסור גמור אף במספרים, וכן בשו"ת צ"צ ליובאוויטש יור"ד סי' צ"ג האריך באריכות גדול בכמה דפין וכמה ראיות שאיסור גמור והוסיף לאו דלא ילבש גבר.

א"כ כודאי דשו"ב שעבר ע"ז אינו ראוי להיות שו"ב שכודאי סימנא מילתא שאינו יר"ש כלל, ואפילו באותן מדינות שעמא דבר לא נהגו להחמיר, מ"מ חלילה לשו"ב להקל ולעמוד על נפשו בזה, ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (עכ"ל דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט).

(כד) אע"ג דגילוח בסם ליכא לאו מ"מ בשו"ב יש להחמיר דכיון שכ' האחרונים דהמגלח זקנו בסם אינו ראוי להיות ש"ץ דאינו בשלימות

דיקנא עילאה ע"כ יש להחמיר מה"ט גם בשו"ב דאע"ג שהסירו בסם ולא
בחר ישראל מנעו מלהיות שו"ב (שו"ת חיים ביד יור"ד סי' א').

שו"ב שהעיד שקר

כה) שו"ב שהעיד שקר על חבריו ועבר על ל"ת שכתורה איתרע
חזקת כשרות דידו" אף בפעם אחת ואין להאמינו להיות שו"ב בקביעות
עד שיעשה תשובה, וכ"ז שלא עשה תשובה ראוי להעבירו (שו"ת ארץ
צבי יור"ד סי' ד').

בעל מלחמה

כו) בעל מלחמה פסול להיות שו"ב (שו"ת מהר"ם שיי"ק יור"ד סי'
י"ב עפ"י אמרי א"ש יור"ד סי' כ"ה).

שו"ב שאינו בא לדין

כז) אע"ג דכזה"ז שרבים מתפרצין בעוה"ר אין לפוסלו לעדות
בשביל זה שלא בא לדין, מ"מ לענין שו"ב ודאי יכולין להעבירו ולמנות
אחר דבודאי אדעתא דהכי מינוהו אנשי הקהל לשו"ב שיעשה אפקודתא
כזה (שו"ת בית יצחק יור"ד סי' נ').

כח) שו"ב שאינו רוצה לקיים פסק דין כפי הד"ת שעליו פסול
לשחיטה דהוי כגולן וחשוד לאותו דבר (שו"ת בית יצחק סי' ל"ג וכע"ז
בדע"ת סי' א' ס"ק פ"ט).

שו"ב שעבר על מנהג וחומרא

כט) שו"ב שעבר על מנהג וחומרא בעלמא יש לפסלו כיון שחשוד
להקל גם בדיני בדברים כאלו (דכ"ת סי' ב' ס"ק צ"ג, שו"ת מאמר מרדכי
סי' מ"ב, תועפת ראם סי' א, דע"ת סי' ב' ס"ק ט"ז).

שו"ב שמרנן אחריו

ל) שו"ב שיצא עליו קול רינון מי יכול להתרעם על האנשים
החוששין לנפשם לאכול מזבחו אם הוא קלא דלא פסיק אפי' יחיד יכול
למחות להעבירו, ואע"ג דקי"ל שאין מעבירין אלא בעדות ברורה כ"ז
לענין חיוב, אבל אם המה נקיי הדעת ואינם רוצים להשתמש בהשו"ב
שיש עליו רינון וקלא דלא פסיק אינו בדין שיאכלו משחיטתו בע"כ, ואין
אדם מחויב להכניס עצמו בחשש ספק איסור בשביל לחוש על אחרים,
ויותר יש לחוש לפגמם ולנפשם ולכבוד עצמן מלחוש לכבוד אחרים
ופגמם (שו"ת בגדי כהונה או"ח סי' ד').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

(לא) שו"ב שיצא עליו רינון וקלא דלא פסיק שראו ממנו הרבה דברי קלות רק אין עדות עפ"י הדין יכולין בני העיר לדחותו ע"י ערעור כל דהו (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סו"ס ד' וסי' ה', וח"ב סי' ה').

(לב) ראוי ליראי ד' לחוש לקול המוחזק ולהרחיק משחיטת שו"ב שהכל מרגינין אחריו ויש להתאסף לעיין ולברר שלא יהא קול מחמת שנאה דאז אין בו ממש (שם).

עבר אלכתחילה

(לכ*) שו"ב שעבר על דבר האסור רק לכתחילה וכדיעבד מותר יש לחוש עליו (שו"ת חוט השני סי' ל"ד).

עדות עד אחד

(לג) אע"ג דעד אחד אינו נאמען להעביר השוחט, אם נ' למורה שאמת הדבר כגון שיצא עליו כבר שם רע והעד הוא בר סמכא אז יש להעבירו (שמ"ח סי' ב' סעי' כ"א).

(לד) וי"א אף בלא יצא עליו שם רע מכבר רק שהעד המעיד נאמן בעיני הבר"ד הרשות בידם להעבירו (כנפי יונה סי' ב', דע"ת ס"ק ע"ג).

(לה) אע"ג דאין עד אחד נאמן לאסור הבהמה ששחטה השוחט, אבל לפסול השו"ב שלא יהי' נאמן מכאן ולהבא סגי בעד אחד (שו"ת רשמי שאלה יור"ד סי' י"ז או"י כ"ד, וכ"כ בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', שו"ת טוטו"ד קמ"א סי' י"ג, ותיתאי סי' ח"י, נ"א שו"ת שערי צדק יור"ד סי' ו', דעת בעל דכ"ת בעצמו בסי' א' ס"ק רנ"א).

(לה*) כיון דבשו"ב יש כמה דברים שהם רק משום חומרא ע"כ אף שהוא חשוד רק לדבר הקל פסול להיות שו"ב כיון שנחשד שיקיל בזה (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ב').

קבלת עדות שלא בפני השו"ב

(לו) בהפוסקים מצינו מכוכה אם יכולין לקבל עדות שלא בפני הבעל דין כנוגע לאיסור והיתר, וכדי לאפרושי מאיסורא, יש מחמירין דצריך להיות דוקא בפני הבעל דין, (והם: בשו"ת דברי ריבות יור"ד רפ"א, שו"ת בית אפרים בסוף ראש סי' ל"ד, רשמי שאלה יור"ד סי' כ"א) ולעומתם יצאו האריות שבחבורה דשרי לקבל שלא בפני השו"ב (והנם: שו"ת בית שמואל אחרון חו"מ סי' כ"ח, שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', שו"ת טוטו"ד

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קמ"א סי' י"ג, תליחאי סי' ח"י, נ"א, שו"ת השיב משה יור"ד סי' ד', שו"ת בר ליואי יור"ד סי' א', שו"ת חסד לאברהם יור"ד סי' ל"ה, עיקרי הד"ט יור"ד סי' א' או' ס"ו, וע"ע בע"ז בשו"ת שו"מ קמ"א נ"א נ"ג, הרי בשמים סי' ק"ד, בית יצחק יור"ד סי' א', דע"ת סי' ב' מאו' מ"א עד או' מ"ה).

שתיית יי"ש, ושאר משקים המשכרים

(ל) כמנחת יוסף סי' א' סעי' כ"ב מזהיר לכל שו"ב שיזהר מכל משקה המשכר אף בכל שהוא ויש מקומות שקיבלו השו"ב עליהם לכל ישתו שום משקה המשכר אף מעט דמעט ככל ימות החול ומנהג יפה הוא, דסחור סחור אמרי לנוזרא, ע"ש. (וכן מזהיר בדע"ק סי' א' ודע"ת סי' א' ס"ק מ"ט).

(ח) הקולות בענין שיעור השרוי לשתות נאמרו רק לענין השחיטה, אבל בדיקת הריאה חמור ומדינא אסור וכו' כי א"א שלא יהי' צד הרואה וכששתה שיעור שתיית רביעית יין אף בדיעבד אסור להורות מן התורה, ושאר משקה המשכר הוי השיעור כשמו ייש איזה חימום באבריו, והכל לפי מה שהוא אדם (הג' חת"ס על יור"ד נדפס בליקוטי חבר בן חיים ח"ו, הג' צבי לצדיק בגליון יור"ד, דע"ק ס"ק י"ד).

וכן בבדיקת סכין צריך להחמיר (פר"ת ס"ק ט"ו, הג' חת"ס על יור"ד, דע"ת שם).

קול רינון, ועשה תשובה

(ט) אם יש על השוחט רינון מעבירות שבידו אפי' עשה תשובה אין לצבור לכנוס בחשש איסור למנתו שו"ב לעיר לכתחילה כל שמוצאים שו"ב אחר כשר שהוא ת"ח ויר"ש בודאי, וכמ"ש בס' מחקרי לב יור"ד ח"א סי' קנ"י, וחור"מ ח"א סי' קנ"ב (רו"ח יור"ד סי' א' או' ה').

גם אחד יכול למחות

(מ) אם רצו הציבור להקל וליקח להם שו"ב כזה שיצא עליו רינון ועשה תשובה אפי' יחיד יכול למחות דבכה"ג מחאת יחיד מחאה הוא (רו"ח שם).

לחפש אחר שו"ב היותר טוב

(מא) זה ברור כמו שמצינו בדיונים שאמרה תורה צדק צדק תרדוף

הלך אחר ב"ד יפה כמו"כ בשו"ב צריך לילך אחר שו"ב שהוא יותר מוחזק בכשרות ואומנות (רו"ח הספרדי יור"ד סי' א' או' ה') ועי' בדכ"ת סי' א' או' ע"ח שכו' דדבריו נכונים ומסתכרים.

ידיעת השו"ב בתורה ואומנות

(מא*) הארכתי ככל הצורך בפ"ז בנושא נתינת קבלה והמעניין (ע"ש).

(מב) חיוב גדול בענין השוחטים שמקבלים שלא די אם יהיו יראי השם סתם אלא צריכין להיות יראי השם נלהבים, כי זה גלוי וידוע ומפורסם שכל מה שבוער יותר היר"ש בלב חוש ההרגשה ג"כ חזקה יותר.

והאדם המבין מהו זה יר"ש באמת כאשר מעיין ומתבונן על המצות ומתנהגות של השוחטים לא אותן שבכפרים בלבד אלא אפילו בעיירות הגדולות ורואה שפלותן שתאות הכסף גדולה וחזקה אצלן אפילו בא שלא ביושר, ואין משגיחין על מוצא פיהם אף הוא נקי מחניפה שקר, ל"צנות, ולשה"ר, שחוק, וחרחורי ריב, מכל הנ"ל יש למשוך מסקנא שאהבת התורה והכבד"ת אינו בוער בחזקה בקרבם ואינם מתפחדין ורועדין מעינא עילאה הרואה הכל (עת לעשות להגה"ק ר"ה מקאלאמייע זצ"ל ח"ב שאלה ס"ט).

(מג) הגה"ק מהרש"ק מבראד זצ"ל כותב בהק' לח"י תקנות לק"ק באדיטשוב, וז"ל: ושבח אני את בעלי הנפש אשר שמו סכין בלועם ופרשו מבשרו זה כמה שנים, והטיבו אשר דברו, ע"ש (מוכא בתורת הזבח).

התנהגות השוחט (להגה"ק מוהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל)

(מג*) יראו השוחטים שימנעו מהליכה בשוק בכל מה דאפשר ודבר לא יהי' לו עם אדם, רק יהי' שונה הלכות כל היום, (מהרש"ק מבראד נד' בשו"ת שנות חיים קו' פרט ועוללות או' ח"י) ועי' בדכ"ת סי' א' ס"ק פ' דפשיטא דר"ל במילי דעלמא לא יהי' לו עסק בין אדם לחבירו עם שום אדם, אבל במצות שבין אדם לחבירו כגון ביקור"ח, גמ"ח, הכנס"א, ומעשה לצדקה מוטל על כל בר ישראל וק"ו על שוחט שצריך להיות שו"ב יר"ש מרבים, ע"כ.

(מד) השו"ב הבודק את הסירכות של הריאה יהי' יושב ולא עומד כדי שיהי' עושה במתינות בלי טרוף הדעת (מהרש"ק מוכא בתורת הזבח סי' א' ובשנות חיים שם).

ויהי הדבר במתינות וכישוב הלב כראוי למילי דשמיא כזה, ולא במהירות כחוטפין את המצות כאשר ראיתי עד הנה זה חוטף וזה רומס (שם).

מה לא יהי לו צפרנים באגודל ואף שלא יהי מוהל (שם).

מו' חלילה לכל אחד בסכין אחד יותר מעשרה בהמות, ואף ב' סכינים יתרחקו כמה דאפשר כי הידים נעשים חלושים, וגם יראה כל אחד סכין בין בהמה לבהמה כדין (שם).

מו' בדיקות הסירכות לא יהי במהירות רק יהי בערך עשרה בהמות לחצי שעה, ולעשרים שעה אחת, וכן ילמדו ליותר מזה לפי שיעור הזה כדי שיהי הכל במתינות וביר"ש, וכל המרכה לבדוק הר"ז משובח.

וכ"ז ע"צ היותר הכרח, אבל באמת זה אינו דיי כי יגיע לכל ריאה ג' מינוטע"ן ובמה נחשב הוא, לכן יראו שישוהו יותר כמה דאפשר.

ויאמינו לי כי פה"ק יש שוחט ובודק אחד שמו ר' צבי ואומן בבדיקת הסירכות יותר מחביריו ואעפ"כ שוהה בעשרים בהמות ב' שעות ושוחט ורואה אחד עומדים אצלו ג"כ ומ"מ בכל השנה יחד לא נמכר למחצה כשרות (שם).

מה מחויבים כל אחד בעת בדיקתו בפנים לומר לפושט כאן יש סירכא, וכאן יש סירכא, ויזהירו לשומו אל לבו בענין כשיבא אח"כ הרואה (הבודק) יאמר הפושט מעצמו כך וכך אמרתם לי, כי אם השוחט ידמה לו שיזכו מ"מ שגיאות מי יכין והוא טרוד בכמה ריאות ויחליף בין ריאה לריאה, ואם כי דומה לו שאינו שוכח מ"מ מה איכפת לו בכך שלא יסמוך על עצמו.

ויר"ש יוצא ידי שניהם וזה וזה יעשה ישוב ללבו הזכרון, וגם הפושט יזכירו וישאלנו בכוא הרואה, מה אמרתי לך, וגם מזה אל יניח ידו וכשלא ירדו השוחטים להסכים על כך אחד או כולם, חלילה וחלילה לאכול את בשרו ומכריזין על בשרו שהוא טריפה, ע"כ (שם).

שו"ב שאינו מתנהג כראוי

מט' כל שו"ב שאינו נוהג כמצות הראויות לשו"ב הר"ז מאכיל טריפות לישראל, ושגגתו עולה זדון, וענשו מפורש, וחטא הרבים תלוי בו, ואין מספיקין בידו לעשות תשובה, ע"ש (שמ"ח סי' א' סעי' ז').

(ג) ראוי השוחט להיות יר"ש ות"ח ורואה טריפות לעצמו ולא יחוס על הממון ולא יחמיד להפסיד ממון של ישראל (עכלה"ק רש"י ז"ל בס' הפרדס דף כ"ח ע"ב).

שו"ב בחור

(נא) בשו"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' א' או' א' שלא ליתן קבלה לפניו בלא אשה, ובשו"ת דבר משה ח"א יור"ד סי' ג' שיש תקנה מרכנים קדמונים שלא ליתן קבלה לשום בחור עד שיהי' נשוי אשה, ובדכ"ת סי' א' ס"ק פ"ד דבמדינתנו מי שהוא גדול בשנים ולא נסיב איתתא מחזיקין אותו לקל, ואין יראת אלקים על פניו, ואינו דחיל חטאין).

טבילת עזרא לשו"ב

(נג) בס' מנחת יוסף סי' א' סעי' י"ד הוכיח מלשון המרדכי בשם ה' א"י דיש להדר שהשו"ב יזהר בטבילת בע"ק ובמקום שאין המים מצויין או כשהוא איש חלש ואינו יכול לטבול, עכ"פ יהדר אחר ט' קבלין לשפוך עליו או מ' סאה שאוכין וכמבואר באו"ח סי' פ"ח (דכ"ת סי' א' ק" פ"ד).

שו"ב שנחלה והבריא

(נד) שו"ב שנחלה שכיח שנתבלבל דעתו ונשכחו הדינים מזכרונו ממילא לאחר שהבריא צריך לבודקו כי אולי שכח הדינים בחליו (דכ"ת סי' א' ס"ק ס"ב).

שחט בלי קבלה

(נה) עבר ושחט בלי נטילת קבלה שחיטתו אסורה אף כדיעבד (מש"ז יור"ד סי' א' סק"ג, שמ"ח שם, וכדבריהם אזלי כל המחברים מגדולי זמנינו ונקטו לדין כוותיהו, כמ"ש בדכ"ת סי' א' ס"ק ל"ח).

ואפי' בדקו אותו ונמצא בקי בה' שחיטה אסור לאכול משחיטתו (בל"י סק"ג בשם זר זהב, שו"ת כתר כהונה סי' כ"ו).

ודוקא במזיד אבל אם יש לדונו לשוגג כגון שבא ממדינה שאין נוהגין בתקנה זו מכשירין שחיטתו (שמ"ח שם) אבל בתנאי שנסהו הרב ויודע בו שיודע ה' שחיטה (ש"ע הגר"ז קו"א סק"ו) וגם יודע להעמיד סכין חלק כדבעי, ומרגיש בפגימה דקה, ואם בדק הריאה צריכין לנסותו גם כזה (שו"ת תפא"י יור"ד סי' ט').

ומ"מ בדיעבד אפי' באופן שא"א לדון דהשו"ב שוגג הי' יש להקל אפי' שלא במקום הפסד מרובה לאכול הבשר משחיטתו, אף הי' הדבר באקראי בעלמא דאז לא קנסינן לאוכלי הבשר כיון שלא ידעו שלא נטל קבלה, ובתנאי שינסהו הרב אם יודע הי' שחיטה, דבלא"ה אסור אפי' בדיעבד (ש"ע הגר"ז שם, תורת יקותיאל יור"ד סי' א' סק"א, וסי' ח"י סק"ז, ובס' דע"ת העלה ג"כ להקל ולסמוך על הגר"ז).

שו"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו, עובר אלפני עור

נו) שו"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לפי דעתו רק בני העיר מחמירין. פשוט לפענ"ד דעובר בלפני עור כיון דאין הכעז"ב מכיר בהבשר מה שנעשה בו במקולין להקל או להחמיר ואפי' אם לדעת השו"ב הוא חומרא יתירה, מ"מ כיון שבני העיר נוהגין בו חומרא והוא הכשילן והאכילן דבר האסור עבר בלפ"ע ונקרא חשוד, והוא פשוט (דכ"ת סי' ב' ס"ק מ"ג).

שו"ב שעבר עבירות באונס

נו) שו"ב שהי' איזה זמן בעל מלחמה וגם קאנדאקטער אצל האייעונבאהן ומתסמא אכל טריפות וחילל שבת ועתה הולך בדרך הישר והטוב צריך תנאים שונים שיחזור לכשרותו (מהר"ם ש"ק יור"ד ב').

נח) כענין אבירות לב הנצרך להשו"ב ע"י היטב פרק ז' מאות כ"ה-כ"ח).

נט) השו"ב צריך להיות לו מורא רבו כמורא שמים, וגם מורא בשר ודם (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט).

שו"ב שאינו נוהג במצות מהוגנים

ס) שו"ב שאינו נוהג במצות הראויות לשו"ב מאכיל טריפות ושגגתו עולה זדון (שמ"ח סי' א' ס"ו).

סא) שו"ב שאמרו עליו שתכונתו לא טובה שהוא כילי וכעסן אם נתכרר בדיינים שהאמת כן ראוי להתרות בו ולקנסו ושיקבל עליו ד"ח, ואם לא ייטיב דרכו יוכלו להעבירו אם הכוונה לש"ש (שו"ת ד"ח סי' ח"י).

שם גוי

סא*) שו"בשראו בו פריקת עול עד ששינה שמו משם יהודי לשם גוי אינו ראוי להיות שו"ב (רו"ח יור"ד ר"י סי' א' או' ה').

ידיים רותתות

(כב) דין זה מתחלק לכמה ענפים:

ענף א' ידיים רותחין לעולם, ככה"ג דעת הפוסקים להחמיר ולהעבירו (שו"ת נו"ב תניינא יור"ד סי' א', זרע אמת הספרדי ח"ג סי' פ', פריה"א ח"א סי' י"ט, מחזה אברהם סי' ל"ב, שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד ג', בית שלמה יור"ד סי' י', שו"ת רמ"ץ יור"ד סי' ט"ז, כת"ס יור"ד סי' י', מהר"ם ש"י"ק יור"ד סי' י', וע"ע בשו"ת שערי צדק יור"ד סי' א', מים חיים סי' א', שו"ת מהר"א יור"ד סי' מ"ה, צ"צ יור"ד סי' ט').

ענף ב' ידיו רותחין לפעמים, יש מקילין אם הוא יר"ש ואומר ברי לי שלא מרתתי בשעת שחיטה ובדיקה (בית שלמה יור"ד סי' י', רמ"א יור"ד סי' ט"ז).

אבל שאר עמודי הוראה מחמירין ופוסלין גם כזה (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ג', שו"ת צ"צ ליובאוויטש סי' ט', כת"ס יור"ד סי' י', מהר"ם ש"י"ק שם).

ענף ג' חרתת בעשיית פעולה אם לא ראוהו מרתת בעת השחיטה רק בעת הפריעה של עור המילה, אם ראו וכחנו שאינו מירתת בעת השחיטה אין להעבירו, די"ל רק בשעת הפריעה מטעם שמצמצם כחו לעשות מלאכה בצפורניו מרתת, משא"כ בשחיטה, וכע"ז בשו"ת תפארת יוסף יור"ד סי' ג', וע"ע שו"ת דבר אליהו סי' כ' באורך.

ידיו מרתתין באוחזו כוס של משקין על כף ידו אין לחוש שבשכיל זה מירתת בעת אחיזת סכין של שחיטה בידו (שו"ת חסל"א יור"ד סי' א').

מרתת באויר, הנסיון מעיד דיש אנשים שידיהם מרתתין באויר אבל מ"מ אם יאחזו דבר מה ויניחו על איזה דבר יועיל ההנחה לתמוך היד שלא יהא מרתת, אך אם מרתת הרכה יש חשש שבשחיטה ירתת עכ"פ מעט ויבא לידי שהייה ודרסה (שו"ת מהר"א יור"ד סי' מ"ה בשם גאון אחד).

ענף ד' נסיון הרתיחה, בשו"ת דבר משה תניינא סי' פ"ה ששמע בשם רב אחד שכשבא לפניו שוחט שאומרים עליו שידיו מרתתין כחנו אם ידיו מרתתין בעת הכתיבה, ע"ש.

ובשורת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ג' שכ' וזכור הייתי כד הוינא טליא שהיו מנסין לשו"ב אם מרתח ע"י צלוחית מים שנותנין בידו, ע"ש. ובדעת סי' א' או' ל"ה דאין לחוש ולהחמיר להחזיקו למירתת בנסיון זה אלא באם רואין שמנדנד ברתיות גדול, אבל במנדנד קצת יש לתלות דע"י שאוחז היד באויר מנדנד בידיו קצת, ואין להוכיח שמרתח גם בשחיטה, ע"כ.

והא ברור וכן יוצא משיטת הפוסקים הדנין בדין מירתת דבנולד ריעותא אע"ג דאפשר להקל מ"מ צריך שבע חקירות, ועוד שבע אם אין רתיתה בעת השחיטה, ותלוי לפי ראות עיני המורה האיך לנהוג בזה, ופוק חזי בשורת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' א' או' ה' שתמה על מנהג בתי דיני ישראל שכשמבחינין לשו"ב בהרגשת הסכין מסתפקין בג' סכינין טובים ואין זה נכון אלא צריך הרבה והרבה נסיונות כמה וכמה פעמים בנסיונות שונים ומשונים, ע"כ.

והדברים ק"ו ומה התם שלא איחזק ריעותא והוא עבידא לגלויי בכל עת ושעה, ואין סומכין לחלוטין על אותן הבדיקות של לפני נתינת הקבלה, רק מפקחין על השוחטין ובודקין סכיניהם בבית המטבחים מזמן לזמן, כמבואר בשורת חת"ס יור"ד סי' י"ד, אעפ"כ הרעיש המהר"ם ש"ק על חובת הבדיקה ביתר שאת ועז).

על אחת כמה וכמה בכהאי גוונא שיש ריעותא לפנינו דהאי גברא יצא מחזקת רוב בני אדם שאין מירתתין כלל לית דין צריך בושש שקודם שיקום לשחוט צריך לעבור ביקורת שונים ומשונים הרבה (שורת תפא"י יור"ד סי' י"ב).

זר הבא לשחוט

סג) מה שכ' הרמ"א בסי' א' ס"א דנוהגין שכל הבא לשחוט סומכין עליהם לכתחילה, וכן מה שנשאו ונתנו הפוסקים בנד"ז, אין נ"מ לדיון כלל דאין סומכין עתה על שום אדם הבא לשחוט שאין מכירין אותו, אא"כ בודקין אחריו (מנחת יוסף בלק"י סי' א' סק"ד בשם הדרת זקנים, דכ"ת סי' א' או' נ"ט).

שו"ב שעזב השחיטה

סד) עזב עסק השחיטה זה זמן רב בענין שיש לחוש שמא שכח עיקרי ה' שחיטה חיישינן וצריך לבדקו כאילו בא לחשוט כתחילה דלא סמכינן ארמאשמ"ה דלא מוקמינן אחזקה היכי דאפשר לברר (ש"ע הגר"י סי' א' ס"ק כ"ב).

ש"ב שחלה

סה) שו"ב שנחלה שכיח שנחבלכלה דעתו ונשכחו הדינין מזכרונו ממילא דלאחר שהכריא צריך לבדקו כי אולי שכח הדינין בחליו (דכ"ת ס"ק ס"ב).

הוא השוחט הוא הבודק

סו) עכשיו נוהגין ללמוד ה' שחיטה וה' בדיקת הריאה יחד ואין לנו שוחט בפ"ע ובודק בפ"ע (שו"ת בנין עולם יור"ד סי' א' סוף או' ט"ז, וכ"כ במק"מ סי' ל"ט י"ז, הג' יד אברהם סי' ל"ט סעי' ט"ז) וכבר נתפשט המנהג שלא יהי' שוחט בפ"ע ובודק בפ"ע ואין לשנות (דכ"ת ס"ק ס"ח).

סז) בענין נטילת קבלה לבדיקת הריאה עמ"ש בפ"ו מאו' נ' ולהלן.

סח) גם כשיש להם קבלה להשוכי"ם החיוב על חכמי העיר לחקור תמיד אחר השוכי"ם (כר"פ ס"ק י"א בסי' א') ועמ"ש באורך בפ"ו מאו' י"ד ולהלן.

סט) בענין משגיח בזמן השחיטה עמ"ש בפ"ו או' ח"י ולהלן.

שתיית משקה לשוחט, ולבדק

עא) בזה"ז חמור ענין שתוי ושכור מבימי קדם (שו"ת טוטו"ד תליחאי סי' ל"ה) וכל הקולות שנאמרו דבעינן שיגיע לשכרותו של לוט דוקא ליחיד דרק ארעי, ולא לשו"כ קבוע (שם).

עב) אסור לבדוק סכין אחר שתיית רביעית יין, וכ"ש הוא מהוראה (הג' חת"ס יור"ד סי' א', פר"ת שם ס"ק ט"ו).

עג) גם בשחיטה גרידא (אפילו בדק לו אחר הסכין) אין להקל, דגם בשחיטה מזדמן כמ"פ מידי דחליא בהוראה (דע"ת ס"ק מ"ט).

עד) שתה רביעית יין אסור לו לבדוק הריאה, כי א"א שלא יהי' צד הרואה (דע"ק ס"ק י"ד, הג' חת"ס שם, ובמנח"י כ' תוכחה על השוחטים שאין משימין לב ע"ז).

עה) בשאר משקה המשכר (חוץ יין) השיעור כשמרגיש חימום באבריו, והכל לפי מה שהוא אדם (דע"ק שם).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

עו) במנחת יוסף סעי' כ"ב מזהיר לכל שר"ב שיזהר מכל משקה המשכר אף בכל שהוא, וכי שיש מקומות שקבלו השר"ב עליהם לבל ישתו שום משקה המשכר אף מעט דמעט בכל ימות החול, ומנהג יפה הוא דסחור סחור אמרי לנוירא, ע"כ.

חגורה בשחיטה

עז) צריך ליוהר שלא לשחוט באם לבו רואה ערותו ואפילו הולך במכנסים המהודק למתניו לא די (שמ"ח סי' א' סעי' ל"ח) אבל מכנסיים קשורים באבנט שפ"ד (תואר משה פי"ג).

ויש מחלקין דמכנסיים קשורים לא מהני רק באם המכנסיים על הכתונת אבל תחת הכתונת לא (מנח"י בלק"י ס"ק קי"ב בשם עולת יצחק או' י"ז, וסיים דע"כ אין לסמוך על האבנט בכ"ע כי לפעמים הם על גופו וצריך בכ"מ חגורה בפ"ע, וכ"מ בתב"ש שם, ופשוט דא"צ להחמיר בע"ז יותר ממה שנוהג בשאר ברכותיו של כל היום שצריך ג"כ ליוהר בד"ז, וז"פ).

חרם הקהל

עח) אם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט שוחט רק ידוע, עי' בסי' א' סעי' י"א כל פרטי דיניה ודע"ק דע"ת, ובדכ"ת באורך גדול.

עד אחד לפסול שוחט

עט) בדאיכא רק עד אחד לפסול השוחט עי' סי' א' סעי' י"ד ובאחרונים.

זהירות בברכה

פ) צריך השוחט ליוהר בנפשו ביתר שאת לקיים מ"ע דוובחח, ומל"ת דלא תסור, ובפרט לפמ"ש המקובלים שהשר"ב בכרכתו ובשחיטתו בכוונה כהוגן מתקן נפש החוטאת ומתגלגלת בחטאה על עונשים ידועים בגוף הגשחט, ע"כ יזהר מאד בנפשו (שכט מוסר פל"ו).

רוב המצויין מומחים

פא) דברזה כבר מצינו בשל"ה שנתרופף עד למאד, וכן ברכינו יונה, והארכתי במדור בפ"ע תחת כותרת רוב מצויין אצל שחיטה, מומחין, ע"ש.

חשוד

פכ דע דהחשוד לאכילת איסור לכד, אע"ג שלא נגבה עדות כלל עליה ואינו ידוע בוודאי, רק חשש וספק, שוב אין לו נאמנות לאכילה כלל, וכ"ש לשחוט או למכור לרכים ע"י שו"ת בית שלמה (מהר"ש חסון ז"ל) יור"ד סי' י"ז שו"ת חקרי לב ח"א יור"ד סי' קס"ז, וכ' שכן מכבאר בשו"ת הרשב"א, רשב"ש, ריב"ש, מהרש"ם, ובערוה"ש יור"ד קי"ט ס"ד.

שוחט בזה"ז

פג צריכין לדקדק עכשיו מאד שיהיו שו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מהש"ב שהי' בזמן התלמוד (הגר"ז בסי' ח"י קו"א סק"ט).

וענין "זהירות וזריזות" מכבאר בשל"ה הק' שער האותיות או' ז' (דפוס אוסטרעה דף נ"ט): דזהירות היינו, הנזהר בשעת מעשה לשמרה לעשותה כדת שלא יעבור שום דבר המוטל עליו, וזריזות שזריז קודם מעשה להקדים עצמו כסייגים ובשמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הז חמור והן קל (וע"ע ברש"י חולין ק"ז: ד"ה זריז, ובע"ז דף כ' ע"ב בד"ה זריזות, ובתוי"ט סוף סוטה ד"ה זריזות, וב"ח או"ח ר"י סי' ר"פ, יד מלאכי סוף כללים או' ז', יעיר און מע' ז' סי' ב').

מדות טובות

פד מאד מאד ידקדקו שיהי' השוחט לבד מבן תורה ובעל יר"ש גם בעל מדות תרומיות, כי בעוה"ר רבים חללים הפילה אימת וגערת וחוצפת השוחטים שהעיוז והחציפו נגד רבניהם גדולי הדור וגרמו בלשון מדברת גדולות שלהם מחלוקת גדולות בין שלומי אמוני ישראל, אשר תוצאותי' פגעה בעיקרוני הדת וקיומה, ופוק חזי מ"ש הפמ"ג ביור"ד סי' ח"י ס"ק כ"ט על השוחט שתחת דגל המהרש"ל שבדאי הי' מופלג במעלות, אחר שהעתיק עדותו של המהרש"ל ביש"ש חולין פ"ט הוסיף טהור גברא כהאי לישנא "ומעתה אין אני מתמיה על חוצפה וגאווה שבזמנינו זה, אם הי' כן בדורו של רש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקו"א כ"ש עתה" עכ"ל.

ודבר פשוט ומושכל כי רק הגאונים הקדושים שהי' אימת כוראם על פניהם תמיד לא חלי ולא הרגישו מצעקת השוחט, ועשו מה שמצאו

לנכון, אבל בימינו אלו היצדק אנוש מאלוקי לומר זכיתי לבי ובכחי ללבוש עוז נגד הטבחים המחוצפים וקלים המשתמשים גם במסירות ושאר אימת מות להשפיל כח הרב.

ולא אמנע מלהעתיק דבר בעתו מה שפירשתי במשנה דאבות (פ"ד משנה כ"ה) על מימרת יהודה בן תימא "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגי"ע יה"ר וכו' שיבנה ביהמ"ק במהרה וכו' וכבר נשתפכו דיו לרוב לפרש סמיכות הדברים, ועוד מה ענין מדת עז פנים ובושת פנים לגי"ע וגיהנם יותר משאר כל התורה והמצות, אבל האמת יורה דרכו, כי כוון אל השוחטים שמעיון פנים וגורמים חורבנות נוראות דלא די שמטילין אימתן על הרבנים אולם מחרחרין ריב על הרב ויורדין עמו לחייו עד שיקרן בו וגורמים שנאת חנם, לה"ר רכילות, התמעטות כבוד הרבנים שהוא מעיקרי הראשיים של העמדת הדת על תילה, והרבה קהלות נחרבו בשביל זה, (צ"י בספרי שו"ת ותמצא מזה הרבה מאד) כי במקום שיש מחלוקת אז השטן מרקד בראש, וכשנתמעט כבוד הרבנים וגדולים אמיתיים, אז נתרבה כח של המשמאילים, והמשכילים ודומיהם, והדת נחרבה רח"ל.

וע"ד הסמ"ך יהודה בן תימא מיד לאחר שהוציא פסק דינו כי עז פנים לגיהנם שמחריב הדת כ' לאחריו יה"ר שיבנה וכו' דאל"כ הא"ך יתפרנסו עם ישראל בבשר אם לא יהיו שוחטים, דלע"ל שיקריב הקב"ה שור הבור וישחטנו, אזל א יצטרכו עוד לשוחטים והיו החלפים לאיתים ולמזמרות, וע"כ טוב להתפלל להגאולה ואז יתוקן הכל.

ובזה תבין מאד חכמת וקדושת התנא יהודא בן תימא שהסמ"ך לכאן יה"ר הלזה לרמוז באיזה עבירה כוננו כמ"ש עז פנים לגיהנם, כאותן שמחמתן מוכרחת הגאולה (ע"כ מס' עין השמש ערך ש' "שחיטה").

פרק ד'

החוב לעקור אחר השו"ב

ירא שמים יזהר

א) כיון שרכו המכשולות לכן כל מי שיראת ה' נוגע ללבו לא יאכל בשר כ"א בא' מג' אופנים: או שבקי בהשו"ב שהוא מוחזק ומומחה, או שהוא בעיר שראשי' יראי ד' ומדקדקים במצות ד' שבודאי לא הקימו שו"ב בלתי ראוי, או שיבדוק סכיניו קודם ששחט זה הבהמה.

וכשאינו מכיר השו"ב או הראשים לא מהני לבדוק סכיניו א"כ דרש ושאל אם אינו משתכר (שמ"ח סי' א' סעי' ח').

שוחט שאינו מכיר

ב) אע"ג שכ' הרמ"א (יור"ד סי' א' ס"ב) דבמקומות שנוטלין קבלה אין נוהגין לבדוק אחריו, מ"מ בזה"ז אפי' לדידן שנוטלין קבלה נוהגין לבדוק אחריו אם אין מכירין אותו (מנחת יוסף סי' א' לק"י סק"ר).

קבלה שכבר לקח זמן רב

ג) אף בזה"ז שהשוחטים נוטלים קבלה ואף שידוע שיש להשו"ב קבלה מ"מ אף יש זמן רב שנטל קבלה הדר דינא לדין הש"ס דהיכא דאפשר לברר לא סמכינן ארוב מצויין וצריך לבדוק אותו לכתחילה אם לא שכח דיני שו"ב, וגם צריך לבדוקו בהרגשת סכין דעשוי להשתנות (תורת יקותיאל סי' א' סק"א, וכ"נ במחז"ב אר' ח').

וי"א דלשכחת כל הדינים לא חיישינן מאחר שעוסק תמיד בשחיטה, אך בענין הרגשת סכין הכל לפי הענין (ש"ע הגר"ז סי' א' ס"ק כ"ב).

והכל לפי הענין המקום והזמן (עי' באורך ביאורו בדכ"ת סי' א' ס"ק כ"ה).

ד) וע"ע בפ"ו (סדר נתינת קבלה) אר' ב' דצריכינן לנסות השו"ב מזמן לזמן, ע"ש.

ה) שאר דברים שהחוב לשים עליהם עינא פקחא הלא הם כתובים באר היטב לעיל פרק א', עד פרק ד', ע"ש.

ו) ע"ע פרק ד' אר' ל"א.

ז) עי' בשמ"ח סי' ח"י סוסעי' ז' שיש להחכם לחקור תמיד אחר השו"ב ולבודקם אם יש להם הרגשה טובה כשאר בני אדם השלימים בדעתם, וכל המרכה לבדוק אחר השו"ב הר"ז משובח, ע"כ.

וכוונת השמ"ח מיירי אפילו בשו"ב דידן שיש להם קבלה (כ"כ בשו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט, ודכ"ת סי' ח"י או' קס"ד).

שוחטים זקנים

ח) חיוב גדול על הרב המפקח או שאר ממונה לשים עין ביחוד על שו"בים זקנים באי בימים לראות אם אין ידיכם רותחות, והארכתי בדין זה כפ"ה או' ס"ב, ע"ש.

שוחט שלא שחט זמן רב

ט) אין לסמוך על קבלת השוחט אלא להעוסק בשחיטה אנל אם עזבו זמן רב בענין שיש לחוש ששכח עיקרי השחיטה חיישינן וצריך לבדוק כאילו בא לשחוט לכתחילה דלא סמכינן ארמאשמ"ה כיון דיכול לברר (ש"ע הגר"ז ס"א ס"ק כ"ב).

שו"ב שנחלה ל"ע

י) שו"ב שנחלה שכיח שנתבלבל דעתו ונשכח הדינים מזכרונו וע"כ צריך לבדוק לאחר שהבריא כי אולי שכח הדינים בחליו, וגם כהרגשת הסכין צריכין לבדוק (דכ"ת ס"אס"ק ס"ג).

שו"ב שאינו חוזר על לימודו

יא) צריך הב"ד לזהר אף כשהשו"ב נטל קבלה מ"מ אם אינו חוזר על לימודו כראוי יש לבדוק אחריו (שו"ב סי' א' או' ב').

יב) יש לב"ד לחקור ולדרוש אחר הבודקים והשוחטים ולראות שיהיו בקיאים, ומומחים, וכשרים, כי גדול איסור המכשלה בשחיטות ובדיקות המסורים לכל (רמ"א יור"ד סי' א' סעי' א').

שוחט שנתפס בבל יכול

יג) אם בדקו שוחט או בודק ונמצא שאינו יכול יש בזה כמה חילוקי דינים הא"ך לנהוג כמה ששחט, וכן בהכלים (עי' היטב ברמ"א ואחרונים שם).

לעקוב השו"ב

ד) אף כשיש להם קבלה ראוי לחכמי העיר לחקור תמיד אחר השו"ב אף עודם מחזיקים בתומתם, ותלמודם בידם, ויראו סכיניהם דהאדם עשוי להשתנות וגם לאבד כח ההרגשה בהפלגת הימים (פליתי סי' א' ס"ק י"א).

ואף אם השוחט הוא יר"ש צריך המורה להשגיח עליו ועל הסכין ששוחט בה (של"ה שער האותיות אר' ק').

רב שאינו משגיח על השו"ב כראוי הוה בכלל מאכיל טריפות לישראל ח"י (תואר משה פ"ז בשם סי' שע"ת לר"י).

אימת הרב על השו"ב

טו) וכ' בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ד דמנהג קהלתו שתמיד הי' אימת חכמי העיר על השוחטים דשם, ורגילים אנחנו הכ"ד תלחא לבא פתאום לבית המטבחים, הן במקום שחיטת הבהמות, והן במקום שחיטת העופות ולבדוק סכיניהם ולחטט אחר כל מעשיהם שבכל עת יהיו בגדיהם לבנים, ובכ"ז בכל ער"ח מחוייבים להראות סכיניהם לחכם, ע"כ.

טז) החיוב מוטל על רבני הדור לשלוח להביא לכל השוחטים היושבים בגליל שלהם לבדוקם או לשלוח גברא דמהימנא מומחה לבדוקם (תורת זבח הספרדי או' ב' סי' ה' סעי' ז').

יז) אם יש עליו איזה כינון מעבירו שבידו אפי' עשה תשובה אין לצבור לכנוס כחשש איסור למנותו שו"ב לעיר לכתחילה כל שמוצאים שו"ב אחר כשר שהוא ת"ח ויר"ש בודאי, וכמ"ש בחקרי לב יור"ד ח"א סי' קנ"ו וחומ"מ ח"א סי' קנ"ב (רו"ח ר"י סי' א' או' ה'), ואם רצו הציבור להקל וליקח להם שו"ב כזה אף אחד יכול למחות בהם דכזה וכיוצא הוה אף מחמת יחיד מחאה (שם).

יח) אמר הגר"א ז"ל שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מכהמה שנשחטה בלי משגיח עומד על גביו (מעשה רב מנהגי הגר"א סעי' צ').

משגיח בשחיטה

יט) הגאון מהרש"ק זצ"ל מזהיר שימנו להם הקהילה רואה נאמן, ת"ח ומפלג וירא אלקים לעמוד על דעתו להיות גודר גדר ועומד כפרץ

ויראה שיהא הכל על נכון, ואם לא ימצאו איש ת"ח שיהא ראוי לזה יקבלו איזה שו"ב מפורסם כיראה שיהא לנאמן רואה, וזהו יותר טוב כי הוא מבין ביותר כדת מה לעשות, ותשלומי זה הרואה לא יהי' מן הפעקטאר"י רק מן הקהלה לכל יהא עליו מורא בשר ודם, ע"ש (תורת זבח סי' א' או' א' בשם הנהגות הגאון מהרש"ק).

(כ) בשו"ת קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג ע"א דהמנהג בירושלים ובקושט"א מתקנות המהרי"ט ז"ל למנות משגיחים על השוחטים, ע"ש.

(כא) בס' פרי תבואה סי' ל"ט סעי' קכ"ט דכרוב קהלות ממנין ת"ח ויר"ש להשגיח על בדיקת הסכין והריאה שיהא נעשה על צד ההכשר, ע"ש.

(כא*) כל עדה שיש בהם אנשים החרדים לדבר ד' עליהם להשגיח הרבה שלא יקבלו לשוחטים כי אם אנשים יראים וכשרים ושיש בידם עצות מרכנים מובהקים, וגם מצוה למי שיכולת בידו למנות משגיחים בבית המטבחים שמוכרים שם הבשר שיהי' הכל מתנהג באופן ההכשר, כי רבה המכשלה בזה בעוה"ר, ומי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד כיו"ד או חכמ"א ה' שחיטה וידע איך להתנהג בענינים אלו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל).

(כב) כבר כתבתי דאם ניסו שוחט שכבר שחט ולא ידע מענה דינו מבואר כיו"ד סי' א' סעי' א' כרמ"א ובאחרונים דשם, ואכמ"ל.

(כג) צריכין לעקוב אחר השו"ב אם אינו מורגל במשקין המשכרין (פאר ישע כלל ה') ופרטי דיניה עי' פ"ה מאו' ע"א ולהלן.

(כד) הרב המנסה השו"ב צריך לידע בנפשי' שלא שתה רביעית יין קודם לזה דאז לא יוכל לבדוק סכין כמבואר בהפוסקים (עי' פ"ת סי' א' ס"ק ט"ו, והג' חת"ס על יור"ד סי' א').

(כה) הרב הבודק השו"ב שבגבולו, או תחת פיקוחו, ידקדק שאחר שבדק סכיניו של השוחט אבישרא ואטופרי י"ב בדיקות, יבדוק ג"כ במראית העין לאור היום (שו"ת אור ישרים חיו"ד סי' ג') ועיין מה שכתבתי לעיל פ"ב או' מ"ה סדר בדיקה בראי'.

(כו) אף הדברים שמקילין השוכי"ם בו בענין בדיקת סכינין מטעם

שלרוצים במלאכתם והקילו להם הפוסקים מ"מ הרב המפקח ידקדק לבדוק אחריהם בכל אופן ואופן שיכול, וע"ז ודאי נאמר יד המרכה לבדוק הר"ז משוכח, וידע כי שעתו אז גורלית ואחריות הכלל כולו נתלה ועומד במעשיו שברגע ההוא, וע"כ יעשה הכל במתינות ובאופן היותר מועיל, וידון ק"ו בעצמו מה אם בדברים שבגוף שבין אדם לחבירו אמרו חז"ל דבשעת הדין אפילו דן אדם פרטי "יראה כאלו חרב מונחת על צוארו וכאילו גיהנם פתוח לו מתחתיו וידע מי הוא דן ולפני מי הוא דן ומי הוא עתיד להפרע ממנו אם נוטה מקו הדין, ואם דן דין שאינו אמת גורם לשכינה שתסתלק מישראל, ואם דן לאמיתו אפי" שעה אחת כאלו תקן כל העולם כולו וגורם לשכינה שתשרה בישראל" (לשון המחבר בחור"מ סי' ח' ס"ב) ק"ו בן בנו של ק"ו כשבא לבדוק סכין של שוחט דאז גורל ציבור תלוי בו, ולא גורם לבד כי אם גם נשמחם, (עי' פ"ח וברכ"י יור"ד פ"א, חת"ס עה"ת שמיני, מאור ושמש שם, ר"ח שעה"ק פט"ז, תורת משה, קדושים) ולא של האוכלים לבד, אלא גם דורותיהם אחריהם (דברי חיים יור"ד ח"א סי' ז', שבת ל"ג, אדר"נ פט"ו) ומכניסם לסכנת אפיקורסות רח"ל (חת"ס עה"ת פ' קדושים, מכתב הרמב"ם מובא בצפנת פענח עה"ת) ומעכב גאולתינו (כרית מטה משה) עאכו"כ שצריך ליהדר ולדקדק במתינות עצומה הרק היטב כל השייך לבדיקת הסכין ושאר חלקי שחיטה (שו"ת חמדת ישרים יור"ד ח"א סי' נ"א).

כז) אותן רבנים יושבי על מדין שנוהגין סלסול בכבוד עצמן ומזולזלין בכבוד עם ישראל ויוצרים ואין מוצאין לנכון להטריח גופם לבית המטבחים ליכנס פתאום ולבדוק הסכין, אלא מבקשין מהשוחטים כי ימחלו להטריח עצמם לבא אל ביתו, ארי להם ואי לנפשם כי גמלו להם רעה, ומה יענו ליום אשר יפקוד ממה"מ על דרכיהם ומעשיהם הרעים והמגזונים עד שלא חשו על גודל האחריות כאם יתפטמו בני קל חי במאכלות אסורות עבור עצלותך הבזוי והשפלה, כי ידוע מסברא וכן מבואר להדיא בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג אשר בבדיקת הסכין לבד לא יצאו כלל, כי נצרך עוד שיהי' אימת הרב על השו"ב וגם יכנס לבית המטבחים פתאום לפקח על כל הנעשה, ומי לנו גדול ממשה רבן של ישראל אשר בלי ספק קיים דחז"ל במלואן להעמיד שוחטים מובהקים ומוחזקים ליראי ד' ולחושבי שמו, ועכ"ז לא חס עמל וטורח וביטול הזמן והכח (אשר רגע שלו הי' אלפי פעמים יקר מעשר שנים שלנו), ובכבודו ועצמו ירד לבית המטבחים, וז"ל: ומ"מ אימת חכמי העיר על השוחטים

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ובדקים ורגילין אנחנו ב"ד תלתא לכא פתאום לבית המטבחים בין במקום שחיטת הבהמות בין במקום שחיטת העופות ולבדוק סכיניהם ולחטט אחרי כל מעשיהם כאופן שבכל עת יהיו בגדיהם לבני, ובכל זאת בכל ער"ח מחוייבים להראות סכיניהם לחכם, עכ"ל.

ואם כן נהג הארו אשר בלבנון מה יעשו אזוכי קיר קטני קטנים כמוני היום, אשר הגענו לזמן שבעוה"ר איש כל הישר בעיניו יעשה ואין דודש ואין מבקש, ומצינו בדחז"ל בכמ"ק דבזמן חולשת הדת מצוה להרוס אומץ בגדרים וסייגים ולא ח"ו להקל כמה שהחמירו וגבלו ענקים (הראשונים).

ואין חכם כבעל נסיון ומעיד אני על עצמי שבדקתי סכיני של שוחט לפני השחיטה והי' חד וחלק מכל הצדדין עד להפליא, וכאשר בדקתי אחריו סכיני אחר שעות של עבודה מצאתי שלא הרגיש בפגימה דקה, נוכחתי לדעת מה שמעדין השוחטים כי סכין יפה וחלקה שמראה שוחט אינו מעיד על כח הרגשתו באמצע העבודה, ולדעתי סכין שבדק בוקר אור (או בשאר זמן) שהי' רגוע והרגיש גם בפגימה קלה, להבדיקה באמצע העבודה.

ומטעם כל הני עמדו והתבוננו כמה חוכא ואיטלולא יש בסמכות על הסכינין שמביא השוחט, לבד, והלא בכשרותו, ולא ישתמש בזה כלל לצורך השחיטה רק למראה עיני הכהן לעת מצוא, באופן שבכל עת אשר יקראוהו הרב לעמוד על הנסיון יהיו בגדיו לבנים ויוציא מנרתיקו סכין זה, וזה ערמה מובנת וידוע, ולא על חנם כינוהו לרב המכשיר "מפקח" להראות כי לבד תורתו צריך פקחות גדול ליצא מכל חששות ופקפוקים, ודי בזה (ס' בשר קודש כלל ג' ענף ו' או' כ"ח), וע"ע דכ"ת סי' ח"י או' נ"ט.

וסברא זו מצינו להגרש"ק בשו"ת טוטו"ד מהד"ת סי' ס"ד בשו"ג שלא הי' לו צפורן הוגנת לבדוק הסכין ולפ"ד השוחטים קשה מאד להרגיש פגימה בצפורן כזה ואע"ג שבכ"ז שהראה סכיני לפני שו"ב מומחים הי' טוב מאד, מ"מ אמרו השוחטים שאין מזה ראי' שמרגיש בטוב, ומה שסכיני טוב ויפה משום שהוא אומן בהשחזה חדשה עד שכאשר יגמר הסכין מאבן המשחזת הוא טוב בלי פגימה, ע"כ ע"ש.

כה) שוחט שמצאו פגימה דקה על סכיניו, ולקח השוחט הסכין והחליקו ע"ג עורו וכיוצא זמן מה עד שאין מרגישים בו יותר, ע"י שו"ת חת"ס יור"ד סי' ט"ו דשוחט הנוהג כזה בעיניו כמאכיל טריפות כי אטו פגימה נאמרה למשה מסיני, עיקור ושהייה נאמרה, וכל שיש בסכין עכבות מקום כל שאינו יכול להסירו בנקל ע"י ידו וע"י הדחה קלה וכדומה רק צריך זמן מה להחליקו על עץ ועור וכדומה גורם עיקור או שהייה, וכל העושה כן מאכיל טריפות, ויש לעמוד בכח נגד המשחיתים האלו, עכ"ל (מובא בפת"ש ח"י א').

וגם בשאר אחרונים צווחו ככרוכיא על מנהג פרוץ הלזו לשפשף ביד לאחור שחיטה, והתריעו בשער לבטל מנהג זה בכ"מ ובכל תוקף (חכ"א כלל ג' או י"א, ושכן כ' לו הגאון בית מאיר, שו"ת שם אריה יור"ד סי' ג', שו"ת טטור"ד מהד"ת קי"א סי' ס"ה, שו"מ מהד"ת ח"א סי' קמ"ב, מנהז"ב כלל י' קומץ סעי' ח"י).

במנהז"ב שם, כ' תוכחת מגולה, לשוחטים שהוציאו מלבם וטענו דא"א להכשיר שום בהמה אם לא ישפשף הסכין על ידו, כי הסכין נתקלקל מעט לאחר כל שחיטה, ועל זה כתב דהכל תלוי בהשוחט ועפ"י רוב השוחט בעצמו פושע בזה, כי הנזהר להעמיד הסכין על תכונתו כדבעי שלא יהא בו שום מראה לבנונית בחודו רק שהחוד תהי' שחור מראשו לסופו ולנקות הצואר קודם שחיטה מכל דבר המזיק לסכין כשתעבור שם כמו גרר וחול וכדומה, וגם למרוט השער שם, וכו' ויזהר לשחוט מתון ולא ליגע במפרקת אז יהי' סכיניו תמיד חד וחלק, ע"כ.

כט) הרב ישים עין פקיא על סדר התנהגות השוחט בעת השחיטה אם מדקדק שיהי' הצואר נקי מכל חול וגרר קודם השחיטה, ואם השוחט מתנהג במתינות בבדיקת הסכין וגם בשעת השחיטה אינו שוחט כבהלה ובחפזון ברוגז ואכזריות, רק מתון מתון שלא יגע במפרקת דאז קרוב שיהי' דרסה, וגם ע"ז נעשין פגימות הרבה בהסכין (ס' ירים ראש מדור שחיטה כרת סי' ח"י או י"ט).

ל) בפרטות ידקדק הרב אחר השוחט אם אינו בהול בעת עבודתו מחמת צעקת הקצבים, או פועלים נכרים או מחמת מהירות סדר העבודה ושאר דברים העלולים להפריע מנוחת השוחט הנצרך לו מאד שיהא השחיטה מהוגנת כפרט לבדיקת הסכין, ששם המתינות ומנוחה והתיישבות הכרחי כאויר לנשימה.

ולא די כמה שהרב המכשיר מדקדק אחרי מעשי השוחט אולם צריך להקיף גם כל המתרחש מסביבות השוחט כי כ"ז פועל ע"כ על תכונת השוחט ומעשיו.

עיני ראו ולא זר כאשר כתתי רגלי לבית המטבחים אחד ונשתוממתי מאד מאד על גודל האחריות המורכב על כתפי הרבנים עד שלדעתי א"א להשגיח על כל הנעשה וליקח אחריות מלאכה עליה מבלי שישים הרב לפחות שני משגיחים שיהי' כל מלאכתם אך ורק השגחה על כל הנעשה לא זולת, ולכך זה צריך הרב לבלות שם לפחות יום אחד שלם ככל שכוונתי שיהי' סמוך לבו בטוח שהכל על צד היותר טוב, להכרה זו באתי לאחר פעם ראשון שדרס רגליי על מפתן המטבח וראיתי איך שבהשקפה ראשונה הי' הכל מזהיר בגווניו היותר יפים עד שלא נמנעתי מלתמוה אם אפשר עוד להיות יותר מהודר מזה.

אבל כאשר לאט לאט נחו הרגשיי והתחלתי להסתכל בעין חודרת וכוונת על כל המתרחש, נהפך עלי הגלגל, ובכל רגע ורגע שעמדתי שם נוכחתי לדעת ולהכיר חששות גדולות ונצורות אחת גדולה מחבירתה, עד שאמרתי אל לבי מגודל המרירות "רבש"ע האיך יהי' יליד אשה אשר בשר ודם חומר להכשיר בשר הנעשה בבית המטבחים הלזו אם לא שבעלי כנפיים מגידין לו כל הנעשה, כי קצרה יד שכל בשר ודם אפילו אם כגובה ארזים גבהו להקיף כל הנעשה, וכמה אלפים חששות שאפשר לחשוש בהם, וכאשר באתי לביתי ורגעתי קצת פתחתי הספרים בעניני שחיטה ובדיקה וכמו פלצות אחזתני וחיל ורעדה תאחזנו כשהתחלתי להתבונן אחר כל פרק ופרק בדיני שחיטה האיך לקשר ההלכה עם המציאות היום יומית, וראיתי שהם שתי הפכיים בנושא אחד. נפגשתי עם עשירות הלכות הצריכין זהירות יתירה ודייקנות מרובה הנוגחין בעוה"ר כבתי מטבחים הללו עד שכמעט אבד זכרם לולא רשימתם הנשאת בתוך הספרים שנחתכרו, ובענין הידורים מאן דבר שמה, עד שהגעתי למסקנתי הנ"ל (מגן החכמה סי' כ' ד"ה בבית ישראל).

לא) רב גדול המתעצל לעיין אחר השו"ב ולחפש היטב אחר שאר חלקי תיקוני הבשר כמו ניקור, מליחה הרחה, וכשרות השילוחין ממקום למקום אע"ג שמתעסק בזה מיהו אם הי' טורח יותר הי' מועיל יותר (כמו שכן הוא עפ"י הרוב, כי נוצר תאנה יאכל פריה) נקרא מומר לתאיכון (שם ובנה יסודו על דברי חז"ל חולין דף ד' מטרח לא טרח, ע"ש, וכ"כ בס' מנח"י בלק"י ס"ק ס"ג לענין השו"ב, וכ"כ בבית

אברהם לענין בדיקת סכין. העתקתי "בדיני בדיקת סכין" או "מ"ח, ע"ש).

(לב) באם יש מחלוקת הפוסקים כאיזה דין אל יאמר הדיין "אני סומך ע"ז הפוסק" אלא צריך לרדת לעומק ההלכה ולברר לעצמו הדי ולהכריע כפי הנראה לו האמת (שם, ומקור יסודו מס' מרגליות הים סנהדרין ז' ע"ש).

(לג) כשיושב הרב לברר שאלה שאירע אצל בית המטבחים צריך להיות כוונתו לברר האמת לאמיתו ולהסיר כל נגיעות של קבלת פרס וכיוצא דאז יוציא הלכה מקולקלת (עי' שפת אמת שבת דף י').

(לד) ראיתי בעוה"ר שערורי' גדולה בין המורים שבעם הרוצים לחיות חיי נחת ולקבל שכר כפנחס ואינם טורחין ומתייגעין לחפש חפש מחופש ככסף ומטמונים אולי המצא תמצא איזה חשש קטן או גדול בעסק השחיטה, אלא מרגיעין רוחן באמום אין לדיין אלא מה שעניו רואות וכ"א חייב לעשות רק עד מקום שידו מגעת לפי חכמת תורתו ולפי עומק הדעת, ובזה יוצא ידי חובתו, וע"כ אציע מ"ש הא"ז מובא בד"מ יור"ד נ"ו וז"ל: אומר אני יצחק בר משה (הוא הא"ז) דהנה הגאונים שכ' דאין לדיין אלא מה שעניו רואות הוא רש"י ולדורו שהיתה בהם תורה וגדולה וחכמה יתירא והם ראויים להורות, אבל עכשיו בימינו שנתמעטה התורה משבח אני את העצלנים שלא יסמכו על חכמתם, ע"ש.

וכ' בשמש צדקה יור"ד סי' נ"ו וז"ל: ולפי שידעתי מה ששגור בפי פרחי כהונה האומרים אין לדיין אלא מה שעניו רואות וכו' אציע לפניך מ"ש הא"ז הובא בד"מ וכו', ע"ש (זבח לישאל סי' ח"י, והעיר שם מרש"י שבת ל"ב שכ' דקלקול הדין מיקרי שמאליו נתקלקל ע"י שלא עיין בו).

(לד*) ועי' רבינו יונה אבות (במשנה הו' מתונין בדין) שלא לסמוך על המחשבה ראשונה, ע"ש.

(לה) הרב שיש שו"ב תחת דגלו ומפקח עליו צריך שיהא בו לבד חכמת התורה ויראת הכורא, גם חכמה אנושית ובעלי דיעה מרובה ודעה רחבה, כדי שלא יעשו בערמה (שם, וציין מ"מ דכע"ז בכ"ח חו"מ סי' ז', וגם להגר"א בספרו אדרת אליהו פ' ראה.

(לו) דברים המותרים כדיעבד א"א לוותר ולעבור עליהם בשתיקה

שהלא מבואר באו"ח סי' נ"ח בכ"א ובאה"ט, וכן בסי' תקי"ז דדבר הרגיל לעשות כן דיעבד דינו כלכתחילה (שם).

לז) החוב על הרב לחוש חששות אפי' מה שא"א להתרחש רק בדרך רחוק (שם, וציין לשו"ת הריב"ש סוף סי' מ"ז, בכע"ז).

לח) יזהר שלא לסמוך בשום דבר עפ"י שכלו רק על מה שנתברר לו עפ"י התורה (שם, וע"ע מהרש"א סנהדרין ז', ובערול"ג שם) ואם בסתם שאלת או"ה למדונו הספרים שלא לעיין בלי הוראה בספר אפי' בשאלה פרטית הנוגע ליחיד לבד (עי' תומים חו"מ סי' י' סק"ג, יוסף אומץ סי' מ"ז ד' שבוי" ח"ב סי' ד', פמ"ג פתי' כוללת סדר ג' או' א', סי' כל החיים למהרח"פ מע' ד' או' ו', ושד"ח ח"ב פאת שדה מע' ה' סי' ל"ז, וש"א) וחששו הרבה לכח השכחה וכזיכת הזכרון, עאכ"כ בדבר הנוגע להכלל, כול, ומוחות חלושות שלנו שהן כאצבע בבירא לעומת הגדולים שהורוני לעיין בספר כמו התומים, פמ"ג, משל"מ, חיד"א, ועוד שאסור לדון ולהורות בלי עיון בספר (מורה דעת כלל ד' ענף ז').

לט) סדר הבדיקה לידע לחקור אחר השו"ב הבאתי בדין "בדיקת סכין" בשם הפוסקים, ע"ש.

מ) יזהר שלא יהי' צפורנו רכה יותר מדאי, והשוחטים יראי ד' נזהרין מזה כמבואר בפלא יועץ או' ש' ד"ה שוחט, וכ"ש דרכ המפקח והמשגיח שצריך ליזהר (שם ענף ח'). רק יהי' קשה קצת וידוע שמים רותחין מרכיני הצפורן והקרים מקשין (שם, ועי' מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

מ*) סדרתי לתועלת המפקחים בגמר פרק "בדיקת הסכין" סדר בדיקה בקיצור, ע"ש.

מא) מה שנוהגין הרבנים לבדוק סכיני השוחטים לפחות פע"א בכל חודש, שהשוחטים מביאין לביתם סכיניהם, (לבד מה שנכנסין לבית המטבחים פתאום) נכון שיבדוק הרב הסכין בבוקר אור קודם תפלת שחרית שאז ההרגש טוב מאד (מורה דעת כלל ח' או' ב' ועי' היטב בדכ"ת סי' ח"י ס"ק כ"ב).

מב) נחרץ מאד לכל רב שיש לו שוחט או שוחטים תחת דגלו ללמוד הרק היטב סדר מעשה השחזה, עם כל נתיבותי' שיהי' ראוי לאומנות זו כאילו הי' שוחט ממש, ורק בכה"ג תתאפשר לו להעמיד

השוחטים עם סכיניהם על כור המובחן ויבין וישכיל מה נקרא סכין יפה ומה אינו יפה, ומה הוא הרגש כ"ש ומה אינו, דבלא"ה כמעט יבצר ממנו שיעשה מלאכת הפיקוח באמונה כדכעי (חותך חיים לחי או' ש' סי' ט' או' מ"א).

מג) ועוד צריך שיהא בקי מאד בחכמת בדיקת הסכין להבחין כל מין פגימה ולידע באיזה אופן היא נרגשת יותר כי לא כולם שוות, יש פגימה נרגשת דוקא ע"י תנועה קלה ובהולכה והבאה קצרה, ולפעמים להיפוך, ובכ"ז צריך להבחין בעצמו עד שיטבע עפ"י ההרגל (שם) ויסודו במנה"ז כלל י' קומץ סעי' ט' ועשרון ס"ק י"ג).

אין הכרח אם יוליך היד כולה על הסכין והאצבע אינו מנענע, או שמנענע באצבע לבד, וכ"א יעשה כפי מה שמרגיש בעצמו איך טוב לו יותר ההרגשה (דע"ק סי' ח"י).

מד) לא יתנהג הרב עם השוחט בענוה יתירה ורק כחמאה דמן החוב שיהי' דוקא אימת הרב על השוחט (יש"ש חולין פ"ק, שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג).

מה) שו"ב שאינו רוצה להראות סכיניו לשו"כ השני ראוי להעבירו (שו"ת טוטו"ד מ"ג סי' ל"ה והסכים עמרו בדעת סי' ח"י).

מו) חובה גדולה רובצת על רבנים יושבי על מדין שלא להסתפק במה שכו' בשו"ע ונו"כ לבד רק כ"א יוסיף מדילי' במה שרואה שיוכלי להיות עזר וסיוע להנצל ממכשול העלולה בענינים הללו מאד, וכע"ז נמצא בשו"ת טוטו"ד מהדרו"ת קט"ו, וביד אפרים בקוני' יפה לבדיקה או' ר', בתוך הדברים כ' בזה"ל: "אף שמעיקר הדין א"צ לכך וכו' מ"מ עושין כן שיהי' הכן בהכשר ויתרון כאשר נמצא כמ"פ שע"ז נמלטו ממכשול" עכ"ל, תן לחכם ויחכם עוד להתחכם על ערמת הקצבים, ואי"ל לדיין בענינים אלא לפ"מ שענינו רואות לפי המקום והזמן (מורה דעת במבוא או' כ"ו).

מז) הרב יעמי איתן חזק בכל ענינים ובכל החוקף ולא יתפעל מעזותו וחוצפתו של השוחט המתריס כנגדו שדרכם בכך כשמוצאין להם ריעותא (כלשון הפמ"ג סי' ח"י שפ"ד ס"ק כ"ט שכו' וז"ל: "ומעתה אין אני מתמי' על חוצפה וגאווה שבזמנינו זה אם הי' כן כדורו של רש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקום אחד כ"ש עתה") ומאז ועד עתה כבר עברו כמעט כמות

השיעור שמימות הרש"ל ועד הפמ"ג, וכפי ערך ירידת הדור הזמן יותר נתדרדרה באלו השנים מאשר מזמן הרש"ל ועד הפמ"ג כידוע לכל, ע"כ מס' חותך חיים לכל חי או' ש' סי' כ"ד).

מח) רב המכשיר שאינו מפקח כדבעי נחשב למאכיל טריפות לישראל ח"ו (דע"ת סי' א' או' י"ב בשם שע"ת לר"י ז"ל).

מט) שוחט צריך להיות מופלג ביר"ש ומופלג בהבנת הבדיקה, ולא לחנם הי' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא הם בעצמם ובכבודם ולא להאמין לשום טבח אף שהוא יר"ש, כי הרבה צריך ישנו הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין "והנה כשזיכני השי"ת לבא לירושלים עיה"ק תובב"א ראה ראיתי הנהגת בדיקת הסכין בכאן באימה יתירה, ובהראותו לחכמי העיר וכן המנהג בכל מלכות הזה ראו עיני ושמח לבי" (עכ"ל של"ה הק' בשער האוחיות ק').

נ) תועלת גדולה יש בבדיקת חכם הסכין שהרי צריכה דיקדוק וזהירות יתירה ומי החכם יודע להזהר, אין ראוי לחכם למחול על כבודם בדבר זה אשר לא כדת שאינם משגיחין על תקנת הדור וגם העם כולם ראשים וחכמים בעינים (חי' הרשב"א חולין י': בשם הראב"ד ז"ל).

נא) מי יתן והי' לכם מהרבנים די בכל אתר ואתר ליראה את ד' וידעו מה העת שואל מאתם, ויהיו עיניהם נשואות כלפי פנים להשגיח במילי דמתא ויבקרו את בית המטבחיים עכ"פ פעמיים בשבוע לעצור בעד הרעה הנשקפת עלינו, כי בעינינו ראינו את כל גזירות הקשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעוה"ר רק למען העון הזה וכו', ואחתום כעת הספר הנוכחי כי זה יהי' שמי זוכרי לדור ודור גם בעלמא דקשוט לא אכחד ולא אשקר ח"ו ואגיד את האמת כמו שהוא, ואקוה כי הרבנים אשר יראת ד' טהורה מרחפת על פניהם יטו און קשבת לקול תחנוני ואולי אהי' ממצדיקי הרבים כי לא ישלוט בי כל און ח"ו ולא יאונה אלי רע בעלמא דאתי (הקדמה לשו"ת מראה יחזקאל החדש להגה"צ מגלינא זצוק"ל).

נב) פוק חזי מ"ש האי קדוש בס' ברות מטה משה על הגדה של פסח בפיוט חד גדיא דף שכ"ה, ולחיבת הקודש אעתיק לכאן כצורתה ולשונו ממש:

הנה הואיל ואתא לידן ענין זה באחי להכיר מעון הרע הזה שעדיין הבשר בין שנינו שאכלנו נכילות וטריפות עד כה שהיה גודל המכשלה

הזאת בישראל שהרבה שוחטים אין להם הרגשה והרבה מהם מקליין בדבר וממהרים לבדוק, ופשיטא לאחר שחיטה אינם בודקין הסכין רק דרך העברה בעלמא בלי כוונת הלב מחמת שמוכן לפניו הרכה לשחוט ואינו בכדי שיעשה בזמן קצר והמלאכה מרובה, ופשיטא מחמת שמיעפים ומיגיעים ידם ככדים עליהם מלבדוק סכנים יפה ושוחטים בסכין א' הרכה עד כי חדל לספור כי אין מספר מכל התלאות ומקרה רעות שקרה עד כה וגודל עוונותם ע"י שמחלו חכמים על כבודם והעמידו להם על חזקתם דכל ישראל בחזקת כשרות עומדים מן הסתם (רמב"ם פ"ב מקידוש החודש ועוד) ועכשיו שאיתרע חזקתם, ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביחינו אשר עדיין לא נכנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו וכאשר נמצאו כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע.

ואם יאמר האומר אם אלו יצאו מחזקתן, כל ישראל מי עומדין בחזקת איסור מ"מ למיחש מיהו בעי מחמת שצריך להיות מתון גדול ולדקדק היטב והמלאכה כבידה עליו כאשר מצאנו שכולם אינן מדקדקין בעבור זה, ובפרט בשחיטת הכבשים מחמת צמרן קרוב הדבר לפשוע ולקלקל ומחמת שיש להם לשחוט הרבה אינם מדקדקין כ"כ וממהרים לשחוט וקרוב לוודאי שמאכילין נבילות וטריפות כאשר נתברר.

ומי שיהיה מתמה בדבר ולומר מה גבר בגוברין ומה יוט מיומים ויקל בדבר הזה בוודאי מנהג ומעשה אבותיהם בידם ששוחטים את דבריהם לאמר מי יתן לנו לאכול בשר וא"ת וישטחו אלא וישחטו שהיו נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה (יומא ע"ה:) על שבקשו לאכול בשר תאוה היינו בשר נחירה ואבותינו חטאו ואינם ואנחנו אם נעשה כמעשיהם לא טובים להיות נלכדים בעונם ח"ו.

ואוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספור מהשעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו כן יהיה מיתתם בכלל נבילה וטריפה, לכלב הוא הקליפה רחמנא ליצלן תשליך אותם ומוכרח להיות מגולגל בכלב.

ע"כ ישימו אל לבם עונש גדול הרע הזה ויחשבו שכרם כנגד העבירה ולראות שתמיד יהיה יראתו של מקום ית' על פניהם, ומה' ומישראל יהיה ג"כ נקיים (במדבר לב-סב), ולהראות סכנים לחכמים שבדורם לפני השחיטה (חולין יח. ובראשונים וטוש"ע סי' י"ח סי"ז

ובהגה), ואח"כ בכל שבוע ושבוע ואז תבא עליהם ברכת טוב ויזכו לרב טוב הצפון ליראיו.

ועכשיו ת"ל שמענו שבכמה קהלות קודושת במדינת אשכנז העמידו כשרים ונאמנים כשעת שחיטה כדי לבדוק תיכף אחר השחיטה ולהראות סכיניו לפני השחיטה לחכם, וגם פה ק"ק ברלין ראה הרב המופלג הישיש והזקן אב"ד ור"מ נר"ו לגדור גדר לפני צאן קדשים שלא יסתאבו את נפשם ח"ו והסר המכשלה הזאת מישראל עד כי חדל לספור כי אין מספר.

ע"כ הירא וחרד מדבר ה' ויש בידו לתקן יראה שלא יתלה אשמו בראשו ואף במי שאין בידו למחות עכ"פ הרי בידו שלא לאכול בשר כי אם עפ"י תקנה הנ"ל, ואף שלא ימצא בשר לאכול אפי' בשבתות ובי"ט אל יקל בעבור זה ח"ו דקרוב לודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים, ע"כ ישים אל לבו הלא זה תולע ורימה ובתכלית יהיה מרה, ע"כ אל יחבייש מפני אדם כו' ויקדש את עצמו במותר לו (יבמות כ.). ואז קדוש יאמרו לו מה קדוש לעולם קיים ויזכה בכיאת ירושלים במהרה בימינו אמן סלה. עכלה"ק.

נג) לא יסמכו בשום צד ואופן שיהיו השנים אב וכונו (כ"ד מהרש"ק בס' האלף לך שלמה, וכ' עליו בשו"ת הרי בשמים מהדו"ת סי' קצ"ה שכבר הורה זקן, וכ"כ מהרש"ם, והגאון מניזנוב זצ"ל קיבץ כעמיר גורנה תשובות מכמעט כל גדולי זמנו ודעת כולם דאין מעמידין אב וכונו, וכ"כ בשו"ת מראה יחזקאל החדש סי' מ"ד, ע"ש).

נד) שו"ב הצועק שימנעו עומד ע"ג ראוי להעבירו (בשו"ת טוטו"ד מהדו"ת ל"ה פסק להעביר השו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכיניו לשו"ב השני, כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכיניו להנצל ממשגה, וברע"ת סי' ח"י או' ל"ח דמראה ריעותא באומנתו וביראתו, ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה כ' בזה"ל: ולדעתי השו"ב שרוצה לשחוט לבדו צריך בדיקה ביר"ש כי יר"ש הי' חושש שלא לשחוט לבדו במקום כזה שבנקל לבא לידי מכשול, וכו' עכ"ל.

נה) גם במקום שנתקן ונסדר שנים העומדים בעת השחיטה לבדוק הסכין מ"מ ישים הרב עינא פקיחא אם אין המשגיח עושה מלאכת ד' רמ"ו כי ידעתי בבירור בהרבה מקומות שהמשגיח אף שהי' בקי באומנת הסכין ויר"ש על פניו מ"מ לא עצר כח לעורר השוחט על פגימה קלה

שמצא, או למסור לרב על קלות שמצא בהשומט, מחמת ביעותתא ופחד השוחט וקרכיו ואוהביו שיתהפכו לו לשונאי דם כמו שנשתרכב בעוה"ר בעניני קדשי שמים ודרכי גבוה, אשר כל אחד נותן יד לפה וחש לנפשו מלמחות במקום הראוי ואימת מות מוטלת עליו, וכמו שהעידו כן חז"ל סוף סוטה על ימות המשיח "חכמת סופרים תסרח, יראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו" ע"ש במפרשים (חלקת חיים סי' פ').

(נ) בתקנת השחיטה שנתקן ע"י הגאון האמיתי מוהר"ר משה חריף זצ"ל, ומשנהו בדומה לו הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל (בעל משנת דרע"ק) הכתובים בפנקס הגדול דק"ק פרעשבורג וז"ל: כאם ח"ו שוחט אחד יראה מחכירו דבר שאינו הגון בעניני שו"ב שיצא מתח"י דבר שאינו מתוקן מחויב לבא מיד לפני בד"צ ויאמר "אנכי הרואה כזאת וכזאת עשה חכירי כלי נשיאות פנים והעלם דבר" ולא תגורו כתיב, ואם לא יגיד ויודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענש השוחט ההוא המתעלם וכו' עכ"ל.

(נז) המעיין ומדקדק היטב בלשון מרן החת"ס זצ"ל ביור"ד סי' י"ד ימצא כי הרבה הלכתא גבורתא איכא למשמע גם מבין השיטין (כדרכו בכל תשובותיו), כוונתינו למ"ש בלשה"ט "ורגילין אנחנו ב"ד תלתא לבא פתאום לבית המטבחים" וכו' והוא דבר נפלא ונחוץ עד מאד שילכו תרי ותלתא גברי בב"א דאיכא דחזי בהאי ואיכא דחזי בהאי, וכן אנו רואין בבתי המטבחים הגדולים כאשר נכנס הרב פתאום נעשה בהלה גדולה וחיש מהר כבר הגיעה השמועה כי בא לאזני כל, ועד שיתאפשר להרב לפנות מצד ראשון להשני כבר נסדר הכל באופן נעלה (משיב דעת ה' שחיטה סי' א' כלל ד').

(נח) תשלומי המשגיח יהי' מן הקהלה דוקא ולא מבעה"ב לבל יהא עליו מורא בשר ודם (חובת זבח אר' כ' שבס"י ח"י בשם הגאון מהרש"ק זצ"ל).

(נט) אם ע"י התרשלות הרב נתנבלו או נטרפו בהמות או עופות לכד מגרמא בניזקין דילי' עוד עבר איסור בל תשחית כמו שתמצא בט"ז יור"ד סי' ח"י ס"ק י"ז וב"ח וכו"פ שם, ותב"ש ס"ק כ"ג, ושמ"ח סעי' י"א, ותורת יקותיאל ס"ק ד', ומש"ז ס"ק ז' (חן וחסד סי' ח"י סעי' י"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ס) דבר נחוץ מאד וסוד נפל להרב לידע ע"י מדור "ענינים שונים בשחיטה וטריפות" או "י".

סא) ע"י במדור "זהירות לשוחטים" או "ק"ה. מאד נחוץ להרב לידע.

פרק ה'

סדר נתינת קבלה להשו"ב

חומר כתב קבלה

(א) לא יתן כתב קבלה על קלף משום מעשה שהי' שאחד גנב הקבלה מחבירו וגרר שם חבירו וכתב שמו במקומו, אלא יכתוב על הנייר דוקא (בית לחם יהודא סי' א' סק"ח, מש"ז סק"ט, וכ' ברע"ת דיש לחוש לדיעה זו ולא לסמוך על שו"ב דמקיל, וע"ע בהערה בסוף או' זה).

ויש מזהירין לכתוב על נייר דק דוקא (בית אברהם שפתי זהב סק"ט) ולא ראינו נוהרין כזה ומעשים בכל יום שנותנין קבלה להשוחטים ואין מדקדקין על איזה נייר כותבין הקבלה והטעם: עפ"י דברי הט"ז באה"ע סי' קכ"ד סק"ו דעל נייר פאפיר שלנו א"א כלל לגרור בו איזה כתב שלא יהי' נראה הגרר, (וכ"כ בג"פ שם ס"ק ט"ו, ובגט מקושר שם קי"א סוף או' ו') וע"כ דאין חילוק בזה בין נייר דק לנייר עב דאלי"כ הו"ל לפסול לכתוב גט על נייר עב מה"ט, והוא פשוט (דכ"ת סי' א' ס"ק ס"ד).

תוקף הקבלה, לכמה

(ב) טוב ונכון לעשות כמו שנוהגין מקצת גדולים לכתוב בהקבלה שלא תועיל הקב"ה רק עד ג' שנים ואז יצטרך לעמוד על נסיון אם לא שכח הדינים וליקח הקבלה מחדש (פלתי סק"א, תורת הובח סי' א', מנחת יוסף סעי' י"א, מנחת אהרן סקי"ג).

ובשו"ת שערי צדק חיו"ד סי' ב' שמנהג אביו הגאון הצדיק זצ"ל שבכל הקבלות שנתן לשוחטים במדינתו הי' מפורש שלא יחול הקב"ה רק על שנה אחת, ובתשובת השנה הי' מחויב כל שו"ב לבא לראות פניו ולתהרות על קנקנו ולבדקו שנית.

ובס' רו"ח הספרדי יור"ד סי' א' או' ד' שמנהג בק' איזמיר דשוחטים דמתא מחויבים לעמוד על הנסיון פעם אחד בשנה.

חיוב קבלה

(ג) השוחט לעצמו לא ישחוט אע"פ שיודע הי' שחיטה ומומחה עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה בה' שחיטה שיהא רגיל ורזין שלא יתעלף.

ולכן נוהגין שאין אדם שוחט א"כ נטל קבלה לפני חכם, ואין החכם נותן לו קבלה עד שיודע בו שהוא יודע ה' שחיטה ובקי ביד וכו' ובקצת מקומות נוהגין להחמיר עוד דהמקבל נוטל כתב מן החכם לראייה שנתן לו קבלה (רמ"א יור"ד סי' א' סעי' א').

סדר הלימוד לשו"ב ונתינת הודאה

ד) ידוע המנהג של התלמידים לאומנות שו"ב דאחר שלמדו הדינים הנצרכים משו"ע ושמ"ח הולכין ללמוד משו"ב כל מלאכת האומנות בכל פרטי פרטיה הדק היטב, ואחר שכבר גמרי ושנה כל צרכו ובקי לבד מהלכות בכל חלקי העשיה (פראקטי"ק) כדבעי ויודע הכל על בורי' השו"ב המלמדו נותן לו כתב הודאה ובה הוא מעיד על מעלות וכשרונות תלמידו הן על אומנות ידיו, והן שבקי בדינים, ומרגיש בפגימת הסכין, וכתב הודאה זו מראה התלמיד להרב המנסהו כהלכות שחיטה ונותן לו קבלה: ועפ"ז כ' בש"ע הגר"ז בקו"א סי' א' סק"ו: דבענין יר"ש של התלמיד יודע בו השו"ב המלמדו יותר מהרב שנותן לו קבלה מאחר שהשו"ב התעסק עמו ימים רבים מכירו ויודע היטב אם יראת ד' על פניו, ע"כ.

ועי' בדכ"ח סי' א' ס"ק ל' וז"ל:

ואני אומר עוד דמה מאד צריך השו"ב המלמד לתלמידו ליוהר ללמדו האומנות כל זכר ודבר הדק היטב עד שידע הכל על בורי', וישים אל לבו מ"ש המד"ש ותויו"ט אבות פ"ד מ"ג שיש להזהיר להרב שילמד לתלמידו כראוי הכל על בורי' ששגגת התלמיד בהוראתו עולה וזדון להרב המלמד אותו על שלא לימדו כראוי, עכ"ל. וע"ע לקמן או' ל"ג.

ליזהר שיהי' התלמיד יר"ש

ה) ראיתי להעתיק מ"ש בספרי השו"ב: שיש להזהיר לשו"ב המלמד לתלמידים שיזהר מליתן כתב הודאה אם לא שידקדק תחלה היטב עליו אם הוא ירא ד', ויודע ספר, ורואה שלבו עמו, ואינו מבוהל, ואינו מהרגילין לשחות י"ש ושאר משקה המשכר, דאף דאין סומכין על הודאת השו"ב לבד בלתי כתב קבלה מחכם ומורה, מ"מ לא יסמוך השו"ב ע"ז, דיחש מאחר שיהי' לו כתב הודאה יוכל להשיג עי"ז כתב קבלה, והרב יסמוך על השו"ב, ותיפוק מיני' חורבא ח"ו, והקולר תלוי גם בצואר השו"ב הנותן הודאה, ע"כ יזהר ככל זה (דכ"ח סק"ל), וע"ע לקמן או' מ"ד.

(ו) עוד בנידון השו"ב לתלמידו שלא להכניס עם הנלמד לפניו משורת הדין לוותר כנגדו שאי"ז רחמים כ"א אכזריות, וק"ו שלא ליתן עינו בצרור הכסף שמביא בידו למכור נפשו ויהא בכלל חוטא ומחטיא את החכים רח"ל, כי גדולה בדיקת שו"ב המלמדו מבדיקת הרב החכם, כי החכם לא יוכל להרגיש כ"כ בחסרונות השו"ב המתלמד בכמה ענינים, אבל השו"ב המלמדו יודע הכל כמוכן (דכ"ת שם).

(ז) במדינתנו נהגו שהשוחטים אין נותנין קבלה כ"א החכם ומורה, והחכם אינו נותן קבלה להשו"ב עד שמביא לו כתב הודאה משו"ב מומחה ומוחזק שמעיד לפניו הן על אומנות ידיו, והן שהוא בקי בדינים, ומרגיש בפגימת הסכין (דכ"ת ס"ק ל"ד).

(ז*) ובנידון אם יש צורך שהשו"ב ידע ויהי בקי בכל הע' טריפות יש בזה מבוכה גדולה (עי' ביור"ד סי' א', ובדע"ת ס"א או' ח' ובדכ"ת או' ע"א כאורך, ע"ש), והג' מהרש"ם כ' (בדע"ת שם) וז"ל: דנהי שהמנהג כרמ"א בכ"ז מהראוי שידע עכ"פ ע' טריפות בכללן אף שאינו בקי בפרטי דיניהם, ובפרט שו"ב בכפר שאין שם רב, והעתיקו בדכ"ת שם בסוף דבריו וכ"נ שמסכים לו, ע"ש.

השימוש כדבעי

(ח) כ' בספרי השו"ב: כל אדם הבא למלאות ידו לעסוק בשחיטה ובדיקה צריך מתחילה ללמוד כל דיני שו"ב שיהיו שגורים בפיו וילמוד אותן מפי מבין ומומחה שילמדהו הכל באר היטב, ולמראה עיניו יבינהו הדברים כהווייתן באברי הבהמה בכדי שיהיו מוכנים לו בתכלית ההבנה, ואחר שיהי בקי בהלכותי יעמוד הרבה פעמים אצל שו"ב מומחה בשעת שחיטה ובדיקת הריאה כדי שיהא מורגל יפה עפ"י ראות העין, ואח"כ ירגיל עצמו לשחוט הרבה בהמות גסות, דקות, ועופות, ובכל פעם יהי השו"ב מומחה עומד על גביו ויבחין שיעשה כהלכה (דכ"ת ס"ק ל"ז).

(ט) במנחת הזבח בהקדמה, פתיחה שניה, כ' מוסר השכל על הנערים המנוערים שלומדים מלאכת ד' כחפזון בג' או ד' חדשים ואינו עוסק בלימודו זמן רב להבין ולהשכיל הכל על בוריו לידע כל דבר ודבר על אופנו הדק היטב, ומחסרון ידיעתו מטעה עצמו לומר שידוע, ע"ש.

(י) לענין שיעור שימוש בבית המטבחים שלא נתנו רבותינו זמן כמה ישמש להחזיק אותו לרגיל ומרגיש בטוב בתוך הבהמה כראוי

דודאי הוא כל חד וחד לפום חורפין, רק שצריך ללמוד לידע הדברים על מכוונם, ולא יהי' כעוף המצפצף, ולכאורה נ' דצריך שימשש שנה שלימה, אך כיון שלא שמענו לרבנן קשישאי לחוש לזה, נקוט מיהת פלגא בידך, ולפי דרך הבינוני צריך שימוש חצי שנה (שור"ת מהר"ם שיי"ק יור"ד סי' א' או' ג').

(יא) וכ' במנחת הובח סי' א' דהעיקר שצריך התלמיד לזוהר דעכ"פ במשך הזמן המיעוט שהוא אצל רבו שלא יתן מרגוע לנפשו יום ולילה לא ימיש מאהל רבו, לראות כל דבר הנוגע לענין שור"ב, הן בעמידת הסכינים, דהיינו שילמוד א"ע האיך להעמיד הסכין ויעמיד הסכין בכל יום הרבה פעמים לרוב, להראות לרבו ולהבין מה יענה על כל אחד ואחד איזה סכין פסול ואיזהו כשר, ואיזהו מובחר ע"צ היותר טוב ולהשים כ"ז על לבו שלא ישכחם ואח"כ לידע הסיבה הגורם לכל אחד מהעמדות הנ"ל מפני מה זה כן וזה כן ואם לא יבין המניעה הגורם מעצמו ישאל לרבו, ולא יזיז מרבו עד שייגיע לתכלית האומנות בזה.

וכן באומנות השחיטה עצמה צריך להדר להבין מרבו איך לתפוס הנשחט ולידע משקל הנחת הסכין על צוארו שיהי' בכח גברא ולא בדחיקה ח"ו שלא יבא לדורס.

וכן באומנות הסרת הסירכא יעיין היטב על מכונו האיך להתנהג מפני שהוא אומנות גדולה למעך כדינא ולידע הליוך כל אחד האיך ממעכין כי לא כולם שוים הן, עכ"ל.

רבנים נותנין קבלה, וחסירים מדע

(יב) בעוה"ר רבה המכשלה שהרבנים סומכים על עצמם בהוראה גדולה כזו שנותנין כתב קבלה, וסומכין לשוחט ובודק בידם והם עצמם לאו דסמיכי ניהו ולא למדו ול שמשו בעד כל צרכם (מנחת יוסף בלק"י ס"ק ל"ט), וע"ע לקמן או' מ"ה.

מהות נותן הקבלה

(יג) מלשון התקנה שכתשו' מהר"ם משמע דבעינן דוקא שיהא חכם הנותן הקבלה הגיע להוראה ולא די בחכם שבקי ויודע ה' שחיטה, (ש"ע הגר"ז סי' א' קר"א סק"ו).

וכן נתפשט המנהג בכל מדינתינו שהשו"ב נוטל קבלה מהרב אב"ד, או דיין ומו"צ, שיושב על כסא הוראה דוקא, ע"ש (דכ"ת ס"ק ל"ה).

נתינת קבלה מהרב דמתא, או ממקו"א

יג*) צריך השו"ב דמתא ליקח הקבלה מהרב מרא דאתרא, דנתינת קבלה היא המחילה שלא יצטרך להראות לו סכיניו ואין לרב שבמקו"א למחול לו רשותו (שנות חיים סי' ח"י ס"ק ל"ו, וכ"נ בכו"פ סי' ח"י ס"ק כ"ו, וכ"נ מדברי המר"ם חאגיז).

ואם נטל קבלה מרב מובהק ובה לעיר אחרת לשחוט א"צ ליקח מחדש מרב דמתא רק שלא ידים יד לשחוט בלתי רשותו של המרא דאתרא והרב אינו נותן לו רשות לשחוט עד שינסהו קודם בדינים, ובענין הורגשת סכין, ואם הכל עולה יפה בעיניו נותן לו רשות לשחוט אבל א"צ לכתוב לו בכתב כלל (שו"ת דברי יעקב סי' ע"ז בשם הגאון ר"ע מסטריא, וכ"כ בדע"ת סוס"ק ל"ו שבסי' ח"י, וכן המנהג כמבואר בדכ"ת סי' א' ס"ק ל"ה, וסי' ח"י ס"ק קס"ו).

הרב יכיר בהמקבל, ויראתו

יד) הבא ליטול רשות על השחיטה יחקור עליו הרב אם דרכיו מתוקנים ויראתו ד' על פניו, (שמ"ח ס"א סעי' ה).

טו) ובש"ע הגר"ז סי' א' סק"ו שבקו"א כ' תוכחת מגולה על הקלקול שנתהוה בעת שנתהוה כעת שנותנין קבלה לכל הפושט יד ואין מכירין אותו אם יראת ד' על פניו, והרב נכנס עמו לפניו משוה"ד, ובכך נכון הדבר לתקן שלא יתן הרב קבלה אלא למי שמכירו ויודעו אם יראת ד' על פניו, ע"כ.

טז) בס' דבר המלך על המצות שער כו' פכ"ח כ' תוכחת מוסר להרבנים שבזמנו שאינם משגיחין ואינם מעיינים היטב באיכות ומחות האיש הבא לפניו ליטול קבלה ונותן עיניו בממון שנותן לו השו"ב ומסמא את עיניו, וכותב לו שהוא בקי בדינים והסכין הוא טוב, ורב כזה הוא וכלל חוטא ומחטיא את הרבים ומן היורדים ואין עולים, רח"ל, ע"כ.

ועי' לקמן או' מ"ד מ"ה.

יז) ובשו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד סי' א' או' ב' דהואיל והאדם יראה לעינים ויש מראים תומה ותוכם טומאה והולכין למקום שאין מכירין אותן ומראין את עצמן כיראים לזאת אין לרב ליתן קבלה אלא ליודעיו ומכיריו, ומי שאינו תחת דגלו ואינו בקי בו היטב אין לרב ליתן

לו קבלה ואם עפ"י איזה טעם וסיבה ילך לרב אחר צריך להביא כתב תעודה מרב שבעירו שמעיד על דרכיו הנכונים וטעמו ונימוקו, ע"ש.

(יח) כל מי שלא נטל קבלה מרב שמכיר אותו אף שהרב הזר נותן לו כתב קבלה לאו דסמכא הוא משום דשכיחי רמאים טובא שמעמידין איש אחר תחתיו בשעת לקיחת הקבלה והרב אינו מכירו, וכמו דקי"ל בגיטין וחליצה דבעינן שיכירו הב"ד את האיש והאשה משום דחיישינן לזיופא, ע"כ (שו"ת דברי יעקב סי' ע"ז בשם תשובת הגאון ר' ענוזל מסטריא זצ"ל).

קבלה להשותין משקה המשכר

(יט) בס' היראה מזהיר שלא ליתן קבלה לשום אדם שהוא קל בדעת כ"א ליר"ש, ובפרט הרגילין לשתות ביותר ואף שאינם שכורים, כי הם אינם מרגישים אם הם שכורים או לא, וידיהם כבדות מרוב שתייתם, וגם להזהירם על בדיקת הסכין באימה ויראה (כאה"ט סי' א' סק"ט).

(כ) ומקצת גדולים כותבים בפירוש בהקבלה על תנאי שלא ישתכר בשום זמן, ואם ימצא החכם שהשו"כ יצא מהגדר יסירו אדרתו מעליו עד אשר שב ורפא לו, ע"ש (שמ"ח סעי' ז', ושאר ספרי שו"ב).

טעם שהכתב נקרא קבלה ולא סמיכה

(כא) הטעם בזה להורות שהרב אינו נותן סמיכה להשו"כ עד שמקבל עליו באיסור, הרבה פרטים שהרב מתנה עמו, כמו בחזרת הדינים, ושלא לסמוך על בדיקת פנים, וכיוצא בו (מנח"י בלק"י ס"ק ט"ו בשם האחרונים).

ומה"ט נוהגין לכתוב כן בהקבלה ובלבד שיהי' נזהר בכל מה שהשו"כ צריך להיות נזהר, ע"כ אם פשע השו"כ ועשה איזה דבר שלא כהוגן כגון שנשתכר איזה פעם ושחט, או שרואין בו שאינו שוקד על לימודו וכדומה, נתבטלה רשיון הקבלה וצריך הרב לבדקו וליתן לו קבלה שנית (דע"ת סי' א' או"י"ב).

ידיעת התורה של השו"ב

(כב) הבא ליטול רשות על השחיטה צריך שיהא יודע ספר, והיינו לקרות מעצמו ולהבין קצת גמרא ופירש"י שאז יש לו לב מבין להזהר (שמ"ח סי' א' סעי' ר').

אין ליתן קבלה לשום איש אא"כ יודע בו שלמד תורה בעודו נער לכל הפחות עד היותו בן ט"ז שנים דאז כודאי אם לא יהי' שנה ופירש תשאר בו קצת תורה וכו' אבל בלא"ה לא (שו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד סי' א' או' א').

כג) ידוע הפלוגתא בין ב"י לד"מ, שדעת הב"י דשו"ב צ"ל בקי בכ"ד ספרי קודש ובגמ' בכמה פרקים, אבל בד"מ השיג עליו שאינו צריך.

ובשו"ת אהלי יעקב (להגאון מהר"י ששפורט זצ"ל) סי' י"ב דאין לפקפק על השו"ב עבור שאין בקי בכ"ד ספרי קודש ובגמ' כל שהוא מוחזק באומן ידים ויודע ה' שחיטה, ועל הכל צ"ל יר"ש מרכיב, ע"כ.

ולמעשה ד"ז תלוי לפי הזמן וכידוע להבקיאים בקורות הדורות דבכל תקופה הי' השתנות בענין סדרי הלימוד והי' בזמן שגם עמי הארץ הי' תמימים ויראי השם, ולעומת זאת הי' עתים שעמי הארצות שימשה סימן מובהק על פחיתות יר"ש, וע"כ אנו כדרך המהר"ם שי"ק שהי' סמוך ונראה לדורינו נלך, וגם אנו והרכה בינינו מתלמידי תלמידי ומבאר תורתו שותים, וע"כ אין ליתן הקבלה לשום איש אא"כ יודע בו שלמד תורה בעודו נער לכה"פ עד היותו בן ט"ז שנים.

ומה גם שבזה"ז כל הילדים של היראים בלי יוצא מן הכלל נכנסין לבתי החינוך עד (או קרוב) לחתונתם, ואין שום אמתלא לנער שלא ל מד תורה עד היותו בן ט"ז, ואם כאמת הי' בן זה גופא ריעותא היותר גדולה ודי כזה כלבד לדחותו מנתינת קבלה, (שו"ת כריש דיעה יור"ד סי' כ"א).

כד) ובמקום שאין רב בהיר חמיר טפי וצריך שיהא השו"ב חכם ומבין מדעתו יותר שלא יבא למכשול יותר (שלחן גבוה ס"ק י"ד), ובה נכלל בתי המטבחים שמורין בשאלות כל רגע ורגע.

כד*) אין ליתן קבלה לשו"ב עד שילמוד הקיצורים החדשים כדיני שו"ב שהובא בהם דברי רבותינו האחרונים ז"ל, (שמ"ח סי' א' ס"ו), גאותן הסומכין על עיונם ומדמין להוציא דינים להתלמיד ולא ראו בתשובת הגאונים הרכה פעמים טועים בדמיונם (ברכ"י חו"מ סי' ח' או' ג' בשם תשובת הר"י ן' מיגאש זצ"ל) ואם גאון כמו הר"י מיגאש לא רצה לסמוך על דמיונו להורות דין ממה שהוציא בעיונו מד' התלמוד מה שלא נזכר בפוסקים להורות מכ"ש בדורותינו שאנו כקוף בפני בני אדם, (דכ"ת סי' א' או' נ"ג).

וי"א דמדינא אין דברי האחרונים מערבי בדיעבד, וכל שלמד דיני שו"ב מתוך השו"ע וכ"ש מדברי הראשונים מהני (חכמ"א כלל א' סעי' ג').

אבל אנו אין לנו אלא דברי שמ"ח (הנ"ל) כי דבריו מוכרחין כי מי עתה בדורותינו שיוכל לפסוק בדיני שו"ב מדברי רבותינו הקדמונים בלתי לימוד דברי האחרונים מחכמי דורותינו, כי הלא נודע אשר בדינים אלו יש הרבה דינים מלוקטים שהם בקבלה שלא נזכרו בדברי הראשונים זולת בספרי שו"ב האחרונים (לשון הדכ"ת סי' א' או' נ"ג).

כד***) דבר פשוט דאין לסמוך על הלימוד בספרי הקיצורים בלבד, וצריך ללמוד גם דברי הב"י ושו"ע בדינים אלו (מסגרת השלח הספרדי על יור"ד ר"י סי' א').

כד****) בשו"ע הגר"ז קו"א סק"ח קרא תגר על שוחטי זמנינו שלומדים ומורים מתוך ספרי השו"ב החדשים אף שיש הרבה חילוקי דינים חדשים שלא נזכר בספרים המובהקים כי יש בהם כמה וכמה שיבושים, רק ילמוד בספרים המובהקים ה' שחיטה, וה' בדיקת הסכין, ובדיקת הסימנים, לאחר שחיטה, ובדיקת הריאה וכו', ע"ש.

לימוד השמ"ח דוקא

כה) הגאונים והצדיקים שבדורותינו הנהיגו במדינת מלכות רוסיא, וגאליציע, וגם במדינת הגר בקהלות היראים שלא ליתן לשום שו"ב קבלה עד שיהא בקי היטב בס' שמ"ח בע"פ כי הוא כלול מכל דיני שו"ב הראשונים והאחרונים, וה' עמו והלכה כמותו, ומפיו אנו חיים בדינים אלו, ומקפידין שלא ילמוד בספרי שו"ב אחרים רק בדרך ארעי והעיקר יהי רק השמ"ח (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"ג).

כה*) וראוי לכל רב דמתא להשגיח על השו"ב, שגם בשאר ספרי שו"ב שהשו"ב שלו מעיין בהם לפרקים יהיו רק מובהקים ומובדקים מטעות, ומבעל מחבר מוחזק שראוי לסמוך עליו באותן הדינים שמבואר בס' הוא מה שאינו מפורש בהשמ"ח, כי ידוע שיש הרבה ספרי שו"ב שנדפסו אחר התב"ש שיש בהם דברים משובשים מאד, והשו"ב לא ירגיש בהטעות ויכשיל רבים ח"ו, לכן צריך לזהר בזה (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"ג).

העצה היעוצה להרחיק מכשול העלולה לבא ע"י עיון השוחט בספרים משובשים, שמאד נצטערו בהם הגר"ז, ומהר"ם שי"ק, וש"א

שבעת הנסיון יראה הרב בהדינים שמנסה אותו אי מכוון דבריו כפי ההלכה האמיתית היוצא משו"ע ושמ"ח, ואח"כ יזהירו בעל פה שלא ילמוד בשארי ספרים זולת אותן המפורסמים ולא יותר.

כה***) אין ליתן קבלה עד שיודע בו שיודע ה' שחיטה, וה' בדיקת הסכין, ושאר הלכות השכיחים, וקצת דלא שכיחי כלי שום גומגום (שמ"ח שם).

בארץ ישראל צריך לידע השוחט גם ה' מתנות כהונה, כיון דעלי' דידי' רמיא להפרישם וליתנם לכהן (שלחן גבוה ס"א ס"ק י"ד).

כה***) סדר הנסיון להשו"ב יהי' כך: מתחילה ישאל אותו בה' שחיטה, ודיני בדיקת סכין, ובדיקת הסימנים, ובדיקת הריאה, ושאר ה' שו"ב דשכיחי, וקצת דלא שכיחי, ואח"כ ינסנו בחידות בסגנון היכי תמצא שנדפס בספרי שו"ב, ויוסיף קצת על הנרפס, ואח"כ יבחננו בבדיקת הסכין, ואם אין לו כבידות ורתיתות בידים מחמת טבעו, ואם אינו מתעלף (שמ"ח ס"ו, דע"ק ס"א א' סק"ב, מנחת יוסף סעי' ה') ועי' לקמן או' נ"ג, ואו' ס"א ולהלן.

כו) צריך לזהר לעמוד על קנקן השוחטים אף בהדינים שמשכיבים על הן הן ועל לאו לאו אף יודעים ומבינים מה שאומרים שבעוה"ר יש הרבה שאין מבינין אף דברי עצמן, רק אומרים כמו שהורגלו, לומר ההלכות בלשה"ק או בל"א מן השפה ולחוץ, ואף שואלין אותם על הדין שהוציא מפיו אינו יודע להשיב מדעתו (שו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ב).

כז*) א) שיעור חזרה לשו"ב, בבאר הגולה סי' א' סעי' א' כתב בזה"ל: אמר מהר"ש שקבלה בידו מאחיו הר"ר יונה ז"ל שיש לכל שוחט ושוחט כשמתחיל לשחוט לחזור ה' שחיטות ובדיקות בכל יום פעם אחת, וכן יעשה שלשים יום, ואח"כ בכל חודש פעם אחת, וכן יעשה שנה תמימה, ואח"כ פע"א לכל תקופה, וכן יעשה כל ימי חייו, ואם לא עשה כן שחיטתו פסולה, עכ"ל מהרי"ל והביאו מהרש"ל בשו"ב שלו, עכ"ל.

ב) ובס' אור זרוע לצדיק בקו' הנהגות השו"ב מזהיר להשוחטים שיתנהגו כמהרי"ל, ע"ש.

ג) ובס' בית הלל: דכל שוחט מחויב לחזור הדינים בכל ל' יום והכי מסתברא, ע"ש.

ד) כמתנת יוסף לק"י ס"ק ל"ה בשם מח"ב: דיש לגזור גזירה על השו"ב בעת נטילת הקבלה שיחזרו הדינים, כי בעוה"ר כמה שו"ב סומכין על הקבלה שיש להם מהמורה ואחר שנה או שנתיים לא מצאו ידיהם ורגליהם רק שהם בקיאים מחמת הרגילות, ואם אירע איזה דין אינם יודעין איך להתנהג ומכשירים או מטריפים באומד הדעת והמכשלה תחת ידם ומאכילין טריפות רח"ל, או שמטריפין שלא כדין והוה גזל ממון, וגם נפש המגולגל בכהמה, וכו' ע"ש.

ה) השמלה חדשה בו יהגה יומם ולילה כי הוא עיקר חיינו בדיני שו"ב (דכ"ת או' ס"ה).

ה) נוהגין לכתוב בקבלה שנותן על תנאי שיחזור על לימודו שלא יבא לידי שכחה (כנה"ג הג' ב"י או' כ"ד בשם דמש"א, שמ"ח סעי' ז').

ואני מוסיף שיקבל עליו כך בתוכת נדר כדי שידע שאם לא יחזור יהי פסול לא מכח שאינו בקי אלא מכח שלא קיים הנדר (שמ"ח שם).

ז) צריך הב"ד לזהר אף כשהשו"ב נטל קבלה מ"מ אם אינו חוזר על מימודו כראוי יש לבדוק אחריו (שיו"ב בשם קול אליהו).

ח) ההלכות צריכין להיות שגורין על פיו של השו"ב (רמ"א סי' א' ס"א) והטעם לזה: עי' בשנות חיים סי' א' ס"ק י"א, ובס' יהושע פסקים סי' רס"ב, ובט"ז סק"ה, ודכ"ת ס"ק ס"ו, ואכמ"ל.

על הרב לחקור אחר ישוב דעתו של השו"ב

כז*) על הרב להבחין אם השו"ב יש לו דיעה מיושבת כי הרכה צריך ישוב הדעת להרגשת הסכין, ע"ש (שמ"ח סי' ח"י סעי' כ').

כז**) אדם שיש לו הרכה טירדות ורוב מחשבות אין למנותו לשו"ב לצבור, ואצ"ל אדם מבוהל שגבר בו יסוד הרוח דלא מתיישב דעתו, כי השו"ב צריך להיות מתיישב רוחו בקרבו להרגיש הפגמות הדקות הפונים לצדדין והעומדים כפה הסכין (פר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א).

אבירות הלב

כז) זה כלל גדול שמי שרוצה להיות שו"ב צריך שיהי' לו לב חזק ואמיץ ולא יחת מפני כל, ואף בקהלות הגדולות שהזכיחה רבה והקצבים והמפשיטים ממהרים עליו לאמר "כלה מעשיך אל ישגיח עליהם כלל ויהי' עז כנמר נגדם" (מנחת יוסף סי' ח"י סוף סעי' ט"ו).

וע"כ החובה כפולה ומכופלת כזה"ז שעל הרוב שורר כהלה נוראה מאד בכתי המטבכיים והנוגשים קורין בצעקות וקולות גזולות ומשונות למחר ולכלות המלאכה, על הרב להיות מתון מתון מאד אם העומד לפניו מוכשר לעמוד איתן נגד הנסיונות כאלו, והמשקל בדברים הללו ככדים מאד, האחריות גדולה, והדעת מעוטה, בפרט שעל הרוב אם הוא יר"ש ובעל מדות פותח פיו בכובד נגד המתעקשים נגדו בשגם שזהו פרנסתו, ולולא דמסתפינא אמינא כי אחד מאלף תמצא שיוכל להחזיק מעמד נגד הקצבים ועשיריות פועלי נכרים העומדים על גבי השוחט וממהרין אותו לחפזון מופלגת יוצא מן הכלל ורק לנשימת אויר פנאי לו בין עוף לעוף ובהמה לבהמה, וחובה רבה על הגדולים להעמיק אחר תיקון הראוי, ומצוה רבה הוא עד אין לשער (עכ"ל שו"ת תפארת ישראל חו"ד סי' י"ט, ע"ש).

(בח) השו"ב צ"ל עומד בדעתו שלא יתבלבל מצעקת הטבחים וטרדות וכהלות שונות הנעשות בבית המטבכיים, (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ח').

נסיון בהרגשת הסכין

(ט) צריך הרב להבחין אם נוטל הקבלה י"ל הרגשה טובה (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ז) ונסיון לזה אם אינו שוהה הרבה עד שמרגיש הפגימה, וגם אינו שוהה הרבה להעמיד הסכין (מנחת הזבח כלל א' קומץ סעי' ו') וכן מסתבר כי כן אנו רואין שהשוחטים באומנים אינם שוהים הרבה בהעמדת הסכין וכשוהה הרבה הוא סימן שאינו אומן מומחה (דכ"ת סי' א' ס"ק נ"א), והמשך עי' בסמוך או' ל' ל"א.

(ל) יש לתמוה על מנהגן של בתי דיני ישראל שכשמבחינין לשו"ב בהרגשת הסכין מחזיקין אותו למרגיש כשמראה לפניו ג' סכינין טובים דאי"ז נכון דבע"ז לא מהני חזקת ג' פעמים אלא צריך הרבה והרבה נסיונות כמה וכמה פעמים בנסיונות שונים ומשונים (שו"ת מהר"ם שיי"ק יור"ד סי' א' או' ה').

חילופי זמנים, משנים הרגשים

(לא) מ"ש בשו"ת מהר"ם שיי"ק דבר אלקים אמת בפיו הק' ודבריו א"צ חיזוק שם בשאר מקומות וכ"ש כאן שהחוש המעיד כדבריו חזקה יותר מאלף ראיות, דזה בחון ומנוסה שאין הרגשת השוחט שוה לטובה בכל הזמנים, וכמו שהעיד בנו המחבר בסי' ח"י סעי' י"ז "דהרבה צריך ישוב הדעת לבדיקת הסכין, כי יבדוק אדם פעמיים ושלוש ולא ירגיש

בפגימה דקה ואח"כ ימצאנו כי הכין לכו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כונת הלב" עכ"ל.

הרי דאפילו באותו מעמד יחול ההשתנות בהרגשתו מרגע לרגע, ובשמ"ח שם דכבידת האברים מפחית כח ההרגשה וידוע שאחר אכילה (כפרט מרובה) יש כובד באברים וא"כ אם יבחינו הרב על כרס ריקנית עדיין לא ידע מומחיתו אחר האכילה.

ועי' בפלא יועץ ערך שוחט, דצריך ליוהר שלא לבדוק כשהוא מטורף מפני השינה, וא"כ טוב להבחינו בעת שלא ישן כ"כ ואין דעתו כ"כ מיושבת עליו, ואע"ג דבכה"ג טוב שלא ישחט עד שתהי' דעתו שלימה וברורה, אבל כיון שע"פ המציאות אין חוששין לכך צריכין לחקור אמר הרגשתו גם ככה"ג.

ועי' בס' אור זרוע לצדיק (בקונ' המיוחד להנהגת השו"ב) שמזהיר דלא יבדוק השו"ב אחר ההשתחוה מיד, וכן מיד אחר עסקו במלאכה, או ביאתו מן הדרך, וירגיע בערך חצי שעה (או יותר כפי ערך הטיורף), יצא לן זמן חדש דהיינו אחר אותה החצי שעה לאתר שנטרד באחד מג' אופנים הללו יבחן הרגשתו באותו הזמן.

וידוע ג"כ מהחוש כי אין משקל תנועת האברים דומה בימות החמה לימות הגשמים, פי' בחום ובקור, וגם בזמני הקור יש חילוקים ומדריגות, וכן בזמני הקיץ דיש שהאזיר בטוב ולח יותר דאו האברים כבדים יותר.

וכן ביום אחד יש חילוקים בין הזמן סמוך לקימו דאו הרגשתו טוב ביותר כמבואר בס' פרי הדר ענף א' פרח ו', ובד"ת סי' ח"י או' כ"ו, ואמצע היום שכבר חל בו קצת עייפות, וסוף היום עוד קשה מזה, וכ"ש באישון לילה ואפיה, אם לא נח על המטה סמוך לפני זה, וכן צריך לבדוקו אחר שקם מחליו כמבואר בשו"ת יד דוד סי' א'.

וכן פשוט מאד דטוב לבדוקו בסכינים שונים שאין שוין זה לזה בחריפות ודקות חידודם כי ההרגשה נשתנה בזה, וגם לפעמים אינו בודק כדבעי כדמבואר במנחת הזבח כלל י' בעשרון סק"ט שאסור לשחוט בסכין החד ביותר כיון שאינו יכול לעבור באצבעו מפני יראת החידוד שבו, ע"ש.

וכן צריך לבדוקו אם מרגיש בין בבדיקת לח בין ביבש, על כל הנ"ל צריך הרב לשים לבו כי האחריות עליו כמו על השו"ב שעליו סומכין קהל עדת ישראל באכילתו.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קלו

ולענ"ד לולא דמסתפינא זו כוונת מרן החת"ס זצ"ל שכ' ביור"ד סי'
י"ג בזה"ל: כבר כתב הרא"ש פ"ק דחולין דעכשיו שממנים אנשים
ידועים על השחיטה להם מחלו חכמים כבודם שיכול לשחוט בלי
הראות סכיניו לחכם על כל שחיטה ושחיטה, מ"מ כבר כתב רבינו יונה
ומביאו ב"י בסי' ח"י, ומהרש"ל ביש"ש פ"ק דחולין שעכ"פ צריך
השגחה גדולה על כל השוחטים הללו, ועכ"פ יהי' השגחת חכם העיר
עליו ושתהא אימתו עליו ולהסיר סכיניו לפניו זמן זמנים טובא וכו'
עכ"ל.

ולשון "זמן זמנים טובא" פליאה קצת, דהמעין ברהיטת לשוני שם
יראה דכוונתו ז"ל כפי שנהג הוא בק"ק פרעשבורג לבא עם בית דינו
פתאום לבית המטבחים ולבדוק סכיניהם, לבד ממה שהוצרכו השוחטים
להראות סכיניהם להחכם בכל ער"ח, וא"כ מה זמנים טובא העיקר
שמעת לעת יכנסו המבקרים פתאום ולבדוק סכינים.

וג' דבכוונה השתמש מרן זצ"ל בלשון זה דלא די בלבד בכניסה
פתאומית אלא דכוון במיוחד שיהי' בזמנים מחולפים כגון פעם בכוקר,
פעם אחת"צ, וכיוצא, ובכה"ג יוצא חיוב הבדיקה והעיקוב אחר השו"ב
כיון שרגיל לבקרו בזמנים שונים ופתאומים.

ואשר אנכי אחזה בזה דמטעם כל הנ"ל המשכיל יזהר לעשות כמו
שכ' בקוני' יפה לבדיקה להגאון בעל בית אפרים (נדפס ביור"ד סוף
ח"א) שכ' דהחכם לא יעמיד על עצמו רק יקבץ עמו אנשים אחרים
שיודע שיש להם הרגשה טובה או שוחטי העיר שיעמדו אצלו בעת
שינסה אותו, בהרבה אופנים שונים, והעצה לזה לשאול מפי שו"ב
שמכירו ויודעו ללמדו תחבולות השייכים והאיך ומה לנהוג בנסיונו
שיעלה יפה כדבעי, ואח"כ ינהוג כמ"ש מרן החת"ס זצ"ל וכמו
שביארתי לעיל (נעתק מחמת הרבה דברים הנלמד ממנה משו"ת פאר
ישע יור"ד סי' ר').

לג) דבר פשוט ומוכן דכיון דעיקר הסתמכות הרב הוא על כתב
הודאה שביד הלומד שקיבל מהשו"ב יחקור וידרוש הרב הנותן הקבלה
על יר"ש ונאמנות השו"ב דאל"כ ערבך ערבא צריך, ומתוך מתוך עד
למאוד יהי' הרב בענינים אלו כי האחריות גדולה למאד (שו"ת פאר
ישע יור"ד סי' ז').

נתינת קבלה לבן, ושאר קרוב

לד) אב יכול לסמוך את בנו כשחיטה מאחר דע"א נאמן באיסורים (הלק"ט ח"א סי' ל', חו"י קכ"א, ריב"ש סי' רע"ג, שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ג', עיקרי הד"ט יור"ד סי' א' או' א') אבל דעת שאר פוסקים דלכתחילה יש ליקח קבלה מאחר ובדיעבד יכולין לסמוך על האב (שו"ת שבו"י ח"א סי' מ"ד, ברכ"י יור"ד סי' א' או' ה', שו"ת מנח"ח ח"ג יור"ד סי' א', ובסוף סי' בל"י מכריע דאם המנהג שעומדים תלתא לתת קבלה שרי להאב להצטרף עמהם בלי שום פקפוק, ע"ש. וכיד אפרים מכריע דלא מהני רק בידוע שהשו"ב מומחה לרבים בהרגשה ומוחזק בכשרות טובא, משא"כ בסתם שו"ב יש להחמיר, והכל לפי ראות עיני המורה, ע"ש).

ויש מכריעין דאב לגבי בנו יש להחמיר אבל באחיו וכ"ש גיסו יש להקל (שו"ת חו"י סי' קכ"א) וצ"ע מה דין חותן לחתנו, לדעתו, אי אמרי' חתנו כבנו, או דלמא כיון דקירבתך באפשרות שיפסוק ואז דינם כזרים לענין עדות וזה לא שייך באח, הו"ל כ"ש מאם, וצ"ע (בשר זבח כלל ג').

ולמעשה בזה"ז ודאי יש להחמיר (דע"ת סי' א' ס"ק י"ג, תשורת ש"י תק"פ, ובס' בשר זבח כלל ג' הרחיב בזה והראה הרבה נימוקים נכונים וישרים שלא להקל בזה בפרט בזה"ז שהדור פרוץ בלא"ה במילואו, וכל אב מחפה על בנו, והעתיק שם מס' בעש"ט עה"ת פ' תולדות דבר פלא שאמר הבעש"ט הק' דמאז שרימה עשיו אביו אין אב שיראה חסרון על בנו ובכל דבר מחפה עליו, ע"ש.

לה) והודאה שנותן השו"ב, י"א דבזה קיל טפי ושפיר יכול אב שהוא שו"ב להעיד על בנו המתלמד לפני הרב שיתן לו קבלה, ומ"מ ראוי ונכון שהשוחט לא יסמוך בעצמו לבנו כ"א ע"י שוחט אחר שאינו פסול לו לעדות (מנחת יוסף סי' א' סעי' ר'), וי"א דבזה ק"ו להחמיר מקבלת הרב, דידוע שחזקת כשרות דהרב עולה מעלות הרב משל שו"ב ואם שם מסקי האחרונים להחמיר כ"ש בזה, דמה מועיל קבלת הרב כיון שרוב ככל הסתמכותו על השו"ב הנותן הודאה (בשר זבח שם).

נטילת שכר לנתינת קבלה

לו) אסור ליקח שכר עבור נתינת קבלה (עבאה"ט יור"ד סי' א' סק"ו, ושלחן גבוה סק"י, ובשע"ה הגר"ז החמיר מאד אפילו שכר בטלה דמוכת, ע"ש) ויש מחמירין אפילו נוטל המעות לחלקו לעניים (תורת יקותיאל סי' ח"י סק"י או' י"ב).

ויש מקילין בכל (עי' היטב בשמ"ח ותב"ש סי' א' ס"ק י"ג, ובדע"ק סק"ז וגדה"ק שם באורך, ובדע"ת או' י"ד ודכ"ת ס"ק מ"ו).

מדות טובות

(לז) לכתחילה אין ליתן קבלה לשו"ב שאין חכונתו טובה, כגון שהוא כילי או כעסן (דכ"ת ס"א סק"נ, ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סו"ס ח"י).

כתב למחצה

(לח) שני חלקים יש שהשוחט צריך להשתלם בהם, אחד ידיעת ה' שחיטה, שנית אומן יד בהשחזת הסכין והרגשה ושחיטה ובדיקה, וכו', ואם לא עמד לנסיון רק לאחד אין להרב ליתן לו כתב על אותו בלבד, שמא יבא לידי מכשול (שו"ת שם שלמה (מונקאטש) מובא בדכ"ת סי' א' ס"ק מ"ט, ע"ש).

בראיית קלות, למנוע מנתינת קבלה

(לט) אותם שו"ב שרואין בהם שנוהג ק"ר כגון אינו הולך לכה"כ להתפלל עם הציבור וכיוצא, אין ליתן לו קבלה (ס' הדרת זקנים סי' ב').

(מ) שו"ב שרואין בו זלזול קצת במצות התורה כבר העיד בעל האוה"ח בפר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א דלא איסתייע לי' מילתא למיעבד בדיקת הסכין כדבעי, וע"כ אין ליתן לו קבלה (בשר זבח כלל ה').

בריאית הגוף, קודמת לקבלה

(מא) אדם שגבר בו יסוד הרוח ולא מתיישב דעתו אין ליתן לו קבלה שהרי כ' בפר"ת סי' ח"י ס"ק ל"א דאין למנותו לשו"ב לציבור כיון שאין מתיישב רוחו בקרבו להרגיש הפגימות הדקות הפונים לצדדין והעומדים כפה הסכין, וע"כ אין ליתן לו קבלה כדי שלא יבא בהמשך הזמן לקבלת מינוי ואע"ג דלד' הפר"ת לא יקבלו אותו מ"מ חוששין לב"ד טועין וכעין מה שמצינו באבה"ע סי' י"ז סעי' ה', ובדכ"ת סי' א' ס"ק מ"ט בשם זקיננו בעל שם שלמה בע"א כעין זה, והכא עוד גרע דבניקל לאדם להסתיר חכונתו מבנ"א לזמן, וגם דדין זה לאו כו"ע ידעי כיון דאינו מפורש להדיא בש"ס וראשונים (שו"ת פאר ישע יור"ד סי' ט').

נתינת קבלה, לפנים

מב) נתינת קבלה לפנים כלומר לא כדי לאפשר המקבל לעסוק במלאכת השחיטה רק שנצרך לה להמקבל מאיזה סיבה כגון שיוקל לו ע"י לקבל איזה רשיון מהמלכות והמדינה ע"י שמראה להם שעוסק במלאכת הקודש, אין זה צריך לפנים כי מעותד להביא מכשולות עצומים, ומביני מדע קראו ע"ז הכתוב "כי רבים חללים הפילה" ומאזני שמעתי מנאמן אמיתי שראה אצל פראפעסער במשרד שלו על הכותל לוח תלוי ועומד בטבלא מצוירת ומפוארת כתב קבלה להורות, על תמיהת המבקר ענה לו הפראפעסאר שקיבל את זה לא בעבור הצטיינותו בידיעת או"ה, רק מחמת סיבה צדדית שהוצרך לזה מטעם עקולי ופשוורי שהי' לו עם המלכות, ע"כ העובדה, המעשה רב הלזה די והותר להראות תוצאת הכשלונות בהעברה על דחז"ל שאמרו חזקה לחבר וכו', וגם הזהירו "חכמים הזהרו בדכריהם שמא מתוכם ילמדו לשקר" ע"כ (בשר זבח כלל ה' או' ד').

וכן להזהר בכל הנ"ל להקל למי שנתחשב רחמנות, או שיש לו זכות אבות, או שאר אמתלא כיוצא (שם), אמר המו"ל: כבר הארכתי בקונטרס זה במקו"א בענין הרחמנות שאסור להיות מושפע ממנו ולצאת מהמשורה במקום פחת וגרעון להתורה ומצותי וע"י יצאה ב"ק לשאול המלך אל תצדק הרבה, יותר מבוראך, וכל הני דברים כ"ש מלעיל או' ל"ד.

מג) צריכין לבדוק אם אין ידיו רותחות, וכפרטי דיניו הארכתי בפ"ה או' ס"ב.

מעשה רב, בענין נתינת קבלה והודאה

מד) דעתי כי כפה הקהלה ועוד בכמה מקומות מדקדקים הרבה בענין נתינת הקבלה ואין נותנים קבלה כ"א למי שבקי ויודע היטב כל הדינים, והוא ראוי לאותו איצטלא, ואדוני אבי מו"ר שליט"א (הוא בעל שם שלמה זצ"ל) תיקן פה"ק שלא יקבלו השו"ב דפה (מונקאטש) ללמוד שום איש הבא עליהם ללמדו שו"ב בלתי רשותו שידע הוא את האיש אם הוא בן תורה ויר"ש ודרכיו ישרים, וגם אח"כ כשגמרו את לימודו לא יתנו לו כתב הודאה בלתי רשותו למען ינסה הוא אותו אם הוא בקי היטב בשמ"ח, ורגילים הדינים על לשונו, וגם יבדוק הסכין אם הוא חד וחלק על צד היותר טוב אז ירשה להם ליתן הודאה.

וגם תיקן שהכד"צ דפה"ק לא יתנו קבלה לשום איש שלמד שחיטות ובדיקות אצל שוחטים במקומות אחרים בלתי רשותו שידע הוא מהות האיש הן בלימוד, והן ביראת ד', והן בדרכיו אם ישרים או ירשה להכד"צ ליתן לו קבלה, עכ"ל (דכ"ת סי' א' ס"ק פ"ח).

מ"ד*) גם אחר נתינת הקבלה ראוי לחכמי העיר לחקור תמיד אחר השוכני"ם ומעשיהם (עמ"ש באורך פ"ו או' י"ד).

פירצה השוררת בכמה קבלות

מה) שכיח בעוה"ר שהרב הנותן קבלה סומך עצמו עפ"י רוב על כתב הוראה שנתן השו"ב ואינו מרבה לחקור עליו הרבה ולנסותו, ובאמת שהשו"ב מלמדים בשכר וע"כ בעוה"ב ממהרים לגמור ולשלוח ממנו תלמידו כדי שישלם לו שכרו, וע"כ אף בנטל קבלה אי"ל חוקה, (דברי יוסף יור"ד סי' ז' או' ט"ו, וכ' בדכ"ת דאין לומר כן בכ"מ דרך כלל וכו', עי' או' מ"ד העתקתי בדבריו דשם).

ב) כמו שהדין בה' שחיטה ובמי שבא לשחוט, כך הוא הדין בה' בדיקות הריאה ובמי שבא לבדוק, ודינם ומנהגם שוה בכל זה (רמ"א סי' א' סעי' א').

גא) המנהג ליטול קבלה גם לבדיקת הריאה (ש"ע הגר"ו יור"ד סי' א' ס"ק ט"ו, ושו"ת ראש משביר יור"ד סי' א').

גב) בלעדי קבלה לא ירום איש את ידו להיות בודק (בית אפרים בפרת"ב סי' ל"ט סעי' ח"י).

גג) משמעות התכ"ש הוא דגם לגבי בדיקת הריאה לכד ח"י תקנת חז"ל בכח חרם שלא לבדוק רק מי שנטל קבלה על בדיקת הריאה, והחכם הבודקו יבחן עליו בדרכי חידות וחידודי סברות שבה' בדיקת הריאה, ואין להקל בזה (דע"ק סי' ל"ט סק"ב, וע"ע מ"ש לעיל או' כ"ה).

גד) מי שאינו מוסמך לבדיקה ובודק בר נדוי הוא (שו"ת אהל יוסף סי' י"ב).

גה) אינו מוסמך ובודק הכלים כשרים (שם) ויש אוסרים גם הכלים (שו"ת רוח חיים סי' א' או' ג', וע"ע שו"ת ברית אברהם יור"ד סי' ט"ו).

מהות הבודק באומנות

נו) הבודק צריך שיהי' מומחה בענין הבדיקה, ולא מיבעי שצריך להיות בקי בכל דיני בדיקות הריאה, אלא גם צריך להיות בקי ביד ובהרגשה, ויודע כל צורת הריאה ומקומה, ודרך הנחתה בתוך הבע"ח (שר"ת הריב"ש סי' תצ"ח, שמ"ח סי' ל"ט סעי' ב').

נז) השו"ב יהי' בקי ומבין בעניני מראות הריאה וקמטים, דאף שכחובים על ספר מ"מ צריך ללמוד מרבו לידע על בריו (כל"י סי' ל"ט סק"ד).

יר"ש של הבודק

נח) על החכם המורה מוטל לשום לב על הבודק הריאה אם הוא יר"ש ומדקדק במעשיו, ושם אורחותיו כהוגן, דכמו שצריך הרבה יר"ש אל בדיקת הסכין כמו"כ צריך מאד יר"ש לבדיקת הריאה.

ואם החכם המורה אינו יודע טובו של איש זה אם דרכיו מתוקנים אע"פ שבדק אותו ומצאו שבקי בבדיקות ומומחה אין ליתן לו קבלה כי ראשית חכמה יראת ד'.

ואצ"ל אם נשמע עליו שמץ דבר מה שיש להרחיקו מעבודה זו.

וכל הנהגות ישרות שכ' השמ"ח כאן בענין השחיטה כמו"כ יש לנהוג גם במי שבא להיות בודק אעפ"י שאינו רוצה להיות שוחט ודינם ומנהגם שוים בזה (פרי תבואה סי' ל"ט סעי' קע"ב).

ס) הדינים אם ניסו שוחט שכבר עוסק במלאכתו ולא ידע להשיב עי' ברמ"א יור"ד סוף סעי' א' ובנו"כ.

סא) מה דקי"ל ביור"ד סי' א' סעי' ב' דא"צ השוחט לידע כל חילוקי הדינים ודי אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ב"י שפיר יודע, עמ"ש בשמ"ח סעי' ט' ותב"ש או' א' דעכשיו שסדר השחיטות לפניו אם אומר שמסתפק שאין לימודו עולה יפה.

וע"ע כמה חילוקים בש"ע הגר"ז קו"א או' ח', ודע"ק סק"י, ודכ"ת ס"ק צ"ו, צ"ז, צ"ח, צ"ט, ק', ק"א, ק"ב, ק"ג.

ידי השו"ב כבדים

סב) מי שידיו כבדים לא ישחוט מפני שעושה דרסה (יור"ד סי' א' לחה"פ ס"ק ל"ה, דע"ק סי' כ"ד סק"א).

שיעור חשוד

סג) עי' ס"ה או' פ"ב נתבאר עד היכן חוששין לחשדא, ונ"מ לבלי ליתן קבלה למי שנכנס תחת אותו הסוג.

מדות השו"ב

סד) צריכין לדקדק במדותיו של האיש הבא לגשת אל הקודש ולעשוק באומנות השחיטה אשר על ידה אפשר להציל אלפי ישראל לא ממכשול ממכ"א כלד אלא גם משאר איסורים מחלוקת, לשה"ר, ריפוי כח התורה והמורים ועוד (מכואר הכל על נכון במדור "שוחט הנחשד וגדר יר"ש" או' פ"ד).

פרק ו'

גודל עונש המתרשל, ושכר הזהיר במאכלות אסורות
וגם בספיקות

(א) עתיד הקב"ה לעשות סעודה גדולה לעבדיו הצדיקים לעתיד לבא, וכל מי שלא אכל נבילות בעוה"ז זוכה לראותו בעוה"ב (מדרש רבה ויקרא פר' י"ג ס"ג).

(ב) ע"י שרץ משהו יוכל לבא לידי שאל תחתיות רח"ל (ערוגת הבשם שמיני, עה"כ כי אני ד').

(ג) האוכל איסור במזיד נעשה נפשו שקץ, ובשוגג והיסח הדעת תטמטם נפשו ונטמאת וצריך האדם ליזהר בתוספת זהירות וזריזות בכל דבר שיכנס בגדר ספק שיקרץ זה (אור החיים שמיני עה"כ ולא תטמאו בהם).

(ד) מדבריכם נראה שאתם כופרים בדחז"ל א"כ לא נזהרתם מאכילת איסור ודברים טמאים והשכל ודעת שלכם נעשים מהדמים של טריפות ואיסורים והשכל ודעת שלכם נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה (וכן מובא בס' צפנת פענח לבעל התולדות פ' יתרו, וכדגל מח"א פ' עקב בשם בעש"ט הק' דכן צוה הרמב"ם להשיב למדינה אחרת ששאלו מהרמב"ם שיוכיח להם מאין לן דתחיית המתים אמת כדרשת חז"ל, השם יוכיחו וידרשו להיפוך, ע"ש באורך וינעם לך).

(ה) ע"כ נקראין המאכלות אסורות בשם טומאה וטהרה כי טעם איסורם מצב רוח הטומאה, רוח רעה, רוח זנונים המנשבין לאוכליהן, והשומר עצמו ירחק מהם כמו שיוהר מדברים הממיתים (עקידה שער ס').

(ו) המאכלות אסורות מכניסין טומאה ממש בלבו ונפשו של אדם עד שקדושתו של מקום ב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו וכו' כי מסתלקת ממנו הדעת האמיתית ורוח השכל שהקב"ה נתן לחסידים, והנה הוא נשאר בהמיי וחומר משוקע בגסות העוה"ז.

והמאכלות אסורות יתירים בזה על כל האיסורים כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשה בשר מבשרו.

והנה כל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנחערב בו איזה דבר ארסי וכו' איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי א"כ מי איפוא יהי המקיל במקום חששא של איסור אם בר שכל הוא (מסלת ישרים פי"א).

(ז) מי שאוכל מאכלות אסורות נסתלק מיני' צלם האנושי ומקבל פני חיה (זוה"ק משפטים דף קכ"ה:).

(ח) האוכל מאכ"א מתדבק לסט"א, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו כאילו אי"ל חלק באלקי ישראל ח"ו, וצריך להשמר ולברוח אפי' מן הספק שלא יכשל בודאי ח"ו (זוה"ק שמיני דף מ"א:).

(ט) האוכל מאכ"א כאילו עובד לע"ז ויוצא מסטרא דקדושה ומסטרא דחיים, ועייל ברשות הסט"א, וטמא בהאי עלמא ובעלמא דאתי (שם דף מ"ב:).

(י) המאכלים הטמאים שורה עליהם רוח חיצוני וטמא ולכן האוכל אותם מטמא נפשו, ומראה על עצמו שאי"ל חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק בעצם האדם והנפש מתלבשת שם, נמצא שמטמא גופו ומטמא נפש המתלבשת בו.

ולכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו שלא יהי בו צד איסור כלל, (ר"ח שעה"ק פט"ו).

(יא) כל העונשים שאדם מקבל אחר מותו כגיהנם רח"ל הוא בשביל פיהו שטימא בחייו במאכ"א נבילות וטריפות, ולא חשתלם עונשה לעולם (זוה"ק סו"פ שמיני).

(יב) השומר פיו ממאכל"א ולשונו מלשה"ר שומר מצרעת נפשו, וא"ת כמה בני"א נכשלים בזה ואינם נענשים בצרעת, תשובה לדבר כי הצרעת קבוע בנפש ובעלות הנפש למעלה בכל לילה כל הקדושים בדילים ממנה ומכריזים עליה שהיא טמאה (ר"ח שעה"ק פי"ג).

(יג) האוכל ממאכ"א לא לבד שלא יעלה הניצוצים גם יטמא נפשו ויוריד נפשו לקליפות (הגה"ק מפלאצק במלא העמר סו"פ שמיני).

(יד) לפיכך אמרו חז"ל בשבת י"ב: חולין ה': ועוד דאין הקב"ה מכיא לצדיקים במאכלות אסורות דוקא (כמבואר שם בחוס') אחר שביארו הספה"ק דגם מאכל"א בלי כוונה ואונס ברור פוגם להנפש

מאד מאד ומוריד נפש הקדושה להקליפות רח"ל. שומר נפשות חסידין יפרוס צל שמירתו עליהם לבלתי תת המשחית לבא בפתחיהם יותר משאר איסורים ועבירות שאין הפגם גדול כמותה (תורת ישראל ס"ו פ' שמיני).

(טו) הקליפות נחלקות לבי' מדריגות, המדריגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ומהן נשפעות חיות כל מאכלות אסורות מהצומח כגון ערלה וכלאי הכרם, והם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם, ואין עולין משם עד כי יבא יומם ויבולע המות לנצח (בעל התניא זצ"ל בליקוטי אמרים פ"ו ז').

(טז) עוד זאת כמאכלות אסורות שלכן נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור, בלא הודעה לש"ש לעבוד ד' בכח ההוא, וגם פעל ועשה כן, וקרא והתפלל בכח ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בחיבות התורה ותפלה מפני איסורה בידי הסט"א בג' קליפות הטמאות, ואפי' הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, וכו' עכ"ל (שם פרק ח', וע"ע בע"ז בבאמ"ח פ' שמיני, וצמ"ח דוד שם, וכני יששכר אדר מאמר ב' דרוש ז').

(יז) האוכל מדברים האסורים הוא אסור בהטומאה ואינו יכול לעלות אל הקדושה וא"א שיפרד ממנו זוהמת הטומאה כ"א ע"י חיבוט הקבר או תענית ותשובה (תפלה למשה קאפי" ס"ח לבעל יש"מ זצ"ל).

(יח) דע מי שלא הי' מודקדק במאכלים בעוה"ז ולא הי' נזהר להבחין בין איסור להיתר ואפילו אינו איסור מפורש בתורה אלא מאחז"ל, עונשי שלאחר מותו בא הממונה על חיבוט הקבר ומכה על בטנו בשרביטו של ברזל ואש עד שכריסו נבקעת ויוצא פרשנדא ואז מהפכין אותו על פניו ומכים אותו ואומרים לו בלע מה שהוצאת, עכ"ל (אור צדיקים פרק י"ט).

(יט) המאכלות אסורות ובהמות הטמאות מטמאים את הלב ומחשיכים נפשות הזכות ומבלבלים השכל (צרור המור עה"ת פ' שמיני).

(כ) האכילה ושתי' אם הם מאכלים כשרים ואוכלם בכוונה, כשאדם אוכל אותם בקדושה נתחזק כחו מחמת המאכלים ויש לו כח לדבר דיבורים של תורה ותפלה בלי מחשבה זרה, ואם הם מאכלים אסורים ח"ו נתחזק כחו של היצה"ר וא"א לו להתפלל כראוי בלי מחשבה זרה (אור הגנוז פ' תולדות).

(כא) אפי' בשוגג משקץ הנפש וצדיקים שמשמרין עצמן בכל כחם, משמרין אותם מן השמים כמה שאין בידם שלא יכשלו בדבר איסור וצריך להתפלל ע"ז (דברי אברהם ס"פ שמיני).

(כב) הקב"ה מתקנא בזנות יותר מכל שאר העבירות וכו' חרץ מענין האכילה שהוא עבירה כוללת ג"כ המטמא את הנפש מפני שנעשית הטומאה חלק אבר מגופו (ראשית חכמה שעה"ק פט"ז).

(כג) הנזהר מן האיסור הקב"ה משגיח עליו שלא יתגאל גם בשלא מתכוין, ומי שמטמא עצמו במתכוין יקרא לפניו מאכלות אף שלא במתכוין כדי שיטמא ביותר (מלא העומר ס"פ שמיני).

(כד) לעתיד הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו (מדרש קהלת פ"א סי' כ"ח).

(כה) רוב אפיקורסות רח"ל מתנוצץ באדם ע"י אכילת נבילות וטריפות (תורת משה להחת"ס זצ"ל פ' קדושים).

(כו) עבור התגברותו על יצרו בעת שרואה האיסור ורעב ומתאוה לו כובש את יצרו מחמת רצון בוית"ש נקראו "גבור" כמו דאי' באבות, איזהו גבור הכובש את יצרו, ועתיד להיות אור הקב"ה עטרה בראשו לע"ל, וחז"ל חשבו חמשה הזוכים לזה ומתגבר על יצרו הוא אחד מהן כמו שאחז"ל עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

(כז) אפילו אם יודמן בין חברים רעים שמורגלין באיסור זה, והם מחרפין ומגדפין אותו ומחזיקים אותו לשוטה ופתי עבור פרישותו אל ישים לבו לזה, וידע כי עבור שסבל בזיונות בשביל מצותיו של הקב"ה יגדל שכרו יותר בעולם הגמול (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

(כח) האיש שהורגל נפשו במאכ"א כמה מאות לאוין דאורייתא עבר רח"ל ומכל עבירה נברא משחית אחד שממתין עד שימוט רגלו ואח"כ יקבל העונש על ידו, וכמה מאות מלאכי חבלה לכושין שחורין ומתעטפין שחורין ילפפו אותו לגיהנם.

ומי יוכל לשער כמה גדול היסורין וצרות שיסבול אפי' על לאו אחד ועאכו"כ על כמה מאות לאוין וחייבי כריתות שעבר בימי חייו ע"י מאכ"א ואז ינחם באחריתו ויתמה על נפשו איה הי' שכלו, איך שנאתי המוסר שהיו מיסרין אותי בני עמי (נדחי ישראל להחת"ח ז"ל פכ"ח).

(כט) האיש אשר מילא גופו בחייו מנבילות וטריפות וימות לבסוף אפי' נאמר שיזכה לתחי' אחר קבלת תגמולו בגיהנם, הלא עכ"פ יצטרך עוד אפעראצי"ע (ניתוח) נוראה לנקות ולברר חלק הרע הטמון בכל אבר ואבר שבגוה, ובכל קרום דק שבו, שתשאר רק חלק הנעשה מכשרות.

וכמה יסורין מזה עד שיתעכל כל חלקי הרע עטמון בכל חלקי הגוף מכף רגלו ועד ראשו וינהום באחריתו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל פכ"ח).

(ל) כ' בראשית חכמה וז"ל: לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו שלא יהי' בו צד איסור כלל שהרי יחזקאל הנביא משבח א"ע שלא אכל מבהמה טהורה בה חכם אפי' היא מותרת כיון שנפל בה ספק איסור, וכ' החובת הלכות שחסידיה הראשונים היו פורשים משבעים שערי היתר מיראתם שלא יפגעו בשער אחד של איסור, עכ"ל (של"ה שער האותיות או' ק').

(לא) דבר זה ידוע שאין עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעוה"ר עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות ונאבדו מתוך הקהל הקדוש (שו"ת ד"ח יור"ד סי' ז').

(לב) חולי מעים בא ע"י שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם (אזהרות מהרצ"א מדינוכ זצ"ל).

(לג) תדעו שעבירה זאת של נבילות וטריפות חמור מאד באיכותו משאר עבירות, שעל שאר עבירות אמרו חז"ל בנים משחיתים אע"פ שמתחיתים נקראים בשם בנים משא"כ באיסור נבילה וטריפה שעה"כ "ואנשי קדש תהיון לי", פירש"י אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבילות וטריפות אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי.

מעתה אם אינכם נזהרים ח"ו מאיסור נו"ט איך אתם אומרים ככל שני וחמישי "כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו" ואיך אתם אומרים בימים הקדושים "אנו בניך ואתה אבינו".

איך מורא לא יעלה על ראשכם שיאמר ד' איני מכיר אתכם ואינכם שלי עבור שנפשכם מגואל מאכילת טריפות, מכ"ש וק"ו בעת ובעונה כזאת אשר אחינו בני" הרבה מהם נתונים למשיזה וכוזזים ד' ירחם עליהם, על מי לנו להשען רק על אבינו שבשמים, וגדול הרועה השומרן (שו"ת בית הלל סי' ט' מ"ח).

לד) אמרו חז"ל עונש אסכרה לחינוקות רח"ל בא עבור שאוכלים דברים טמאים, מעתה חוסו וחמלו על בניכם ובנותיכם הקטנים שלא תשכלו אותם (שו"ת בית הלל סי' ט', מ"ח, ובשו"ת קרן לדוד סי' א' באורך).

לה) מבואר בווה"ק שמות דף קכ"ח דגם של מאכ"א נמשך גם על הבנים רח"ל (ויגד יעקב עה"ת פ' ויקרא להגה"צ מפאפא זצ"ל).

לו) הנה הצדיק צריך להיות תמיד עיניו לנוכח יביטו להיות מופרש ומוכרל מדרכי הרשעים בכל תנועה ותנוה וכו' ואם יפול איזה שאלה כבהמה או בכשרה בעת מליחה ובישול אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה היא לדעת היחיד פיגול הוא כפיו לא ירצה לאכלו (באר מים חיים, בראשית).

לז) דרך הצדיק בכל מאכל שיש בו ספק בכל מיני ספיקות אולי אינו בחזקת כשר כל כך בספיקא דאורייתא או דרבנן פיגול היא לא ירצה לאכלו (באר מים חיים, בראשית).

לח) הצדיק תמים פוסל כמה מיני מאכלים עד אין מספר עד שיכרוך אחד ממאה (באר מים חיים, בראשית).

לט) במאכלים הנמצאים בהם ממיני רמשים הנקראים מילבי"ן כמה פרישות על פרישות, וחומרות על חומרות יחמיר לעצמו, וכל עוד אשר נשמתו בו לא יתיר לעצמו לאכול הספיקות מרוב מוראו ופחדו מאלקים (באר מים חיים, בראשית).

מ) מי שאינו נזהר ממאכ"א עי"ז השכל שלו נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה ובא לידי כפירה רח"ל, היינו לכפור בדברי רבותינו ז"ל ואינו שומע ומקבל מוסר מחכמי הדור ופרענויות קרובה לבא אליו (צפנת פענח, יתרו).

מא) חייב אדם לשמור אע לבל יכשל בשום איסור כמו תולעים קטנים מאד שקורין מילבע"ן, כמעט שהוא דבר שא"א בחוק האנושי רק צריך לבקש שמירה מהשי"ת, כי אם ד' לא ישמור עיר שוא שקד שומר.

ושמא תאמר הואיל וכך לא אשמור א"ע כלל ואניח כל השמירה על השי"ת לז"א ד' צלך" כנודע הפי' דכמו הצל מה שהאדם עושה הצל עושה ככה כביכול השי"ת במדה שהאדם מודד מודדין לו, מובן מזה דאם שומר עצמו מכל חטא מה שאפשר לו הקב"ה שומרו ג"כ

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

במה שא"א לו לאדם לשמור א"ע, משא"כ כשאינו שומר עצמו, הקב"ה ג"כ אינו משמרו (תפלה למשה תהלים קכ"א).

מב) השומר עצמו ממאכלים שאינם רק חומרא זוכה להשגת התורה (מאור ושמש, שמיני).

מג) שמעתי מהרה"ק האלקי אבדק"ק נעשכ"ז זצ"ל כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרין לקלוקלן לפי שאינן נזהרין במאכ"א, ואינם נזהרין לאכול בקדושה (מאור ושמש, תבא).

מד) בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונותיו, והרמ"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונו.

ולכן ראוי בתפלת שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ד' שיטריף לו לחם חמוץ ואלא באיסור כי אם יש נדנדוד איסור במזון מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה, ולכן יתפלל מאד בכוונה שיהי' המזון מסטרא דרכיא טהרה, ולא ח"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור ח"ו במאכל אז רוח הקודש שבתוך המאכל מסתלק, ורוח מסאבא דאית ב"י מתדבק בנפש וסורו רע בעוה"ר.

ועי"כ לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי אינו נזהר בקדושת אכילה ומידבק בנפשו סטרא מסאבא, ומתדבקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע רח"ל.

וכ"כ האריז"ל על יחנן כה"ג שנעשה צדוקי לסוף פ' שנים, וכן קרה לפעמים באיש אשר הלך למישרים ובזקנותו יוצא לתרבות רעה רח"ל, והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהי' במאכל ההוא.

ולכן תסמר שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ד' בהגישו לאכול לחם לבל ילכד ב"ו כמצודה רעה ח"ו אשר יאבד עולמו כזה וכבא וכו', ומה יעשה איש וינצל מזה הוא בהתפללו לד' על מזונו שיהי' מסטרא דרכיא, עכ"ל (יערות דבש ח"א דרוש א').

מה) מה שאסרו הפת וכישולם משום חתנות הכוונה שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל ועושה בזהרעה גדולה לשונאי ישראל, וגורם שתתפשט למעלה איסורי חיצונים שהיא לילית ויונקת מקדושת ישראל ח"ו (ס' יין המשומר).

מו) מה שאסרה תורה דברים הטמאים שמולדין טבע אכזריות בגוף האדם וישראל עם קדוש צריכין להיות להם מדת החסד (רמב"ן פ' שמיני בסופו).

מז) לע"ל עתיד ד' לדבר עם כל איש ישראל שנאמר ונבאו בניכם ובנותיכם, נמצא שה' ידבר עמהם ואיך אפשר שהפה שאכל דבר טמא ידבר עם השכינה (קדושת לוי, שמיני).

מח) איסור המאכלים שאסרה התורה לא מפני שמזיקין לבריאות האדם, כי האומות אוכלים מכל הדברים ששקץ לנו והם בריאים וחזקים ואין עיף ולא כושל בהם, לא באה התורה האלקית לרפואת את גופות אדם ולבקש בריאות הנפש.

איסור המאכלים הם לפי שמתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה המשכלת ומולידות במזג האנושי אטימות וקלקול התאוות בעשותך באדם רוע מזג אשר ממנו תתהוו רוח טומאה המטמא הדיעות והמעשים ומגרש רוח טהרה וקדושה, כי צריך לשלמות הנפש ובהירותו וזכותה שיתישר מזג הגוף ויהיו מזונותיו מולידים דם זך ומזוקק לא גס ועב ובלתי מיושב כמו שיחילד מאכלים האסורים (אברכנאל סו"פ שמיני).

מט) יזהר האדם מאד שלא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו וכיחוד על האם העוסקת בתכשילין שמתוך האימה שמטיל בעל הבית אם יארע לפעמים איזה איסור כבישולה דהיינו בבשר וחלב מסתרת הדבר ואינה מגדת כלל לאנשי הבית כי יראה מבעה"ב, וגודל פגם של איסור בשר וחלב מבואר בזוה"ק משפטים דף קכ"ה, לכן יזהר האדם מאד בזה.

ואדרבה ראוי להזהיר בתמידות לאנשי ביתו וכיחוד לזו שעוסקת כבישול תכשילין אם יארע לפעמים איזה שאלה כאיסור בשר וחלב או כשאר טריפות שבל תכחיד ותסתיר הדבר, וכזה תמצא חן בעיניו, כן ראוי לכל משכיל לדבר על לב אנשי ביתו בתמידות ודי בזה (יסוד שורש העבודה, שער ז' פ"ד).

נ) צריך האדם להזהר מאד ולעמוד מרחוק בתכלית הריחוק אפילו מחשש שלהם וכיחוד בשרץ השורץ המצויים במאכלים והם הנקראים מילבי"ן בלע"ז שעוברין עלי' חמש לאוי"ן, ובודאי חיוב גדול על האדם לחקור היטב ע"ז בכל ימות השנה וכיחוד בימות החמה שמצוי ביותר.

ועיני ראו גם באמצע החורף כמה כלים מלאים מהם, גם כלחם שהי' מונח במרתף באמצע החורף מצאתי ג"כ בהם הנמלים הנ"ל, ובודאי עתיד ליתן את הדין מי שאינו נזהר בזה היטב לחקור ולבדוק עד

מקום שידו מגעת וביחוד בימות הקיץ בכל המאכלים ובכל המשקים שאוכל ושותה ובכל הכלים שנעשו בהם המאכל והמשקה, גם כלי קמח ודאי יש בהם מילבי"ן (יסושה שער ז' פ"ד).

(נא) גם בשרץ הזכובים כודאי במאכל או משקה שאינן מכוסין היטב נופלים בהם הזכובים, וביחוד תבשיל ע"ב, וכודאי לית ליה ברירה לברר מהן הזכובין בשעת אכילה ולהשליכן חוצה כי א"א לעמוד עליהם וביחוד בסעודת לילה שאינן ניכרין בלילה כ"כ (יסושה שער ז' פ"ד).

(נב) יזהר מאד גם בתולעים המצוין בצללים ובכל הירקות וביחוד בכרוב שקורין הייפטלע"ך קרוי"ט מצוים שם תולעים קטנים בין עלה לעלה דמיון פרעושים, והן אמת יהגה חכי שרוב העולם נזהרין בזה ובודקין עד מקום שידם מגעת כל עלה בכד, ובעל נפש ירחיק מאכילתם (יסושה שער ז' פ"ד).

(נג) כללו של דבר שחיוב גדול על כל איש מאישי ישראל עם קדוש לחפש ולברוק אחריו ולחקור בכל החקירות במאכלים ומשקים וכלים שמונחים בהם אם לא נמצא בהם תולעים, זכובים, ומילבי"ן כדי שיוכל להנצל מאיסור אכילתם רח"ל שאיסור שלהם חמור מאיסור חזיר רח"ל שעל אכילת חזיר לאו אחד, ועליהם מוזהר בכמה לאוין (יסושה שער ז' פ"ד).

(נד) אל יהי לב האדם בטוח עליו אחר חקירות ובדיקות היטב שינצל כודאי מהרשעים המצויים וביחוד בקיץ, אך חיוב על האדם לעשות המוטל עליו וכפי כחו ואז עכ"פ יהי שוגג ודי יצילו שלא יאונה לו און, אך מי שאינו חושש ע"ז כלל ואוכל ושותה בלי בדיקה וחקירה גדולה מתחלתו, תחלתו מוכיח על סופו, ואף על הספק נקרא מזיד, ועונשו גדול רח"ל (יסושה שער ז' פ"ד).

(נה) ראוי לאדם ליפול מלא קומתו ארצה וליתן כעפר פיהו ופלאי מים תרד עיניו יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח אם קולע השערה לשער בעצמו שלא הי' נזהר היטב בעודו בחיים חיותו ממאכלות האסורות אשר אומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם לפי הזוה"ק הנ"ל שעל כל עבירות שבחורה אף על אותם שחייב בהם מיתת ב"ד, מ"מ לאחר שסבל עונשו בגיהנם ובשאר עונשים כפי שנגזר עליו בעולם העליון עכ"פ י"ל חלק לעוה"ב ויש לו חלק בקוב"ה ית"ש, אבל זה שטימא עצמו וגופו ממאכלות האסורות מבואר במאמר זוה"ק הנ"ל

שאינן לו חלק כלל באלקי ישראל ולא בעוה"ב ונידון לדרי דרין (סוש"ה שער ז' פ"ד).

גו) שמעתי על כמה אנשי מעשה שקודם אכילתם מניקים השלחן שיאכלו עליו היטב מספק מילבי"ן ונוהרין שלא יהי' מונח שום ספר על השלחן בעת האכילה, כי בספרים מצויין ג"כ מילבי"ן וחוששין שלא ירחשו מהספרים על המפה ועל הלחם (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

גז) אין די לו לאדם להפקיע א"ע בלבד כזהירות ההשגחי על עצמו, אלא על הכלל כולו יצא להזהיר את אחרים ג"כ, ואשרי למי שמשתדל להיות איש בזה ליתן פנאי שלו לחקור ולדרוש בתמידות על אודות הדבר הזה לזכות בזה את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

גח) שאלה שיש בה חילוקי דיעות בפוסקים ובשעת הדחק והפס"מ דין הוא ליכשר, אם בעל נפש אתה תזהר מלאכלו, אבל את זה תאכל בשר שהורה בה זקן ואין בה כלל מחלוקת הפוסקים והדין מפורש בשו"ע אין זה נקרא שאלה אף ששאל עליו (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

נט) מאזהרת האריז"ל שלא יאכל אדם אפי' ספק פת גוים ויאכל בכוונה דברים המותרים שנתברר לו בלתי שום ספק שאין במאכל זה שום איסור כלל וכלל (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

ס) אכילת חול רובה הולכת להחיצוניים ומועטה הוא ניצוצות קדושה הנכנס במאכל עם איזה נשמת חוטא המתגלגל בו כדי שיתוקן ע"י האדם האוכל מאכל ההוא, ודוקא אם לא יהי' המאכל דבר איסור ח"ו שאז אין הקדושה שבו ראוי לתיקון, ולפיכך האוכלה ניזוק כנפשו כי הקליפה הגוברת בה מסיתה לחטוא, עכ"ד האריז"ל (יסוש"ה שער ז' פ"ד).

סא) יין שנגע בו גוי אע"ג שידוע שלא נסך אותה לע"ז מיד שנגע בו נטמא ואסתאב, והנפש הנוגעת בו בשתייתו טמא מיד בעולם העליון ולית לי' חולקא בההוא עלמא, וכעוה"ר רבים בני תמותה אינם שמים על לב להיות זהירין בזה, ולא יזהו קצת חולה אף שיש יין כשר בעיר שותים סתם יינם בשביל שהוא יותר חזק וחסון ולא חסים על נפשם היקרה לאבדו כשביל זה חלקם בעוה"ב, ונשאר נעור וריק מעוה"ב מכל וכל רח"ל (יסוש"ה שער ז' פ"ד בשם זוה"ק שמיני דף מ').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

(סב) סתם יינם פשתה המספחת בכמה מקומות דיש מהמון רבים שתו כפרהסיא, וגדולי הדורות הפליאו להזהיר ע"ז וכמה גאונים החרימו ע"ז, מרן ובי"ד, בי"ד הגדול שבסלונקי וטורקי"י, והגאון מוהר"ר ליווא, נשאו קולם לבזויי ולאטויי ובגזירת חרם וכמו שנד' בס' יין המשומר ומלכד איסורו דחמיר השותהו נלכד בחרם גאוני עולם רח"ל (החיד"א בלב דוד פ' ט"ו).

(סג) פ"א שתה הרה"ק ר"ח וויטאל זצ"ל יין ממומר לדת ישמעאל שחזר בתשובה רק לא השלים תשובתו וראה האריז"ל על מצחו איסור יי"נ וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים כמספר יי"ן (יין המשומר).

(סד) כבר העידו שכל מי שפרוץ בשתיית יי"ן לסוף נכשל בבעיות בת אלהי נכר, וכבר אמרו על יינם משום בנותיהם (יער"ד סוף ח"ב).

(סה) השותה יין של עכו"ם נדון מפי ארי" וע"כ נח ששתה יין הכישו ארי כדאי' במדרש, ונדון בגיהנם של שלג (יער"ד סוף ח"ב).

(סו) יש ב' בחינות בהתנזרות מאכילות של איסור, אחד, האוכלו מטמא עצמו ונפרש מהקדושה וטמא טמא יקרא לכלב תשליכון אותו, שנית, שמכפר לו על הרבה עבירות כי רואה הקב"ה שמתרחק ממותרות וחימוד, ועושה רצון ד', וביחוד מכפר על אבי אבות החטא אכילת עץ הדעת.

והאחרון היינו דוקא בדבר שאין טעם טבעי ורפואי למניעת אכילתו, אבל המנוע א"ע מאכילות המולידין חולשה ומזג רע וכיוצא אין כ"כ שכר במניעת כילתן, דזה רוב בני אדם וגוים ושרים רבים נמנעים מלאכול ובכה"ג משיג בחינה הראשונה בלבד שנפשו לא מטומאה.

הרמב"ם במורה נבוכים נתן טעם לדברים האסורים כתורה שמוזיקין וקשים לגוף כחרכות ומולידין מזג ותכונה רעה, ובחזיר לא מצא דבר. וא"כ במניעה מחזיר שכרו בכפליים (יער"ד סוף ח"ב).

(סז) נאמר שבא לנו האיסור כתורה ככל מאכלות האסורות ואם יש מהן שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזקן אל תתמה עליהם כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהם חכם יותר ממך ומהם, וכמה נסכל ונכהל מי שחשב שאין לו בדברים נזק או תועלת אלא כמה שהשיג הוא.

וידוע הדבר מדרכי הרפואה שבשר כל הטריפות האסורות לנו מוליד הפסד אל גוף האוכלן מחמת שהטריפות מורה חולי בבהמה וכו' עכ"ל (חינוך מצוה ע"ג).

סח) ידוע כי בעת קבלת התורה נעשו כל ישראל ערביין זה לזה ואם נחסר לחבירו מצוה כאילו חסר גם לו, ויתכן שלעתיד לכא יתבעו לאחד על חלב וכשר חזיר ויענה הלא נזהרתי בכשרות כל ימי ולא אכלתי אפי' מחשש סירכה, ויענו לו הלא פלוני אכל והתביעה היא עליך ג"כ שערכת בעדו בעת קבלת התורה (מכתב מהחפץ חיים נרפס בכ"כ ח"ח).

טט) חייל יהודי נכנס לבית הספק אם אפשר לו לאכול כשרות ויוכרח לעבוד שבת, או לשבות בשבת ולא לאכול כשרות מה לבחור והשיב הח"ח זצ"ל הגם ששבת היא חמורה ועונו סקילה אבל מוכטח עכ"פ שכשיחזור לביתו ישמור השבתות בכל הזהירות כימי קדם, אבל אם יאכל נבילות וטריפות ישאר הפגם שנשמתו לעולמי עד (מחנה ישראל, להחפץ חיים זצ"ל).

ע) ישראל קדושים בודאי ישמעו יתבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה (שו"ת אבני נזר יר"ד סי' ע"ט).

עא) אם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד וידוע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון צריך להתרחק מלאכול כשר שם (נדחי ישראל להחפץ חיים זצ"ל).

עב) אם אדם נזהר ממאכלות אסורות שורה עליו צלם אלקים ודיוקן האדם ודחלין מיני' כל חיות ברא ועופא דשמיא ולא אשתני' זיוי' לעלמין, ואם ח"ו להיפוץ אז סר ממנו הקדושה ודיוקן האדם כי המטמא עצמו במאכלות אסורות טמא טמא יקרא, והוא גופא חתיכא דאיסורא (שלחן הטהור, פרישות ממאכלות אסורות, פ"א בשם זוה"ק וישב, דף קצ"א).

עג) בשביל זה חמור בעיני העולם האיסור של מאכלות אסורות יותר מכל האזהרות כמו חילול שבת וכדומה, והצדק אתם מפני שכשהאדם אוכל מאכל איסור אז ח"ו נתהפך גופו וכל דמו, ונמסר לסט"א, ונעשה גוף טמא, ועכור, ונסתם לבו וקשה תשובתו מאד רח"ל (שלחן הטהור שם).

עד) א"א לעורר על כל הפרטים מפני שאין הגייר מספיק כי המה דברים המתחדשים בכל יום, רק תדע אחי כי מי שמוסר נפשו ע"ז או הקב"ה שומרו בהשגחה פרטית להנצל ממאכ"א כי א"א בלתי סיעתא דשמיא כמבואר בד' האריו"ל (שלחן הטהור, שם).

עה) פת של מומרים ומחללי שבתות אפי' לא ראינוהו מחלל שבת רק נתפרסם בכך אסור לאכול מפתן כדין פת קראים (דכ"ת בשם שבילי דוד, שלחה"ט שם).

עו) בדכ"ת ה' בישול עכו"ם בשם שערי דיעה שהשומר נפשו יתרחק משפחות נכריות בפרט עכשיו שמצויין ישראליות כי כמה קלקולים באין מזה רח"ל, וכל יר"ש יזהר אם אפשר מלאכול במקום שיש שפחות נכריות, בפרט במצויות אצל הבישול כי יש חששות בלי שיעור בפרט בעניני תערובות (שלחה"ט שם).

עז) גם על שפחות ישראליות צריך מאד להשגיח עליהם כי המה קלי דעת עכשיו ביותר, ועושים איסורים, ותערובות בכ"ח, ואין מגלין, כי כל החשוד בדבר אין נאמן אפי' לשלוח עמו כמבואר ביור"ד קי"ח ס"ח, ואינו נאמן אפי' בשבועה כדאי' בס"י קי"ט, וצריך להשגיח עליהם ללמדם דרך הצניעות והכשרות והלואי שיועיל (שלחה"ט שם).

עח) כי בס' יין המשומר, וכן בשל"ה בשם ר"מ הכבלי, ובס' מדרש תלפיות כי אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשותתו, וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה, והנוהר בזה זוכה ליין המשומר, ובסה"ק יין המשומר הטעם עפ"י סוד מפני כשתפס העכו"ם בשכלו היין נפגם ונפסל מפני גודל קדושתו ומעלתו של היין (שלחה"ט שם).

עט) כוזה"ק שמיני שהאינו נוהר ביינות יסתאב איהו בהאי עלמא ולית ליה חולקא בעלמא דאתי, ולא יזכה ליין המשומר, וכ' המקובלים שנענשו להתגלגל בחמור (שלחה"ט שם).

פ) שמעתי בשם כוצינא קדישא הרה"ק מצאנו זצ"ל שאם אין ישראל רואה החליבה שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל (שלחה"ט שם).

פא) הגה"ק מצאנו זי"ע דיבר בקדשו כי ג' דברים קיבל מחמיו בעל ברוך טעם זצ"ל שקיבלם איש מפי איש עד משרע"ה ואחד מהם דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו שאסרו חז"ל אין טעם העיקרי משום עירוב דבר טמא, ולא רצו חז"ל לגלות טעם האמיתי (טהרת יו"ט ח"ז).

פב) כתבו בשם רבינו האר"י"ל באם אחד שומר נפשו ממאכלות אסורות או הקב"ה שומרו ג"כ בהשגחה עליונה ואינו מתקרב אצלו

שום מאכל אסור, ורק שיבקש תמיד רחמים ע"ז להנצל ממאכלות אסורות, ונכון לבקש ע"ז ככל תפלה בשמע קולינו (שלחן הטהור מאמר הפרישות פ"ב).

פג) תדע אחי אהובי כי כ"ז תלוי בידך כי בחנתי ונסיתי בדברים הרבה שמסרתי נפשי על חומרת המאכלים ועזר לי הקב"ה ממש למעלה מן הטבע כי כשאדם מוסר נפשו או הקב"ה שומרו בעצמו ומצילו מדברי אסור.

בין נא אחי ותראה נפלאות הכורא וגם לא תפחד מחולשת גופך ח"ו כי בזה שתבטח על הכורא ב"ה כמובא בסה"ק צוואת הריב"ש לענין המתענה שמכח בטחונו ב' נתחזק גופו וכחו.

גם לא יוקשו לו כל הדברים רק עד שירגיל עצמו לזה, כי היצר דרכו להטיל פחדים על האדם ובאמת אחר ההרגל בניקל לקיים, וגם מושגה מבעל רצון העליון (שלחה"ט שם).

פד) ודע אחי, אם נודמן לאדם איזה מאכל ויש בו חשש איסור או מצד חומרא והוא תאב לאכול, בפרט כשהוא חלש ורעב ועומד בנסיון ומשבר תאותו, אז בזה נתרומם ונתנשא בשמים מאד ומתכפרין לו הרכה עונות יותר מאשר התענה למאות תעניתים, והוא דמיון שאדם עומד בנסיון של תאוה הידועה רח"ל, ובפרט שלא יתגאה לבו, ואולי רק בשביל זה הנסיון בא לעולם ומוסיפין לו מן השמים קדושה על קדושה, ובפרט אם יש לו עוד כושה מלעגי הלצים וכדומה ורום מעלה זאת אינו ידוע רק לכורא אחד כפי ערך הנסיון שלו, ומה טוב חלקו ונעים גורלו (שלחה"ט מ' פרישות פ"ב, וקרוב לזה לעיל אר"ס'ו).

פה) צריך היר"ש להשגיח על נפשו בענין תולעים ומילביין שהם שכיחין מאד בפרט בימי הקיץ ויש הרבה יר"ש ואנשי מעשה שאינם אוכלין שום דבר הצריך בדיקה ואשרי חלקם בזה, והמה כמו כרוב (קרוי"ט) ואורז (ריי"ז) המלאין תולעין, וכמן גרי"ס (המכונה סיריא"ל) ופלומן יבשים, וצמוקין (ראזשינקע"ס) וכדומה, וכל הדברים ששכיח עליהם מילביין ותולעים, ותאנים, ותמרים, גם יתן המאכלים סמוך לספרים (שלחה"ט שם).

פו) מובא בס' חכ"א שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שיסתכל מה שאוכל ושוחה, וכ' שהרכה פעמים ניצול מכמה מכשולים עי"ז, וישגיח על נפשו ולא יהי' להוט אחר תאותו, וכן הארבעסיין כמהין (שוועמלע"ך) קהל קרוי"ט, קאפע"ד, מלאים מילביין, וגם

בכאריין שכיח בגרעינין שלהם תולעים, וכן בריביצלע"ך, וכיאגדע"ס, ומאלינע"ס, (קארשיין, ובערי"ס), מלאים מהם, ולא יהא שוטה לחטוף לתוך פיו כי אז בודאי יכשל בהרבה דברים אסורים רח"ל.

וכן בדגים כמו קארפע"ן יש תולעים על עורו, נספיריו, וקשקשיו, שאין ניכרין רק למומחה וקשה בהם הבדיקה, וראיתי גם אחר הבדיקה ע"י מומחה נשאר הרבה תולעים ולא נתודע רק אחר הבדיקה יפה, מערענע"ס יש בראשן תולעים, וגם כהעכ"ט נמצא כבטנם כמו תולעים דקים וארוכים, וגם ציגאנער פישלע"ך יש בהם חשש משום שרץ השורץ על הארץ (שלחה"ט שם).

פז) מובא כחכ"א בירק שקורין קרא"פ שמניחין באיגערקע"ס אין לך עלה ועלה שאי"ב כמה תולעים והוא בדוק ומנוסה, וכן גרינע"ע פעטערזיי"ל שמשמין בהרוטב הגם שמהבהבין אותו באש אין מועיל כלום, עי' חכ"א, ויר"ש אחד הראה איך אחר העברה באש בטוב הניח אותה כנגד החמה ורחשו הרבה מילבי"ן (כפי הני' כוונתו על הירוק שבראש הפעטרישק"ע והמדקדקין חותכין אותו החלק ומשכילין אותו ומשתמשין רק בהלקח הלבן מלמטה.

וכן עשב הנקרא קארפיאל הנראה כגבינה זה ג"כ מלא מילבי"ן ותולעים, והעולם אין נוהרין ויר"ש יזהר על נפשו.

וכן עדשים וגרינע ארבעסיין שכיח בהם הרבה תולעים, וגם קרוי"ט כן, ויר"ש ישמור נפשו מכל אלו הדברים הצריכין בדיקה.

ואם חתך איזה פרי וחתך עמו תולעת צריך קילוף מסביב, והסכין צריך נעיצה בקרקע, או לקנחו היטב (שלחה"ט שם).

פח) וכן נוהרין יראי השם שלא לאכול שום דבר הנצרך להכשר מרבנים מהדברים הנעשים בפאבריקע"ן כמו שומן הקוקו"ס ששמעתי הרבה כי יש חשש גדול בזה אפילו אחר כל הכשרות (שלחה"ט שם).

פט) אל תאמר אחי כי באם לא תוכל להזהר מכל אלו הדברים מסיבת חולשת גופך וכדומה מהסיבות ולכן תחדל מכל החומרות אל תאמר כן כי מי שאכל שום וריחו נודף הכי יחזור ויאכל שום שיהא ריחו נודף ביותר, ח"ו לומר כן, רק כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריחו גדול הרווחת בזה, ומקדשין אותך בזה הרבה למעלה ובעוה"ב כפירש"י סו"פ שמיני (שלחה"ט שם).

צ) דע שהאריז"ל הי' אוכל ביצים צלויים שלמים ולא הי' חושש

על הדם שנמצא בהם לפעמים, ואני אומר, לא כל הרוצה יטול את השם, כי מה שהוא לא הי' חושש לדם מפני דאילו הי' דם בתוך הביצה שהי' בידו בודאי שהי' יודע שלא הי' נעלם ממנו שום דבר גדול וקטן הנעשה בשמים ובארץ כ"ש שידע ממה שהי' בידו לכן לא הי' חושש לדם, אבל איניש דעלמא מי שהוא ובעל נפש יזהר בזה עכ"ל (סה"ק זאת חקת התורה, מובא בשלחה"ט שם).

צא) וכן צריך כל אדם להזהר ממאכלים שמזיקים לו לפי טבע בריאותו ומובא בחרדים שבאכל מאכל כזה עובר על ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואם נחלה ח"ו נענש בשביל ביטול תורה ותפלה, ולפעמים ח"ו תלוי בחיי נפשו לשונאיו, וכו' וכן אמרו חז"ל לא יאכל ולא ישתה מעומד מחמת סכנה, ולא יעמוד מיד אחר אכילה ושתייה, ולא ילך לישן אחר האכילה עד ב' שעות, ויהלך לפחות ד"א אחר האכילה (שלחה"ט שם).

צב) וכן לא יאכל שום דבר שיש סכנה ולא שום דבר המשבח תלמודו, וגורם בזה סתימת הלב כמו לב של בהמה ועוף המטמטמין הלב, וכן מכל ששואבין בו זוהמת המאכל (מבואר בסוף הוריות, שקשה לשכחה), וכן מחמירין מלאכול בקדירה שמבשלין בו (שלחה"ט שם).

צג) מובא בסי' שטוב ליוהר אפילו כתינו בן יומו שלא יאכל בלי נטילה שחרית (ש"ע הגר"ז סי' ד', וסי' יעב"ז, וכה"ח סי' צ'), וכן מאכל שאכל עכבר או חתול, ומים משיורי רחיצה (ש"ס סוף הוריות דקשה לשכחה), ולכן יזהר שלא ירחץ ידיו אפי' במקצת מהכלי שרוצה לשחות ממנו, ולא יאכל מאכל שנגע אדם קודם נט"י שחרית בלי נטילה, ולא יעמיד שום מאכל תחת המטה ששכיחים שם כחות החיצונים הטמאים רח"ל (שלחה"ט שם).

צד) ידוע מה שנספסק ביור"ד קנ"ג (ואו"ח תרנ"ו) שצריך לבזבז כל הונו שלא יעבור על ל"ת ומובא בפת"ש שם בשם חו"י סי' קפ"ג שאפי' על איסור דרבנן צריך להפקיר ככל ממונו שלא לעבור ע"ז.

וכן מובא בשו"ת הרדב"ז דאפי' בשביל חלב שחלבו עכו"ם וכדומה מאיסור דרבנן צריך ליתן כל מה שיש לו ולא לעבור ח"ו (שלחה"ט שם).

צה) אמרו רבותינו ז"ל ברכות נ"ד: שלחנו של אדם מכפר כמזבח ומאריכין לו ימיו ושנותיו וכ"ז דוקא אם שלחנו דומה למזבח שאין

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

מעלין עליה רק מינים הכשרים ותם מכל ספקות ופקפוקים דבלא"ה אין לה סגולה קדושה הלזו (שלחן ישראל פ"ד).

(צו) אם נודמן לאדם מאכל שהוא ספק איסור כמו חלב שספק אם עמד ישראל אצל החליבה, או מאכל שלא נבדק והוא מהצריכין בדיקה כמו תולעים וכנימה, ומונע עצמו לכבוד בוראו יכוין לקיים מ"ע של "ובחרת בחיים" לפרוש מספק איסור והוא ממנין תרי"ג לדעת רבינו יונה המובא בחרדים.

ואם נודמן לו מאכילתו איזה חשש מתערובות איסור והיתר כמו תערובות בשר וחלב, אז בעת פרישתו מזה מחמת גזירת הבורא יכוין לקיים מצות ל"ת "לא תבשל גדי בחלב אמו" הנחלק לשתי לאוין (שלחה"ט, מאמר פרישות).

(צו) וכן אם נודמן שנתנו לו שומן במקום חמאה או סכין של בשר תחת סכין של חלב, וכדומה, וכן אם אוכל ארוחתו ויש לפניו שני מיני מאכלים על השלחן בשר וחלב והברירה בידו לאכול שניהם יחד ופורש מחמת ציווי הכוי"ת יכוין לקיים לק"ת של לא תבשל גדי בחלב אמו (שם).

(צח) אם עפ"י הלכה מותר או אפשר להמציא לו היתר ומחמיר ע"ע לפניו משורת הדין מקיים בזהמ צות "והמעשה אשר יעשון" (שמות י"ח, כ') המורה על מ"ע לעשות לפניו משורת הדין, והוא ממנין תרי"ג לדעת הסמ"ק (שם).

(צט) ואם נודמן לו שאלה ומונע עצמו בשעה שנודע לו יכוין לקיים הלאו של ובשר בשדה טריפה לא תאכלו (שם).

(ק) בענין הציקארי"ע שנודעזע עולם הפוסקים כלפני מאה שנה בערך. יש מכתב פסק להג"ר שמעון סופר בעהמ"ח מכתב סופר, וכותב בין השאר וז"ל: כלל של דבר אחר כל היגיעה לא מצאתי אופן ברור ודאית לצאת מידי כל ספק, גם בחינת כעמיש"ע אונטערזוכונגען אין די באר, וכל שומר נפשו במדינתנו לא יכניס עצמו לבית הספק, עכ"ל).

(קא) הקול ארי' אמר פע"א, אילו ידעתי למקומו של הבשר בגופי שאכלתי בימי ילדותי באחד המקומות בגליל העליון הייתי חותך בשר הזה בסכין בעצמי, עכ"ל (תולדות קו"א).

(קא*) טעם משרע"ה שנכבה שפתיו ע"י הגחלת (מובא בש"ר שמות, וברש"י שם) כי כחיה בתחלה נתנה אותו למינקת מצרית ולא

ינק, אך נפלה טיפת חלב טמא על שפתו ושם נככה שעתיד לדבר עם השכינה וצריך שיהי נקי אף ממגע חלב טמא (חומת אנך, שמות י"ב).

קב) ועל לפני אדם כפני כלבים הם אוכלי הטריפות חייב להשליך להם הטריפות מדה כנגד מדה (ספ' קנה הגדול דף מ"ז:).

קג) המאכיל נבילות וטריפות מתגלגל לעלה של אילן והרוח מנענעת אותו מלמעלה למטה ולכל הצדדין ויש לו צער מזה, ואין לו תקנה אלא אם כן העלה נופל, ויש המתענה בזה מאה פעמים ויותר כפי כמות הנבילות וטריפות שהאכיל לישראל (נגיד ומצוה להאריו"ל, ילקוט ראובני משפטים, שבט מוסר).

קד) שמור פיך ממאכל הטריפות ומכל האיסורין כי יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב (ס' הקנה דף קמ"ב).

קה) אם האדם אינו נזהר שיהא אכילתו בקדושה וטהרה ומכ"ש וק"ו מי שאינו נזהר ממאכלות הנזהר נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו נתמטם נפשו וכל גופו טמאים, ומטמאים את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה רח"ל עד שבא לידי איסור קרי ועריות רח"ל.

וזהו מ"ש ואנשי קודש תהיון לי אימתי בזמן שבשר בשדה טריפה לא תאכלו שתהיו נזהרין מנו"ט ומאכלות אורות אשר זהו גדר הערוה היותר גדול ואתה מוצא קדושה (כנסת ישראל פ' משפטים).

קו) קודם שבא הבעש"ט להאי עלמא הי' עמודי תורה, עבודה, וגמ"ח מרופף, עמוד גמ"ח ע"י שהאכילו הבע"ב לעניים הסובבים מעיר לעיר מבשר שחיטת שוחטים הקלים נמצא שלא עשו גמ"ח רק הכשילו העניים האוכלים (דברי תורה להגה"ק בעל מנח"א זצ"ל ח"ג פ"ו).

קז) דבר זה ידוע שאין דבר עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעונותינו הרבים עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהלות בארץ לועז ע"י השוכי"ם הקלים, שאכלו ונתפטמו בטריפות, וגברו עליהם דיעות זרות עד שפקרו ונאכדו מתוך הקהל הקדוש, וכו' עכ"ל (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז').

קח) הפוסקים צועקים ככרוכיא על המנהג שנתפשט בענין סביב הכפרות עיוה"כ שגורם כמה מכשולות בהשחיטה ובאים לידי אכילת בשר איסור תחת הכפרה, ע"י היטב במט"א ה' יה"כ סי' תר"ה סעי' ח', כר"פ יור"ד ח"י ס"ק י"ז, פמ"ג או"ח תר"ה א"א סק"א, ישועות

יעקב סי' ח"י סק"ג, מנח"י בלק"י ס"ק פ"ז, ח"א כלל קמ"ד או' ד', שו"ת חת"ס יור"ד י"ג).

ונעתיק לענינינו מ"ש בכר"פ שם בתוך הדברים, וז"ל: ובעוה"ר התקלה לפניך ביום צום הקדוש ויצא שכרם בהפסדם ויותר טוב שלא לשחוט הכפרות עד שיפנה השוחט לשחוט מתוך, ואע"ק דהאריז"ל מזהיר למחר לשחוט הכפרות לא דיבר במקום שיש ספק איסור ח"ו ורחמנא לכא בעי, וכו' ע"ש, וע"ע או' ק"י.

קט) המוכר מיני אכילה ושחיה לאחרים אם הוצרך לצרף היתרים שונים אל לו לפרסם שהמצרך כשר בתכלית הכשרות, או בכל ההידורים וכיוצא, דיש שמקפידין אילו היו יודעין המתרחש תחת הפרגוד ויש בזה חשש גזל, ועמ"ש בשמ"ח סי' ח"י סעי' י"א דאינו רשאי להכניס ממון אחרים בספק (שו"ת תפא"י סי' ה').

קי) לא ילך שום אחד עם עוף הנשחט, לכיתו (כמו שנוהגין הרבה בעוה"כ) עד שיראה שבדק השוחט הסכין ושתק ולא זולת, וכן השוחט יזהיר באם רואה אחד שהולך עם העוף קודם שנבדק (מט"א ה' יוה"כ סי' תר"ה סעי' ח').

קי"א) במקום שיש לחוש שהשוחט מוטרד מאד ולא יהי' שחיטה הגונה יעשה סדר הכפרות בעשיית (עי' מט"א סי' תר"ה, כר"פ סי' ח"י ס"ק י"ז, פמ"ג או"ח תר"ה סק"א, ישועות יעקב יור"ד ח"י סק"ג, ובבריסק ה"י המנהג להכריז שיש פנאי להביא לשחוט עד ימי הסוכות, ושמ"ע, כמובא במנ"ח בלק"י ס"ק פ"ז).

קי"ב) טעם שנאסר לן אכילת דם, כיון שכל חיות הגוף תלוי בדם לכן אם אוכלים דם נעשה הגוף דומה לגוף הבהמה, עבה ומטופש כבהמה, וכן מקבלים המדות רעות של הבהמה המחוסרת רחמים (רבינו בחיי, אחרי').

קי"ג) ירא חטא אמיתי בלי נטי' כל דהו מתפחד ממאכלות אסורות כמו מאכילת סם המות (דעת קדושים להגה"ק מבוטשאטש סי' ח"י סק"ג).

קי"ד) עכשיו בזה"ז דנפיש התולין להקל ומקלו יגיד לו ראוי לכל בעל נפש ליהרהר אפי' ממסוכנת ישראל ואפי' מי שאינו נוהג בשאר פרישות וחסידות יכול לנהוג בחסידות (תכ"ש סי' ח"י ס"ק י"ד).

קטו) אם הביאו עוף להשר"ב ויודע שהוא גזול או גנוב אז אסור

לשוחט לשחוט כדי שלא יהא לסעד לתמכו לגולן שיקנהו בשינוי (ש"ת מהר"י הכהן מהר"ת או"ח סי' ל"ח).

קטז) אע"ג דקי"ל להקל בטריפות בספק ספיקא מ"מ המחמיר לעצמו אף בס"ס קדוש יאמר לו ומקדש עצמו כמותו לו, רק שאין להורות לאחרים, (פר"ת ר"י סי' ל"ט, וע"ע בדע"ק סי' כ"ד סק"א ובגה"ק או' א' וסי' כ"א או' ב', ובדכ"ת סי' כ"ט או' י"ד).

קיז) מאכ"א המשקצים את הנפש לא חשידי ישראל קדושים ח"ו גם גבינות העכו"ם שאסורה מסנהדרי גדולה ואפי' העמידה בעשבים, וכן חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ואלו הם מעיקרי הדת (לב דוד להחיד"א פ' ט"ז).

קיח) האוכלים למעדנים כחול ועושים משתאות וסעודות הרשות ידעו נאמנה כי הוא חלק הסט"א ועתידין ליתן הדין כפרטי פרטות הגם כי המאכל היתר והשתי' כרת הוא נבל ברשות התורה (לב דוד להחיד"א פט"ז).

קיט) בבארות אשר גם אחר הסינון נמצאים בהם תולעים ישראל קדושים ודאי ישמעו ותבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה (ש"ת אבני נזר סי' ע"ט).

קכ) אם קבעו מנהג וגדר באיזה מאכל או משקה, עי' בית אברהם יור"ד סי' א' בשם מהרי"ק וחוו"י דכל שיש מנהג קבוע משנים קדמוניות הולכין אחריו ואין שומעין לבטלו אפילו לגדול שבדור אפי' כאליהו, ואפילו אם רק קהלה אחת קבעו המנהג אין כח ביד עצם אדם להתיר לא להם ולא לבניהם.

מאד מכוער וגם יש עונש ברכים המסכימים ונמנים לדבר מצוה לעשות גדר וסייג למצות ד' וחוזרים ומבטלים ע"י אהבה ושלוה או ע"י תגר קנאת איש מרעהו (פסקי מהרא"י סי' קע"ז).

קכא) אמרו חז"ל כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב), ופירש"י ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכיל עכ"ל.

קכב) הא דאמרו חז"ל רוב בהמות כשרות הן נשתנה בזה"ז ונפל היחירא הלזה בכירא (ש"ת התעוררות תשובה להגה"צ מערלווי זצ"ל ח"א סי' ק"ז, בני יששכר אדר דף צ"ט ע"ב, וכ"נ בתקנות המהרש"ק מבראד זצ"ל תקנה י"א, ע"ש).

קכג) מי שנהנה מאכילת איסור נעשה גופו חתיכא דאיסורא (ערך לחם למהריק"ש יור"ד ר"י סי' א').

קכד) דבר הצריך בדיקה ולא בדק צריך כפרה (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' מ"א, וח"ג סי' י"ט, פמ"ג כפת"י לה' ריאה, ופת"ש יור"ד סי' כ"ט סק"א).

קכח) מי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד ביור"ד או חכמ"א ה' שחיטה וידע איך להתנהג בענינים אלו (נדחי ישראל להח"ח זצ"ל, וכוונתו שם לכל אדם אף שאינו מעורב במלאכת ועסק הבשר, רק שידע מה שלפניו במה יכולין להכשל שיהי' לו אפשרות לטכס עצה איך ובמה להנצל) וע"ע מה שכתבתי בהקדמה ופתיחה לעניני שחיטה בע"ז, המו"ל.

קכז) למה נקרא מרדכי היהודי, לפי שהי' מזרע המלוכה ועוסק בתורה כל ימיו, ולא נתן לפיו מכל מאכל טמא, ולא נהנה מסעודתו של אותו רשע, ולכן נקרא שמו יהודי (ילקוט אסתר בשם רשב"י), הרי דלהקרות בשם "יהודי" א"א רק בזהירות מהתגאל במאכ"א, ומכלל הן אתה שומע לאו דהאינו זהיר יצא מכל'ל יהודי (שם ישראל דף ע"ב).

קכז) להציל הרבים מאכילת איסור ודאי כמו חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו מותר לבטל מתפלה בצבור, ואפילו להתבטל עי"ז מכוונה כתפלה, ואם ההכרח גורם גם מביטול תפלה לגמרי (שו"ת אמרות טהורות יור"ד סי' ל"ב).

קכח) הך כללא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כבר נתבטל כמבואר ברבינו יונה ושל"ה וש"פ, וע"כ ראוי לכל משכיל כאשר בא לעיר שדרים אצל תהלוכות תיקוני הבשר ליתן מחסום לפיו עד יצא כנוגה צדקת השוחט שבעיר ההוא, וכמו שכ' השל"ה שער האוחיות או' ק' וז"ל: ואני הגבר מיום היותי לאיש נצטערת על דבר זה מה שאוכלים בשר מכל אשר יביאו מישובי העיר ואגפיה אף כי נתמנה שם שוחט שקבלוהו בני הישוב ההוא, מ"מ לפעמים מקבלין לשוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ובאומנות יתירה ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל (מורה דעה סי' ח"י) והארכתי בפרט זה במדור "רוב מצויין אצל שחיטה, מומחין" ע"ש.

קכט) אני ראיתי אחד מן הפרושים אמיתיים שלא אכל בשר אם לא כששחט הוא בעצמו (של"ה שער האותיות אות ק').

קל) מובן בפשטות כי המכשולים היותר גדולים הן האוכלין שיש לחוש בהן לאכילת איסור בעין שלא ע"י תערובות, כגון: בשר, פירות מתולעים, סתם יינם, דגים טמאים, ביצים טמאים, חלב שחלבו עכו"ם באין ישראל רואהו, בישול עכו"ם, פת עכו"ם (שערי בינה, במבוא).

קלא) אפילו השוחט שחט כהוגן מ"מ אם אין יראת שמים שלו ניכרת על פניו אז הסוף שיתקלקלו האוכלין משחיטתו יחד עם השוחט (תב"ש מובא בטויל בפרדס ערך "שחיטה").

קלב) מוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה שנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א ז"ל סעי' צ').

קלג) בעינינו ראינו את כל גזירות קשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעוה"ר רק למען העון הזה (שו"ת מראה יחזקאל החדש להגה"צ מגלינא זצ"ל, בהקדמה).

קלד) דע כי גם מי שאין בידו למחות על מכשולות המצויות אצל שחיטה, אין זה טענה לפני ב"ד שלמעלה לפטור עצמו וכיתו מן הדין, כאשר יובא למשפט על כל הנעלם דאע"ג שאין קול מחאתו נשמע לאחרים, מ"מ בידו להחמיר שלא לאכול בשר רק בתנאים הנדרשים (כרית מטה משה על הגדה של פסח, פיו חד גריא).

קלה) שמעו נא אחיי וריעי וידידי את אשר עם לבבי, אין עסקי עכשיו עם סתם המון העם אולם עם יראי ד' ומדקדקים אייחד דיבורי, רבים מהמננים בין כת הלזו מזניחין מאד מאד כשרות ביתם במענות וטענות שונים ומשונים, אבל מי שיראת ד' נוגע ללבו באמת למה יסיר מנגד עיניו דברי אדונינו חרם התכמים שלמה המע"ה שכתב ודע כי על כל אלה יביאך אלקים במשפט, פ"י על כל דברים דקין דק מן הרק, הכל יובא לבית המשפט כי גם מי שאין בידו למחות ברחובות חוץ במכשולות שיודע מהם, מ"מ מלתקן ביתו מי פטרו.

ואף גם זאת כאשר אמת יהגה חכו וימצא טעם לשבח שממנו ולבר לעשות דבר קטן או גדול בתוך ביתו צריך לבקר בקירות לבו ובכל מצפוניה פן ואולי מרמה את עצמו, כי רוצה להקל מעליו עול משא זו והיצר הרגיל בכך מראה לו הכל כהר גדול שא"א לכבשו, אבל כאשר הדבר נוגע לגשמיות ותעניגי ומפנוקי עוה"ז אז נשמע קולו קול חוצב להבות אש בלי חרדה ופחד, ומכריח רצונו ומאוויו עלכל אנשי ביתו לעשות כרצונו, והבוחן כליות ולב לו נגלו כל תעלומות, ואין שכחה לפני כסא כבודו.

ברם אפילו ניתן לו גם את זה כי אין בידו בעצמו, או להכריח ב"ב לתקן ביתו, אבל מי החיר לו לעצמו לילך בשרירות לבו, והלא כל אחד מלך על עצמו אבריו וגידיו, ואם לא ירצה לאכול איזה דבר מחמת איזה סיבה, מי יאמר לו מה תעשה, והמשכיל ישים כ"ז ללבו ויעשה כפי כחו ואז יערב לו בזה ובכא (שו"ת חיצוי שוונים סי' צ"א).

פרק ז'

דברים נפלאים

(ע"י נפש ישע"י מדף מ"א,
סו"ס זבחו ודברי תשובה
מאהבה, והקדמתי למדור
צרות ומצוקות)

כח האומנות של שחיטה להפך אנשים

(א) רואין אנו עד היכן שמו ללכם חומר בשר שאינה כשרה מלשונו של ר"ת (בתוס' חולין מ"ז. ד"ה היינו רביתיהו) שכ' "פי' בקונ' מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב ב"ר יקיר והתירה לי לאכול וכו' ור"ת פסק לאיסור ואמר דכל המאכיל אונא סרוכה באומא מאכיל טריפות בישראל", ולא נח דעתו לכתוב סתם שפסק לאיסור מבלי להוסיף ד"כל המאכיל" וכו').

אומנות השחיטה מגשם עוסקיה

(ב) בעיני ראו כמה יראי ד' לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנחתכו באומנות זו של שו"ב נהפכו לאיש אחר, אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סו"ס ר').

(ג) בעיני ראיתי שו"ב אחד אשר הי' מוחזק מקדמת דנא והי' מפורסם לבעל מעשה ולאחד מבני עלייה אשר אם הי' מתרמי איש שיתן לו קוויטעל עם פדיון לא הייתי מחזיקו למשוגע וחזיתי שבעיני שו"ב הי' מגושם כדיוטא התחתונה אשר לא יאומן כי יסופר, ולא הי' תחת רב, ושאלתיו איך יסמוך על עצמו, והשיב שהוא שוחט בעומד על גביו היינו שמקיים "שוית ד' לנגדי תמיד" וכמעט לא נחפעל כלל אם ביררתי לו, עד שהודה ששחט בסכין פגום, כי הוא דבר מוכן מאליו שאם עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר (מכתב הגה"צ מרכיץ תורה לרבים מוהר"ר יהודה סג"ל ראזנער אבדק"ק סעקלהיד במכתבו הנרפסה בקונ' "כתב יושר דברי אמת").

(ד) ותמיהני אם לא מצאתה שטן המחלוקת כר נרחב לשכון עליה בימי הגאון רבינו יונתן אייבשיץ זצ"ל והגאון בעל יעב"ץ זצ"ל מטעם

הקטרוג על השוחטים המקולקלים שהיו בימים ההם (כמבואר הרבה בשו"ת יעב"ץ סי' כ"ד, קי"ג, קצ"ו, ובס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זכרון שלישי ה' שמיטה פ"ב, ושו"ת מהרי"א עניזל סי"ח, כו"פ סי' ל"ט סעי' י"ג, ופנים מאירות ח"ג כ"ז ועוד ועוד) ועל ידיהם מצאו החיצונים מנוח לכף רגליהם להבעיר אש המחלוקת בין הני שני קדושים (זבחי מצוה בהקדמה).

ה) בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ג' בשוחט שהאכיל טריפות והי' איש ירא שהי' מתענה ג' ימים בכל שבוע, ולפלא מה שכתב החת"ס ע"ז כי שוחט הלזה לא יועיל לו התענית לכפר עוונותיו כיון שהי' מתענה בעת תקלתו, ומה יוסיף עוד להתענות להלביש אדרת שער למען כחש, והוסיף שאין איש הלזה מכלל נאמני ישראל הנאמנים על האיסורים בכלל, ע"כ.

(וסברתו נ' כי הלא מבואר ברמב"ם ה' תענית שלא התענית העיקר רק לקרוע סגור הלב ולהיות נכנע ונשפל עם לב קרוע ומורתח, והשוחט הלזה שרגיל בתענית מה יוסיף תת לו להתענות גם להלאה, ועוד נ' עפ"מ שראיתי בימי חורפי שבטט מוסר ביאור למה האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לשוב, כי ההולך לחטוא מסיבת יודעו שיוכל לשוב א"כ גורם החטא הוא התשובה, ואיך ינצל עכשיו סגולה זו לכפרתו והלא אין קטיגור נעשה סניגור, והי"ה כאן שוחט הלזה סמך לבו לקלקל שאל יתפסו אותו כיון שיושב בתענית והאיך יבא זה לרצות).

שו"ב שאינו נוהג כראוי

ו) כל שאינו נוהג במדות הראויות לשו"ב הי"ה מאכיל טריפות ונבילות לישראל ועונשו מפורש שמתגלגל בכלב (בית אברהם שו"ב מלונדון דף ר') וחטא הרבים תלוי בו ואין מספיקין בידו לעשות תשובה (שמ"ח סי' א' סעי' ז').

ע"י בשר פיגול יצאו מהדת

ז) אין עבירה כמאכ"א שמטמטם לב הישראלי ובעוה"ר עי"ז יצאו מן הדת כמה קהלות בארץ לועז ע"י השו"ב הקלים שאכלו ונתפטמו בטריפות וגברו עליהם דעות זרות עד שפקרו ונאבדו מתוך קהל הקודש (ד"ח ח"א סי' ז', דכ"ת סי' א' ס"ק פ"ג).

עונש שו"ב מקולקל

(ט) מתגלגל בעלי אילן והרוח בא עליו ומגלגלו והוא צער גדול, וסוף עניו הוא שהעלה נופלת על הארץ ואז נחשב למיתה ממש, ולפעמים חוזר ע"ז כמ"פ (ליקוטים בסו"ס הגלגולים מהאריז"ל דף ל"ח ע"ב) ואין מתעסקין בקבורתו (הג' אשר"י פ"ק דחולין).

(י) השוחט בסכין פגום מלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבילה (דבר המלך על המצות שער כ"ו סוף פכ"ח, וע"ע בחסל"א מעין ב' נהר מ"ז, מעין ד' נהר כ"ז, מעין ה' נהר י"ד, ונהר ל"ב, גודל פגם והעונש של שוחט מקולקל).

(יא) עוד נענש דלאחר מותו יהי צריך לשחוט א"ע בצואר כמנין הפעמים ששחט שחיטה מקולקלת וירגיש אותו הצער שמרגיש החי בזה (מאור התורה חכ"ג בשם הקדוש מזורכין, ומרמוז בכרית מטה משה פיוט חד גדיא, ע"ש).

תמונת שו"ב יר"א

(יא*) השוחטים ימנעו מהליכה בשוק בכל מה דאפשר ודבר לא יהי לו עם אדם רק יהי שונה הלכות כל היום (הנהגות הגאון מהרש"ק ז"ל מבראד נדפס בתורת זבח ובשו"ת שנות חיים קוני פרט ועוללות או' ח"י) וכוונתו במ"ש "ודבר לא יהי לו" וכו' במילי דעלמא שבין אדם לחבירו, אבל במצות שבין אדם לחבירו כגון ביקור חולים, גמילות חסדים, הכנסת אורחים, להיות מעשה צדקה וכיוצא שמוטל על כל ישראל ומכ"ש על שו"ב שצריך להיות ירא שמים מרכים (דכ"ת סי' א' ס"ק פ').

רוב מצויין אצל שחיטה

(טו) כבר העירו הראשונים בימיהם שבטלה ענין "רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן" ואין רצוני להאריך בהעתקת כל דבריהם אולם לפטור בלא כלום א"א וע"כ אעתיק מקצתן, והרבה ימצא עוד המחפש בספרי הפוסקים שהעתקתי דבריהם במדורת "צרות ומכשולות כשחיטה" שם יתגלה לו עד האין רבו המכשולות בכל דור ודור.

(1) רבינו יונה בשע"ת (שער ג' או' צ"ו) וז"ל וגם אמנם אמרו חז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם, יש מקומות בלי משים ואין תוכחת מצוי' שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים, ועוד ראינו

שערורי' כי רבים מן המומחים רחקו לכם מיראת חטא, ואשר אינו ירא לכו לא יבין לדקדק בכדיקת הסכין... מלבד כי ישע גבר מבלי יראה בכדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדים, עכ"ל.

(2) השל"ה הק' מפפק כדורו על רוב מצויין אצל שחיטה, והט"ז כדורו על חזקת כשרות (לב העברי תלמיד החת"ס זצ"ל), ודבריו בשל"ה (שער האותיות או ק') וז"ל: ואני הגבר... נצטערתי עד"ז שאוכלים בשר מכל אשר יביאו... ואף שנתמנה שם שוחט... מ"מ לפעמים מקבלים שוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ואומנות יתירה, ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב אב"ד לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא, אף אם הוא יר"ש, כי נוסף על יר"ש צריך אומנות יתירה... עכ"ל.

(3) מהר"ש אבוה"ב בס' הזכרונות ה' שחיטה פ"ג וז"ל: הכדיקה הראוי' והכשרה תלוי' ביראת חטא כאשר כתבו כל חכמינו וזקנינו ז"ל ואיה איפה זו היראה והרעדה בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו ידם לקבל הרשות הנהוגה והשיגוה, ורוב עסקיהם בעסקי אכילה ושת' ובתיקון השערות ובקישוט המלבושים, ובהליכת גנות והפרדסים מקומות מוכנים לפורעניות, ופתחים פתוחים לשטן, אלו מושכים להם מדות הללו, ואלו מושכים להם מדות אחרות וכולם שוין לרעה, ועל סמך הרשות שבידם נוטלים עוד רשות לעצמם לשחוט בכ"מ בסכין אשר ימצאו שם ויתפארו בכדיקתם... עכ"ל.

(4) בשו"ת חו"י קע"ח... "שכבר גדלה המכשלה בארץ אשכנז ביושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה לע"ה ובורים ונער קטן נוהג בהם וע"ז אנו בושים ודווים איך ניקל עוד שישחוט ויבדוק בלי קבלה, עכ"ל.

(5) החיד"א בכרכ"י (יור"ד א')... אמנם באשר אחסור דרי ומרכים לתת קבלה לכל הרוצה ליטול ואין בודקין אותו כראוי, וגם הנוטל קבלה אינו חוזר על הדינים.

(6) הגאון הגדול מוהר"ר יונתן זצ"ל בס' כרתי ופלתי (סי' א' או י') "שגור יהי' בפיו השוחט ההלכות, והחמירו בזה הואיל ונמסר לכל אדם ממש, ובעוה"ר בנ"א שאינם בעלי תורה ואם אינו שגור בפיהם למאד בקל לטעות", ע"ש.

(7) בס' דברי זכרון (להגאון המפור' מוהר"ר יוסף שטאטהאגן זצ"ל)

וז"ל: "גם ראיתי שערורי' יש נותן קבלה ליודע ה' שחיטה ולא חקר ודרש ושאל מתחילה על אותו המקבל בענין הליכותיו והנהגותיו..." עכ"ל.

8) עו"ש וז"ל: וראיתי בישוכים קטנים שנוטלים קבלה על שחיטתו וכדיקות מאיזה מלמדים בישוכים הסמוכים אליהם... ועושי' לפי דעתם ולית מאן דיכול למחות בידם ומי שיאמר להם דבר, גם ניתן לפעמים קבלה לאיוו אשר אינם יודעין כ"א בדוחק פירוש המלות לא ידעו לחבר חיבור חיבה אל חברתה בשחיטות וכדיקות וא"צ לומר שמדלגין דילוגין בחצי קנה פגום וג' מדות בסכין ופשיטא שלא ילמדו כלום... עכ"ל.

רוב העולם נכשלים בשחיטות

טז) חידוש גדול ונפלא מצאתי למהר"ש אבוה"ב זצ"ל בצוואתו, שחיטה והרגשת הסכין שרוב העולם נכשלים בה, עכ"ל.

שו"ב אסור להעלם ולמנוע הגדת דברים רעים

שראה אצל שו"ב האחר

יח) בפנקס הגדול שבק"ק פרעשבורג נמצאו התקנות שתיקנו הנהו תרי אריותא הגאונים האדירים מוהר"ר משה חריף זצ"ל ומשנהו מוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל (בעל משנת דר"ע) ובתוכם תקנה הלזו "באם ח"ו ששוחט אחד יראה מחבירו דבר שאינו הגון בעיני שו"ב שיצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן יהי' זהיר ברוחו מלדבר בו סרה ולגלות קלונו לעיני העם רק שמחויב לבא מיד לפני בד"ץ ויאמר אנכי הרואה כזאת וכזאת עשה חברי בלי נשיאות פנים והעלם דבר ולא תגורו כתיב, ואם לא יגיד ויוודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענש השוחט ההוא המתעלם וכו' עכ"ל.

יש יודע הלכות ואינו יודע כלום

יט) בעוה"ר יש הרבה שאינם מבינים אף דברי עצמם רק אומרים כמו שהורגלו לומר ההלכות בלשה"ק או בלשון אשכנז (אידיש) מן השפה ולחוץ, ואם שואלין אותם על אותו הדין עצמו שהוציא מפיו אינו יודע להשיב מדעתו רק כאשר יפול הגורל לפעמים (שו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ב).

יש שמעמיד סכין נפלא אבל מ"מ אינו מרגיש

כ) בס' לב העברי וז"ל: ראיתי הרבה שוחטים אפי' מקהלות גדולות שאין להם שום ידיעה מסכין חד וחלק המבואר בשו"ע, ישנו שתחלת

העמדת הסכין שלא כהוגן, וישנו שאף אם מעמידין הסכין היטב מחמת הרגל השחזה וכמוסבר בחת"ס, מ"מ כשעושים בסכינים פגימות דקות עוברים עליהם תמיד.

נאמנות השוחט לסיוע הרב

(כא) כי על שוחטים דמתא אין לסמוך בזה (היינו להצדיק דברי הרב שהכשיר סכין השוחט) שכמה פעמים הם חונפים לרבנים כאשר נודע לי בעדות (לב העברי עניני שחיטה).

ירידת הדור לרגל השחיטה

(כב) אין להגיד איך רבה המכשלה (בהשוחטים בעלי מומחים) אפילו בקהלות גדולות, ומה חידוש אח"כ אם הדור פרוץ אם הם אוכלים תמיד גבילות המשקץ את הנפש (שם).

(כג) אע"פ שהקטן האוכל גבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, היינו מעקירא דדינא, אבל מ"מ יפרישוהו מפני שמויק לו בזקנותו שגורם לו טבע רע וסופו לצאת לתרבות רעה, ולפי שבזמנינו זה אין נזהרים מענינים אלו רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה ורובם הם עזי פנים שבדור ואין יראת ד' נוגעת בלבם ואף אם יוכיחום על פניהם לאו בר קיבולי מוסר נינהו, עכ"ל (פ"ח יור"ד סי' פ"א).

השוחטים מתעתעים הרבנים

(כד) הגיעני מכתב אחד צורכא מרבנן ירא אלקים שהי' שוחט דמתא בקהלה גדולה וכ' איך עושה חוכא עם הרב המצוה לו להביא הסכין לפניו והוא מביא תמיד רק סכין שאינו יפה וכשר אמנם בעיני הרב הכל טוב, וכ' שם שבוע זו עברו דרך עירו שם ב' רבנים מקהלות גדולות והם הפליגו עצמם שהם בקיאים בבדיקת הסכין והראה לפנייהם אחרי מסירת מודעה סכין שאינו יפה וכשר לשחיטה והם הפליגו אותו מאד שישחוט בו כעבורם והוא לא עשה כן בשביל שידע שהסכין פגום, עכ"ל (לב העברי ענין שחיטה).

(כה) וידעתי בבירור כי שמעתי כן משוחטים מומחים מובהקים ויראים כי כאשר הרבנים המפקחים מגיעין לבית המטבחים עומדין ורואין סדר השחיטה ואח"כ נכנסין לחדר מכובד ולשם מכניסין השוחטים להראות סכינם להרבנים, וישנם שוחטים שלצורך זה מוציאינן מכיסם סכין

חד ולק ויפה למאד ושוחטים בו עוף אחד ועדיין מלוכלך בדמו מביאין אותו לפני הרב כאומר הנה שלך לפניך הסכין ששחטתי בו היום הזה עמדו נא וראו היש יפה כמותו (חן וחסד סי' ח"י כלל ה' ענף י"א).

אוי לרבנות שמקברת בעליה

(כו) עי' באור החיים עה"כ שמעון ולוי אחים, שטרת להכהיר ההבדל בין פגמו של דהמע"ה שעליו דרשו חז"ל (ביומא) דוד בשתים (שעשה שני דברים בלתי מהוגנים) ולא עלתה לו (פי' לא נלקח המלוכה ממנו), ושאל המלך באחד (פי' כחטא היחירי שלא ציית למה שאמר לו שמואל הנביא להרוג גם בהמותיו של עמלק, ואעפ"כ נסתלק ממנו המלוכה, ובס' שיבת ציון להגאון המפורסם מהר"ש לאנדא זצ"ל בן הנו"כ כ' דבר נפלא דעיקר ההבדל כי שהמע"ה נכשל בדבר המלוכה פי' בדבר שא"א לו לעבור רק בשביל שהי' מלך דאילו הי' הדיוט לא הי' שייך אצלו מצות הריגת בהמות עמלק, משא"כ דהמע"ה שפגמו היתה בדבר שגם אילו הי' הדיוט הי' נחשב לו עון, ע"כ אינו בדין ליקח ממנו המלוכה כי לאו זה גרם, משא"כ בשאל המע"ה כיון שמלכותו כשלוננו, ע"כ ניטל, עכתו"ד).

וה"ה בענין הרבנים הלא זה פשוט ומבואר בכל החז"ל שכל מין שררות נגזר מן השמים, ואפי' ריש גרוותא משמיא מוקמי לי, ועוד אמרו (בהוריות ומגילה) דכשפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו עד עולם, כרם בעינינו ראינו בנהוג שבעולם שאינו כן, ואם אחד רב ומורה אי"ז מכריח שתימשך השלשלת גם להבא, ותדע שהטעם פשוט כי לא מילא הרב את תפקידו המוטל עליו בתור רב של עיר וקהלה, ואפילו אם הלך לבקר לבית המטבחים, אם קלקל יותר ממה שתיקן מחמת חולשת הרגשתו, או סיבה אחרת של הזנחה והתשרלות דמו בראשו, ולא לבד שמפסיק חבל הזהב, אלא אף זאת שהרבנות כזאת מקברת את בעליה, ומי יתן והי' הדיוט כשאר האדם כי אז עכ"פ לא היה יכול לקלקל כ"כ (שו"ת מגינת ראש יור"ד סי' ד').

(כז) כמה גדולה המכוכה בדור הזה שסומכין על עצמם ליתן קבלות בשאט נפש ולכתוב יאכלו ענוים וישבעו כאילו מבטן אמם נולדו להיות אומנים בהרגשה, ואפי' אם הוא גדול בתורה סיני ועוקר הרים אפ"ה אין מוכרח שתהי' לו הרגשה, ואיך יוכלו לעשות כ"כ מעשים טובים שבכעים שנה לפי החטאים שנעשים בגללם ביום אחד (לב העברי עניני שחיטה).

למה הזהירן בדבר הצריך בדיקה — אין זהירין

כח) רבים הנוהרין אף על דבר הצריך בדיקה, ובדיקה כזו אשר כל נפש מישראל תלוי' בה ספק איסור נכילה של תורה קל הוא בעיניהם (לב העברי שם).

מוכרין הנשמה עבור כבוד אחרים

כט) בעוה"ר נתקיימה גזירת הנביא "ותהי' האמת נעדרת, וגברה החנופה" וגו' בשביל כבוד מרא דאתרא אין חוששין על הכל בעוה"ר, ואם יתעורר אחד לעקוב אחר השו"ב עד מקום שידו מגעת יסוג אחור ממחשבתו עבור כבוד מרא דאתרא, ואין אני מפליג שום דבר רק אמת יהגה חכי (לב העברי שם).

חכמת התורה ואומנות הבדיקה שני דברים נפרדים

ל) לא כל חכם ומנהיג הוי אומן בקי בבדיקת הסכין והרגשות הפגימות כי זה אומנות בפ"ע הוא... וכי יש כזה משום חסרון דעת ותשיגנו חרפה וכלימה אם יודה שאינו מרגיש ואינו רגיל בדבר (ס' הזכרונות למהר"ש אבוהב, זכרון שלישי), וע"ע בע"ז במדור "בדיקת הסכין" בתחלתו, באורך נפלא.

עצה להמתלמדין לינצל ממכשול

לא) כבר האריכו קדמאי ובתראי לבאר שחכמת הרגשה בסכין מתת אלקים הוא, ולא כל אדם זוכה לכך (אמר המו"ל: עי' מ"ש באורך בע"ז במדור "בדיקת סכין" בתחלתו), ואשר ע"כ עצתי תכון לכל הבאים להתלמד מלאכת השחיטה לכל ינהגו כפי שנהגו בהרבה מקומות להתחיל בלימוד ההלכות ואחר גמרה ללמוד השחזת והעמדת סכין, כי למה לטרוח בחנם בלימוד ההוא זמן וחמנים טובא אם אח"כ יתגלה לו כי לאו מכת המרגישין נמנה, וכ"ת מה איכפת לך הלא לימוד התורה הוא, האמת יורה דרכו כי אחר שטורחין ומתייגעין ללמוד ולהבין בדברי הפוסקים כל סדר השחיטה ובדיקת סכין, ובדיקת ריאה, ועומד כבר קרוב להגמר לא יוכל לתת מעצור לנפשו מבלי להמשיך דרכו בשביל דבר הקטן הזה (לפי ראות עיניו) של הרגשה, וילך מחיל אל חיל עד שימצא (לא בקושי כ"כ) שוחט שיעיד על טיב הרגשתו (לפעמים מחמת קורבה, או נתינת עין בממון), וביותר נקל מזה ימצא רב שיסמיכו (אמר המו"ל: עי' מ"ש במדור "קבלה

לשור"כ" בראשיתו בע"ז) להיות שוחט ואז כבר יהי מעוות לא יוכל לחקוק.

הביטו וראו עד כמה חששו חז"ל שאפילו הת"ח ויר"ש מופלג יטה הדין עבור הנאת ממון כל דהו והקפידו ע"ז מאד (עי' סי' ח"י סעי' ח"י, ובכל האחרונים שם בלי חולק) עאכר"כ מי שטרח וייגע למצוא כדי מדתו שיעשה כל פעולות ישרים ועקיפין להמציא טרף לביתו באומנות המונח כבר בקופטי' כמעט, וירדוף אחר שוחט ורב שיקילו עליו מדת הדין בענין בדיקת הסכין ויסמך אותו לפי קוצר השגתו דאז, כנ"ל (חלקת חיים דף מ"ד).

ביטול השחיטות תיקון העולם

(לב) כל כך גדול כח הפירצה של מקבלי קבלה לשחוט מן הגרועים שבעם, דאילו היו הצבור יכולים לעמוד בלי בשר כבר היו רבותינו מבטלים אומנתם לגמרי והקולר תלוי בצאוורי נותני הרשות רח"ל (ס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל, זכרון שלישי).

המונע מנתינת קבלה הר"ז משובח

(לג) וכל המושך ידו מנתינת רשות הנהוגה (פי' קבלה לשחוט) לבלתי נתון אותה אפי' לכשר שבכשרים כ"א בשעת הדחק ובתנאים שאמרנו הר"ז משובח ושכרו כפול מן השמים (שם).

מתי הותר הרב לתת קבלה

(לד) רב אשר לא עמד בנסיון לפני שוחטים מומחים מעיר אחרת ולא שמש בידיעת פגימת הסכין אסור לו לנסות שוחטים וליתן קבלות (לב) העברי עניני שחיטה).

לא תונו איש את עצמו

(לה) בודרותינו אם יבא אחד לשחוט ויאמר כי הוא שור"ב מומחה (או יכנס למקולין לקנות בשר ויעיד המוכר כי השוחט הנהו מומחה) יאמינו לו בכ"ש ולא יחקור וידרוש עליו, ויאמר מן הסתם כל המצויים אצל שחיטה מומחים, וכן אם יביאו לפניו י"ן, חלב, דג, וכדומה מדברים שיש בהם חשש איסור, או יתנו לפניו דברים הצריכים בדיקה מתולעים יאמר מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא ואינו חשוד להאכיל איסור.

אבל לא כן יעשה אם יבא אחד ללוות ממנו מעות או שאר חפץ לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד אשר ידרוש ויחקור וישאל היטב עליו מי הוא זה ואי זה הוא, ואם נאמן הוא או לא, ואם כבר יתרצה יעמיד עליו עדים ויכתוב בספר וחתום ויפחד וירעד עד כלות הזמן.

והכל בשביל זה כי העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובר, העוה"ז, ולזה יתן כל לבו נפשו ועיניו שלא יבא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלטפל נחשב בעיניו (באר מים חיים פ' ח"י).

שוחט מסתכל בנשים

ל(ו) בדבר שוחט דסני שומעני' שמסתכל ומביט בנשים, בכית אברהם יור"ד כ' וז"ל: "המסתכל בנשים כ' גדול המורים שהוא מומר לדבר אחד" עכ"ל... ולכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד' שלא יאכלו משחיטתו ולא יהי' רפוי ידיים, כי הבא לטהר מסייעין אותו וקושטא קאי (שו"ת בית הלל סי' ע"ח).

רב גדול בישראל מאכיל טריפות

ל(ז) אם הרב אינו משגיח על השו"כ כראוי וסומך עצמו על חזקתו הוי הרב בכלל מאכיל טריפות לישראל חס ושלום ונתפס בעונו (שע"ת לרכינו יונה זצ"ל).

אומן בכל, גריעותא הוא

ל(ח) לפעמים שומעין אנו מההמון שנותנין שבח להשו"כ שהוא אומן נפלא לא רק במלאכת עבודת הקודש, אלא הוא גם אומן לעשות כל מלאכת חרש וחשב, וידו מוכשרת לתקן כל דבר בעצמו ואומן לביתו לא יקרא אפילו למלאכות הכבידות, וכיון שידי עסקות בכשיל וכילפות בכיתו או בתיקוני צרכי צבור, תיקונו זה הוא קלקולו שידי נעשות כבידות וכח הרגשתו נחלש (שמושה של תורה דף צ"ב).

ליהודים קלים די בשוחט גרוע, הוא טעות גדול

ל(ט) שוחט שעמד בנסיון בקושי גדול קיבל קבלה מגדול אחד כאמתלא שהרה"ג שנתן לו קבלה ויתר עמו באשר הוא נוסע לאשכנז, ועבור מדינת אשכנז די להם בשוחטים כמוהו, ושרי לי' מארי' להרה"ג הנ"ל שידעתיו למפורסם, ואדרכה יותר יש להקפיד שם שיהי' מן המובחרים הן באומנתו הן ביר"ש (שם דף צ"ג).

תגבורת על מדת הרחמים

(מ) גדולי הדור הזהירו באזהרה מכופלת שלא לחוס ולאחוז בפלך הרחמים כשהדבר נוגע לטומטום נפשות ישראל, בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' וז"ל: ולכן בודאי הנקלה והנתעב הלז ראוי להעבירו, ואם תרצו לחוס על נפשו ונפשות בית תנו להם איזה הספקה... ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה להניחו להאכיל טריפות ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו... ולכן ידידי הזהירו מלחוס על התועב הזה ואל תחמולו עליו על המאכיל טריפות הזה וכו' עכ"ל.

(מא) ובשו"ת ד"ח (ח"א סי' י"ג) וז"ל: הגם שאולי כוונתם לרחם על נפש ישראלי ועל טפיו אולם שכן ראוי לעשות רק אני אומר שעייז יפרצו כל השוכיים שבעוה"ר ראינו פירצת הדור... ולפי דבריו שזה בא מחמת שגדולי דורינו מרחמים ביותר ומחזיקים בפלפולים את הראוי לרחק, ופי דעתי יותר טוב שידחו השו"ב עם טפליהם ולא ידחו כמה נפשות מישראל, עכ"ל.

(מב) ועי' בשו"ת טוטר"ד (ל"ג) וז"ל: והנה אתם חוששין לאשתו וטפלי התלויים בו ואני חושש להרבה אנשים שיאכלו משחיטתו, ואנשים נשים וטף שלא יכשלו בשוגג באכילת איסור, ומה לנו לאשה ובנים התלויים בו, הנה דמם מידו יכוקש שהי' לו להיות יר"ש ולעשות כמשפט התורה ואנחנו נקיים, עכ"ל.

(מג) עו"ש בזה"ל: כי הנה בימים הראשונים שהי' רוב העולם יראי השם ומבקשים האמת הי' מקום להקל בשו"ב ע"י תשובה וקבלת דברי חבירות... לא כן עתה פשעה הארץ וכל שוחט קל שבקלים מוצא לו עוזרים הוא ומשפחתו ושאר אנשים ידועים לו ורכו אוהבי שקר ומחזיקים ידי שקר לכן בימים הללו אין לשו"ב שום מורא בשר ודם, כי בטוח בעוזריו וכמה דרכים ימצאו לו לעזרה, עכ"ל.

(מד) וע"ע בס' משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה) שהארץ, וע"ע במדור "נפשות ישראל" שהארכתי בנושא מדת רחמנות כשמשקל נפשות ישראל מצד האחר ומשם תדרשנו לטובה.

בלא העבירו השוחט, כל יחיד יחמיר

(מה) בשו"ת כגדי כהונה (או"ח סי' ד') בשוחט שיצא עליו שם רע, בזה"ל: ע"כ מי שאינו רוצה בו וחוששין מלאכול זכחו תבא עליהם

ברכה, (וע"ע מ"ש בע"ז במדור "המחמיר תבא עליו ברכה").

שוחט מחויב להיות יר"ש בזה"ז יתרו מימי קדם

(מו) בשו"ע הגר"ז קו"א (סק"ט) דכעת שאין החכם בודק הסכין של שחיטה בתדירות לפני כל שחיטה כבזמן התלמוד (עי' חולין ח"י) צריכין לדקדק מאד שיהיו שו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר משו"ב שהיו בזמן התלמוד, או שיהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם לפני השחיטה, אבל אם אינם זהירין וזריזין כ"כ א להאמינם וכו' עכ"ל, (וע"ע מ"ש באורך במדור "לא כדורות הראשונים האחרונים" באורך ע"ש).

שוחט חמיר מסופר

(מו) שיטת הפמ"ג ידועים (מובאים גם בלשכת הסופר סי' א') דסופר צריך להיות יותר יר"ש משו"ב, אבל ראה זה חדש בשו"ת פרשת מרדכי (להגה"ק מוהר"ר מרדכי בנעט צוק"ל) רי' חיוור"ד שהאריך בנידון שו"ב שנתפס שלא בדק הסימנים לאחר השחיטה פע"א וחרץ דינו דאף לאחר שיעשה תשובה כהוגן עפ"י המורים אשר יורו לו דרכי התשובה וכמה זמן ימשך בה ויהא ניכר שאי"ב רמאות מ"מ אין להתירו רק שיכול להיות ש"ץ וסופר אבל להיות שו"ב אין לו תקנה בשום אופן (ע"כ, ומ"מ אין הכרח שדעתו דמדת יר"ש הנצרכת לשוחט עולה על הנצרך לסופר, רק אולי כיון שנתקלקל באומנות זו אין קטיגור נעשה סניגור, ודוחק, המו"ל).

שגגות נעשין זדונות

(מח) בשו"ת פרשת מרדכי הנ"ל כ' דאין לתלות בשום משגה שהשגיאה גופא הוא עון ופשע ומוכח שהוא קל ונמנהר כדעתו וכוזה גופא הוא מזיד ופושע וחוטא ושחיטתו נבילה (ע"ש).

כעס, פשיעה

(מט) בשו"ת שבו"י (ח"ב סי' נ"ב) בשוח"ט שבא לכלל כעס ושחט מתוך כעס... ואי"ל כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות שגם הכעס הוי קצת פשיעה כי כל הכועס וכו'... עכ"ל.

שׁו"ב שהכשיל בדבר המותר לדעתו

(ג) שׁו"ב שהכשיל בדבר שלפי דעתו הוא היתר גמור רק שבני עירו החמירו בוה, לפענ"ד עבר בלפני עור ונקרא חשוד, ואע"ג דלדעתו הוא חומרא יתירה מ"מ כיון שבני עירו נוהגין בו חומרא עבר איסור לפ"ע (דכ"ת סי' א' ס"ק מ"ג, וע"ע בהג' יד אברהם שבגליין יור"ד סוף סי' ס"ג).

יחוד פוסל

(נא) בזמנינו כל הרגיל להתייחד עם פנוי' הוי מומר לדבר אחד מן התורה ואין נותנין לו לשחוט (טוטו"ד תליתאי סי' ה').

שוחט וצדיק

(נא') השוחט צריך להיות צדיק גמור שלא יפגום צלם אלקים דאל"כ נדמה לבהמה ונמצא שוחט בהמה לבהמה ואותה שחיטה נקרא לבהמה מיחה משונה (שבט מוסר פל"ו).

שׁו"ב המגלח זקנו

(גב) שׁו"ב המגלח זקנו אפילו במספריים אינו ראוי להיות שׁו"ב והוא סימנא מילתא שאינו יר"ש כלל, ואפילו באותן המדינות שעמא דבר להקל בזה מ"מ חלילה לשׁו"ב להקל ולעמוד על נפשו ואם עבר יש לחוש לשחיטתו (דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט, וע"ע מ"ש במדור לעקוב אחר השׁו"ב או' פ"ה).

טבח מאכיל נו"ט

(נג) טבח מאכיל נו"ט ראוי להשליכו לכלב (זוה"ק ויקרא כ"ט, עיון יעקב קידושין פ"א, וכ"נ בירושלמי תרומות פ"ח, ה"ג, ומדרש רבה ויקרא פ"ה, ובהג"ה אשר"י גיד הנשה סי' ט"ז).

שוחט יתגבר במדת הרחמים

(נד) שוחט יתנהג עצמו ברחמנות בכל דבר יותר מכל אדם בכדי לגבור על מזלו המחייבו להיות אכזרי, וכיון שמרגיל עצמו במדת רחמנות גם כשישחוט יראה כמרחם (מנחת יוסף בהקדמה).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

שוחט זמנינו יתהדר ביתר שאת

(נה) שוחט בזה"ז צריך להתעלות במעלות יתירות ומדות נשגבות יותר ויותר מימים הקדמונים כיון שהדור פרוץ מאד בעוה"ר (שו"ת שמחה לאיש ירו"ד סי' ל"ח, ע"י באורך מדור "זקן מגודל" או' י').

שוחט בחצי זקן, בל יקומו

(נו) שוחט שאינו מגלח זקנו לגמרי רק למחצה לשליש ולרביעי, קצת מכאן וקצת מכאן ועוד באמצע דינו כמגלח כולו וימנעו מלהעמידו לשירות שו"ב (שם וע"י במדור שם או' י"א).

חשוד על דבר אחד חשוד גם לשחיטה

(נז) "מאן דחשיד על הגניבה לא חשוד על השחיטה" נאמר בימים קדמונים דלא הי' הדור פרוץ, אבל בזה"ז שהדור פרוץ ודאי מאן דעביד הא עביד הא (שו"ת קנאת סופרים סי' ע"ו להג" מהרש"ק זצ"ל).

במופלא מנך אל תדרוש, פן תפרוש

(נח) אין לשאול טעם על הלכות שנאמרו בשחיטה כמו דרסה, שהייה, חלדה, וכו' דכולן גזירות המלך והלל"מ וגם כי זיל בתר טעמא יפוק חורבא ח"ו (ע"י במבוא לכדיקת הסכין מאו' כ"ב ולהלן).

שוחט איסורו איסור עולם

(נט) בשו"ת טוטו"ד (קמא סי' ת'), בתוך הדברים בזה"ל: כי שוחט אינו כמו משא ומתן אחר כי אם לא היום יהי' למחר, לא כן שו"ב אם נאסר פעם אחד אין לו עוד תקנה לעולם... עכ"ל.

מפתח הכשרות ביד השוחט

(ס) בשו"ת זקן אהרן תנינא סי' כ"ט, "שמעתי ותרזו בטני ולא האמנתי למשמע אזני היתכן שו"ב דמתא אשר מפתח כל עניני הכשרות מסוריך בידו יפעול בעצמו לעשות מעשים כאלה... עכ"ל.

חומץ בן יין

(סא) שוחט שכנו רע מעללים ואכיו מחזיק אותו יש להעביר השוחט משום מסייע ידי עוברי עבירה לפי שהוא סמוך על שלחנו (שו"ת נה"י אפרסמון תנינא סי' ט"ו, ובתל תלפיות שנת תרנ"ג).

שערות אשתו מגולין

סב) שוחט שאשתו הולכת בשערות וראשה מגולה, אסור לו לשחוט (שו"ת רשב"ן אר"ח סי' רל"ט).

תקנות השחיטה

סג) תקנת גדולי ישראל הם כתקנות רבותינו הראשונים ואין ביד שום ב"ד לבטל תקנתם (נחלת דוד סי' ג').

סד) כשם שב"ד הגדול והסנהדרין היו גזירתן ותקנתן על כל ישראל כן כל ב"ד או חכם שבכל עיר ועיר לבני עירם כב"ד הגדול (דברי שר התורה מבערזאן זצ"ל מובא בכאר משה להגאון מוהר"ר משה נחום ירושלימסקי בקוני' כבוד חכמים כ"א), (וע"ע מ"ש במדור "תקנות שונות).

ובערת הרעה, זכותו עומדת לעד

סה) הלאוי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערת הרע הזה מן העולם (הגאון מהרש"ק בענין שוחט הרע שדחה מק"ק בארדיטשוב, נדפס בפת"ש שכרי' שו"ת טוטו"ד).

הכי אפשר שראו גדולים ושתקו

ובאו קטנים מהם ומצאו מכשול?

סו) הגאון מהרש"ק (שם) הוכיח דאם מצאו עול אצל שוחט חס מלהזכיר להקל עליו מטעם שכבר ראו אחרים עבודתו ומדשתקו והודו למעשיו ש"מ שא"א עוד למצוא מכשול ישחקע הדבר, ואעתיק מקצת מלשונו הטהור שם: "שלא יקשה לכם האחד בא לגור וישפוט שפוט והראשונים שהיו בקהלכם אשר אולי קטנם עבה ממתני לא הרגישו בזה והי' הדבר טוב וכשר בעיניהם, הנה זה לא יפלא בעיניכם..." "הרי גלוי מאמר הכתוב לשמואל הנביא כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב, ואם לשקול כמשה ואהרן נאמר כן אנן יתמי דיתמי מה נענה אכתרייהו..." ולכן אין לנו אלא מה שענינו ראות... עכ"ל.

גם ליר"ש קשה הנסיון

סז) גם אם הבודק יר"ש אמיתי וחרד על דבר ד' יקשה לו מאד מאד לעמוד בנסיון ולהטריף באם בעל הבית עומד שם (עי' מדור "גם יר"ש בהול על ממונו" בפרט בפתיחה).

קנאת שו"ב מרעהו, מרבה המכשלה

סח) ריב וחמס בין השוחטים גורמות מכשולות עצומים, עיי' מה שכ' מאור הגולה בשו"ת שו"מ (כרך ב' ח"א סי' מ"ח) "ואדברה בזמנינו ודאי מהראוי לגדור שכמעט אין עיר שלא יהי' בה ריב וחמס בין השוחטים, וכל אחד עוטף כ"מ שיכול לעטוף דברי בוז ונבלה על חבריו וכל מה שיכול להשניאו בעיני הפאכטיר והקצב, ובקל יש לחוש שירצה להחניפו ולהראות לו שהוא רוצה להכשיר וחבירו שאינו אומן מטריף, וע"כ תפוג תורה והרבה המכשלה וע"כ מאד ראוי לגדור גדר ככל האמור, עכ"ל.

שו"ב זמנינית, לדחותו עבור דבר קל

סט) בזה"ז צריך לראות שיהי' השו"ב יר"ש מרכים יותר מכל אשר היו לפנינו ובאיזה דבר קל יהי' מה שיהי' צריך לדחותו מאומנתו (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ל"ג).

שחיטה אצל רעפארמער

ע) דבר זה חמור מאד בעיני שרידי עם ד' ומי שמסייע ידם אפילו בדבר קטן נקרא פורץ גדר גדול שגדרו חכמי הזמן, וכ"ש ענין קידושין וכן כ"ש ענין השחיטה (שו"ת אפרקסתא דעניא סי' י"ט).

פרק ח'

צרות ומצוקות קלקולים ומכשולות
בכל דור ודור בשחיטה

הקדמה

קצר המצע מהשתרע וקצרה הנייר מהכיל העובדות לאלפים שאירעו מאז נצטוו משרע"ה על הר סיני במצות שחיטה, אבל זאת אנו קוראין מכל ספרי חז"ל אשר מימות התלמוד ועד ימינו כי לא היתה דור אשר לא נפגע מפגעות שונות ומשונות לרגל השחיטה, אלו בכה ואלו בכה, ולא דילגה המכה גם על דור אחד.

כמובן שמתעם זה א"א להעלות על הכתב כל המאורעות, לכד ממה שבלי ספק א"א שיהי' המלאכה שלימה מחמת הרבה קורות שלא באו בכתובים כלל ונשכח זכרם, וכגורל שאר קורות שאירעו לעם ישראל כמשך גלותם שלא ראו אור הדפוס, וכמו שהעידו חז"ל (שבת י"ג:) שאין אנו מספיקין לצטט כל הנעשה שהן תדירות, כן גורל השחיטה.

אבל מ"מ לפיזור בלא כלום א"א כי הרבה תועלת נצמח מגוף הידיעה שרכו כמו רבו המאורעות ותוצאות בתוך שאר הצרות שחנו על עם היהדות כמשך גלותם.

משם יראה הרואה להבחין כמה צדקו דברי חת"ס זצ"ל (סי' ר"ה) שהמלך זקן וכסיל מתאמץ ביתר שאת ובתוקף גדול להכשיל הרבים ע"י עוסקי בשירות הרבים כמו הסופרים והשוחטים.

משם ילמדו המבינים לידע כי לא גיזם רועה ישראל כלל כאשר העיד (בשור' ד"ח ח"א יור"ד ו') שת"ח יראי השם דבוקים לצדיקים נתהפכו לאיש אחר כאשר נהרגלו לאומנות השחיטה, והלא הדברים ק"ו ומה אם יצה"ר היום יומית אמרו עליה חז"ל שכ"כ מתגבר והולך שאלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לעמוד בפניו, עאכ"כ כאשר יצרו של הרבים מתגבר על לב השוחט שיכשיל הרבים, דמועטים יכולים לעמוד לפניו.

ולא על חנם אמרו חז"ל ששוחט צריך להיות יר"ש מרכים, כי הכוונה מתפרשת היטב לענינינו דכמו שתוקף היצר כמו יצרא דרכים ביחד כן צריך להיות זה לעומת זה להשוחט יראת שמים מרכים וכנגד כולם, כדי שיזכה לסייעתא דלעילא ללחום נגד כחות החיצונים העומדים עליו להחטיאו, ולמטרה זו כוון הגר"ז כשכ' בשו"ע שלו (יור"ד סי' ח"י קו"א סי' א') שהשוחט צריך להיות יר"ש יותר מבימי התלמוד, ותהי' היראה ניכרת על פניו, ופוק חזי מ"ש מהר"ש אבהב בצוואתו בזה"ל: ושחיטה והרגשת הסכין שרוב העולם נכשלין בה, עכ"ל.

ודי לן כמה שהגביל המחבר בשו"ע (סי' ח"י או' ח"י) גדרי השו"ב בזה"ל: והאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולהם מחלו חכמים כבודם, כי הם זהירים וזריזים וכו', עכ"ל. שתי תיבות זהירים וזריזים מכילין תוכן רב גווני על מהות וטיבו של השו"ב כמבואר בשל"ה שער האותיות או' ק' ובמסלת ישרים בתחלתו הרכה פריקים לבאר וללבן פירושו של שתי תיבות הללו, ומשם כבר רואין הכל.

וכמו גורל כל הדברים שבקרושה שבמשך הזמן שאנו מתרחקין ממעמד הנבחר של קבלת התורה נתרופף מעט מעט וכלשון חז"ל (יבמות ל"ט: חולין צ"ג:) "וכי אכשור דרא" וכמו שהצטערו רבותינו ז"ל עוד בימי חכמי הש"ס על ירידת הקרושה ואמרו אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים (שבת קי"ב: ירושלמי דמאי א' ג', ב"ר סי' י').

וכמו"כ מצינו (יומא ע"א.) אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם, הרי חיפשו אחר עצות שונות מזמן לזמן כרואם חולשות הדרור, וכן (במו"ק י"ז, חגיגה ט"ז.) אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וכו', ולפי פירושן של הרכה ראשונים כוונת חז"ל שעכ"פ לא יתפשט אצל אחרים שבקל לומדים לעשות כמעשי הרשעים.

וע"ע מה שמנו חז"ל בסוף סוטה על דור שיהיו בעיקבתא דמשיחא, ואין אנו צריכין להתרחק כ"כ הרכה כי מצינו (שבת קל"ט.) עוונות שונות שגרם החורבן, וכן ביומא פ"א, וגיטין פ"ה מה שלא נשמע בימי קדם, והרכה כזאת תמצא עוד בדברי חז"ל.

כך עלתה גם לגורל השחיטה שמלבד גוף הפירצה של שוחטים קלים שלא היה חידוש גם בימים הקדמונים נתפשטה פירצה זו ועשתה לה

כנפים ועד מהרה נפצה על כל הארץ, פוק חזי בשו"ת חו"י סי' קע"ה שכ' בענין השוחטים בין השאר כהאי לישנא "בדורות הללו שכבר גדלה המכשלה בארץ אשכנז ביושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה (של שחיטה וכדיקה) לע"ה ובורים ונער קטן נוהג בס".

ועדיין לא עברה זמן מרובה ושמענו קול דודי דופק מרן רשכבה"ג בעל ד"ח זצ"ל וצווח ואומר שהרבה מדינות המירו דתם ע"י אכילת בשר של שוחטים הקלים (מובא בשמו כטיוול בפרדס או' ש').

ובמקום אחר תמצא שהתבטא בעל ד"ח זצ"ל כחריפות עוד יותר וכ' (בח"א יור"ד סו"ס י"ז) דבעוה"ר קלקול הדור מהשו"ב הלא טובים.

אבל האמת לאמיתו שכבר קדמוהו רבנן בע"ז בס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל (ה' שחיטה פ"ב) שכ' דאלמלי הי' הצבור יכולין לעמוד בה היו חכמינו מבטלין כבר מהרבה שנים כל ענין השחיטה, כפרט בזה"ז כשהרבה נכנסין לאומנות הלזו ובקל להכשל יחיד ורבים, והאשמה תלוי על נותני רשות לשוחט.

ולא רק ברוחניות נתקלו בפרשת השוחטים ושחיטות כי גם בגשמיות סבל היהדות הרבה בפרקים שונים כשגזרו המלכות צו להפסיק השחיטה ככל וכל במאה השביעית לאלף הששי, אבל כפי שהורו לן הגדולים שמאז חלק הרוחני והגשמי הן כגוף ונשמה, תרי ריעין דלא מתפרשין כמפורש בס' טיוול בפרדס ערך שחיטה, שבלי ספק כי כל הגזירות שגזריין אוה"ע על השחיטה על שאין עומדין על משמרת השחיטה כדבעי ודין גרמא דכולא.

ואם תרצה לידע האך אירע דבר הגדול כזה שימירו קהלות גדולות הדת עבור חתיכות בישראל דנו"ט בלבד, פתח עיניך והביט מ"ש כתב"ש (מובא כטיוול בפרדס שם) דאם אין השוחט יר"ש מרכים שתהי' היראה ניכרת על פניו מתקלקל הוא בעצמו יותר ויותר ומקלקל גם אחרים עמו האוכלין משחיטתו מתמלאין מכחות החיצונים ונעשין אפיקורסים רח"ל.

והוא הדבר אשר כבר דברתי לעיל כי כחות הטומאה וחילו של ס"מ שבא עמהם ללחום עם השוחט הנהו רב ועצום מאד, ורק ריבוי כחות הקדושה יכולים להפילו (עי' אוה"ח פ' ויחי) ולפי הכלל אצל יעקב ועשיו כשזה קם זה נופל, ה"ה כאן כשאין השוחט מתאים למלאכתו מצד יראתו אז כחו של עשיו נוטל חלק בראש.

ולא לחנם כ' חז"ל (שבת ל"ג): וגם בספרי קודש כי במקום שאין השחיטה והאכילה מהוגנת אז מתרבין הצרות (עי' אוה"ח הק' שמיני י"א מ"ג, אזהרות מהרצ"א, מקדש מלך, זכחי שלמים, דכ"ת סי' ס' או' ה') כי כן אמרו חז"ל (ב"ב פ"א) הוא המסית והוא הנוטל נשמה, וכמ"ש בס' אמרי צדיקים (דברי גאונים עמוד ה') דבמקום שהשחיטה שלא כהוגן אז מה"מ בעיר, וכשהוא כהוגן אז אליהו בעיר, ולא די לן בזה אלא שנוטל חלק בראש לעכב ביאת גואלינו כמ"ש בס' שמרו משפט (לבעל לב העברי), שרצה הגה"ק מוהר"ר נתן אדלער זצוק"ל לפסול השוחט בפ"פ דמיין ולהכניע חותמו של סט"א הרובצת על שוחטים הפסולים ואילו הי' מפיק זממו הי' מתגלה בן דוד, וע"כ העמיד הס"מ עליו מקטריגים ורדפוהו עד שהוצרך לברוח משם.

וכפי המבואר בספרי קודש אחד מג' העיקרים שהנחלנו קל עליון מתנה החשובה בהורדת נשמת אור עולם מרן רבינו קוה"ק אור שבעת הימים בעש"ט הק' זי"ע לטהר ולזכך האויר ולהעמיד ג' עמודי העולם על בסיסם שנתרופפו במשך השנים ואחד מהם גמ"ח שנחלש מסיבת שוחטים הקלים, ואשר בשבילם לא נחשב בשמים הבשר שמאכילין לאורחים לכולם כיון שהי' נו"ט (עי' דברי תורה ח"ג פ"ו).

ומה מאד יאירו לנגד עינינו אור עמוד ההוראה שהאיר עיני הדורות בפסקיו הברורים וכדרשותיו הטהורים מרן בעל נודע ביהודה זצ"ל שגם מדבריו מתבלטים שחלק השחיטה נוטל חלק ראש וראשון מכל הפירצות שבכל ד' חלקי שלחן ערוך פוקו וחזי מ"ש לן תלמידו הגדול בס' תשובה מאהבה ח"ג על יור"ד סי' ל"ט בשם רבו בעל נו"ב זצ"ל: "ברוב מקומות שבשו"ע המחבר מקיל והרמ"א מחמיר לבד ממיעוץ הסירכות שמצינו להיפוך המחבר מחמיר והרמ"א מקיל, מי יתן והי' שיקבלו חכמי ישראל הוראות המחבר אע"ג שרוב המקומות יהי' יותר קולות עי"ז כי המכשולים שכבר יצאו מקולת הרמ"א מרובין ושקולין נגד כל קולות של המחבר זצ"ל", ע"כ.

ולא על חנם יצאו שרי העם בראש מערכו: לקים חיים להכות על צוארי רשעים השוחטים הקלים מכשילי הרבים, כאשר עיני הקורא יראה הרבה בשו"ת ד"ח ושו"ת מהרש"ק בטוטו"ד, ודי לצטט מ"ש בשו"ת ד"ח יור"ד סי' ז' וז"ל: אם תרצו לחוס על נפשו ונפשות ביתו תנו להם איזה הספקה וכו' ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה להניחו להאכיל

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קפו

טריפות ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו, ע"ש.

והאמת אגיד כי עדיין חסר תבלין להגיד פשר דבר על דגושת השטן כפרט השחיטה אע"ג שהוא ענין של רבים ביחד מ"מ הלא רואין אנו גם שאר דברים שהם נוגעין לרבים ואע"ג שהמכשלה בהם גדולה אבל לא כ"כ בכמות כשחיטה ובדיקה, וכן לאו כל הזמנים שוין בהו, לבד מהשחיטה שרבתה בהם הצרות והמצוקות בכל דור ודור.

לדוגמא עי' בשו"ת חת"ס (או"ח ר"ה) שהמלך זקן וכסיל עומד על כסא של ג' רגלים חזנים שוחטים וסופרים וכולם לא שמענו כ"כ הרבה בכ"כ זמנים כמו בשחיטה, וע"כ טעמא רבה אית בהו.

והאמת יורה דרכו כי כדרכה של תורה להיותן עניים במקום זה ועשירים במקו"א, נמצא במקו"א תשובה לזה, דהיינו לבד מטעם הנ"ל שנוגע לרבים עוד בו שעבירה זו מטמטם הלב והמוח ומעביר האדם על דעת קונו כמ"ש בשו"ת ד"ח שם, וכן בשו"ת בית הלל (סי' ט', מ"ח) זולה"ק: תדעו שעבירה הזאת של נבילות וטריפות חמור מאד באיכותו משאר עבירות וכו' ע"ש.

וכמו"ש בתורת משה (להחת"ס) פ' שמיני כי התרבות הכפירה ואפיקורסות העזות והמינות ע"י פיטום מאכ"א (עי' בפנים החיבור באורך), ועמ"ש בשל"ה (או"ק') כי רבו שלו הזהירו על שני דברים שבו הכל תלוי מאכ"א וקדושת עצמו, וכ"כ בר"ח שעה"ק ואכמ"ל.

סוף דבר מקצוע ונושא השחיטה היא יחיד במינו בקיום מכח אל הפועל כדבצי וכן מראין כל הדרות, ומוסר היוצא כי אטומי מוח כמוני היום, בזמן של הסתר בתוך הסתר מכל דבר אשר בשם קדושה יכונה השעה מבקשת לאסוף חיל ולעשות פעלים לבסס עמודי ויסודי סדרי השחיטה והבדיקה על התורה והיראה ובדרך המסורה מדור דור מבלי לטות מדרכם וסדרם זיו כל שהוא, ואז כאשר עשינו בפועל כל המוטל עלינו, חובה עלינו לפרוש כפים לאבינו שבשמים שישלח עזרו מקודש להשפיע שפע קדושה להעוסקים במלאכת הקודש שלא תצא ח"ו מכשול מתחת ידיהם ויוכל לזכות כל ישראל אחיהם ולבטל כל מקטריגיהם, ע"י קדושת מעשיהם, שינצלו מכל צרותיהם ושמתח עולם על ראשיהם, בימיהם, אמן.

פרק ח

צרות ומכשולות

(א) ע"י בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ג) מעשה בטבח בצפורין שהי' מאכיל גבילות וטריפות, פע"א שתה יין בער"ש עלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא אי שרי ליקח השוחט מלפני הכלבים, אמר להם כתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו" וזה הי' גזול את הכלבים ומאכיל את ישראל, לפיכך עכשיו אוכלין הכלבים משלהם.

ועפ"ז פסק בהג"ה אשר"י פרק גיד הנשה סי' ט"ז דהמוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו, ואפי' כלבים אוכלים בשרו ולוקקים דמו אסור להבריחם מעליו, ע"כ.

(ב) בש"ס דילן סנהדרין (כ"ה:): מסרו חז"ל עובדא נוראה וז"ל: ההוא טבחא דאשתכח דנפקא טריפתא מתותי ידי' פסלי' רב נחמן ועברי', ע"ש.

(ג) ובחולין ח"י ע"א, האי טבחא דלא סר סכיננו וכו' שמת' ועברי' ואכרזו אבשרי' דטריפה היא.

(*) בשו"ת הרא"ש כלל עשרים או' כ"ט טבח שיצא טריפה מתחת ידו ב' וג' פעמים, ע"ש.

(ד) וע"י בשו"ת הרא"ש כלל ז' סימן א' שהשתמשו בחרמים וגזירות קשות שלא ישחוט שום אדם רק הממונה מקהל, "כדי שלא יקפוץ כל אדם וישחוט אף שאינו מומחה".

(ה) ע"י שו"ת הרשב"א סי' תקצ"ד מאורע שהי' שם.

(ו) וע"י שו"ת הריב"ש סי' ת"ק מש"ש, וגם כסי' תצ"ז, ע"ש, וב"י סי' קי"ט מביא משו"ת הריב"ש שרצה לסלק טבח, ע"ש.

(ז) בשו"ת מהר"ם כ"ב תשובה ד' שהקצבים לא הניחו לשו"ב לברוק מחמת ששוהה יותר מדאי בבדיקתו ודרך טבחי' גוים להקפיד, ע"ש.

(ח) כמו"כ תמצא ברבינו ירוחם נתיב ט"ו סוף ח"א, ע"ש, ובשו"ת הרשב"א סי' ד"ש, ש"ה.

- (ט) ועי' שו"ת שארית יוסף סי' כ"ב לגיסו של הרמ"א.
- (י) ועי' שו"ת הרא"ם ח"ב סי' נ"ד שרצה לפסול טבח ונמנע מחשש שלא יעלה בידו.
- (יא) בשו"ת מהרי"ל סי' ק"כ שבימי מהרי"ל נתפס שוחט שהאכיל בני ישראל טריפות במזיד והחמיר בכל תוקף ועז.
- (יב) כמו"כ קרה מכשול שוגג לר' יצחק אבי הגאון מהר"ם מינץ שהי' שר"ב מומחה והחמיר המהרי"ל בכפרתן (שו"ת מהר"ם מינץ סי' כ"ה).
- (יג) גם לבן מהרי"ל ר' יקותיאל שוחט יצאה פע"א טריפה מתחת ידו ורצו להעבירו (עי' שו"ת מהר"י ווייל מ"ז, נ"א).
- (יד) ע"ע בשו"ת מהר"י וויל סי' צ"ז מה שהאריך בכמה עובדות שהי' שם.
- (טו) בשו"ת מהרי"ק שורש ל"ג ענף א' מעשה בשוחט שהכשיל את אחיו פעמים רבות והגאון פסק להעבירו לגמרי.
- (טז) ע"ע שו"ת עבודת הגרשוני סי' ט"ו, מהר"י בן לב ח"ב פ"ו, צ"ד (הקדמון) סי' ע"ג.
- (טז) ועי' גם מ"ש המהרש"ל ביש"ש חולין פ"א סי' ל"ט שלא הרגיש השוחט בפגימת הסכין ורמז עליה בש"ך סי' ח"י, וע"ע שם בחולין פ"ז או י"ז מכשול בענין בדיקת הריאה.
- (יז) וכן בדמשק אליעזר (חולין מ"ב:) שהעבירו שוחט בשביל פגימה שמצאו בסכין.
- (יח) בשו"ת מהר"ם לובלין סי' ע"ו ג"כ עובדא בענין שוחט וסכין פגום.
- (יט) ועי' פת"ש סי' ח"י או ט' שמביא בשם של"ה שראה חסיד שלא אכל בשר משום שהרגיש פגימה בסכין שלא הרגיש השוחט, ע"ש ודברי השל"ה הן בשער האותיות או' ק' ומדבריו שם נ' כי פירצת השוחטים כבר התחילה לפרוש כנפיה שכ' שם בזה"ל: ואני הגבר מיום היותי לאיש נצטערתי על דבר זה מה שאוכלים בשר מכל אשר יביאו מישובי העיר ואגפיה אף כי נתמנה שם שוחט שקבלוהו בני הישוב ההוא

מ"מ לפעמים מקבלין לשוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ובאומנות יתירה ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב האב"ד לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא אף אם הוא יר"ש, כי נוסף על יר"ש צריך אומנות יתירה וכו' עכ"ל.

(כ) בקורת חדה על השוחטים שהיו בשנת ש"ע בערך ע"י סי' הזכרונות למהר"ש אבן"ב זצ"ל זכרון שלישי ה' שחיטה פ"ב שמדבר משפטים עם נותני ולוקחי קבלה, ואצטט כאן איזה קטעים משם (וכולו ספחתי במדור "נתינת קבלה לשו"ב") וז"ל:

הנסיון הוכיח שלא כל ראויה לבדוק ואין הדבר תלוי בדיעת הדינים וה' שחיטה בע"פ כי העיקר הוא בדיקת הסכין, והבדיקה הראויה והכשרה תלוי' ביראת חטא, ואיה איפוא זו היראה והרעדה, בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו את ידם לקבל רשות הנהוגה, והשיגוה, ורוכ עסקיהם בעסקי אכילה ושתי' ובתיקון השערות ובקשוט המלבושים ובהליכות גנות ופרדסים מקומות מוכנים לפורעניות וכו' ועיני ראו בחרו אחד שלא ידע להבחין בין מותר לאסור ובין טמא לטהור וחרו אחר הקבלה והשיגה וכו' ע"כ.

וכי עוד כי אילו היתה צבור יכולה לעמוד בלי בשר כשר כבר היו רבותינו מבטלים אומנתם לגמרי, וכ"כ הצטער שם עד שכ' "וכל המושך ידו ממנה לבלתי נתון אותה אפי' לכשר שכשרים כי אם בשעת הדחק ובתנאים שאמרנו הר"ז משובח ושכרו כפול מן השמים", ע"כ.

(כא) בס' גבול בנימין (לערך שנת ת"ס) וז"ל: ומאחר שראיתי הרבה שוחטים ובדוקים שיודעים בדוחק הפשוטה מדיני מהריו"ו, וכו' עכ"ל.

(כב) ידוע המהפכה הגדולה שאירע בימי הגאון בעל שכו"י זצ"ל בשו"ב שבעיר פראג שהתחיל להנהיג בקליפות הסירכות ותהום כל הארץ בשבילו, ובעל פלתי (סי' ל"ט) ופמ"ג (שם) וחת"ס (שם) ועוד שבעל נפש יתרחק (ומבואר באורך במדור "קליפת הסירכא").

(כג) ע"י שו"ת פנים מאירות ח"ג כ"ז נשאל ג"כ משוחט שנמצא לו קלקול, ע"ש.

(כד) ובשו"ת ד"ח ח"ב יוד"ד סו"ס ו' שראה בעיניו שובי"ם שנהפכו ע"י אומנותם לאיש אחר.

(כה) ובשׁוׁת יהודה יעלה (יור״ד סי׳ י׳) במאורע ששוחט שהי׳ מגלח זקנו בתער שחט כבש בהתער.

(כו) בשׁוׁת מהר״ם שיי״ק (יור״ד י״ב) ע״ד השו״ב שהי׳ בעל מלחמה ומנהיג אייזענבאהן ומסתמא אכל טריפות וחילל שבתות.

(כז) וכמו״כ מצינו הרבה עובדות בימי האריות הגאון רבינו יונתן אייבשיץ, ובעל נו״ב, ויעב״ץ, זצוק״ל שהיו הרבה שוחטים שהכשילו הכלל ישראל בנבילות וטריפות, עי׳ שוׁת יעב״ץ סי׳ כ״ד עובדות נוראות בענין שוחטים, וכן בס׳ קי״ג מעשה תעתועים, ובס׳ קצ״ו שם.

(כז*) ובקבלה שיצאה מפי הגר״ר יונתן זצ״ל (מובא בהתאבקות דף ס״ג) סיים דבריו בזה״ל: והלואי שיהיו כל שוחטים ובודקים בישראל בחורים בעלי תורה ולא יומסר הדבר לחסרי מדע בעוה״ר אשר עוסקים בו כמצות אנשים מלומדה, עכ״ל.

(כח) ובשׁוׁת מהר״א ענזיל סי׳ ס״ח קובל על מצב הדור בזה״ל: בעוה״ר בדור הזה מחבלים כרם ד׳ ורכים חללים מפילים תלמידים שלא הגיעו להוראה וחוצפה יסגי, ונוטלים עטרה לעצמם ליתן הוראה לשו״ב וכו׳, עכ״ל.

(כט) בשנת תר״ה היתה אסיפה גדולה של כל גדולי אונגארין בעיר פאקש להתבונן על מעמד הדת ולתקן כל בדק (מובא בס׳ השוחט והשחיטות דף 63, ובס׳ לפלגות ישראל באונגארין דף ל״ד) ותקנו גם לשוחטים, שתמיד יהיו עיני הרב עליו להשגיח על ידיעותיו והנהגותיו וחושיו אם לא אבד הרגשתו וידיעת סכין ותיקונו, ע״ש. מזה נראה כי המצב הי׳ ירוד בכל המדינה.

(ל) בימי הכת״ס ומהר״ם שיי״ק זצ״ל ראו הני תרי צנתרא דדהבא כי השעה מתבקשת לעשות תיקונים לגדור פירצות השחיטה וז״ל מהר״ם שיי״ק זצ״ל ביור״ד סי׳ א׳: בשבוע העבר איקלע לאתרון תלמידינו הרב המופלג וכו׳ והעיר אותי על השערורי׳ בדבר השוחטים ובודקים ואמר לי בשם פר״מ (הכת״ס זצ״ל) שראוי להמתיק סוד בזה וכו׳ ע״כ.

(לא) וע״ע בשׁוׁת עין הכדולח סי׳ י׳ וז״ל: ״ובלא״ה מכווער הדבר שקהלה נאה כזו וגם רבים רוצים שם שיהי׳ שוחט נער ומשורר, ושרוכים כאלה המה קלי הדעת, ועל הכפרים אנו מצטערים שיש להם שוחטים כאלה״ וכו׳ ע״כ.

לב) וכן בשו"ת זכרון יהודה ח"ב סי' א' בסוף דבריו "וכ"ש שלב השומע יכאב בשמעו שבא אחד מכפר וועלזען מנערים המנוערים לברך את הזבח שם במקומם, תסמר שערות אנוש הזאת יעשה בישראל שנפשות ישראל נתונים ביד קלי הדעת על לא דבר", ע"כ.

לג) וע"ע בפמ"ג מש"ז סי' א' ס"ק ט"ז שרבו המתפרצים בעו"ה, ע"ש.

לד) בס' ברית מטה משה התאונן מרירות על רוע המצב וחורבן השוחטים, והא לך קצת מהעתקת לשונו: הבשר עדיין בין שנינו שאכלנו נבילות וטריפות עד כה שהי' גדול המכשלה הזאת בישראל שהרכה שוחטים אין להם הרגשה וכו', דבר זה החריב את ביתינו אשר עדיין לא נבנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו, וכאשר נמצאו כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע וכו', ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות וכו' עכ"ל.

לה) בפנקס הגדול שבק"ק פרעשבורג נמצאו תקנות קבועות במסמרות חזקים שנתקנו ע"י אריות שבחבורה הגאון מוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל בעמ"ח משנת דרע"ק, והגאון מוהר"ר משה חריף זצ"ל, ומבין השיטין ניכר כי מחמת ריבוי התקלות נגרם להם להתאסף ולתקן תקנות.

לו) עוד בפמ"ג סי' ח"י ס"ק כ"ט העתיק עובדת מהרש"ל המובא בקיצור נמרץ בש"ך סי' ח"י סעיף י"ז, וסיים עלה בזה"ל: ומעתה אין אני מתמיה על החוצפה וגאווה שבזמנינו זה אם היו כן בדורו של מהרש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהי' תורה וגדולה במקום אחד כ"ש עתה, עכ"ל.

לז) בס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל זכרון שלישי, מתאונן מרירות למו על מצב השחיטה בימיו, וכותב בין השאר בזה"ל: העיקר הוא בדיקת הסכין והבדיקה הראוי' והכשרה תלוי' ביראת חטא אשר כתבו כל חכמינו וזקנינו ז"ל, ואיה איפה זו היראה והרעדה בכמה נערים נעורים בעוה"ר אשר פשטו ידם לקבל רשות הנהוגה והשיגוה, ורוב עסקיהם בעסקי אכילה ושת' ובתקון השערות וקישוט המלבושים והליכת גנות ופרדסים מקומות מוכנים לפורעניות ופתחים ופתחים לשטן... ועל סמך הרשות שבידם נוטלים עוד רשות לעצמן לשחוט בכ"מ בסכין אשר ימצאו שם, וכו' עכ"ל.

- (לח) וע"ע בשו"ת חת"ס יור"ד סי' ח' ואו"ח סי' ר"ח, ר'.
- (לט) ועיי' בתולדות יעקב יוסף פ' נשא ד"ה והעולה.
- (מ) עיי' שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', י"ג, ועוד הרבה תשובות קלקולי השוכנים בימיו.
- (מא) וע"ע שו"ת שו"מ ח"א ספר שני תשובה מ"ח.
- (מב) וע"ע שו"ת בית אפרים יור"ד סי' ח', לענין בעל השור עם שורו.
- (מג) וע"ע שו"ת בגדי כהונה או"ח סי' ד'.
- (מד) וע"ע בשו"ת בית שלמה יור"ד י"ג ע"ט, וכרית אברהם יור"ד סי' ה' או' ד'.
- (מה) ועיי' שו"ת אוריין תליתאי סי' פ"ג, תועפות ראם יור"ד סי' א'.
- (מו) ועיי' רו"ח הספרדי יור"ד א' ה', שו"מ קמא ח"א רס"ט, דבר משה צ"ח.
- (מז*) עיי' שו"ת חת"ס יור"ד סי' ח', י"ג.
- (מז) עיי' באר משה להגר"מ ירושלימסקי קוני' כבוד חכמים י"ב.
- (מח) עיי' שו"ת מהר"י אסאד הרבה תשובות, ובגינת ורדים הספרדי יור"ד כלל א'.
- (מט) עיי' שו"ת כתב סופר חיו"ד הרבה תשובות בענין זה.
- (נ) עיי' משכיל אל דל ח"ג כ"ב פ"ה.
- (נא) עיי' ס' כתב יושר ודברי אמת באורך נפלא מכל גאוני דור הקדום.
- (נב) עיי' שו"ת פרשת מרדכי (למהר"מ בנעט) חיו"ד.
- (נג) עיי' שו"ת אמרי א"ש חיו"ד סי' ב' ז'.
- (נד) ועיי' שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' ר' י' מ"ז.
- (נה) ועיי' שו"ת עטרת חכמים יור"ד א', בית יצחק יור"ד כ"ח, ושו"ת ריב"א סי' פ"ט, ומאמר מרדכי סי' ט"ו, ובית אפרים יור"ד סי' ה', ובית

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קצו

יצחק יור"ד סי' ח' וסי' ל"א, וצמח צדק (ליובאוויטש) סי' ג' וחת"ס
חור"מ קצ"ו, כת"ס יור"ד ה', שערי דיעה קמא סי' מ"א, חסל"א יור"ד סי'
ה', ובדע"ת סי' ב' מאו' ל"ג עד סוף או' מ"ה, שו"ת משיב הלכה יור"ד
א'.

ובס' יסושי"ה (שער ד' שער הבכורות) דגדלה המכשלה שהשוחטים
משתכרים, ועמי הארץ עוסקים בשחיטה.

(נו) בשו"ת ערוגה"ב יור"ד סי' ה' שו"ת מהר"ש ענגעל ח"א י"ז,
מילי דאבות השמטה לח"ג סי' ר'.

פרק ט'

סדר בדיקת הסכין

(א) ככה יבדוק: א) יעשה הולכה והובאה קצרה על מקצת הסכין ובתנועה דהרגשה קלה, ותמיד יחזור למעלה ממקום שפסק שם בדיקתו, וכן יעשה עד גמירא, ושוב יחזור לעשות באותו צד עצמו הולכה והבאה ארוכה קצת ובכבדות ומהירות קצת יותר מכתחילה, וכן יעשה בכל צד ב' הולכות וב' הבאות עד שיעלה מכולם י"ב בדיקות בטופרא (מנחהז"ב סי' ח"י סעי' ט' בקומץ).

(*) לא יבדוק צד אחד בהולכה ואח"כ צד שני בהולכה, ואח"כ צד ראשון בהובאה, אלא יבדוק צד אחד בהולכה והבאה ואח"כ ילך לצד השני שלא יתכלכל (מנחת יוסף בלק"י סי"ק כ"ז).

(ב) יחזיק בעצמו הסכין בעת בדיקתו ולא ע"י אחר, דע"י התנועה ביד שמחזיק בה הסכין מתחזק כח החיוני וההרגשה ביד הב' שעובר באצבעו על הסכין (דע"ק ומנח"י סי' ח"י).

(ג) ירחוץ הסכין היטב מהדם לפני הבדיקה (עי' ש"ע הגר"ז ח"י סי"ק י"ד, מנח"י כביאורים, ועי' דכ"ת נ"ו).

וכן ירחוץ אהר השחזה לפני הבדיקה (בית אברהם סי' ח"י בש"ז סק"ה).

(ד) כשיש חשש היסח הדעת כל שהוא או טירדא כל דהוא באמצע הבדיקה צריך לחזור ולבדוק אפי' כמ"פ וצריך לזה משקל הנכון דיראת חטא בלי נטי' כ"ד בפחד אכילת סם המות (דע"ק סי' ח"י סק"ג).

דברי הדע"ק מרעיד לב השו"ב ותסמר שערות ראש בשומו על לבו דברים אלו, כי מי יוכל לשער בנפשו ולומר זכיתי לבי (מנח"י בלק"י סי"ק כ"א).

(*) אין נ"מ אם מוליך האצבע לבד או מוליך כל היד, כפי שטוב לו ההרגשה כן יעשה (מנחת יוסף סי' ח"י ס"ט).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קצו

ה) יזהר שלא יהי' הצפורן רכה דאו אינו יכול לבדוק יפה, ושוחטי ראי ד' נזהרין פלא יועץ ערך שוחט).

ו) אם רחץ אצבעו ברותחין עד שנתרכך לא יוכל להרגיש, ע"כ יתן ידו למים קרים שישרה בו הצפורן עד שיהא עזה קצת (שו"ת מור ואהלות, אהל ברכות והודאות סי' ל').

ז) המנהג להשחיו הצפורן במשחזת או בשר דבר שלא יהא בו פגימה דאו א"א לבדוק דשמא יעביר פגימת הסכין בתוך פגימת הצפורן ואינו מרגיש (שלחן גבוה סי' ח"י ס"ק י"ט, תורת זבח מע' שחיטה סי' פ"ט, מנחה"ב כלל י' קומץ סעי' י', ועי' דכ"ת ס"ב), וטוב שיהי' הצפורן ארוך קצת (מטה אשר ודכ"ת).

ח) צריך לשנות הצפורן אחר קצת בדיקתה שמא נפגם הצפורן בחודה של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת הצפורן (סי' ח"י או' ט').

ט) לא יבדוק ביד מצונן שמעכב ההרגשה, וכן ביד חם מאד (מכתב אליהו כפת"ש ח"י סק"ה, ולענין דיעבד עי' דכ"ת ס"ק ס"ה, ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ג).

י) לא יבדוק ביד טופח מחמת משקה או זיעה אפי' טופח שלא ע"מ להטפוח כי בדוק ומנוסה שלא ירגיש (שם), וגם בעת שהרוח מנשב בעולם לא יעמוד בחוץ לבדוק כי הרוח קשה לזה (שם).

יא) שיעור הפגימה בכל שהוא (סי' ח"י סעי' ב') בין בעומקה, ברחבה, ובמשכה (שמ"ח ותב"ש שם).

יב) הבדיקה צריכה להיות בצפורן דוקא (דכ"ת סי' ח"י ס"ק כ').

יג) יבדוק סכינו (לכד הבדיקה סמוך ולפני השחיטה) מדי יום ביומו בכוקר קודם תפלת שחרית כי אז ההרגש מעליא (דכ"ת סי' ח"י ס"ק כ"ב כאורך).

יד) צריך לבדוק הסכין קודם וסמוך לשחיטה ולא די במה שכבר בדקו בו ביום (סי' ח"י ס"ג, ובשמ"ח ותב"ש).

טו) הסכין צריך להיות מחודד ביותר וחלק מאד, וצריכין אומנות גדול לזה וצריכין לקבלו משו"ב מומחה (עי' בית אברהם סי' ח"י בש"ז

סק"ה, שמושה של תורה עניני שחיטה, דכ"ת סק"מ, מורה דעת כלל ד', חיים לחי או' ש').

טז) כשבדוק סכין רחוץ בלתי מנוגב ילחלח הצפורן ויבדוק ואז יעלה יפה וזה בחון ובדוק, ואנו נוהגין לבדוק בצפורן נגוב וזולת אם הסכין מלוכלך (מטה אשר ל"ב).

יז) כל הבא להתקרב אל המלאכה יתעסק הרבה בעניני בדיקת הסכין עד שכבר ידע להבחין כל מין פגימה לידע באיזה אופן היא נרגשת יותר כי לא כולם שוות, שיש פגימה נרגשת דוקא ע"י תנועה קלה ובהולכה והבאה קצרה, ולעפמים להיפך, וככ"ז צריך כ"א לבחון בעצמו עד שיטבע עפ"י ההרגל (מנחזה"ב כלל י' קומץ ט' ועשרון י"ג, וש"א).

יח) לדעת כמה מאות פוסקים אשר מפיהם אנו חיים חיוב גמור לכלי לשחוט בהמות רק באם נבדק הסכין לפני השחיטה ע"י שנים דוקא (שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג, שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב, בדע"ת סי' ח"י או' ל"ח בזה"ל: העיד לפני רב א' שראה קלף ישן ועליו חתומים מאה רבנים ובראשם הב"י ז"ל שחקנו שיבדקו תמיד שני שו"ב את הסכין וגם הריאה, ופורץ גדר ישכנו נחש, עכ"ל, ובשמ"ח סי' ח"י סעי' כ', ובס' זכ"א מהשו"ב בלאנדאן קונ' ז"א שהוא מתקנות ומנהגי ארץ המערב דף נ"ו או' פ"ו, פמ"ג בשפ"ד סי' ח"י ס"ק כ"ט, מהרי"ק שורש נ"ז, סוף ענף א', שו"ת מהר"מ שי"ק יור"ד סי' ה' ותמכו בדעת הרמב"ן פ' תבא, ובשו"ת טוטו"ד מהד"ק סי' קי"א, יד אפרים, וע"ע במדור "השגחה בשחיטה" ותמצא עוד נימוקים ומקורות להצריך משגיחים והשגחה קפדנית ומדוייקת בפרט בזה"ז.

יח*) לדעת הגר"א מוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה הנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג (מעשה רב, מנהגי הגר"א צ').

יט) בקצת מקומות המנהג גם לאחר שחיטה שיבדקו שני שוחטים דוקא (בס' פרה"א ספרדי ח"ג דף מ"ג דבירושלים נעשה הסכמה כן, ואפי' בשחיטת כבש א' לבד, וגם בק"ק איזמיר קבלו הסכמה זו בגזירת נחש כמבואר בס' תורת זבח הספרדי ערך ב' סי' ו' סק"ד, ובערך שחיטה סי' פ"ט, ודכ"ת סי' ח"י או' נ"ח).

כ) וגדולי הפוסקים כ' דהמנהג למנות שני שוחטים ומוזהרין ממנהיגי העיר וחכמיה שלא ישחוט האחד שלא בפני חבירו כ"א שיהי'

כ"א מושגח מחבירו בכדיקת הסימנים והריאה, שיהי נעשה הכל בהכשר אף שמעיקר הדין א"צ לכך שאף אחד נאמן, מ"מ עושיין כן שיהי הכל מתוקן בהכשר ויתרון, כאשר נמצא כמ"פ שעי"ז נמלטו ממכשול, ובפרט שעל הרוב אין שניהם שוין בחכמה ובאומנות ואיש את רעהו יעזורו, והוא נכון מאד, וקורא אני עליהם יעמדו יחדיו, וטובים השנים מן האחד (יד אפרים בקוני יפה לבדיקה או' ר', ובשו"ת קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג, דהמנהג בירושלים ובקושט"א מחקנות מהרי"ט ז"ל למנות משגיחים על השוחטים, וברו"ח סי' א' או' ד' שכן הוא המנהג באיזמיר ואנפיה, וכעי"ז בפר"ת סי' ל"ט סעי' קכ"ט, וע"ע מ"ש במדור "השגחה בשחיטה").

כ"ב כל גדולי דור האחרון (כמעט) הסכימו פה אחד דלא מהני אב ובנו לבדיקה (עי' בהילולא דרבי להגה"צ אבדק"ק ניונוב זצ"ל שקיבץ תשובות מכמעט כל גדולי זמנו דאין מעמידין אב ובנו, וכ"ד מהרש"ם, וכ"ד מהרש"ק בס' האלף לך שלמה, שו"ת מראה יחזקאל החדש סי' מ"ד).

כ"ג כל מה שהרעישו הפוסקים להזהר במתינות בבדיקות הסכין, גם בעופות צריכין ליוהר (יש"ש חולין סי' ל"ט, פמ"ג שפ"ד י"ח ס"ק כ"ט).

כ"ד צריכין מאד ליוהר דגם הבדיקה שבין השחיטות יהי לאט לאט ובכוונת הלב ולא במהירות כלל דמה שמוליך האצבע במהירות קצת אינה בדיקה כלל דיכול לדלג על פגימה דקה (שו"ע הגר"ז סי' ח"י קו"א סק"ה) ובביאורים למנחת יוסף ס"ק פ"ט כ' תוכחה להשוחטים שמתפארים במלאכתן שהם אומנים גדולים ושוחטין הרבה כזה אחר זה ובמהירות והסכין יפה והכל מטעם שבודקין במהירות ואם היו בודקין לאחר שחיטה במתינות וכונת הלב י"ל שהיו מרגישיין ואינם יודעים כי בנפשם הוא, ע"כ.

כ"ה אין לתחוב הסכין בנדן קשה בין בדיקה לשחיטה דהוי כנוגע במפרקת, ואם תחבו צריך לבדוקו שנית, ואפילו בדעיבר אם לא בדקו ושחט כך ונאבד הסכין יש להחמיר (שמ"ח סי' ח"י סעי' י"ד, מש"ז סוס"ק ט' מנח"י בלק"י סק"א, וע"ע דע"ת ס"ק כ"ה).

כ"ו אם נגע במפרקת צריך לבדוק הסכין מיד ולחוש שנפגם (סי' ח"י סעי' י"ב) ואפי' רק נגע בלבד (ערך השלחן (הספרדי) סי' ח"י או' ד', פר"ת ס"ק כ"א), ואפי' במפרקת של עוף (שמ"ח י"ד).

פרק י'

מאמר נפלא

כשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב).

ג) במשנה קידושין פ"ב, "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" ופירש"י "ספיקי טריפות באות לידו וחש על ממונו ומאכילין" אבל ישנם גם שאר פירושים: בעיון יעקב (לבעל חק יעקב) פי' דטבח הוא אומנות פחותה מכל, וכן עמלק אומה פחותה מכל, ועי"ל עפ"י המדרש דעמלק תפס במדת העזות מדת הכלב, וגם טבח מאכיל טריפות ראוי להשליכו לכלב, ואפי' טוב שבטבחים שאינו מאכיל טריפות מ"מ הוא שותף וחבר לטבח שמאכילים טריפות שהוא מדת עמלק ממש (ע"כ בס' עיון יעקב).

ד) ובס' באר אברהם בשם המפרשים, דאמרו חז"ל שכת פ"ב הנולד כמאדים יהי' טבח או אומן (פי' מוהל) וזה שכחר להיות שוחט ולא מוהל מאס בברית כמו עמלק כדרשת חז"ל (מובא שם).

ה) עוד פירשו, דמדעוסק כל היום בשפיכות דמים מתאכזר בטבעו כעמלק שלחם בישראל וכו' אמנם רק שותפו של עמלק הוא, ונ"מ להתרחק ולגוזזי מיניה (תפארת ישראל שם).

ודבר פלא נמצא במהרש"א שם שפי' בזה"ל: לפי שלעולם הטבחים משונים בכגריהם מזווימים גם שהם אנשי שחץ ליחן דופי בשאר בני אדם, וע"כ אמר גם הכשר שבהם לשנות לשונו לדבר בנחת עם הכריות אל תאמין בו כל זמן שבגדיו המזוהמים של הטבחים עליו והרי הוא ממש שותפו של עמלק וכו' עכ"ל.

ו) ובס' נאום ישראל שם פי' דכמו שאמרו חז"ל כחגיגה כ"א יש לו שותף זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע לא זכה וכו', וה"ה כאן כך פירשו אצל טבח היותר מוכחר עומד השטן על ימינו לשטנו, 'מר המו"ל בפרט זה הארכתי בהקדמה למדור "צרות בשחיטה" ע"ש) ונעשה לו לשותף זכה השוחט ושוחט כהוגן אז נוטל גם חלק חבירו בג"ע ושוחט למלאך המות, לא זכה אז נוטל עמלק חלקו וגורם עי"ז הירוסיים גדולים.

ז) עוד פי' שם עפמ"ש בס' שמרו משפט וכן בס' ברית מטה משה, שאילו הי' השחיטה מהוגנת כבר הי' בא קצינו לגאלנו גאולת עולם ע"ש,

וכן עמלק הוא המעכב גאולתינו כמו שדרשו חז"ל שכשימחה זכרו של עמלק אז יתגדל ויתקדש כבוד שמו יתברך ויתעלה, וע"כ אפילו היותר טוב שבטבחים כל שלא קירב הקץ הרי זה שותפו של עמלק.

(ח) ובס' פינת יקרת (על אגדה של פסח בקטע ואתא הקב"ה ושחט וכו') כ' בעי"ז דלמה יצא כזאת מלפניו שערד "ואתא הקב"ה" נתקיים כבר כל החד גדיא, ולמה אנו ממתניין כ"כ ע"ז, ותיריך שכדי שישחט הקב"ה למלאך המות צריך תנאי ששחיטת מלאך המות להשוחט הי' עול ובלוי יושר, אבל כ"ז שזה אינו מתגבר לא חשיד קוב"ה לעשות דינא לשוחט מלאך המות בלי טעם, ועי"ז נפרש דחז"ל כשר שבטבחים וכו' דגם הכשרים שבהם לא העלו חרון ד' על מלאך המות, וכזה נעשין שותפו של עמלק שגרם הגלות.

(ט) בס' קדושת עם ישראל (על קידושין שם) דמבואר בסה"ק שעמלק הכניס טומאת המינות ואפיקורסות בישראל, וכחת"ס עה"ת פ' שמיני שע"י מאכ"א בא מחשבת מינות וכפירה (אמר המו"ל: וכ"כ הרמב"ם מובא בדגמ"א עקב), ועוד תמצא באוה"ח פ' שמיני כי גם האכילה השוגגית פוגם הנפש וכ"נ בשו"ע יור"ד סי' פ"א, ובר"ח שעה"ק פט"ז, וא"כ גם הכשר שבטבחים מ"מ משוגג לא נפלט וגורם לפגם הנפש של אוכלי הבשר, וכמו כחו של עמלק וע"כ נעשה שותף.

(י) עוד מפרשים כי בלשון "כשר" שכתבו חז"ל ושינו מלשון "טוב" שכתבו לפני זה רצו להראות מה שכ' כל הפוסקים כי בשוחט לא די ביר"ש הרגיל אך צריך להיות מצויין ביראת שמים מופלגה שיתואר "יר"ש מרבים" וכ"כ בשו"ע הגר"ז סי' ח"י קו"א ט', ובדכ"ת סי' ח"י סעי' ח"י, ובכל הפוסקים ורק אז כדאי לסמוך ולאכול משחיטתו, וזהו שרמזו כי "הכשר" שבטבחים שאינו מתואר רק "כשר" בלבד הנהו שותפו של עמלק, אבל "הטוב" שבטבחים אינו כן (פרי דעת ה' שחיטה סי' א').

(יא) ועוד י"ל דכמו שעמלק הוא הפחותה מכל האומות על שהעניזה לנגוע בישראל, כן מלאכת השחיטה אפשר לקלקל בה יותר משאר כל העבירות (ד"ח יור"ד ח"א סי' י"ז) וע"כ נעשה שותפו.

(יב) בשו"ת עומק הדעת יור"ד סי' י"ט כ' בתוך הדברים לפרש אגב אורחא דחז"ל הללו בפירוש נפלא ומתקבל, מצינו הרבה בש"ס "אדם חשוב שאני" (ברכות י"ט. שבת נ"א. ב"מ ע"ג. ע"ז ח: ועוד) ופירש"י שם דאדם חשוב צריך להחמיר בדבר המותר שלא ילמדו אחרים עי"ז

להקל באיסור, טבח כשר ג"כ צריך להחמיר ולדקדק יותר משאר בני אדם בכשר שמוכר דאל"כ ילמדו פשוטי הטבחים למכור גם האסור, ועכשיו הבה ונתכונן מה הי' הגריעותא של עמלק, ולמה נענש כה קשות להיות שמו נמחה יותר משאר אומה ולשון כמו מצרים בכל רומי ועוד שהצירו לישראל זמן וזמנים טובא, ולא נענשו כ"כ, אלא הטעם כמפורש במדרש אשר קרן משל לקדירה רותחת וכו' וה"ה כאן עמלק הוא הראשון שהראה לקח לאזורים להלחם בישראל ונטל חלק על כל הצרות הבאים לישראל גם ע"י שאר האומות (עי' רש"י שם).

ועפ"י הרי הכשר שבטבחים שממנו למידין להקל באיסורים דומה לעמלק שממנו למדו להקל בהאיסור צערן של ישראל, ע"כ.

(ג) ועוד יתפרש עפ"י דחז"ל (קהלת רבה פ"א סי' כ"ח, וילקוט שמיני תקל"ו) דלעתיד לבא הקב"ה מוציא כרוז, ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו, וכו' כל מי שלא אכל נוי"ט יבא ויטול שכרו מיד באים אומות העולם" (ומובא גם בתורת משה, קדושים: המו"ל) הרי דלעתיד לבא יתקבצו ישראל ולהבדיל אומות העולם לקבל שכר אכילת כשרות, והדברים תמוהים מה ענין אומות העולם ליטול שכר אכילת כשר.

ברם לקושטא דמילתא אין מה לתמוה כי כאשר יראו העכו"ם שישראל מתקבצין וביניהן הרבה שאכלו משחיטה שבשרה ג"כ נבילה וטריפה בודאי יחשבו אי הכי גם אנו מחותנים לקבל שכר, ועפ"י יתפרשו דחז"ל באופן זה, כשר שבטבחים הוא שותפו של עמלק פי' העומד בצדו של עמלק דהיינו ישראל הבאים לקבל שכר לנגד העמלקים הבאים לשכר, אבל טבח פשוט אינו שותף רק מאותו הכת גופא (שם).

(ד) ויש מפרשים עפ"י דחז"ל (בראשית רבה מ"ד א') וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מן העורף, הא לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן הבריות ע"כ, ומצינו בר"ה כ"ט, דרשו חז"ל וכי ידיו של משה (אצל מלחמת עמלק) עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין לבם לאביהם שבשמים נוצחין וכו'.

ועפ"י י"ל כי ענין השחיטה ומלחמת עמלק דא ודא אחת הן ונראין כשותפין ודוקא באם הטבח כשר וטוב, פי' לדברינו אצל מלחמת עמלק כוונת הקב"ה לנסות ישראל אם יסתכלו כלפי מעלה ופנימיות רצון הבריות שישעבדו לבם למעלה, שיעמדו בנסיון, וכן בשחיטה המצוה הוא

לצרף הבריות פ"י כמו כשמצרפין את הזהב ואת הכסף מפרידין הטוב והמזוקק לצד אחד, והפסולת נזרק לצד האחר, כן בשחיטה הבריות נצרפין פ"י השוחטין כראוי ומהדרין לאכול ממנו הם לצד ימין הטוב, והשאר... אבל רצון הבריי"ת באמת שישחטו כולם שחיטה מהוגנת כדבעי.

וזהו עומק דחז"ל כשר שבטבחים שעל ידו מגיעין הבריות לרצון האמיתי של הבריי"ת הוא שותפו של עמלק שגם שם נצחו ישראל וש"מ ששיעבדו לכם להשי"ת (אור השנה על ר"ה דף כ"ט).

טו) וכפשטות הדברים מובנים עפמ"ש כזוה"ק (שמות קנ"א) דשחיטה איהו מסטרא אחרא, ועמלק שורשיו ועצמיותו ג"כ משם, וע"כ כשר שבטבחים שותפו של עמלק (שם).

טז) וברמב"ן עה"ת פ' תצא (דברים כ"ב ו') כ' בזה"ל אות באות: כי האכזריות תתפשט בנפש האדם כידוע בטבחים שוחטי השורים הגדולים והחמורים שהם אנשי דמים זוכחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו טוב שבטבחים שותפו של עמלק, וכו' עכ"ל, ולפלא שלא ראיתי לאחד מן המפרשים שיעתיקו דברי הרמב"ן הללו.

יז) וע"ע במדור בדיקת סכין או' כ"ג תמצא עוד פירוש נפלא על מאמר הלזה.

פרק י"א

זקן מגודל

פרק זו מוקדשת להביע לפני הקורא כל שמצא ידי
באמתחות הפוסקים מראשונים ואחרונים שדנו בנושא "זקן
מגודל" לשו"ב, וראיתי יחד כולם מודים כי זקן להשו"ב מוכרח
הוא, מחמת נימוקים שעמם.

ואחר הדייק בעומק דבריהם העלתי שני הערות נוספות. —
חדא, כי אפילו במקום שהשתמשו הפוסקים בלשון "שוחט"
לאו למעט בודק קאתי אלא שכן לשון המורגל. — והשנית, כי
לא כווננו רובם לגילוח שלימה וגמורה מבלי להשאיר אפילו
כ"ש, אלא עצם התגלחות גם למקצת פיגול הוא לא ירצה.

זקן מגודל לשו"ב

(א) שו"ב המגלח זקנו אפילו במספריים לבד סימנא מילתא שאינו
יר"ש ואינו ראוי להיות שו"ב, ואפילו באותן המדינות שעמא דבר להקל
בזה מ"מ חלילה לשו"ב להקל ולעמוד על נפשו בזה, ואם עבר יש לחוש
לשחיטתו (דכ"ת סי' ב' ס"ק פ"ט, שו"ת דרכי שלום ח"א ס"ג, שד"ח
פא"ש מע' ג' ס"א).

(ב) ויש שכתבו דאף דכגילוח בסם ליכא איסור לאו מ"מ בשו"ב יש
להחמיר דכיון שכ' האחרונים דהמגלח זקנו בסם אינו ראוי להיות ש"ץ
דאינו בשלימות דיקנא עילאה ע"כ יש להחמיר גם בשו"ב דאע"ג שהסירו
בסם ולא כתער יש למנעו מלהיות שו"ב (שו"ת חיים ביד הספרדי יור"ד
סי' א').

(ג) לולא דמסתפינא אמינא לחזק דברי הפוסקים שדעתם להחמיר על
השו"ב לבל יסיר זקנו בשום אמצעי תער, מספריים, סם, וכיוצא, עפ"מ ש"
בשו"ע הגר"ו בקר"א לסי' ח"י או' ט', בזה"ל: אבל אם אינם (השוחטים)
זהירין וזריזין אע"פ שהם בחזקת כשרות כסתם כל ישראל מ"מ כיון
שאינן אנשים ידועים בזהירות וזריזות ויראת ד' על פניהם אין להאמינם

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד וכו' עכ"ל, דקדק כלשונו וכ' "על פניהם" וא"כ שו"ב שמגלח זקנו, כבר קשה לכנותו שיראת ד' על פניו, דהיכר הראשון שעל הפנים גידול הזקן, ועוד לפמ"ש בעל אוה"ח הק' בפר"ת סי' ח"י, או' ל"א, דברור כי המזלזל קצת במצוה אחת ממצות ד' לא יוכל לבדוק סכין כדבעי, עכ"ל, הרי דזלזול כל דהוא כבר מועיל לגרוע ההרגש, וברור כי גם למקילין בגילוח מספריים מ"מ כיון שלדעת הרבה פוסקים יש בו איסור עדיין בפרט לשיטת המקובלים, שוב אין להסתפק כי המעביר זקנו מתחשב בין סוג המזלזלין עכ"פ קצת ממצות גידול הזקן (שו"ת חזון יחזקאל יור"ד סי' י"ב).

ד) לעניית דעתי אין להעמיד כלל שוחט המסיר זקנו יהי' באיזה אופן שיהי', הביטו וראו מ"ש בעין יעקב (ע"ז ב'): שהזקן אחד מסימני טהרה של ישראל והמסירין אותו מסירין סימן, וא"כ האיך נקום ונעמיד שוחט שכבר סר סימן טהרה מעל פניו, ועוד עמ"ש בס' יין המשומר להאי תנא קדישא מהר"ן שפירא זצ"ל, דהת"ח ובני תורה מחטיאין הרבים בגילוח במספריים דעל ידיהם המון העם מגלחין גם בתער, וא"כ איך יתכן ששוחט הצריך להיות מופלג ביר"ש משאר העם יהי' גם מחטיא הרבים והני מילי סיתראי נינהו.

וגם המקילין הדגישו היתירן בעיקר לסוחרים הנוסעים ממקום למקום ועסקן גם עם העכו"ם ע"כ יש להפוך בזכותן יותר, אבל ת"ח ושאר יושבי אהל החוב עליהן להחמיר, כמובאר במעשה רקח על משנה במכות פ"ג, ובשו"ת חת"ס או"ח קנ"ט (גאון יעקב סי' ק"א).

ה) הגאון חיד"א ז"ל אשר הוא לן מאירת עינים בכל מקצועות השו"ע אנהיר לן עיינין גם בדין הסרת הזקן האיך לדון בה, וכי שכידוע בימי תנאים ואמוראים גאונים לא הי' שום בן אדם מגלח שער זקנו כי ידעו שבזה מתבדל האיש מהאשה, וכמו שבימים הראשונים לא היה כלל כדבר הזה שאשה תלבש מכנסיים לא בחורף ולא בקיץ, ה"ה לענין הסרת זקן לאיש, אבל הדבר הלזה נתהווה במדינת אייראפ"ע אצל העכו"ם עפ"י סיבה ועי"ז נתפשט גם אצל הישראלים שהיו נושאים ונותנין עמהם, וע"כ אף שאפשר לשלוח יד להקל אל יסמכו ע"ז רק בשעת הרחק וסכנה וגם אז צריך עדיין כפרה כאשר יעבור זעם ויצא מצרה לרוחה, אבל בלאו הכי איסור גמור הוא (שו"ת חיים שאל ח"ב כ"ג, ברכ"י יור"ד קפ"א, עבודה"ק מורה באצבע סי' ד' או' קל"ה, יוסף אומץ סי' מ"ה).

דבר חידוש גדול נמצא בס"ח (קצ"ח) שלא יספר אדם זקנו אפילו בשעת הסכנה.

ועי' ביוסף אומץ (דיני פאות) שכ' דלפי גדול עונשו צריכין להחמיר בכל החומרות, וכע"ז בס' נוהג כצאן יוסף ה' גילוח שמצוה גדולה על כל אחד ואחד לגדל הזקן אפילו עם הארץ לא כשאר חומרות ודיקדוקי דלאו כל אדם רשאי להתייהר בהו, ע"ש. וע"כ אנן בעיקבי רכותינו מאורות הגדולים נילך שלא לקבל שוחט רק אם זקנו מגודל היטב (עשרה של תורה, ערך שוחטים).

ו) לא אאמין כי רב גדול בישראל יתקע עצמו להחזיק ידי המגלחין זקנם עד כדי שיסכים להעמיד שוחט ממין זה דבר שנראה כמוזר אצל כל יהודים חרדיים בכל הזמנים הלא זיל קרי בי' רב הוא דלדעת הרבה פוסקים הסרת הזקן אפילו על ידי סם איסור גמור הוא (עי' ריטב"א ושיטה מקובצת נויר נ"ח ע"ב, ובית הלל יור"ד קפ"א, שו"ת שמש צדקה יור"ד ס"א, וברכ"י יור"ד קפ"א, וכן בס' גדול האחרונים מהרש"ם ח"ב רמ"ג).

ומה לן לחפש באחרונים אחר שכבר נפתח לן שערי האורה ברד"ק שמואל (בי' י" ה) וז"ל: לא הי' מנהגם לגלח הזקן ואפי' במספריים וכו' וחרפה הוא גילוח הזקן אלא שנהגו כן באלה הארצות אשר אנחנו שם, וכן הפוסק הגדול בשו"ת צ"צ (חיו"ד) מחמיר ואוסר מה"ת בגילוח מספריים.

ועוד חבל פוסקים האוסרים גילוח וכל ענין מטעם "לא ילכש גבר" עי' כלי חמדה פ' תצא או' ד' בשם תרגום יונתן והרשב"א ז"ל, וכ"ד שבלי הלקט כמצות לא תשחית, וכן מאירי מכות כ': בשם כמה ראשונים, וכן בס' המנהיג, אבודרהם, ואברכנאל פ' קדושים, שד"ח, סידור יעב"ץ, ועוד.

ועי' בשו"ת מן השמים (סי' ל"ו) שהשיבו משמיא לשאלת חלום אי מותר לגלח במספריים, השיבו "ולאותם המגלחין ישאלו איה יוצרך ומלכך ששכחתם לקיים מצוה כה קלה" ע"כ, הרי דגם כמתכתא דרקיע אין נוחין ממגולח, וא"כ בכל כי האי גוונא כבר הורה לן התנא (אבות פ"ב מ"א) "רבי אומר איהו דרך ישרה שיכור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" ש"מ שצריכין להתחשב עם דעת עליון אף בדברים שהיינו יכולין להקל בו בדיני אדם.

ודבר חידוש מצאתי בס' אחד פ' קדושים אחר שכ' פירושו של הרמב"ן לפרוש ולהתרחק מן ההיתר שלא לפגוע באיסור, ושסברא זו כ' גם הראב"ד בבעלי הנפש (מוכא באו"ח סי' ר"מ) דאל ילך בתר שרירות לבו בהיתר דאו יסיתנו אל האיסור, כ' בס' הג"ל כי לפום ריהטא כוונת הרמב"ן להתרחק מדברים שיש בהם ענין תענוג והנאה שמזה דיבר שם, אבל לקושטא דמילתא נקט הרמב"ן דוגמאות הללו שבהם בני"א לוחטים, ואטו כי רוכל יזיל ויחשוב הכל ונקט אכילה ועריות שנפשו של אדם מחמדתן, ותן לחכם ויחכם עוד להבין דבר מתוך דבר לאסור גם בשאר מקומות ולהחמיר ולהתרחק מכל שאר ענינים כמותו, כגון שעטנו אע"ג שהאיסור רק בשעטנו דהיינו צמר ופשתים יחדיו מ"מ בכלל קדושים תהיו להתרחק מבגדים שיכולין להכשל על ידיהם באיסור שעטנו, וכן בגילוח הזקן אע"ג שלדינא אפשר לצדד דדוקא בתער אסור, אבל יש בהו סרך גדול של התדמות לעכו"ם, וכן קישוט ויפוי הנגבל עם איסור לא ילבש גבר, וגם בהו נצטוונו קדושים תהיו להתרחק מזה, עכתו"ד.

וע"כ כל מן דין סמוכו לנא דלא להסמיך ודלא להוקים שוחט המסיר זקנו בי מבטחיים ומ"ש ר' ... בשם רב גדול אחד שהתיר בשופי לדעתי השומע שמע וטעה והרוצה לשקר ירחיק עדותו ולא אאמין כי יצא זה מפי גדול בתורת הוראה, עכ"ל (שו"ת שושנת דודים יור"ד סי' נ"א).

(ז) בשו"ת ברכת ראש יור"ד סי' פ"ה או' ג', "ומה ששאל אם להקפיד על השוחט המחליק פניו, ולדבריו הכל נעשה בסם או מספריים לא זולת, מה נאמר ומה נדבר, כבר העמקתי בענין זה זמן וזמנים טובא מטעם אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, כי כן דרך המון באם יש רק חוט השערה ע"מ לסמוך ולהקל כבר שמחין שעלה בידן לעשות נח"ד ליצרן וליוצרן, ואין בידינו להעמיד הדת על תלה אפילו בדברים הפשוטים ככל הפוסקים להחמיר כ"ש בדבר שיש ע"מ לסמוך ולהקל, ולפי דעתי מה שתמכו מקצת פוסקים בידי המקילין היתה ענין של עת לעשות דידעו שאם יורו בכל לחומרא לא ידעו המון להבחין שוב בין תער למספריים שהרי ככולם שוה לאיסור, וכיון שאינו מוכן לציית וע"כ צריך לעבור נוח לו יותר בתער, וע"כ לא יצאו להחמיר, אבל מ"מ רמזו מבין השיטות כי הלכתחילה העיקרית לבלי לנגוע בשערות זקן מבלי לחלק בין תער למספריים ומי שאפשר לו בזה יזהר.

ורא"י ברורה לכל זה הוא העובדא המפליאה המפרקת הרים וגבעות המוכא בס' יין המשומר להר"ן שפירא זצ"ל, וכשבט מוסר פח"י, נוהג

כצאן יוסף ה' גילוח, ועוד, מה שאירע בימי רבינו יהודה החסיד זצ"ל, וגוף העובדא ותמציתה שהזהיר מהר"י החסיד הנ"ל לעשיר אחר לכל יגלה זקנו כי מרה תהא לו אחר מיתתו כי המגלחין זקנם נענשים שאחר פטירתן באין שדים בדמות פרות ודורסין על הפנים, וכן הוה לו אחר פטירתו שהחיהו החסיד הנ"ל וגילה בעצמו כי מיד אחר הסתלקותו בא שד בדמות פרה והביא כלי מלא זפת גפרית ומלח והניחו בו נשמתו, והביאו אותו לב"ד של מעלה וקראו לפניו מקרא ולא תשחית וגו' וענשו אותו שירד לדיוטא התחתונה של גיהנם, ומבואר בהספרים שם כי דבר זה בא לו על התגלחו במספריים.

וע"כ אף שאין בידינו בפרט בזה"ז בעת גלותינו לנקוט צעדים לגדור הפירצה, אבל לקבל שוחט לרבים כזה, כבר יש בידינו, ואין מי שיוכל לתרץ עצמו בב"ד שלמעלה אם יתשל בזה, ונא ונא להתאמץ בענין זה ככל הכח לבלי ליתן הפורץ מקום להרחיב גבולותיו, וד' יאריך ימיו ושנותיו, עכ"ל.

(ח) בס' ערוכה ושמורה כלל ג' האריך קצת בענין הגילוח וכ' בתוך דבריו, ובענין מה שראיתי בפוסקים שכ' דשוחט יזהר בכל אופן וענין של גילוח באיזה צורה שהוא אין זה צריך לפנים כלל, כי אפילו לסתם ירא שמים יאות לגדל זקנו כל שכן להנקרא ירא שמים מרבים ודאי שלא יגע ידו כלל בזקנו, ודי לן כמה שכ' בס' אור המצות ח"ג (מצוה מ"ד) כי על הרוב המחפשיין אחר היתר לגלח הזקן האמונה אצלם חלושה ומרופפת כי יראי השם האמיתיים אין מגלחין זקנם כלל רק מעט מזעיר המוכרחין.

בין והתבונן אחר שכ' האי קדוש בעל מגלה עמוקות בפ' קדושים (אמר המו"ל בענין זה עיין גם בשו"ת צור יעקב סימן ק' ושו"ת דובב מישרים סימן כ"ג) כי המגלח זקנו לא יקראו לעלות לתורה, וכן נוהגין בירושלים בכמה בתי כנסיות, אם כן האיך יצוייר שוחט שצריך להיות ירא שמים יותר משאר העם, הוא ורק הוא יאסר לעלות לס"ת מחמת גריעות שלו ושאר הקהל מותרין לעלות לס"ת אין לך חוכא גדולה מזה, ועושיין דברי הפוסקים ללעג וקלס.

וכמו"כ י"ל לענין נשיאות כפים שמבואר בספר הקנה דכהן שאין לו זקן אף אם ירכה כחול ימים ויהי' זקן בן מאה לא יעלה לדוכן (ע"ש דף כ"ח: וכ"כ הרדב"ז בס' טעמי המצות מ' ע"ג, ובאבן עזרא עה"כ לא יקרו קרחה, אברבנאל ויקרא י"ט) וא"כ האיך ידונו המון העם שוחט

כהן היוצא מביה"כ בעת נשיאת כפים שמעשיו גורמין לו לכלי להצטרף לכרך את ישראל, ולאידך הוא הגבר המכונה שוחט יר"ש מופלג משאר העם, והני מילי סיחראי נינהו.

וכן בשו"ת מן השמים סי' ל"ו נראה דהמגלחין הזקן שכחו ממה"מ ואין יראתו נגד פניהם, וע"כ מטעם כל זאת אפילו לאותן שירדו לצדד בהתירן מ"מ פשוט מאד דלאו בכלל יראים נמנה, ואותן הממנין מגולחין למלאכה זו עונם גדול מנשוא, ועל אותן שבידם למחות ואין מוחין כבר ירצו חז"ל משפטן שדינם כיוצא בהם, וכל ערום יעשה בדעת, עכ"ל.

ט) מה שביקש ממנו לחוות דעתי בנידון שוחט מגלח זקנו, נ' פשוט להחמיר ולאסור דלפי האמת קשה למצוא טעם נכון למה יעבירו צלם אלקים מעל פניו, ולימוד זכות היחידי מטעם שעוסקים במשא ומתן והי' קשה, אבל בדליכא טעם זה למה יגלחו, ואין כוונתי מטעם דיש מחמירין אפילו שלא בתער, אלא פשוט דענין הגילוח הוא מעשה נשים וצד קישוט ויפוי, וזהו דעת אברבנאל פ' קדושים, אבודרהם, שו"ת צמח צדק סי' צ"ג, בני יששכר, חפץ חיים, סי' יעב"ץ, ועוד, ואין זה הולם אפילו לאדם פשוט כ"ש למי שבשם שוחט ירא ד' מרבים יקרא.

או שיש לתלות שהכוונה להדמות לעכו"ם, דלדעת הרכה פוסקים אסור להסיר הזקן מטעם חוקות העכו"ם (מדדש פ' קדושים, אבן עזרא שם, ראב"ן, רקח, תה"ד, שלי"ה, ב"ח, שו"ת אמרי א"ש, מנחת חינוך מצות לא תשחית, והגה"ק מקאמארנא פ' קדושים, ועוד) וע"כ לכד מהאיסור עצמו שהי' מקום לפלפל ולסמוך אמקילין, אבל למה לא נחוש כי דעות זרות נוקרות במוחא דדין להתדמות לעכו"ם.

ובפרט שלדעת בעל יין המשומר בספרו שם נקרא איש כזאת בכלל מחטיאי הרבים, דכ' שהלומדין ובני תורה מחטיאין הרבים דע"י שהם מקילין במספריים מגלחין המון העם גם בתער, ע"כ, ופשיטא דפשיטא דגם שוחט שצריך להיות מורם מעם ביראתו המופלגה, נכלל בכלל זה, וא"כ האיך יתכן ששוחט המכונה "מחטיא הרבים" יקרא גם "יר"ש מרבים".

והכי לזה יהי' סייעתא דשמיא הנצרך מאד מאד להשוטח כאויר לנשימה כמבואר גם בהק' למנחת יוסף, שכ' שהשוחט יהי' נמוך רוח דתועבת ד' כל גבה לב, ובלי סייעתא דשמיא בקל יוכל להכשיל הרבים ח"ו ולא ידע ואשם, פוק וחזי מ"ש בשבט מוסר פל"ו "שצריך השוחט

להיות צדיק גמור שלא יפגום צלם אלקים דאל"כ נדמה לבהמה ונמצא שוחט בהמה לבהמה ואותה שחיטה נקרא לבהמה מיתה משונה, משא"כ בהיותו צדיק והגון שנקראת שחיטתו חיקון".

וע"ע באבן עזרא (ויקרא י"ט פסוק כ"ו) דכיון שברא השי"ת הזקן להדרת פנים אין לקצו, ואם רבן של ישראל בס"ח (קצ"ח) כ' שלא להעביר הזקן אפילו בזמן סכנה, ק"ו בן בנו של ק"ו שלא יתכן שוחט יר"ש מרבים מבלעדו.

ובשו"ת אמרי א"ש (יור"ד נ"ה) שאצל אדם חשוב נחשב חילול השם העברת הזקן, וא"כ האיך ינחו שוחט מחלל ש"ש בתדירות להאכיל בשר לעם, ומסייעתא דשמיא ודאי מאן דכר שמי'.

דבר חידוש נמצא ברכינו בחיי (ויקרא י"ט כ"ז) שכי' שלא יגלחו זקנם שלא לבטל הסימן שעשה הקב"ה להבדיל אנשים מגשים (וכ"כ במאה שערים שער ס', שבט מוסר פ"א, אברבנאל שם, יעב"ץ בחלון המצר, אבודרהם בפ"י ברכת אשר יצר, ע"ש), ושהעושה כן מהפך דעת עליון, וא"כ שוחט שצריך להיות מופלג ביראתו ודאי לא יאות לי' שיעשה מה שכניגוד רצון עליון לקצת פוסקים.

ויש מוסיפין עוד שנוטל הדרת פנים של האדם (ספורני קדושים, פמ"ג או"ח תקס"א, מלבי"ם שמואל ב' י' ד', שו"ת בית שערים יור"ד רל"ו), וגם אנו נענה אברתייהו דגברא זו שאינו מקפיד על נטילת הדרתו, דבר שמטבע אנושית לחוש לה, צריך בדיקה אחריו וליזיל בתר טעמא, ולתהות על קנקנו אם לא משום שפנים חלקות יותר הדר לו כדרכי הגוים, וכיוצא.

והחפץ חיים (כתפארת אדם פ"ו) כ' דמקצת אנשים מסתפרין שרוצין לייפות ולהתקטש וזה מביא אח"כ לאיסורי עריות, וי"א דאית בהו ג"כ משום "אל תטוש תורת אמך" (שו"ת דברי יוסף או' ב' שלחן גבוה או' א' מהר"א פלעקטעש בעולת החודש ח"ב דרוש א' עמ' ט"ו, שו"ת קול מבשר ח"א סי' ח"י, שו"ת חיים ביד סי' ד', ועוד) וע"כ לא אוכל להסכים בשום אופן שבעולם להתמנות שו"ב המסיר זקנו באיזה צד שיהי', ואפילו אינו מסיר כל הזקן רק למחצה לשליש ולרביע, לייפות ולקטש הפנים (שו"ת אות ומופת סי' פ').

(י) כל הרואה בעין בוחנת יראה כי הרוצה לזרוק מעל עצמו עול

מלכות שמים וירא ראשית לו להסיר זקנו כי בדרך זה יפתחו לו שערי שאול תחתי לירד מטה מטה, (כמבואר בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' פ"א) ולא עבירות קלות בלבד כרם גם עבירות כמו חילול שבת, ביטול מצות תפלין ודכוותיהו נעשית לו כהיתר (שו"ת תירוש ויצהר סי' ס"ח בשם עולם העשייה, חפץ חיים בקונטרס תפארת אדם, ושו"ת דב"מ שם) ובס' ליקוטי הלכות (להגה"ק מהר"ן ה' גילוח הלכה ב' ג') האריך בחומר הדבר לגלח הזקן ואעתיק איזה קטעים מדברות קדשו.

"זה יבחין כל אדם שבעבור זאת נתחזק האפיקורסות וחכמת הפילאזאפיע במדינת דייטשלאנד ע"ש שנפלו ברשת היצר להעביר הזקן והאמת כפי שכתבו ספה"ק שאפילו להסיר הזקן באופן המותר ע"פ הדין הוא פגם גדול ונורא השם ישמרנו, ולית מי שישער ולהשיג בשכלו גודל הקדושה העצומה התלוי בהזקן, ולעומתו קשה לשער העונש בהשחתת דבר רם ונשגב כזה שכל היהדות תלוי בזה, ע"י זקן ופאות זוכין ליראה וזוכין להשפעה עילאית" עוד כ' שם "ע"י זקן ופיאות יהודי ניכר והרוצה ח"ו לכפור באלקי ישראל הראשון אצלו להשליך מעליו זקן ופאות שלו".

והנה בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד (סי' ר') תלה טעם טמיעת היהדות בדייטשלאנד בקלות השוחטים שבאותן המקומות, וכאן רואין טעמא אחרינא שהחסרון הוא בשביל הסרת הסרת הזקן, אבל האמת כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ודא ודא גרמא הוא, שע"י שנפרצו בהסרת הזקן ונעשה להם כהיתר, לא דקדקו גם על השוחט אם אינו לובש ומגדל זקן, ונפל הכל בידי השוחטים הקלים אשר הפרו כל יהדות המדינה כבשר בקלחת, ובעוה"ר יצאו מה שיצאו.

וע"ע בפלא יועץ (ערך גילוח) שכ' "ראוי לכל יר"ש לא לנגוע בזקנו לא בחלק הפנים ולא אצל הצואר כי מביא רעה על עצמו, ולמה לא ינהגו כל אחד כהאריז"ל, למה לא יחושו על כבוד אלקי בדבר קטן כזה", ע"כ.

ולדעתי החומרא שלא לגלח הזקן בפרט השוחטים בכל אופן וענין יסודו בדברי הגאונים, וגדולי הראשונים, דאי' בש"ס (ברכות י"א). "משל לאחד שאומרים לו זקנך מגודל, אומר יהי נגד המשחיתים" ופי' רבינו סערי' גאון שם, דהכוונה כששואלין לאחד מה טיבה של זקנך הגדול ומה טעם יש בה והלא מעיקר הדין אין איסור להסיר זקן, משיב דאע"ג שהצדק עם השואל מ"מ צורך הזקן שיהי' נגד דעת המשחיתין בתער ועוברין בשאט נפש על איסורי דאורייתא גמורים ככה"ג צורך השעה

מבקש להחמיר יותר משורת ההלכה וככח זו ללחום נגד הפושעים, וכ"פ רבינו חננאל, וכ"פ הערוך שם, ובתוס' ר' יהודה החסיד שם, ח' הרשב"א שם, ועוד.

ועכשיו בימינו שהדור פרוץ במלואו ובכל צד שאתה פונה הבגד מלא קרעים בלתי מתאחזין, חובת השעה בכל פרט ופרט להחמיר ולדקדק יותר משורת הלכה ללחום בה נגד משחיתי ומהרסי הדת.

ואצל השוחטים אזהרה זו בכפילא, כי כאשר רוב העם נגררין בתר חפץ לבם וחשקת נפשם ותועים אחרי ההבל ושוחטיהם כיוצא בהם חובה כפולה ומכופלת מוטל עלינו יהודים החרדים על דבר ד' ותורתו להעמיד שוחטים מצויינים בציצים ופרחים מגינת מלכו של עולם, ולדקדק ביתר שאת ועז ככל פרט ופרט שאפשר למצוא שם בדק ובתוכם להדר אחר שו"ב בזקן מגודל דוקא, דזה חמור משאר דברים הואיל וישנם פוסקים מחמירים.

וכדרך צחות אני אומר עפ"מ"ש בווה"ק ח"ג קל"א (וישמח משה פ' אמר, וככה"ח למהרח"פ סי' כ"ז או' י"ג) דהמגלחין זקנם מתרוששין ואובדין פרנסתם וא"כ בדין הוא שלא להעמידן בתורת שוחט דכיון שנגזר עליהם שלא יהיו בעלי פרנסה א"כ יש לחוש ממ"נ או שח"ו יקלקלו ועי"ז יאבד פרנסתם.

ועוד מצינו כי לשחיטת הרבה פוסקים אין להניח להתפלל לפני העמוד המגלחין זקנם, (עי' מנחת אהרן כלל י"ב או' כ', שו"ת חיים ביד סי' א' אלף המגן על מט"א תקפ"א נ"א, כבוד חכמים עמ' קס"ט, ובנ"י במגיד תעלומה ברכות י"א, ועוד) ומי שמצדו נבצר להתפלל לפני העמוד להיות סרסור בין ישראל לאביהם שבשמים, לא יתכן שיהי' המאכיל בשר לעם (שו"ת שמחה לאיש יור"ד סי' ל"ח).

יא) ידוע תדע כי כל הפוסקים שיצאו בקן קולמוסא להחמיר על השוחטין שיגדלו זקנם דוקא אין הכוונה לחתימת זקן בעלמא דבזה לחוד לא תסגי רק שלא יקצר ויסלסל זקנו כלל... (שם).

יב) בשו"ת שירת דודים יור"ד סי' כ"ה האריך כמה שיש לדקדק אצל השוחטים ובתוכם העיר גם מענין גידול הזקן, וכ' האמת כבר מבואר בש"ס שבת קנ"ו, דהנולד במזל מאדים נעשה גנב טבח או מוהל, אבל השוחט אסור לו לעשות מלאכת ד' רמ"י ולעסוק בהשחיטה מצד מדת אכזריות רק בתור רחמנא אמר שחטו, וזה טעם נוסף להצריך לשוחט

יר"ש מרכיב כדי שיתעסקו בו אנשים יראים שכוונתם רצויה לעשות רצון קונם ולא להשביע תכונת נפשם שמתגעגעין לרציחת דמים.

והאמת כי שני חסרונות גדולות יש באם אין כוונת השוחט רצויה, חדא שמוליד בעצמו מדת אכזריות כמבואר היטב ברמב"ן (דברים כ"ב ו') שכ' בהאי לישנא "כידוע בטבחים שוחטי השור... שהם אנשי דמים זוכחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו טוב שבטבחים שותפו של עמלק... עכ"ל.

והשנית כי מעוררת מדת הדין ח"ו מלמעלה פוק חזי משאחז"ל ב"מ (פ"ה). בהוא עגלא דקא ממטי ליה לשחיטה והחביא ראשו תחת כנפי כסותו של רבי וככי וא"ל זיל לכך נוצרת ואמרו ברקיע הואיל ולא קמרחים ליתו עליה יסורין, וגרם לרבי יסורין נוראים עד מאד כמבואר בש"ס שם.

ובשו"ת מהר"י אסאד (או"ח קס"ד) דהמנהג שלא לשחוט בר"ה שכולנו תלויין בדין ומבקשים רחמים לכן אין לעשות אכזריות בשחיטה, ע"ש וכפי הנראה נטו אחר מנהג זה בדרך כלל ע"י שו"ת שערי צדק (סי' קכ"א), דרק בחל ר"ה ביום ה' ו' שוחטים בו' לכבוד שבת, וכעיי"ו בשו"ת דברי שאול ויוסף דעת (סי' כ"ד) דבלבוב (לעמבערג) ג"כ נהגו להקל בכה"ג לכבוד שבת, ומנהג זה מובא בתשו' בית יהודה בסופו (מנהגי ארגיל) ע"ש.

היוצא מכל זה כי שחיטת בע"ח לאו דבר פשוט הוא וגם בכל השנה בגלותינו אין לך יום שאין קללתו וכו' וצריכין לצפות לרחמי שמים המרובין.

ולדעתי אפשר לומר דזהו כוונת בעל אגדה בפייט "חד גדיא" שכ' ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דלכאורה למה יגיע עונש לשוחט והלא הותרה בשר ומה עול עושה בשחיטה, אבל הכוונה דאוולתו הוא מטעם ששחט לתורא בשביל ששתה למיא וכו' ולא לקיים רצון קונו וזה נתן כח למלאך המות לשלוט עליו.

וע"כ ראש וראשון חובת השוחט לכוין לקיים מצות בוראו, וכוה תבין מה שתמהו כל הפוסקים ונלאו ליישב שיטת אלדד הדני (מובא בכ"י יור"ד סי' א') ובאחרונים שם, דשוחט ששחט ולא בירך שחיטתו פיגול ואסורה באכילה, ותמהו והלא קי"ל בכ"מ ברכות אין מעכבות וא"כ למה החמיר כאן כ"כ.

כרם בקושטא הדכרים עולים יפה עפ"י הקדמה הנ"ל דמבואר בנו"כ ח"ב יור"ד צ"ג, וכן בחי' חת"ס (פסחים ח.) ועוד כי הברכה שעל המצות הן גם במקום כוונה ובמה שמברכין "אשר קדשנו במצותיו וצונו" הרי זה מכויץ למצוה, ואם כן שוחט שלא בדרך לא כוון למצוה ואין זה אלא אכזריות להכות נפש חי שלא למצוה ואין הכשר ראוי לאכול.

אבל אם השוחט ממחר ומזדרז ומכרך בחטיפה, ומכוונת פירושו המלות מאן דכר שמיה כבר נחרץ משפטו לע"ז כאילו לא בריך כלל, ובדכ"ת סי' י"ט (ס"ק ב') כ' כזה"ל:

ועי' בספרי השו"ב כמה שמוזהרין שהברכה צריכה שתהי' באימה וביראה ובכוונה רצויה, וצריך שישימיע הברכה לאזניו ודלא כנהוג בעוה"ר שנעשה כמצות אנשים מלומדה עד שלא ירגיש כלל באמרו הברכה מפני רוב הרגילו בו וטרדתו באחיזת הסכין והנשחט, עכ"ל.

וירוח לן בזה ליישב ג"כ מה שתמהו ונדחקו האחרונים ליישב דין המבואר ביור"ד סי' י"ט (סעי' ה') דצריכין ליהרהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי השחיטה, ובמה תשתנה דין זה מברכת המוציא על פת או שאר ברכת הנהנין דקי"ל בהו דאין שיחה הפסק לאחר התחלת אכילה כיון שאינו מוכרח להמשיך אכילתו וכידרו להפסיק מיד, וסברא זו מובא במ"א ה' תק"ש, וכן לענין ציצית או סוכה כאשר מסלק המצוה לפי שעה ובדעתו לחזור מיד אע"ג ששח בינתיים אין חשש כלל, וכן בחלץ תפילין ע"מ להניח.

אבל על פי הנ"ל הברכה על השחיטה הוא דבר עיקרי ויסודי כשהמדובר משחיטה ובאמת שנא ושנא משאר מצות, ואעתיק רק דברי הקדוש הקנה (המובא כמנחת יוסף בהקדמה) וז"ל:

לכן הזהיר ד' לישראל להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ואפילו בהמה הטהורה בידך לקרבו ולטהרו ע"י שחיטתך ואכילתך וכו', ומי הצדיק שאימתו מוטלת על כל הבהמות, אבל העו פנים והחוטא אין לו כללות ולאכול כל אשר נשמה באפו ואפילו שזה צורתו אדם וזה צורתו בהמה מי יודע אם למחר יתחלפו הצורות ותהי' אתה הבהמה, ומה עושים בני השחיטה לוקחין הסכין ביד רמה ועומדים על הבהמה בקומה זקופה והבהמה מוטה ובוכה ומוסרת עצמה כי אין כח בידה ואותו אכזרי אינו מביט בכפיית הבהמה, וכו' עכ"ל.

ויתבאר לך ג"כ מבוכת הפוסקים שהאריכו אם צריכין לעמוד בעת שמברכין על השחיטה ודעת מ"א בה' ציצית או"ח סי' ח' (סק"ב) דברכות שחיטה דומה לכרכת חלה שמבואר ברר"י סי' (שכ"ח) דא"צ לעמוד בשעת הברכה, וביאור הדברים דאע"ג דבכל ברכת המצות אומרים בעמידה מ"מ שאני שחיטה וחלה דאינם רק להסיר כח האיסור ואינו חיוב גמור דהאינו רוצה לאכול פת או לאכול בשר פטור מלקיימם.

ובחי' בעל שו"ת תפארת צבי על סי' החרדים האריך אם דין שחיטה כדין ציצית דאע"ג שאין החיוב חל רק בנסתכב סיבה צדדית כגון לבש בגד בת ד' כנפות מ"מ יש הידור לחזור אחר המצוה לקיימה שלא לינעש בעידן ריתחא כד' הש"ס מנחות מ"א, וסיים ביאורו דבשחיטה א"צ להשתדל לשחוט שום בעל חי וכו' ע"ש מובא בדרכ"ת סי' א' (סק"א). ע"ש.

הרי דגרע אפילו מדרגת ציצית חלה וכיוצא, וא"כ עמידה ודאי לא בעי להברכה כשאר ברכת המצות (עי' היטב ב"י או"ח סי' ח' ופמ"ג בפתיחה כוללת בפתי' לה' ברכות או' ח"י, ובסי' תל"ב מש"ז סק"ג ומר"ק שם), אבל כאשר ספרי חיים נפתחין אנו מוצאין מסקנת האחרונים לעמוד, הראשון בס' בית אברהם סי' י"ט (בא"ז סק"א), וגם בשו"ת מור ואהלות אהל ברכות (סי' נ"א) האריך טובא ומסיק דמנהגינו לברך על השחיטה בעמידה דוקא, ע"ש, ודא ודאי טעמא בעי.

אבל האמת יורה דרכו כי משונה מצוה זו של נטילת נשמה מבעל חי משאר כל המצות, דרחמי הקב"ה על כל מעשיו, ויותר מזה מצינו בברכות (מ'). שדרשו חז"ל דאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, וכן יורה עובדא דרבי הנ"ל, ובדרכ"ת סי' א' בשם חי' על חרדים דאע"ג שבכל מצוה צריך להדר אחריה שיתחייב בה, אבל שחיטה שאני כיון שנוטל נשמה ומתאכזר, וכן קי"ל בסי' כ"ח שאין מברכין שהחינו על מצות כיסוי במקיימו פעם ראשונה כיון שהורג בהמה.

וגדולה מזה ראינו ברמ"א או"ח (סי' רכ"ח) שכ' דאין אומרים תכלה ותחדש על כגד הנעשה מבעל חי כיון שהוצרכו להרוג בעל חי לצורך זה, ובנו"ב תמה ע"ז כי הוא טעם קלוש מאד, ואעפ"כ פוק חזי שעם כל קלישתו עדיין נמשכין אחריה.

ועוד מצינו לחז"ל שביטאו (שבת קכ"ח ע"ב) צער בעלי חיים דאורייתא, וכן מצינו במדרש רבה (שמות ב') דכשהי' משה רועה צאן

יתרו חותנו במדבר ברח ממנו גדי עד שהגיעו למים ועמד הגדי לשתות, התחיל משה לרצות הגדי, לא הייתי יודע שרץ אתה מפני הצמא הרכיבו על כתפיו, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם חייך אתה תרעה צאני ישראל, ע"כ.

וכן אמרו שם כע"ז על דהמע"ה דע"י שהי' רועה צאן כנחת זכה לרעות צאן קדשים, ובמדרש רבה (דברים ו') משהו רחמי הקב"ה להאדם ובהמה בשווין ע"ש, וע"ע (תנחומא נ"ח ז') יודע צדיק של עולם אפילו נפש בהמות אפילו בשעת כעסו, ע"ש, וע"ע (שבת קכ"ה): מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט וכו', וגם שם (קנ"א): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכו' דקדקו לומר "בריות" להורות באצבע כי על סתם בע"ח ג"כ הכוונה.

סוף דבר מכל הנ"ל רואין כי שחיטת בע"ח משונה בטעמו וריחו משאר מצות הדומין לה, וע"כ מה"ט הכריעו הפוסקים לכוין מצומד דוקא להורות כי הברכה כאן אינו ככרכת ציצית וחלה, אלא צריך להתאמץ יותר ויותר לכוין כדי שתהא הכוונה למצוה ולא יהא בו שום צד אכזרי שבעולם, וע"כ לא סגי בשיכוון להחיר הבשר לאכול דכזה ג"כ יש בו חלק אכזרי דמי הגיד לך שבשר הבהמה סומך טפי לאכילת האדם ודלמא ניזיל בתר איפכא שהבע"ח יאכל בשר האדם ח"ו, ומוזה הטעם הצריכו עמידה כדי שע"ז יהי' היכר שצריכין לכוין דדין ברכה זו כשאר ברכת המצות דהכונה בהן מעיקר המצוה (מצות צריכות כוונה).

וכזה תבינו ג"כ דרשת חז"ל בכ"ר (מוכא ברמב"ן פ' תצא עה"כ כי יקרא) וכי מה איכפת לי' להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף אלא לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן הבריות ע"כ, ומדרש זה אומר ילמדנו, ולהנ"ל הכוונה דידוע שכבר נתגלה לחכמי הניתוח כי המיתה היותר קלה ונוחה לבעל חי, וכן היותר מועיל לשיצא כל דם מהאברים הוא שחיטת הצואר דוקא, וזה מפורסם (ובימי גזירות על השחיטה עסקו הרבה לברר זה) וא"כ לכאורה מאי דיקדוקו של המדרש וכי מאי איכפת לי' וכו' הרכה איכפת לי' מטעמים הללו, אכל הכוונה אחרת לגמרי.

זה ידע בעל המדרש בלי ספק דטעמא רבה גניז בציווי על שחיטת הצואר דוקא כנ"ל, אבל נתקשה דסוכ"ס אם רחמי הקב"ה פרוסה גם על בע"ח ומה"ט פקד לשוחט מן הצואר דוקא למה הותר השחוטת כלל ולא ריחם על נטילת נפש בע"ח, הכי לזה רחמים יקרא ההורג נפשות במיתה

קלה, אתמהה, וזהו כוונת אומרו וכי מה איכפת לך וכי אם התיר השחיטה ולא חש על נטילת הנפש כיון שנצרך לצורך אכילה א"כ מאי נפ"מ האיך ישחוט, ונימא כיון דהותרה הותר הכלי אע"כ דכל הענין למעלה מהשגחנו ועיקרו לצרף הבריות ניתן.

ורצה בעל המדרש לרמוז לך בזה דכאשר יתקרב השוחט לעשות מלאכתו כל יחשוב מחשבת פיגול כי אכילת בשר בע"ח ורציחת נשמתו הוא דבר פשוט ושכלי וכן צריך להיות דבע"ח שהוא מושפל במדרגתו ממעלת מין אנושי ישתעבד לבני אדם, ושחיטת הצואר למען להקל בצערו, פיגול הוא מחשבה זאת לא ירצה לאלקיו, דבזה מכניס מין אכזריות בלבו שכן היא המדה דכל הגדול מחבירו חיים בלעו, אלא יקרב להשחיטה כעושה מלאכת קדשי שמים ומקיים מצותיו ית"ש שכך גזרה חכמתו שהיא למעלה משכלינו לעשות כך וכך לפני אכילת בשר.

ומיושב ג"כ מה שטרחו כל המפרשים (בפ' נח) לתת טעם למה התיר הקב"ה אכילת בע"ח רק אחר המבול, ולהנ"ל מיושב בשופי כי רצה הקב"ה להראות כי אין הדבר תלוי בשכליות כלל רק כך גזרה חכמתו ית' וכרצונו אסרו וכרצונו התיר לך.

היוצא מכל האמור דחיובא כפילא על השוחט רמיא להגביר חסדי ורחמי עליון בניגוד למדה היוצא ממעשיו, וע"כ אין להניח לשחוט רק מי שזקנו מגודל בכל (ואפילו לא זקן מסותח ומשופץ) דמבואר בריקאנט"י פ' קדושים וכן בס' יין המשומר כי הנוטל זקנו מונע רחמי וחסדי השי"ת מלהתפשט בעולם, וא"כ גברא זו שצריך לעורר רחמים, ועוד ימנע רחמים, אתמהה.

ומבואר עוד בבני יששכר (חודש אלול מאמר ב' ב') שע"י לבישת הדיוקנא מעוררין י"ג מכילין דרחמי וכן קבלנו עד משרע"ה מפי הקב"ה, עכ"ל שו"ת הנ"ל.

(ג) במקום שהמנהג לגדל זקן ואחד גילחו אף שידוע כי טעם המנהג לחומרא בעלמא מ"מ יש לפסול השו"ב עפ"מ ש בשו"ת מאמר מרדכי (להגאון מהרמ"ז מלכו"ז ז"ל) סי' ט"ו דשו"ב שעבר על דבר קל שהוא חומרא ומנהג בעלמא יש לפוסלו כיון שחשוד לעבור עי"ז גם בעניני שו"ב שהם רק חומרא ומנהגא, וה"ה והוא הטעם בזה (דרכי יושר כלל ע').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

ר"ז

פרק י"ב

עכשיו באנו לסדר מה בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה שומר מצרות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה ע"י צוות שוחטים ומומחים:

בשר עוף	בשר בהמה
סכינה קטן וקל בניקל להעמידה חד וחלק כדבעי.	א) יש לה חליף גדול מאוד שקשה להעמידה חד וחלק, כשנפגם, ונסיון גדול לטרוח להחליקה ביש לה פגם קטן.
בדיקתה קל מאוד בלי קישויים-וכל נער יבדקם. ואין לה אורך רק קצת.	ב) בדיקתה כהוגן קשה-לרוב חריפתה וגם צריכים לבדוק אורך גדול, והרכנים מפקחים מתייראין לדחוק הציפורן היטב על הסכין מחמת חריפתה.
אין בודקין אחר כל עוף-הסכין קצר-הבדיקה ניקל-ואינו מזיק הצפורן.	ג) שוחטים העוסקים בשחיטת בהמה צפורנם מתקלקל בזמן קצר כיון שבודקין אחר כל בהמה ממש, סכין חד וארוך ושוחטים בהמות למאות בכל יום.
העוף צוארה נקי ואין שום קלקול.	ד) צוארי הבהמות מלוכלכים - בפרט בימות החורף - בחול ועפר (ונשאר לכלוכית גם אחר הדחת הצואר במים) ופוגם הסכין מיד והשוחט צריך לנצל זמן שניתן לו לנוח בין שחיטה לשחיטה (שלא

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>יהי עיף) להעמיד סכינים, ולפ"ז עובדים כמ"פ ח' וט' שעות רצופים-חלק בהשחיטה-וחלק בהעמדת סכינין.</p>
<p>לא שייך אצל העוף כלל.</p>	<p>ה) בשחיטת בהמה מדקדקין לשחוט לצד מעלה כל מה שיכול שלא יפול הרבה בשר לחלק הראש, וגורמת הגרמות כידוע.</p>
<p>אצל העוף תופס הראש בידו ומרגיש אם נדה העוף ויש לחוש לשהייה או דרסה.</p>	<p>ו) בשחיטת הבהמה אין השוחט תופס בידו רק הטכין לא הבהמה וקשה להרגיש לפעמים שהייה ודרסה, (ועי' שמ"ח ואחרונים).</p>
<p>אצל העוף זורקין העוף הקטן לקופסא המיוחדת לטריפות ונפרד כולו משאר העופות.</p>	<p>ז) אצל הבהמה כאשר נתנבל אצל השחיטה, או מצאו טריפה לאחר השחיטה נצרך זהירות יתירה שלא יתערבו החלקים הראש בין הראשים הכשרים, גוף הבהמה עם השאר ועוד, כי כל חלק ניתנת למקום אחר.</p>
<p>לא שייך אצל עוף.</p>	<p>ח) אין סכינים נפרדים-לחתיכת חלקים שמחובר שם חלב ולשאר צורכי חתך (ובחולין-הטבח צריך ג' סכינין).</p>

בשר עוף	בשר בהמה
<p>י"א שאין שחיטתה מה"ת רק מדרבנן (עי' כנה"ג סי' כ"ט וב"ח ופמ"ג רי' ה' שחיטה).</p>	<p>ט) שחיטת בהמה מה"ת לכו"ע.</p>
<p>בעוף השוחט תוקף אגודל ורואה היטב היטב שחיטת ב' הסימנים עד שא"א לפקפק עוד.</p>	<p>י) בדיקת הסימנים לאחר שחיטה אם נשחטו רובן וצריכין להרגיש ביד וגם לראות בעינים אם נשחטו עכ"פ רוב ב' הסימנים וכבהמה מיד אחר השחיטה שוטף דם ממקום השחיטה בשטיפה מרובה עד שא"א לראות בעינים (ועכ"פ קשה מאוד) וגם הרגשה שביד נעשה בזמן ששטף גדול של דם שוטף על ידו והשוחט ממהר מאוד מטעם זה בבדיקה, (עי' שמ"ח סי' כ"ה, ועי' ט"ז שהביא בשם המהרי"ל, ועי' בתורת זבח, וכזבח שמואל, ועי' שו"ת כ"ס סי' י"ד עיי"ש).</p>
<p>כמובן שלא שייך אצל עוף.</p>	<p>יא) גוף הבהמה — הוא דבר הגדול וכבד מאד (לערך ח' מאות פונט-עד אלף, ויותר) ואצל הרבה מקומות (לפי מעטאד"ע של השחיטה) יכול הבהמה להכביד באמצע השחיטה חלק שלמעלה מן הסכין על הסכין וגורמת</p>

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>שהייה ודרסה, (עי' שמ"ח סי' ו'), זבחי רצון, שו"ת הרד"ם חיו"ד סי' ב', דרכ"ת סי' כ"ד, המנחת הזבח סיים ועלול עיי'ז לבוא לידי כמה חששות עיי"ש.</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יב) בכמה מקומות הבהמות נשחטין תלויין ברגלים למעלה והראש למטה וגוי אוחו בראש בעת השחיטה, ונקרא "שחיטה תלוי" ויש הרבה פוסקין האוסרין זה (עי' פקודת אלעזר וש"א ושו"ת אגרות משה).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יג) לאחר השחיטה עד שמגיע הבהמה למקום בדיקת הריאה נזרק ממקום למקום ע"י הגוים והרבה פוסקים חוששין לניתוק סירכות, (עי' שו"ת מהרש"ם, שבט הלוי, וש"א).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יד) גוף הבהמה נחלק ונחתך לחתיכות הרבה ואם אצל בדיקת הריאה רואין שבהמה זו טריפה מצוי שכחיפוש אחר חלקי בהמה זו הנטרף טועין ולוקחין אחרת</p>

בשר עוף	בשר בהמה
	והנטרף נשאר במקומו בחזקת כשר.
<p>אין מחויבין לבדוק ריאה של עוף, וגם אם בודקין ברגע אחד יבחיין הכל.</p>	<p>טו) פראבלעמען מרובין עם בדיקת הריאה, בדיקת פנים, ובדיקת חוץ-כמו החיפזון והבהלה-ידיעת המלאכה על בורי - טירדת הגוים הצועקים נא! נא! מהר! מהר! שנתעכבים במלאכתן. ע"י הבדיקה-זכרון הסירכות בעל פה, ועוד.</p>
<p>לא שייך אצל עוף שכל עוף חי מחירו 25 סענט ועוד פחות מזה.</p>	<p>טז) אצל הבהמות נסיון גדול להטריף הרבה (במקום צורך) כיון שא"א לשחוט במציאות כמות גדולה בשעה אחד (פי' ב' מאות בשעה וכ"ש יותר) וגם הריעותות מצוי בהו כמו סירכות בריאה, שחיטה שאינה מהוגנת (מחמת לכלוך הצואר-וגם קושי השחיטה הגורמת לכך) יתרות בבית הכוסות, ובעה"ב צועק מרה כאשר מטריפין הרבה.</p>
	<p>יז) לדעת הדע"ת בשם כת"י הבי"י בשם ב' מאות גדולים שבשחיטת כל בהמה יהיו עומדים ב' שוחטים</p>

בשר עוף	בשר בהמה
בעוף הוא רק הידור לכתחילה ולא לעיכובא	ושניהם בודקין הסכין- ושנים בודקין הריאה ואינו עפ"י רוב (ודבר זה גם להחת"ס, מהר"ם שיי"ק, ד"ח, הפלאה, ועוד).
ולא בעוף	יח) לדעת הגרש"ק (בתקנותיו) אסור לבעל השור להמצא בכחי מטבחים ששוחטין ובודקין שם.
לא כן בעוף.	יט) ההשגחה אינה מעולה כ"כ כי כמעט כל הרבנים אין להם הבנה במה שרואין, ולהיות משגיח טוב צריך ללמוד בפועל מלאכת הבדיקה כמי שרוצה להיות בודק (שוחט ובודק זקן שעוסק במלאכה זו כשלושים שנה).
לא שייך כמובן	כ) השגחת הרב אצל שחיטה כאילו אינו דגם בזה א"א לו להיות מבין גמור רק בלומד ה' שחיטה ועסק בה בפועל ידיו ממש ובאותו הסיסטע"ם שעוסקים היום (גם זה מפי הנ"ל) (ועיין לק' בקו' שמירה טובה באריכות בזה ותבין).

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	<p>(א) ההמסס ובית הכוסות צריכין בדיקה דמועט המצוי למצוא יתידות תקועות בהן.</p>
לא שייך בעופות	<p>(כב) ניקור החלב הנזנח ונפרץ מאד בעווה"ר בפרט בארה"ב, (והוא כרת דאורייתא).</p>
<p>לא שייך בעופות</p> <p>בעופות שמצוי גם בית השחיטה סמוך ונראה למושב בני ישראל מצוי יותר מבקרים והולכים, מאותן הנותנין השגחה על חנות.</p>	<p>(ג) אצל שחיטת הבהמות יש איזה רבנים מיוחדים ההולכין מזמן לזמן לראות (לפי הבנתם) אבל החנות (בוטשע"ר) שיש עליה השגחה מרב פלוני אין הכוונה שראה רב פלוני השחיטה ובדיקה דרוב מהם לא דרכו על מפתן בית המטבחים, ואפילו דרכו הי' רק חד פעם -דיש טלטול הדרך גדול שהמקום רחוק, וגם אין מבינים הרבה, והסומכין עליהם כמפקחים על השחיטה טועה מאד שהשגחתם רק על מליחה והדחה הנעשה בחנות.</p>

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	כד) בזמן הזה אין רוב בהמות כשרות ובטל חזקת ימי קדם שרוב בהמות כשרות (כנ"י חודש אדר דף צ"ט ע"ב, שו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ק"ז).
בעופות יכול לקנות עוף שלם שעליה חותם הנחתך לאחר השחיטה.	כה) ענין חותם על הבהמה אינם באופן נעלה כי בבית המטבחים נחתם על חתיכה גדולה (של כמו 200 פונ"ט) חותם שהוא כשר, וכאשר בא לחנות נחתך לחתיכות קטנות למכירה וליכא חתימה עליהן וכאשר נכנסין לחנות ליקח בשר צריכין להאמין לבעל החנות (הנוגע במסחרו).
בעופות אפשר למצוא.	כו) קשה מאוד למצוא כשר לכו"ע (פלא יועץ אות טרף).
רוחות קדושות נושבות בעוף (בעל הקנה בטעמי המצות מועתק בקסת סופר סי' ב' סק"ד).	כז) נקרא בשר תאווה ומגשם אוכליה בימות החול (כתבי האריז"ל).